

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Bc. Tadeáš Kadlec

Palác hraběte Michny z Vacínova

Stavba a její kontexty

The Palace of the Count Michna of Vacínov

A Building and It's Contexts

Vedoucí práce: PhDr. Richard Biegel, PhD.

Praha 2021

Rád bych na tomto místě poděkoval PhDr. Richardu Biegelovi, PhD. za četné rady a vstřícné i trpělivé vedení této práce. Svým rodičům, zejména mé mamince, děkuji za bezbřezou obětavou podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. Děkuji také svým milým nadřízeným, Mgr. Marii Foltýnové, PhD. a Mgr. Petru Skalickému, za umožnění klidného dokončení práce.

Mé díky dále patří Bc. Sáře Flemrové za pomoc s latinskými překlady, Mgr. Michałovi Patyckimu za nápomocnost při luštění záhad staré polštiny a také mým přátelům, Bc. Anně Davidové, Vítovi Novákovi a Zuzaně Ričářové, za obětavou pomoc s redakcí práce. Vítovi též vděčím za ochotné obstarání některých nedostupných zdrojů.

Za opakované zpřístupnění objektu Michnova paláce děkuji panu Zdeňku Bartůnkovi, starostovi Podbělohorské župy sokolské, za poskytnutí detailních fotografií Langweilova modelu Prahy PhDr. Kateřině Bečkové.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. 05. 2021

Bc. Tadeáš Kadlec

Abstrakt (CZ)

Malostranský palác hraběte Václava Michny z Vacínova (1611?–1667) zůstává i přes úsilí řady badatelů jednou z největších záhad dějin architektury 17. století v Čechách. Velkorysá stavební dispozice, známá v navrhovaném celku z novější plánové kopie, i dokončený fragment velkolepé východní fasády, obratně užívající aparátu klasického tvarosloví, poukazují na podíl architekta schopností a kvalit v časoprostoru Prahy na přelomu 30. a 40. let 17. století zcela nesamozřejmých. Jedinou pevnou indicií, která se tápajícímu řešiteli překládané hádanky nabízí, zůstává nezpochybňovaná datace dokončení štukové výzdoby do roku 1644 a jméno provádějícího štukatéra Domenica Galliho (zem. 1675).

Anonymita architekta přestavby vedla dosavadní bádání k pátrání po formálních analogiích užitého řešení v italské stavební produkci, dosud ovšem bez zcela přesvědčivých výsledků. Hlavním záměrem předkládané práce, je – kromě zhodnocení dosavadních poznatků a pokusu o přesnější zařazení stavby do rámce italského stavitelství – spíše poskytnout interpretační výklad, založený na podrobnějším obeznámení se s osobností stavebníka, jeho zájmy a reprezentačními strategiemi. Ve světle dostupných pramenů – mezi jinými i soupisu Michnovy knižní sbírky – se palác a jeho podivuhodné průčelí stávají výmluvným obrazem soudobé reflexe odkazu římského starověku.

Podstatnou součástí práce je také vypsání palácového vybavení, dle známého, v této věci však zatím opomíjeného posmrtného inventáře (1667), který podstatnou měrou přispívá k poznání každodenního užívání domu a distribuce funkcí v jeho jednotlivých prostorech.

Klíčová slova:

Václav Michna z Vacínova; Michnův palác; architektura 17. století; Praha; Řím; Andrea Palladio; Onorio Longhi; Girolamo Rainaldi; Giacomo Lauro; ohňostroje.

Abstract (EN)

The Prague's Lesser Town house of count Václav Michna of Vacínov (1611?–1667) pertains to be one of the biggest mysteries of the history of 17th-century architecture in Bohemia, the attention of a number of scholars notwithstanding. The grandiosity of the proposed plan, known in its entirety from a later copy, as well as the imposing design of the house's east front, distinguishing itself by a skilful use of the classical orders, indicate an employment of a designer of a rather surprising capacity and adroitness, given the time and place – Prague in the sixteen-thirties and sixteen-forties. The only incontestable clue, that suggests itself to a solver of this riddle, remains to be the date of the completion of the palace's stucco decoration (1644) and the name of its author, Domenico Galli (died 1675).

The anonymity of the designing architect led the previous researchers to search for formal analogies in the Italian architectural production, quite without convincing results. The principal intention of this thesis, aside from an assessment of the previous findings and an attempt for a more accurate placement of the building in the context of Italian architecture, is rather to propose a reading of its meaning, based on a deeper knowledge of the patron's life, his interests, and representational strategies. In the light of available sources, among them the listing of Michna's book collection, his house and its striking facade become a telling image of the contemporary reflection of the legacy of roman antiquity.

An important part of this work concerns itself with an analysis of a known, but so far neglected inventory of the house furnishings (1667), which presents itself as a convenient tool for the understanding of the everyday use of the house and the distribution of function in its individual rooms.

Key words:

Václav Michna of Vacínov; Michna palace; 17th-century architecture; Prague; Rome; Andrea Palladio; Onorio Longhi; Girolamo Rainaldi; Giacomo Lauro; fireworks.

Obsah

Úvod.....	7
1. Stavebník	11
<i>Václav Michna z Vacínova – jeho dědictví, odkaz a střípky z jeho života</i>	12
<i>„Dobrý matematik“? Václav Michna a architektura</i>	22
2. Dům	32
<i>Michnova přestavba – její datace, rozsah a podoba</i>	33
<i>Nová dispozice a pozdější zásahy</i>	37
<i>Distribuce funkcí a vybavení palácového interiéru</i>	41
3. Mezi Prahou a Římem – mezi starověkem a modernitou.....	52
<i>Kořeny formálního řešení</i>	58
<i>V „antikvárním“ modu</i>	65
<i>Applausi festivi fatti a [Praga]</i>	73
Závěr	77
Seznam použité literatury	83
Seznam vyobrazení	97
Textová příloha	105
Obrazová příloha.....	124

Úvod

Přestavbu Michnovského paláce v Praze [1] – sídla hraběte Václava Michny z Vacínova (1611?–1667) [2] na malostranském Újezdě (čp. 450) – lze bez veliké nadsázky označit za jeden z nejpozoruhodnějších, zároveň však nejobtížněji uchopitelných problémů dějin architektury 17. století v Čechách. Jedinou poznámkou, jíž jsme ve vztahu k velkorysému zásahu, který v nejtěžších letech třicetileté války, byť proveden jen zčásti, proměnil starší stavbu vernakulárně renesančního ražení v okázalou rezidenci kosmopolitně klasicistního rázu, s to učinit s pravděpodobností blížící se jistotě, je poukaz na předpokládatelné autorství a dataci štukové výzdoby paláce – jeho interiéru i nebývale velkolepého východního průčelí. Již nejstaršímu bádání neunikla skutečnost, že v rámci kridárního řízení, započatého brzy po smrti zadluženého hraběte, se s pohledávkou na částku dlužnou za odvedené služby přihlásil štukatér Domenico Galli (zem. 1675).¹ Dle lístku, který Václav Michna z Vacínova vlastnoručně podepsal 24. září 1644, Gallimu za štukatérskou práci dlužil 3319 zl. 50 kr., k čemuž nutno přičíst ještě 64 zl. 50 kr. na výlohách, stejně jako roční mzdu ve výši 200 zl.²

Palác, jehož nové architektonické ztvárnění našlo své těžiště na objemově invenčně členěném východním průčelí s výrazně převýšeným, hluboce předstupujícím a řádově bezchybně artikulovaným centrálním pavilonem, postrádá v Čechách doby svého vzniku – období zhruba ohraničitelném násilnou smrtí náruživého stavebníka Albrechta z Valdštejna (1634) a vstupem stavitele Francesca Carattiho (druhdy ostatně považovaného za autora návrhu michnovské přestavby) do služeb Václava Eusebia z Lobkovic (1653) – co do jiných, z hlediska velkorysosti stavebnického zadání a kvality uplatněného výtvarného řešení srovnatelných, příkladů šlechtických rezidencí relevantního vztažného rámce. Je proto nasnadě, že počínaje Alžbětou Birnbaumovou – autorkou prvních podrobných studií o historii Michnova paláce a jeho přestavbě³ – směřovalo dosavadní badatelské úsilí především k pokusům o určení autorství, nebo alespoň přesnějšího odvození formálních kořenů stavby.

---

¹ Dluh 3319 zl. 50 kr. od Viléma Friedricha (sic!) Michny z Vacínova ve spojitosti se jménem Domenica Galliho (Dominik Gallus) zmiňuje již Dlabacž 1815, sv. I, s. 442–443.

² Naposledy Uličný 2017b, s. 994 a s. 1277, pozn. 463.

³ Birnbaumová – Krásný 1938; Birnbaumová 1948.

Ve svém poněkud výstředně antikvárním ladění stojí palác zcela osamocen nejen mezi svými „českými“ současníky, ale i blízkými předchůdci a následovníky, a sama Birnbaumová – sice nepříliš přesvědčivě uvažující o autorství jen velmi málo známého stavitele Pietra Colomba (zem. asi 1655) – se tak při pátrání po konkrétních analogiích jednotlivých prvků, užitých v Praze na stavbě, která je „tak naprosto vysloveným produktem italských vlivů, přinášejících do našeho šera jižní svit a jeho spolupůsobení při účincích na architektonickou krásu,“⁴ poprvé obrátila do oblasti dnešní Itálie. V dalším umělecko-historickém narativu, který se případem malostranského paláce zabýval zpravidla jen velmi okrajově v rámci obecnějších přehledových studií, se pak – s ohledem na všeobecně uznávanou vysokou úroveň architektonického řešení i množinu průběžně zpozorovaných analogií – upevnila hypotéza o přímém importu návrhu z Říma, bezesporu svrchovaného centra uměleckého dění v soudobé Evropě. Výjimku v tomto ohledu nepředstavuje ani nedávný příspěvek Petra Uličného, který se v rozsáhlé kapitole, michnovské přestavbě věnované v rámci jeho *Architektury Albrechta z Valdštejna*, dokonce – na základě jen zdánlivě jednoznačných srovnání – nebrání úvahám o autorství některého z nejproslulejších tvůrců bezprostředního okruhu papeže Urbana VIII.⁵

Právě ani v odpovědi na otázku o původu architektonického řešení, pocitovanou dosud jako nejpalčivější problém nebo úkol, který uměleckému historikovi tváří v tvář záhadné stavbě třeba řešit, nebylo zatím – přes zjevné badatelské úsilí – dosaženo jednoznačného úspěchu a řady závěrů, učiněných někdy docela unáhleně, je třeba podrobit důkladnému zvážení a odpovídajícímu usměrnění. Nedostatek patřičných dokladů, ale i limity formální a stylové komparace – u děl architektury univerzálně klasického charakteru značné –, zároveň vyzývají k pokusu o uchopení, záměrně překračující prostředky a cíle základní umělecko-historické klasifikace. V předkládané práci se jím stává snaha o zachycení významového obsahu, který mohla tvář stavby – její dříve dalece viditelné východní průčelí, čerpající z obrazivosti římského antikvarianismu nejen v dekorativním detailu, ale i v základním rozvrhu objemové kompozice stavební hmoty – svým soudobým čtenářům záměrně, totiž vyhraněnou intencí uvědomělého stavebníka, prostředkovat.

Dostupné prameny, vztahující se z velké části právě k osobnosti stavebníka, která se jeví být vhodným interpretačním klíčem, umožňují nejen bližší pochopení způsobu denního i

---

⁴ Birnbaumová 1948, cit. s. 49.

⁵ Uličný 2017b.

svátečního užívání domu. Malostranský palác, nahlížený dosud z jediného úhlu pohledu – jako náhodný, z hlediska zavedeného chápání lokálního stylového vývoje sice anomálně progresivní, jinak ale docela neproblematický výstup vysoké stavební kultury vzdáleného uměleckého centra v oblasti politicky a kulturně spíše izolované periferie –, jejich svědectvím vyvstává jako plastický výtvarný artefakt, vypovídající mnoho o místě a čase svého vzniku: Praze prvních let vlády Ferdinanda III., doby pokročilé konfesionalizace a pokračujícího upevňování císařské moci, sice po bělohorském „triumfu“ a uzavření Pražského míru (1635), ale před skutečným koncem dlouhé války.

Poznámka k literatuře

Vedle úvodem zmíněných studií Alžběty Birnbaumové (1938 a 1948) a Petra Uličného (2017), představuje důležitý pramen pro bádání o pražském Michnově paláci strojopisný výstup stavebně historického průzkumu pracovníků bývalého Státního ústavu pro rekonstrukci měst a objektů (1965), který kromě stavební historie domu – Michnům z Vacínova náležejícího „jen“ mezi lety 1623 a 1678 – uceleně líčí také změny v jeho vlastnictví.⁶

Zejména na starší, „předmichnovské“ fáze stavebního vývoje objektu se ve svém průkopnickém průzkumu, podniknutém u příležitosti chystané adaptace domu pro potřeby Československé obce sokolské, zaměřil Vojtěch Birnbaum. Jeho v úplném rozsahu nikdy publikovaný rukopis je – spolu s ostatní autorovou pozůstalostí a s vlastními poznámkami a koncepty studií Alžběty Birnbaumové – uložen v Archivu Akademie věd České republiky.⁷ Stručný, ale věcný výtah výsledků svého zkoumání Birnbaum představil v krátkém příspěvku, otištěném v čísle Věstníku sokolského (1923), vydaném krátce po položení základního kamene stavby nového Tyršova domu.⁸

Z řady publikací, které Michnův palác zmiňují zpravidla jen velmi stručně, povětšinou v rámci souhrnného líčení vývoje *barokní* architektury v Čechách anebo mezi ostatními palácovými stavbami v Praze,⁹ vystupují obšírnější příspěvky Pavla Vlčka (1998 a 1999).¹⁰ Ten k michnovskému bádání významně přispěl již v závěru osmdesátých let

⁶ Heroutová – Holanová – Líbal 1965.

⁷ Archiv AV ČR, k. 16, sign. III.a, č. 31, 31a, 31b a k. 19, sign. III.g, č. 46, sign. V.b, č. 355-538.

⁸ Birnbaum 1923, s. 710–712.

⁹ Viz níže.

¹⁰ Vlček – Havlová 1998, s. 53–60; Vlček 1999, s. 515–520.

minulého století (1989), když mezi kresbami v tzv. Dientzenhoferově skicáři (Bayerisches Nationalmuseum, inv. č. 4584) rozeznal plánovou kopii, reprodukující zřejmě prvotní, následnou realizací značně pozměněný a v zachyceném rozsahu nikdy neprovedený návrh půdorysného řešení palácového přízemí.¹¹

Ve stejné době se o přestavbě Michnově paláci opakovaně vyjádřila Věra Naňková. Ve statích, zaměřených šířeji na vývoj pražské architektury „na úsvitu nových dějin“ (1988) a architektury 17. století v Čechách (1989), kořeny formálního řešení přestavby – předtím, navzdory úvahám Alžběty Birnbaumové, dlouho označované jako dílo Francesca Carattioho, určené směsicí římských a severoitalských vlivů – ukotvila v Římě, za užití vlivného srovnání s Casinem del Bel Respiro římské Villy Pamphilj (1645–1648).¹²

Podobné vykročení z převládajícího diskurzu představuje také poznámka Jakuba Bachtíka, Michaely Líčenikové a Petra Macka, kteří v rámci stati, věnované v nedávné syntéze Barokní architektury v Čechách (2015) stavitelství „za třicetileté války mimo valdštejnský okruh“, vůbec poprvé – sice s preferencí hypotézy o přímém římském importu – obezřetně připustili možnost autorství některého ze stavitelů, působících dříve ve službách Albrechta z Valdštejna, a to – vzhledem k jeho předchozí římské zkušenosti – v čele s Nicolò Sebregondim (cca 1585–1647).¹³

Pro možné úvahy o autorském určení návrhu michnovské přestavby neméně podstatné, jsou také dávné úvahy Václava Richtera (1924–25, resp. 1931) a Amelie Duras (1933), kteří na základě shody v osobnosti stavebníka a donátora, respektive nalézáných formálních analogií, vytyčili spojnicí mezi malostranským palácem a nákladem Václava Michny z Vacínova nedlouho poté stavěnou kupolí kostela Nejsv. Salvátora staroměstských jezuitů. Zatímco Richter hovoří v obou případech o neznámém michnovském staviteli,¹⁴ zvažovala Duras – a po ní nedávno (2015) i Pavel Vlček – u obou podíl architekta Carla Luraga (1615–1684).¹⁵

---

¹¹ Vlček 1989, s. 473–497.

¹² Naňková – Horyna – Vilímková 1988, s. 293–294; Naňková 1989, s. 255.

¹³ Bachtík – Líčeniková – Macek 2015, s. 103–104.

¹⁴ Richter 1924–1925, zde s. 365–370; Idem 1931, s. 11–13

¹⁵ Duras 1933, zde s. 17–18. – Srov. Vlček 2015, s. 8; nevylučuje také Richard Biegel, srov. Biegel – Macek 2015, s. 115 a s. 149, pozn. 11.

1. Stavebník

Michael Baxandall ve své knize o řezbářství v Německu na přelomu 15. a 16. století poznamenal, že jedním z nejplodnějších způsobů, jak uvažovat o uměleckých dílech, je chápat je jako řešení složitých problémů.¹⁶ Pomineme-li problémy vyplývající u přestavby domu ze specifických podmínek konkrétního staveniště, lze právě představy a požadavky stavebníka – zadavatele řešené úlohy – považovat za ústřední problém, jež bylo navrhovateli – jejímu řešiteli – třeba uspokojivě vyřešit. O objasnění smyslu konkrétního zadání – určení požadavků, které na podobu svého sídla mohl ten který stavebník, ve vůli po uspokojení svých specifických potřeb, klást – se lze pokoušet jen při bližším uchopení jeho osobnosti. Postava Václava Michny z Vacínova však dosud zůstávala spíše stranou podrobnějšího zájmu historiků umění a téměř docela unikala dokonce i obecně historickému líčení. Bylo sice učiněno několik důležitých poznámek o možném zájmu hraběte, vlastníka rozsáhlé knihovny, o věci stavitelství i jeho přímých cestovatelských zkušenostech z Říma závěru třicátých let. Přesto však – vzhledem k nedostatečnému povědomí o postavení, které zaujímal v soudobém společenském a politickém životě hlavního města českého království – představoval ve vztahu k jeho paláci podobně abstraktního činitele jako neznámý navrhovatel.

Osobnost mladšího hraběte z Vacínova se pokusila podrobněji vylicít pouze Alžběta Birnbaumová. Syna Pavla Michny z Vacínova, „typického arrivisty válečné doby“, chápala jako „typicky unavený zjev“, který má „typický odpor druhé generace zbohatlické rodiny vůči penězům a přemýšlet o číslicích je mu nepříjemné.“¹⁷ Byl prý sice mecenáš, ale také špatný počtář a hospodář, zkrátka „typický zjev neschopnosti harmonisovat své sny a touhy se skutečnými prostředky k jejich uskutečnění“.¹⁸ Ostatně prý „[a]ni úředně, ani jinak, [nedosáhl] velké kariéry,“ a odklonil-li se „od kořistnického způsobu života jeho otce, nebyl [tento odklon] opět nijak chvályhodný, neboť to byl zase ten typický odklon o 180 stupňů, který neznamena harmonii, ale úpadek.“¹⁹ Sám malostranský palác, „ponořený v rozsáhlých zahradách, kde u Čertovky klope mlýn Hut’

---

¹⁶ Michael Baxandall, *The Limewood Sculptors of Renaissance Germany*, London 1981, s. 90.

¹⁷ Cit. dle Birnbaumová 1948, s. 34.

¹⁸ Idem.

¹⁹ Cit. dle Birnbaumová – Krásný 1938, s. 29–30.

... a kde možno v učených rozhovorech s Dominikány z blízkého klášteira ztráviti celé dny,“ posloužil bezdětnému hraběti, který snad „trpěl nějakým vleklým zármutkem, z něhož se utíkal do docela jiných sfér, než jaké byly běžné jeho otci,“ nejvýše jako „oblíbené místo pobytu *procul negotiis*“ – bezpečné útočiště, vzdálené veřejnému životu.²⁰

Birnbaumové bezútešná vize vinou neuváženého utrácení zadluženého hraběte, stárnoucího zarmouceně v tichém ústraní svého paláce a jeho zahrad, ovšem v konfrontaci s výpovědí dostupných pramenů neobstojí. Václav Michna sice co do dějinného významu skutečně zůstal stát ve stínu svého otce. Jeho obraz v denním, ale i svátečním životě pražské společnosti doby odpovídající zhruba druhé třetině 17. století však zdaleka nelze považovat za bezvýrazný. To, vedle vážnosti jím tehdy zastávaných úřadů i „samozřejmého“ svědectví trojice jeho pražských stavebních podniků, dosvědčují zejména obsáhlá líčení kardinála Arnošta Vojtěcha z Harrachu (1598–1667; od roku 1623 pražský arcibiskup), který ve svých „denních cedulích“, jimiž se více či méně podrobně dotýká nespočtu soudobých událostí, obšírně referuje o výpravných slavnostech a ohňostrojích, které hrabě v padesátých letech 17. století opakovaně pořádal nejen v bezprostředním okolí svého paláce, a to při příležitostech spjatých s důležitými politickými událostmi.²¹ Harrachovu informační melanž²² lze doplnit dalšími relevantními zmínkami, které umožňují vykreslení dráhy života Václava Michny, ale i jeho myšlenkového světa a reprezentačních strategií v pevnějších obrysech.

Václav Michna z Vacínova – jeho dědictví, odkaz a střípky z jeho života

Václav Michna z Vacínova byl patrně nejstarším ze čtveřice sourozenců – tří synů a jedné dcery Pavla Michny z Vacínova (1589?–1632) [3] a Anny z Kobratorfu (zem. 1618/1619). Data narození dětí nejsou známa, patrně ale spadají do období mezi roky 1609–1614.²³ Nejstarším známým členem rodu Michnů byl děd a jmenovec Václavova otce, koželuh

---

²⁰ Idem.

²¹ Harrachovy denní zápisy v plném rozsahu publikovali a rozsáhlým komentářem doplnil Katrin Keller a Alessandro Catalano (Keller – Catalano 2010). Primárním účelem svého času rozšířeného literárního žánru – „napůl cesty mezi klasickým dopisem a deníkovým zápisem“ – bylo zprostředkovávat blízkým (leč nepřítomným) osobám obraz každodenního života pisatele; srov. Catalano 2003, s. 333–354.

²² V rejstříku sedmi svazků obsáhlé edice německy a italsky psaných denních zápisů, je k rozličným zmínkám o Václavovi Michnovi odkazováno více než padesátkrát.

²³ Svatba byla patrně slavena dne 22. listopadu 1609. Bouček 2007, s. 12; Idem 2011, s. 17.

Pavel Michna, který kolem roku 1530 přibyl odkudsi z Lužice do Budyně nad Ohří. Syn nejstaršího Michny Martin byl v roce 1583 pověřen správou statků budyňských pánů Zajíců z Házmburka a roku 1598 za své služby povýšen do vladyckého stavu, s přídomkem z Vacínova. Patrně v roce 1589 se Martinovi Michnovi narodil první ze tří synů Pavel, budoucí hlava rodové primogenitury, následovaný Jiřím Vilémem a Martinem Jaroslavem, dědem Jana Václava Michny z Vacínova (1669–1721), budoucího stavebníka letohrádku na pražském Karlově, tzv. vily Amerika (Kilián Ignác Dientzenhofer, 1717).

Václavův otec Pavel absolvoval jezuitské gymnázium v Praze, ve studiu filozofie pak pokračoval na jezuitské koleji v Ingolstadtu a roku 1606 byl na univerzitě v Orléansu promován doktorem práv. Po svém návratu do Prahy (1607) nastoupil na místo koncipisty České kanceláře, kde navázal blízké styky s nejvyšším kancléřem Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkovic. V době Václavova narození zastával Pavel Michna – národními dějepisci zpravidla negativně vnímaná postava – úřad druhého sekretáře české expedice České dvorské kanceláře, v kteréžto funkci vstoupil do dějin českých zemí jako signatář tzv. Rudolfova majestátu (1609), zaručujícího v Čechách na krátkou dobu svobodu náboženského vyznání.²⁴

Kromě krátkého uvěznění v souvislosti se vpádem Pasovských roku 1611, není až do roku 1617, kdy byl spolu se svým bratrem Jiřím Vilémem povýšen do rytířského stavu, o Pavlově životě mnoho známo. Těžiště jeho strmému společenskému i majetkovému vzestupu spadá do dvacátých let 17. století, doby turbulentních společenských změn po potlačení stavovského povstání. V roce 1622 byl povýšen do panského stavu, zároveň jmenován radou České komory, rok nato dokonce zastupujícím královským místodržícím (1623) a v roce 1627, prostřednictvím Obnoveného zřízení zemského, získal dědičný titul říšského hraběte. Zřejmě již před rokem 1618, kdy jen náhodou unikl defenestraci, nashromáždil Pavel Michna z Vacínova, díky svému působení v České kanceláři, značný majetek. Své jmění však významně rozhojnil především mezi lety 1622 a 1623 – společně s královským místodržícím Karlem I. z Lichtenštejna, Albrechtem z Valdštejna, Hansem de Witte, Jakubem Baševim a desítkou neznámých osob sdružených v tzv. mincovním konsorciu – záměrným znehodnocením oběhové měny (ražbou tzv. dlouhé mince),

---

²⁴ Bouček 2011, s. 17–18.

spojeným s výhodným obchodováním s konfiskovanými statky. Další prostředky získal také účetními manipulacemi při zásobování císařské armády.

Osobní prosperitu teprve nedávno povýšeného hraběte záhy ukončila předčasná smrt, kterou našel – onemocnělý úplavicí – 26. srpna 1632 v ležení vojska Albrechta z Valdštejna u Norimberka.²⁵ Hlavou rodu se tak stal nejstarší syn Václav, tehdy sotva dvacetiletý. Zbylí dva bratři svého otce nepřežili nadlouho. Jan Vilém zemřel dle Würzbachova lexikonu roku 1636,²⁶ Karel Alexander v září roku následujícího – nedlouho poté, co v domě svého bratra nadiktoval ústní závěť (datována 24. srpnem 1637).²⁷ Nejstarší Václav se dožil věku o poznání vyššího: zemřel v květnu roku 1667 – jeho závěť byla do zemských desek zapsána 23. dne téhož měsíce.²⁸ Stejně jako ostatní jeho sourozenci nezanechal žádného potomka, a historie dané větve michnovského rodu tak zůstala jen velmi krátká, navíc neblaze poznamenaná bankrotem rodové pozůstalosti. Je nicméně nutné zdůraznit, že spíše než domněle neuvážené Václavovo hospodaření a nákladnost jeho stavebních podniků – vedle přestavby malostranského paláce také financování stavby kupole jezuitského chrámu Nejsv. Salvátora [4] a stavba nového kostela sv. Máří Magdaleny malostranských dominikánů [5] –, měl na zadlužení rodového majetku kritický podíl sám způsob, jakým jej prve Pavel Michna nabyl.

Po jeho jediném dědici prý bylo požadováno, aby nahradil částku 3 860 527 zl. za „podvody a šitby, jichž se Pavel Michna dopustil na škodu komory král[ovské] skoupením celé řady panství za ‚dlouhou‘ minci, ... lichým předstíráním půjčky 100 000 tolarů císaři na základě falešných kvitancí, jakož i rozličnými podvody, jichž dopouštěl se v účtech jako generální komisař císařský.“²⁹ K narovnání dluhu – neznámo v jaké výši – byl Václav Michna, žalovaný také pro odklizení otcovy závěti, po zastavení dlouholetého procesu přípuštěn dne 2. dubna 1662.³⁰

Kritičtějšímu pohledu nicméně neodolá starší tvrzení o systematických odprodejích rodových statků. Václav – sám sebe ve své závěti titulující jako pán na Konopišti, Tloskově, Břežanech a Postoloprtech – sice prodal otcem získaný Lochkov (1637),

---

²⁵ Bouček 2011, s. 110.

²⁶ Würzbach 1868, s. 225–228, zde s. 227.

²⁷ Přesné datování smrti Karla Alexandra Michny umožňuje poznámka v denních zápisech kardinála Harracha ze 30. září 1637, viz Keller – Catalano 2010, sv. II, s. 223, pozn. 271. – Opis Karlovy ústní závěti je uložen v AHMP, sign. PPL I – 175/19, nepag.

²⁸ NA, DZV 263, fol. N9v–N19r.

²⁹ Denis 1904, cit. s. 166; srov. Gindely 1894, s. 364.

³⁰ Bílek 1882–1883, sv. 1, s. CXXVIII; srov. Bouček 2008, s. 35 a Idem 2011, s. 103–104.

Krásný Dvůr (1649), Malé Bubny s dvorem a zahradou (1659) a nedlouho před svou smrtí (1665) i Radíč, Pnětluky, Osečany a Kňovice. Až do svého skonu ale zřejmě udržel řadu otcem do roku 1632 získaných statků na Benešovsku (Konopiště, Tloskov, tzv. Horní Břežany a Lešany), v bývalém politickém okrese smíchovském (kromě samotného Smíchova také Hlubočepy, Jinonice, Butovice a Klukovice) a Dolní Břežany při jižní hranici dnešní Prahy. K rozsáhlému panství v severozápadních Čechách (Toužetín, Selmice, Tureč, Bítovozeves, Blažim, Bílence a Voděrady), k němuž náležela i středočeská ves Knovíz, navíc sám připojil Postoloprty, jež nabyl na konci roku 1637 výměnou za jím nedlouho předtím (1635) zakoupené Zásmyky.³¹

Novými zisky Václav významně rozšířil také pražský nemovitý majetek, ve kterém po smrti Pavla Michny zůstal vedle malostranského paláce – který Václavův otec zakoupil roku 1623 od manželky uprchlého vůdce stavovského povstání Jindřicha Matyáše z Thurnu, Zuzany Alžběty rozené z Tieffenbachu, a to za 10 000 kop míš.³² –, ještě přilehlý mlýn Hut',³³ dům v tehdejší Široké, dnešní Jungmannově ulici na Novém Městě,³⁴ cihelna pod Emauzy³⁵ a snad i dům čp. 589 v Celetné (dům zv. V Templu), později (mezi

---

³¹ Dle závěti měl Konopiště, Tloskov, Toužetín, Postoloprty, Horní a Dolní Břežany, Knovíz, Selmice, Tureč, vinohrad kdesi na Moravě a malostranský dům dědit sám záhy po smrti Václava Michny zemřelý Zikmund Michna z Vacínova, Bítovozeves a Blažim (dříve náležející Karlovi Alexandrovi Michnovi) Norbert Michna, Bílence a Voděrady Michna Martin. Konopiště, Tloskov, Horní a Dolní Břežany, Postoloprty, Bítovozeves a Blažim přitom byly, spolu s malostranským domem, ustanoveny jako nedělitelný fideikomis. Naproti tomu Hlubočepy, Jinonice, Butovice, Klukovice, Smíchov a Malé Bubny (r. 1659 ovšem prodané) měly připadnout jezuitům. Srov. NA, DZV 263, fol. N9v–N19r.

³² Dům získal Pavel Michna spolu se „zahradou, štěpnicemi, vodárnou a domkem v týchž štěpnicích“. Cit. dle Herain 1902, s. 105.

³³ Huťský mlýn získal Pavel Michna výměnou s pražskou obcí za dům čp. 268a s pivovarem (tzv. Hrachovský), dne 22. dubna 1624. Srov. Líva 1935, s. 285, pozn. 50; Merhout 1946, s. 50–53.

³⁴ Dům čp. 22 ve „Zderazské čtvrti“ mezi dnešní Jungmannovou a Vladislavovou ulicí (tehdy Breitte Gasse a Jugendgarten Gasse), zv. Šturmovský (dnešní čp. 17 a 1494) byl zkonfiskován Jetřichovi Malovskému z Malovic, údaje o koupi Michnou nejsou uvedeny. Srov. Líva 1935, s. 138.

³⁵ Dům čp. 350b (desk.) koupil Pavel Michna 10. července 1623 za 310 kop míš. gr. od Doroty Šoporové. Sousední vápenici a cihelnu s domem čp. 350a (desk.) pak zakoupil od poručníků Václava Budkovského z Budkova 20. prosince 1623, za 1300 kop míš., srov. Líva 1935, s. 179. – Řadu nemovitostí, které Pavel Michna předtím v Praze zakoupil, v krátké době opět prodal či postoupil novým vlastníkům. Jen přechodně tak vlastnil domy čp. 152 (zakoupil r. 1619 za 4000 kop míš.) a čp. 147 na postranním právu sv. Jiří (r. 1622 za 200 kop), které v roce 1627 prodal Vilémovi Verdugovi (první za 4100 kop míš., druhý za 210 kop míš.) – srov. Líva 1935, s. 340 a 341; konfiskované domy čp. 639 a 640 (Granovských z Granova) v Týnské čtvrti (r. 1623 koupil od české komory za 10 000 zl., r. 1630 postoupil Janovi Petráčkovi z Vokounštejna) – idem s. 28; dům čp. 1008 v Jindřišské čtvrti (r. 1624 zakoupil od Václava Šmída ze Šmídberku za 2200 zl., r. 1625 za stejnou částku prodal Šimonovi Kreczerovi ze Šensperku) – idem s. 233; dům čp. 738 (Kostelákovský) ve čtvrti Svatoštěpánské (r. 1629 zakoupil od Jana Habarta Kostomlatského z Vřesovic za 1700 kop míš., stejného roku daroval Hansi Friedrichovi ze Švamberka nebo Křížovi Kohoutovi Horštejnskému z Hornštejna) – idem s. 196; čp. 284 na Zderaze (získal r. 1631 postoupením od Jana Daniela Šindla z Ebrharce, vzápětí prodal za 1200 kop míš. Václavovi Tluskovi Vrábskému z Vrání) – idem s. 146.

lety 1658 či 1664 a 1673) přestavěný na kostel Obrácení sv. Pavla.³⁶ Nákupy dalších nemovitostí v Praze Václav uvědoměle soustředil do nejbližšího okolí svého přestavovaného sídla. Roku 1642 zakoupil dům čp. 448 v dnešní Všešrdově ulici (nadále užívaný jako mlynářské obydlí),³⁷ v roce 1651 od malostranské obce za 1000 kop míš. také dům zvaný Knotkovský (bez čp.), přiléhající při ulici Na Újezdě k severnímu dvornímu křídlu paláce (po roce 1921 zcela nahrazen novostavbou),³⁸ a konečně roku 1659, od Františka Pautšnera z Šlegu a Lilienburka, za 3000 zl., dům čp. 457 (Šilhartovský) v dnešní Hellichově ulici.³⁹ [6] Malostranské zboží významně rozhojnil také postupnými nákupy pozemků na přilehlém ostrově Kampa, které přibýly ke stávajícím zahradám Vchynského a Hut'ské.⁴⁰ Za obnos 10 000 zl. zakoupil 21. prosince 1635 zahradu Jana Baptisty Werdemana, ve které nejspíše následně upravil *salu terrenu* (zčásti dodnes dochovanou jako tzv. plynárenský domek, čp. 418),⁴¹ roku 1663 se pak zavázal ke koupi Glauchovského gruntu v jihovýchodním cípu Kamy, při stanovišti tzv. „Hořejšího“ staroměstského přívozu.⁴² [7]

Hovoříme-li o slavném zadlužení Václava Michny z Vacínova, nelze nezdůraznit skutečnost, že v kridárních zápisech figurují především beneficianti jeho poslední vůle. Mezi osobami a institucemi, domáhajícími se naplnění hraběcího odkazu, nechybí ani ovdovělá hraběnka Anjelina Sibyla Michnová, rozená ze Žerotína (zem. 1695), dožadující se připsané sumy 112.000 zl., či osoby a instituce, mezi které svou závěti rozdělila Václavem zadržovanou částku 72 000 zl. (svůj díl dědictví po rodičích) jeho roku 1649 zemřelá sestra Anna Polexina, provdaná Slavatová z Chlumu a Košumberka.⁴³ Je zároveň vhodné podotknout, že ani k financování stavby dominikánského chrámu, která by jindy mohla posloužit jako nejpříhodnější příklad neuváženosti Václavových výdajů, hraběte zcela zřejmě nevedla jeho vlastní vůle. Okolnosti, které předcházely zahájení stavby, potvrzují, že stavebnickou aktivitu Václava Michny z Vacínova nelze

---

³⁶ Dům č. 589 v Celetné ulici získal Pavel Michna 9. ledna 1631 odstoupením Albrechta z Valdštejna, srov. Líva 1935, s. 342; k přestavbě na kostel viz ÚPP 1996, s. 394–395.

³⁷ Heroutová – Holanová – Líbal 1965, s. 8.

³⁸ Líva 1935, s. 320, pozn. 65; Heroutová – Holanová – Líbal 1965, s. 85.

³⁹ Líva 1935, s. 312, pozn. 13.

⁴⁰ Ke vzniku Michnovské zahrady a dějinám jednotlivých jejích částí obšírně Merhout 1946, s. 50–67.

⁴¹ Idem, s. 53–56; srov. též Líva 1935, s. 320, pozn. 65. – K původní podobě *salla terreny* srov. zejm. Uličný 2017c, s. 1038–1041

⁴² Merhout 1946, s. 56–57. – Není vyloučeno, že ještě před rokem 1667 hrabě přestavěl domek na Glauchovském gruntu (dnes čp. 134) do podoby, prvně zachycené na prospektu Folperta van Ouden-Allena (1635–1715), vzniklého v letech 1676–1679 a tiskem vydaného v roce 1685.

⁴³ K závěti Anny Polexiny Michnové srov. Král 2002, zde s. 536–540.

chápat neproblematicky, jako projev jakési jeho potřeby po dosažení jisté samoučelné slasti ze stavění. Vystavět kostel u sv. Máří Magdaleny – a to „do roka [a] bez odkladu“ – jej ve druhém bodě své ústní závěti ze 24. srpna 1637 zavázal mladší bratr Karel Alexander, který jinak Václavovi odkázal všechny své statky a téměř veškerý svůj další majetek.⁴⁴

Lze celkem bezpečně předpokládat, že tento nákladný závazek nebyl Václavovi příliš po chuti. Augustin Neumann uvádí, že při vizitaci v roce 1647 (tj. v desátého roku po smrti Karla Alexandra) našel Thomas Sarria, český provinciál dominikánského řádu, malostranský klášter v rozvalinách. Vládla prý zde „anarchie zaviněná předešlými převory i nyníjším, jenž donucen k rezignaci. Kostel jest maličký a ubohý, ale postaven [má být] novým nákladem [hraběte] Michny, jenž je k tomu zavázán testamentem svého bratra. Projevil k tomu ochotu, ale chce tak učiniti až asi za 8 let, až pominou vojny. Pisatel [Thomas Sarria] u přítomnosti císařovně si zaručil Michnovo slovo.“⁴⁵ Kardinál Harrach zase 7. března následujícího roku (1648) poznamenal, že jeho císařské veličenstvo toho večera – u příležitosti oslavy sv. Tomáše Akvinského – přijelo ke sv. Máří Magdaleně, což je však kostelík stále zcela nevhodný k tomu, aby do něj byl pozván císař. Ke stavbě takového kostela je ale závěti svého otce (sic!) zavázán hrabě Michna, takže se mu snad dostalo stimulu, aby tak učinil.⁴⁶ Dohody mezi Václavem Michnou a zástupci dominikánského řádu ovšem nebylo dosaženo dříve než v březnu roku 1654 (Řezno)⁴⁷ a základní kámen položen teprve roku 1656,⁴⁸ nebo, jak naznačuje další Harrachova poznámka, ještě o dvě léta později, v den svátku titulární světice (22. července 1658).⁴⁹

---

⁴⁴ „2. Mein Herr Brueder soll, die Kirch bey St. Maria Magdalena, auffs Jahr *sine dilatione* auffbawen.“ – Vysokou částku 20000 zl. věnoval Karel Alexander špitálům a chudým: „5. In die Hospitaln, und den Armen verschaffe ich zwaintzig tausendt.“ Svého bratra dále zavázal, aby podle své vůle zaopatřil jejich sestru i bratrance (bod č. 3 a 4), pamatuje také na svého sluhu (bod č. 6), jemuž má bratr „wohlbezahlen, nach ihren treügeleisteten Diensten“. V posledním bodě závěti svému bratrovi doporučuje „die Frau Callhartin, sambt die ihrigen, weil sie mir fleissig in meiner Kramkheit hat abewartett.“ Cit. dle AHMP, PPL I – 175/19, nepag.

⁴⁵ Neumann 1932, cit. s. 557; Zouhar 2007, s. 44.

⁴⁶ „Ihr kayserliche Mayestet sein heint wegen S. Thomae von Aquino fest zu S. Maria Magdalena hinabgefahren, ist woll noch zur zeit ein schlechtes kirchl einen Khaiser dahin einzuladen, aber weill der graf Michna solches zu bauen vermög seines vattern testament schuldig sein solle, so wirdt ihme villeicht dardurch ein stimulus darzue gegeben worden sein.“ Keller – Catalano 2010, sv. V, s. 483.

⁴⁷ Lancinger – Pavlík 1966, s. 110.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ To uvádí kardinál Harrach, který byl hrabětem Michnou požádán o osobní účast na slavnosti, respektive posvěcení základního kamene. Srov. Keller – Catalano 2010, sv. VI, s. 492–493. – Dokončený kostel byl

Při letním přehlednutí částek, na které v pramenech a literatuře ve spojitosti s Václavem Michnou z Vacínova narážíme, by dříve často opakovaná domněnka, přičítající vyčerpání rodové pokladny nákladnosti přestavby malostranského paláce, mohla obstát stěží. Hodnota provedených prací byla v roce 1677, nedlouho před jeho nuceným prodejem (1679), odhadnuta na částku 42 110 zl. 35 kr.⁵⁰ – jen za zasmucké panství přitom hrabě v roce 1635 zaplatil 230.000 kop mís., částku odpovídající bezmála 269 000 zl. Náklady na přestavbu vynaložené navíc, ač jistě vysoké, nelze s ohledem na soudobé konvence osobní reprezentace chápat jako jednoznačný příznak stavebníkovy hospodářské neuváženosti. Rozhodnutí hraběte o nové úpravě jeho sídla je třeba nahlížet spíše jako charakteristický projev obvyklé reprezentační strategie raně novověké šlechty, dnes zpravidla nazývané okázalou spotřebou.⁵¹ „Dům byl vnějším znakem rodového lesku,“⁵² podoba sídla demonstrovala bohatství a společenské postavení jeho obyvatel, a zdánlivá marnotratnost tak měla své opodstatnění.⁵³

Lze se ostatně domnívat, že s vůlí po demonstraci společenského statutu hraběte Michny a trvalém zpřítomnění jeho osoby v širším městském prostoru souvisela i volba orientace nejuvýpravnějšího palácového průčelí. Emanuel Poche sice dříve poznamenal, že: „Okolnost, že stavebník soustředil veškeré architektonické prostředky na zahradní, intimní stranu stavby, jest příznačná pro tuto etapu společenské uzavřenosti nových českých mocipánů i jejich smyslu pro kouzlo zušlechtěné přírody.“⁵⁴ Nelze ovšem opomenout, že východní průčelí bylo v době svého vzniku patrně velmi dobře viditelné z opačného břehu, a zejména pak z nejrůšnější pražské dopravní tepny – Karlova mostu. O tom svědčí především pozdější veduta Jana Josefa Dietzlera (1694–1744), na které se palác, vedle Michnou „nuceně“ fundovaného kostela sv. Máří Magdaleny, uplatňuje jako výrazná pohledová dominanta dané partie malostranského břehu. [8] [9] [10]

Podstatný vliv na rozhodnutí hraběte o nové podobě jeho pražské rezidence, měla zřejmě cesta, spojená s pobytem v Římě, na kterou se v závěru třicátých let 17. století vydal spolu

---

vysvěcen až v červnu roku 1709 – více než čtyři desetiletí po Michnově smrti. Srov. Lancinger – Pavlík 1966, s. 111.

⁵⁰ Heroutová – Holanová – Líbal 1965, s. 8–9.

⁵¹ Burke 2007, s. 197–223.

⁵² Idem, cit. s. 202.

⁵³ Burke své úvahy podkládá citacemi ze soudobé literatury. Tak např. dle kritické zmínky Florentína Jacopa Soldaniho (1579-1641) o florentských vilách je stavba „tak neuvěřitelně nákladná ... proto, že se bohatí pokoušejí odlišit od ostatních,“ Burke 2007, cit. s. 201.

⁵⁴ Poche 1977, cit. s. 35.

se svým bratrem Karlem Alexandrem.⁵⁵ Zdá se dokonce, že do Itálie se Václav Michna v krátké době mezi lety 1636 a 1638 vypravil opakovaně. Oba bratři jsou – zápisem v matrice německého národa sienské univerzity (*Album inclytæ nationis Germanicæ*) – na konci srpna roku 1636 doloženi v Sieně.⁵⁶ Odtud se do Prahy zřejmě navrátil nejprve Karel Alexander. Dne 19. ledna 1637 totiž kardinál Harrach spolu s „královskými komisaři“ a dalšími jedl u Karla Michny, „v domě jeho bratra“.⁵⁷ Nejpozději v létě téhož roku ale do Prahy přibyl i hrabě Václav, protože 20. července oba bratři svědčili na svatbě Václavova komorníka Jakuba Tajchera z Tajcherova ve farním kostele sv. Mikuláše.⁵⁸ Mezi přítomnými svědky je pozoruhodně jmenován také kamenický mistr Zachariáš Bussi de Campione (zem. 1645/1646), což by – pokud bychom na základě této zmínky předpokládali jeho účast na stavbě paláce – mohlo v této době svědčit o jejím pokračujícím průběhu.

Onemocnělý Karel Alexander nedlouho poté zemřel, Václav se však do Itálie brzy navrátil, o čemž svědčí hned dvojice dalších dokladů. Tím prvním je osobní dedikace ve Václavově exempláři alba kytarových skladeb *Il primo, secondo e terzo libro della chitarra spagnola* Giovanniho Paola Foscariho (kolem 1600–1647), opatřeného dekorativní koženou převazbou, doplněnou raženým michnovským erbem, který byl perem vkreslen také do kartuše na titulním listě, [11] a v dedikaci poznámkou „*Di Roma li 25. Aprile 1638*“.⁵⁹ [12] Druhým dokladem je pak zápis Václavova jména v pamětním albu švýcarského gardisty Giovanniho Alta, průvodce návštěvníků Říma, s datací 1. května 1638 (bez možnosti ověření vlastního pramene lze jen těžko vysvětlit současné zapsání jména tehdy již zemřelého Karla Alexandra).⁶⁰ Není ostatně vyloučeno, že do Říma se Václav (či jiný z hrabat Michnů) vypravil již na přelomu dvacátých a třicátých let 17. století, coby doprovod jezuitského otce Karla

---

⁵⁵ Uličný 2017b, s. 993–994.

⁵⁶ Svatoš 1982, s. 44–45; Kalista 1927, s. 124.

⁵⁷ „Mangiorno i commissarii [Georg Adam von Martinitz, Heinrich Wolf Berka, Přibík Jeníšek] et io con altri appresso il Carlo Michna in casa di suo fratello [Václav].“ Keller – Catalano 2010, sv. II, s. 139.

⁵⁸ „V stav manželský vstoupily osoby tyto slovatný mládenec pan Jakub Tajcher rodilý z Tajcherova jeho milosti pana hraběte Václava z Vacínova komorník s poctivou pannou Karteřinou dcerou slovatného pana Valentina Jense měštěnána Menšího Města pražského osoby přítom jeho milosti pan hrabě Václav z Vacínova Michna / jeho milosti pan hrabě Karel z Vacínova Michna / jeho milosti pan Jiří Michna / pan Zachariáš Kampion / paní Anna Válková / paní Voršila Lancadlová / paní Lucie [?] / paní Kateřina Cerhová.“ Cit. dle AHMP, MIK N302, fol. 160r.

⁵⁹ Uloženo v Českém muzeu hudby, sign. NM-ČMH-HHO, IV C 97. – K tisku srov. Študent 2016, s. 99-113, zde s. 99-100, cit. s. 100.

⁶⁰ Hojda 2009, s. 245.

Grobendoncq. ⁶¹ Ve spojitosti s italskými cestami hraběte je zároveň nutno podotknout, že Itálie nebyla jedinou zemí, kterou ve třicátých letech navštívil. Dne 12. března 1633 se v Krakově zapsal do památníku významného polského šlechtice Adama Kazanowského (kolem 1599–1649) – své jméno zde doprovodil latinským citátem ve znění: „*Virtus post funera vixit.*“ ⁶²

Nedlouho po svém návratu z Říma, pojal Václav záměr oženit se s Anjelinou Sibylou, dcerou Přemyslava II. ze Žerotína, pána na Velkých Losinách (1592–1652), a Anny Marie Sidonie Šlikové (zem. 1635) – dcery Jáchyma Ondřeje Šlika (1569–1621), významného účastníka stavovského povstání, v roce 1621 popraveného při staroměstské exekuci. ⁶³ Následně – na samém počátku čtyřicátých let – se počíná i Václavova úřednická kariéra. V březnu roku 1641 byl jmenován radou nad apelacemi, ⁶⁴ hned v roce následujícím pak přisedícím komorního soudu. ⁶⁵ Později (1651) se stal ještě přisedícím většího zemského soudu. ⁶⁶ Bližší pozornost ale vyžaduje zejména jmenování hraběte Michny z Vacínova hejtmanem Starého Města pražského, které nejspíše bezprostředně souviselo s jeho účastí na obraně pravobřežních pražských měst obléhaných na samém konci třicetileté války švédskými vojsky.

Při švédském vpádu na Malou Stranu a Hradčany v noci z 25. na 26. července, po bujarých oslavách innsbrucké svatby císaře Ferdinanda III. s Marií Leopoldinou Tyrolskou, ⁶⁷ Michna – stejně jako velitel pražské pevnosti Rudolf hrabě Colloredo-Wallsee – jen těsně unikl zajetí. Po hodinové obraně ve svém domě se prý přeplavil na Staré Město, kde se uchýlil do jezuitské koleje. ⁶⁸ K jeho jmenování

---

⁶¹ Viz níže.

⁶² Rastawieczki 1853, s. 458, č. 155.

⁶³ Dne 16. října 1638 Václav vyhledal císaře Ferdinanda III. aby získal doporučení pro svou ženu („per una raccomandatione alla sua dama“), císař mu ji ale prý odmítl kvůli jejímu nekatolickému původu. Srov. Keller – Catalano 2010, sv. II, s. 367 – Na poznámku o Michnově nastávající choti, tehdy „čtrnáctileté heretičce“ Anjelině Sibyle ze Žerotína narážíme již v záznamech (italském i německém) z 29. června stejného roku, kdy se v doprovodu své matky, mezi asi čtyřicítkou dalších hostů zúčastnila hostiny, konané v domě nejvyššího purkrabí Adama z Valdštejna. Kardinál se zde významně pozastavuje nad jejím krásným vzhledem. Srov. Keller – Catalano 2010, sv. II, s. 340; sv. IV, s. 468.

⁶⁴ Woitschová 2010, s. 70, č. 132 a pozn. č. 145. – Srov. též Hammerschmidt 1723, s. 758. – Radou apelačního soudu byl opakovaně jmenován také Václavův strýc Jiří Vilém (cca 1590–1640), nejprve v roce 1616 a znovu roku 1622. Zatímco Václav Michna usedl na panskou lavici, Jiří Vilém na lavici rytířskou. Woitschová 2010, s. 61, č. 85 a s. 64, č. 95.

⁶⁵ Auersperg 1810, s. 94.

⁶⁶ Idem, s. 327.

⁶⁷ K tomu Straka 1918, s. 162; srov. Líva 1936, s. 17.

⁶⁸ Srov. Beránek 2002, s. 2–3; Hammerschmidt s. 589.

hejtmanem obleženého města došlo 5. října 1648⁶⁹ – nastoupil přitom na místo uprázdněné smrtí Ferdinanda hraběte Libštejnského z Kolovrat, který od Švédů nedlouho předtím „utrpěl smrtelnou ránu do hlavy“. ⁷⁰ Několik dnů po svém jmenování Václav Michna stanul v čele nově zřízené jednotky, která se po boku té, již velel novoměstský hejtman Aleš Vratislav z Mitrovic, zapojila dne 10. října do nejtěžších bojů na hradebním úseku mezi Horskou a Koňskou branou. ⁷¹ Dalším dvěma jednotkám, složeným z císařského úřednictva, zde veleli Jan Antonín Losy z Losinthalu, budoucí stavebník paláce v Hybernské ulici, a pražský mincmistr Jakub Bernard Wolker. ⁷² Ve funkci staroměstského hejtmana setrval Václav Michna až do své smrti – jeho nástupcem byl 5. srpna 1667 jmenován Jan Václav Novohradský z Kolovrat, budoucí stavebník výstavného paláce na Ovocném trhu. ⁷³

Svou roli v protišvédském odboji patrně Václav Michna dokázal zužitkovat také při budování svého veřejného obrazu v dobách mírových. Dne 24. července 1650 bylo v souvislosti s událostmi norimberského exekučního sněmu, jehož mírový reces znamenal úplné stažení švédských vojsk z říšských území, ve všech pražských kostelech slaveno *Te Deum* na oslavu míru, doprovázené, jak líčí kardinál Harrach, vyzváněním zvonů a opakovanými salvami z děl na pražských návrších. ⁷⁴ Oslavy byly navečer završeny rozličnými ohňostroji a do oken mnohých domů, včetně paláce arcibiskupova, byla umístována světla. ⁷⁵ Při dělostřeleckých salvách se přitom k přehlídce shromáždilo

---

⁶⁹ Hammerschmidt 1723, s. 572. – Woitschová 2010, s. 70, uvádí jako datum Michnova jmenování 12. října 1649, rok 1649 ovšem na jiném místě uvádí i Hammerschmidt, viz Hammerschmidt 1723, s. 758.

⁷⁰ Líva 1948, s. 47. – Zabitý hrabě Libštejnský z Kolovrat byl staroměstským hejtmanem ustanoven teprve v červenci roku 1647, kdy vystřídal odstoupivšího Viléma Albrechta Krakovského z Kolovrat. Srov. Roubík 1933, s. 164.

⁷¹ Srov. Maxmilian Millauer, *Fernere Beiträge zur Geschichte der Belagerung der k. Hauptstadt Prag durch die Schweden im Jahre 1648. II. Ein Bericht vom k. k. Feldmarchall grafen Colloredo darüber*, *Monatschrift der Gesellschaft des Vaterländischen Museums in Böhmen* 2, 1832, s. 301. – Ke zformování jednotek viz Líva 1936, s. 11–12. Jinde nedoložená je prý zpráva Jana Schmidla, který uvádí, že hrabě Michna „sebral tenkrát ve Vltavském kraji 1.300 sedláků, kterými byla rozmnožena pražská posádka.“ Srov. ibidem, s. 27, pozn. 123.

⁷² Srov. *Grundliche Relation, Desem so Sich von 26. Iulij. Alsz Königs Marck die Klein Seitten, sambt dem Prager Schloß ein bekommen, Bisz auf Den 2. Novembris desz 1648 Jahrs ...*, [s. l.] 1648, nepag. – Již 2. srpna 1648 shromáždil prý hrabě Michna „panské sluhy a odvedl je k Horské bráně.“ Srov. Beránek 2002, s. 6 a 7.

⁷³ Srov. Roubík 1933, s. 164.

⁷⁴ Srov. Keller – Catalano 2010, sv. III, s. 417.

⁷⁵ „La sera si fecero fuochi per tutta la città su le piazze, e si posero lumi alle finestre in diverse case, e su l'isola di Veneia si gettono per un pezzo diverse sorti di rachette, e si fece sparare come le sere di S. Giovanni. Ancora in tutte le mie finestre in tutte le 3 file si vedevano per ciascuna due lumi in carta colorita, et in mezzo una torcia in un candeliero di legno, et avanti la casa 7 botti ardenti disposte in forma della mia armata.“ Keller – Catalano 2010, sv. III, cit. s. 418. – Srov. též Johann Christian Lünig, *Theatrum Ceremoniale Historico-Policum ...*, Leipzig 1719, sv. 1, s. 828.

na čtyři tisíce ozbrojených mužů a „před těmi ze Starého Města, kterých bylo 1000, jel na koni hrabě Michna osobně.“⁷⁶

Jak svěřený úřad přispíval k percepci hraběte Michny výstižně shrnuje zmínka z deníku polských návštěvníků jeho paláce, kteří si v roce 1660 poznamenali, že jako „guvernér“ Starého Města pražského „kdy chce zasedá v radě na radnici s městskými senátory, bez něj, pokud na něčem trvá, nic neuzavírají.“⁷⁷ Je přitom podstatné, že ve výkonu úřadu Michna přímo podléhal moci císaře a na činnost městské rady dohlížel císařovým jménem. Úřad královských, respektive císařských hejtmanů pražských měst byl založen císařem Ferdinandem I., bezprostředně po zažehnání stavovské vzpoury v roce 1547, a to právě s cílem zajistit dohled nad pražským měšťanským stavem. Tak i císař Ferdinand II., v instrukci z roku 1626, právě jmenovaného staroměstského královského hejtmana Jáchyma Slavatu s odkazem na nedávnou stavovskou rebelii zavazuje, aby „nad řádem a právem v městě sobě svěřeném ruku ochrannou držel,“ aby „toho pilen byl a šetřil, jestliže by v ouřadě konšelském neb na jiném místě mezi obcí tu v městě co toho zvěděl a seznal, že by se co proti Nám ... aneb proti radám a služebníkům Naším před se bralo, působilo a jednalo, aneb jaké srozumění a puntování pod jakýmkoliv způsobem se dalo, o tom aby Nám ... každého času a beze všeho meškání oznamoval, a pokudž by mohl, ty a takové jednání neb srozumění, kteréž by se, jakž prve oznámeno, proti Nám dály a působiti chtěly, přetrhoval a tomu žádnému vzniku nedopouštěl, nýbrž zjevně tomu odpíral.“⁷⁸

„Dobrý matematik“? Václav Michna a architektura

Přestože literární obraz osobnosti Václava Michny z Vacínova zůstával dosud jen nezřetelnou reflexí, byla předchozími badateli opakovaně zdůrazněna pravděpodobnost – vzhledem k nevídanosti podoby jeho paláce obzvlášť pozoruhodná –, že hrabě pěstoval zálibu a snad disponoval i jistými praktickými dovednostmi ve věcech stavitelství. Na Michnovu „obsáhlou knihovnu o architektuře“ poprvé poukázali Luboš Lancinger a Milan Pavlík, a sice v článku věnovaném stavebním dějinám bývalého dominikánského kostela sv. Máří Magdaleny na Malé Straně.⁷⁹ Autoři zde zároveň upozornili na písemné

---

⁷⁶ „La gente armata esposta per le salve, erano 4.000 persone, avanti quelli della Città vecchia, che erano 1.000, cavalcò in persona il conte [Václav] Michna. E l'artiglieria arriva a 130 pezzi.“ Keller – Catalano 2010, sv. III, s. 418.

⁷⁷ V plném znění cituji níže.

⁷⁸ Roubík 1933, cit. s. 178-179.

⁷⁹ Lancinger – Pavlík 1966, s. 109–121, cit. s. 116, pozn. 24.

vyjádření (1671) bývalého Michnova stavitele a navrhovatele jím fundovaného dominikánského chrámu Francesca Carattiho, ze kterého prý vyplývá, že hrabě při stavbě kostela „autoritativně zasahoval i do odborných otázek např. předepisováním měř a vazeb krovů“, a tak se autorům v úhrnu „jeví ... jako dobový šlechtický diletantský zájemce o stavitelství“.⁸⁰

Inventář palácové knihovny (1668) – jak podrobněji prokázal Petr Uličný – vlastnictví několika zásadních spisů o architektuře a příbuzných oborech skutečně zaznamenává.⁸¹ Před jejich pozorným vypsáním je třeba upozornit na další tvrzení výše již citovaných polských návštěvníků paláce, kteří hraběte Michnu – ve zmínce o dvojici glóbulů, na které při prohlídce palácového interiéru narazili v jednom z pokojů prvního patra – označili jako dobrého matematika.⁸² Dva glóby, zřejmě takové, které zachycovaly zemský povrch a hvězdnou oblohu, zaznamenal i posmrtný inventář palácového vybavení, který se rovněž zmiňuje o astronomickém lineálu a různých „matematických nástrojích“, nalezených v „komoře hraběte při jídelně“.⁸³

Ve snaze po postižení přesnějšího obsahu, který mohl být v intencích dobového chápání prisuzován označení „dobrý matematik“, bychom mohli citovat první z Vitruviových Deseti knih o architektuře, jejichž italský překlad, opatřený komentářem Daniele Barbara, hrabě Michna sám také vlastnil.⁸⁴ Vitruvius zde uvádí, že pouze ti, „jimž příroda dala tolik důvtipu, bystrého úsudku a dobré paměti, že mohou geometrii, astronomii, hudbu i ostatní vědní obory znát v celé jejich hloubce, překračují obor povolání stavitele a vypracovávají se na matematiky“.⁸⁵ Právě na teoretické vzdělání stavitele Vitruvius kladl značné nároky. Je podle něj třeba, „aby byl vzdělaný v geometrii, ne nevědomý v optice, poučený aritmetikou, aby měl značné vědomosti z dějepisu, aby bedlivě poslouchal filozofy, aby se vyznal v hudbě, nebyl neznalý lékařství, seznámil se s rozhodnutími právníků a aby si osvojil vědomosti o hvězdářství a o zákonech nebeských“.⁸⁶ Proto – pokoušíme-li se o stvrzení Michnova zájmu o věci architektury analýzou inventáře jeho knihovny, který obsahuje především stovky záznamů o knihách teologického,

---

⁸⁰ Lancinger – Pavlík 1966, cit. s. 110 a pozn. 24, s. 116 resp.

⁸¹ Uličný 2017b, s. 994 a s. 1277, pozn. 462. – Soupis knihovny je součástí posmrtného inventáře pražských majetků Václava Michny (*Gräflich Michnisches Inventarium*), uloženém v pražské Národní knihovně (sign. XXIII.D.59).

⁸² Zápis v plném znění cituji níže.

⁸³ Viz níže.

⁸⁴ Viz níže.

⁸⁵ Vitruvius 1979, s. 35.

⁸⁶ Vitruvius 1979, s. 29-30.

právníckého, politického, historického nebo medicinského zaměření – se zdá záhodným věnovat zvýšenou pozornost také titulům zastupující obory, které lze považovat za architekturu příbuzné – vedle spisů o opevňovacím stavitelství především těm z oblasti aritmetiky, geometrie a perspektivy, ale i astrologie a astronomie, či geografie nebo hudby.⁸⁷

Z oblasti architektury je to prvně *Abfeelding van't Stadt Huys van Amsterdam* významného nizozemského architekta Jacoba van Campena (1661),⁸⁸ dále *Architettura con diversi ornamenti cavati dall'antico* v Římě usedlého Milánana Giovanniho Battisty Montana (1636),⁸⁹ některé z vydání *Regola delli cinque ordini d'architettura* Jacopa Barozziho da Vignola,⁹⁰ patrně i *Libro d'Antonio Labacco appartenente all'architettura, nel qual si figurano alcune notabili antiqvita di Roma* Antonia Labacca (1559),⁹¹ nové vydání Palladiových Čtyř knih o architektuře, *L'architettura di Andrea Palladio divisa in quattro libri* (zřejmě 1642),⁹² jedno z vydání (1556 nebo 1567) již zmiňovaných *I dieci libri dell'architettura di M. Vitruvio* v italském překladu a s komentářem Daniele Barbara⁹³ a *Della architettura libri due* padovského malíře a architekta Gioseffa Violy Zaniniho (1629).⁹⁴

Pevnostnímu plánování se v Michnově knihovně věnovaly tituly *Architectura militaris* Andrea Cellaria (1645),⁹⁵ *Corona imperialis* Pietra Sardiho (1644),⁹⁶ *Architectura militaris nova et aucta* Adama Freitagy (1631),⁹⁷ *New erfunden Instrument zu den irregular Fortification* Johanna Faulhabera (1610),⁹⁸ *Elementorum architecturae militaris libri IV* Nicolause Goldmanna (1643),⁹⁹ neidentifikovatelný spis označený jako „*iusus geographicus defensius ac demonstratus*“,¹⁰⁰ *La fortificatione guardia difesa et espugnatione delle fortezze sperimentata in diverse guerre* Francesca Tensiniho

---

⁸⁷ Jednotlivé tituly jsou uváděny v pořadí, odpovídajícím jejich uvedení v inventáři.

⁸⁸ „Abbildung des rathauß zu Amsterdam in dreysig kupfferstick, von Iakob von Campen.“ Gräfllich Michnisches Inventarium, fol. 68v.

⁸⁹ „Architettura con diversi ornamenti cavati dall'antico Gio[vanni] Battista Montano Milan[ese].“ Ibidem.

⁹⁰ „Regola delle cinque ordini d'architettura di M. Iacobo Barozzio, da Vignola.“ Ibidem.

⁹¹ „Pianta di Molo de Adriano.“ Idem, fol. 68v.

⁹² „L'architettura di Andrea Paladio (!) divisa in quarto (!) libri.“ Ibidem.

⁹³ „I dieci libri dell'architettura di M. Vitruvio da monsignor Daniele Barbaro.“ Idem, fol. 69v.

⁹⁴ „Della architettura di Gioseffe Viola Zannini (!) Paduano pittore e architetto libri 2.“ Idem, fol. 70r.

⁹⁵ „Architectura militaris oder gründtliche unterwaisung, von fortification Andrea Cellarii.“ Idem, fol. 67r.

⁹⁶ „Corona imperialis Petri Sardi Romani deütsch.“ Idem, fol. 67v.

⁹⁷ „Architectura militaris nova germanica Adami Freytags.“ Ibidem.

⁹⁸ „Neue erfunden instrument zu des fortification Iohann Häühaben (!), ingenir zu Ulm.“ Idem, fol. 68r.

⁹⁹ „Elementorum architecturae militaris.“ Idem, fol. 68v.

¹⁰⁰ Ibidem.

(1624),¹⁰¹ také *Oeuvres mathematiques traitant de la geometrie et fortification* Samuela Marolois (1628),¹⁰² a konečně *La guide des fortifications et conduite militaire, pour bien se fortifier et deffendre* Clauda Flamanda (1611).¹⁰³

Díla věnovaná perspektivě zde zastupují *La pratica di prospettiva* Lorenza Sirigattiho (1596),¹⁰⁴ *Institutio artis perspektivae* Hedrika Hondia (1622 nebo 1625)¹⁰⁵ a *La pratica della prospettiva* Daniele Barbara (1659).¹⁰⁶ Aritmetikou se zabývaly blíže neideifikovatelné tituly „*praecepta quedam aritmeticae*“¹⁰⁷ a „*tractatus arithmeticae gallico idiomata scriptus*“,¹⁰⁸ geometrií pak *Les quinze livres des elements geometriques d'Euclide* (1632).¹⁰⁹ O astrologii či astronomii v Michnově knihovně pojednávají *Astrologiae methodus* Johannese Garcae (1576),¹¹⁰ *De rebus caelestibus* Giovannio Giovia Pontana (1512),¹¹¹ *De coniunctionibus magnis insignioribus superiorum planetarum* Cypriána Karáska Lvovického ze Lvovic (1564),¹¹² *De astronomicae artis* Nicodema Frischlina (1586),¹¹³ některé z vydání *Institutio astronomica, de usu globorum & sphaerarum* Willema Janszoona Blaeua,¹¹⁴ *Dialogo sopra i due massimi sistemi del mondo* Galilea Galileiho (1632)¹¹⁵ a *Summa de philosophia natural, en la qual assi mismo se tracta de astrulugia y astronomia* Alonsa de Fuentes (1547).¹¹⁶ Pozoruhodné je také Michnovo vlastnictví příručky *Horologiographia* Sebastianiana Münstera (1533).¹¹⁷

O geografickém zájmu hraběte svědčí přítomnost značného množství atlasů. Mezi nimi především šest dílů *Theatrum orbis terrarum sive novus atlas* Willema Janszoona a Joana

---

¹⁰¹ „La fortificatione guardia diffusa de cav[alieri] Francesco Tensini da Grema.“ Idem, fol. 69r.

¹⁰² „Oeuvres mathematiques de Samuel Marolois.“ Idem, fol. 78v.

¹⁰³ „La guide des fortifications.“ Idem, fol. 79v.“

¹⁰⁴ „La pratica di prospettiva del cavaliere Lorenzo Srigatti (!).“ Idem, fol. 68r.

¹⁰⁵ „Institutio artis perspektivae Henrici Hondii.“ Idem, fol. 68v.

¹⁰⁶ „La pratica della prospettiva di Monsignor Daniele Barbaro.“ Idem, fol. 69v.

¹⁰⁷ Idem, fol. 68v.

¹⁰⁸ Ibidem.

¹⁰⁹ „Les quinte (!) livres de (!) elements d'Euclide.“ Idem, fol. 78r.

¹¹⁰ „Iohannis Garcae Astrologiae methodus.“ Idem, fol. 54v.

¹¹¹ „Iohannis Ioviciani Pontani De rebus caelestibus.“ Idem, fol. 57r.

¹¹² „De coniunctionibus magnis planetarum.“ Idem, fol. 58v.

¹¹³ „Nicodemi Frischlini De astronomica arte.“ Idem, fol. 61v.

¹¹⁴ „Gulielmi Blanc Institutio astronomica.“ Ibidem.

¹¹⁵ „Dialogo di Gallileo Gallilei (!) Linceo.“ Idem, fol. 69v.

¹¹⁶ „Somma de philosophia natural en la qual assi mismo setratta (!) de astrologia y astronomia.“ Idem, fol. 74r.

¹¹⁷ „Horologiographia post priorem editionem, per Sebastianum Münsterum recognita.“ Idem, fol. 68v.

Bleauových,¹¹⁸ *Atlas, ou representation du monde universel* (1633),¹¹⁹ *Atlas oder ander Theil deß grossen Welt-Buchs* (1636)¹²⁰ a *L'atlas, ou meditations cosmographiques et fabrique du monde et figure d'iceluy* (1609) Gerharda Mercatora a Jodoca Hondia,¹²¹ také starší *Geographia universalis vetus et nova* Heinricha Petriho (1545)¹²² či *Cosmographia sive descriptio universi orbis* Petera Apiana a Gemmy Frisia (1584).¹²³ Díla hudební teorie konečně zastupují *Musurgia universalis* Athanasia Kirchera (1650)¹²⁴ a *De arte canendi* Sebalda Heydena (1540),¹²⁵ ke kterým je třeba přičíst také výše zmiňované, Michnovi dedikované kytarové tabulatury Giovanniho Paola Foscariniho.

Vlastnictví knih podobného typu jistě přímo nedokládá praktické dovednosti hraběte v jakémkoliv ze jmenovaných oborů. Například v knihovně pozoruhodného stavebníka hraběte Jana Jáchyma Slavaty (1635–1689) bylo posmrtným inventářem v kategorii „*Astronomici, castrenses, architecturae, hydraulici, minerales et pictorii*“ zaznamenáno celkem 76 knih různých formátů (bez udání titulů), jeho praktické zálibě ve věcech stavitelství nicméně nic nenasvědčuje.¹²⁶ Svým architektonickým diletováním, a to v teoretické i praktické rovině, naproti tomu proslul jiný Michnův současník, kníže Karel Eusebius z Liechtenštejna (1611–1684) – autor teoretického spisu s názvem *Werk von Architektur* a navrhovatel vlastního zámku v Plumlově (1680–1684).¹²⁷ [13] Ten jistě vlastnil vydání Vignolových *Le due regole della prospettiva pratica*, spis *Della fortificatione delle citta* Girolama Maggiho a Giacoma Castriotta a výpravně ilustrované *Palazzi di Genova* Petera Paula Rubense (1622), které spolu s dalšími dvěma knihami o

---

¹¹⁸ „Theatrum orbis terrarum sive novus atlas. / ... / Gulielmi et Iohannis Bleau Theatrum orbis terrarum sive atlas novus pars secunda. / Gulielmi et Iohannis Bleau Theatrum orbis terrarum sive atlas novus pars quarta. / Iohannis Bleau Theatrum orbis terrarum sive atlas novus, pars sexta. / Gulielmi et Ioannis Bleau Theatrum orbis terrarum sive atlas novus pars tertia. / Ioannis Beleau (!) Theatrum orbis terrarum sive atlas novus pars quinta.“ Idem, fol. 66r–66v.

¹¹⁹ „Atlas von Gerhardt Mercator und Iodoceus Ondius, getruckt anno 1633.“ Idem, fol. 66r.

¹²⁰ „Appendix atlantis oder anderes theil des weltbüchs, getruckt anno 1636.“ Idem, fol. 66r.

¹²¹ „L'atlas au (!) meditations cosmographiques. Fabrique du monde et figure dicelus (!) Gerardi Mercatoris.“ Idem, fol. 74v.

¹²² „Geographia universalis vetus et nova complectens.“ Idem, fol. 53r.

¹²³ „Cosmographia sive descriptio orbis, Petri Fabiani (!) et Gemmae Frisii.“ Idem, fol. 55v.

¹²⁴ „Athanasii Kricheri Fuldensis e Soc[ietate] Iesu Musurgia universalis, tomus primus.“ Idem, fol. 66r.

¹²⁵ „De arte canendi auth[ore] Sebaldo Heyden.“ Idem, fol. 56v.

¹²⁶ Slavatovský inventář v připravované publikaci o pražských stavebních podnicích Jana Jáchyma Slavaty transkribovala Radka Heisslerová.

¹²⁷ Naposledy komplexně Skopalová 2011.

architektuře koupil roku 1663 za 100 zl. od Giovanniho Tencally, dalších pět knih o architektuře pořídil za 2 zl. a 40 kr. o tři roky později.¹²⁸

Je známo, že jistou průpravu ve věcech architektury získal také hrabě Humprecht Jan Černín, jenž měl při svém pobytu v Římě (1654) „mistra, který [jej] architekturu učil“,¹²⁹ ale i Václav Vojtěch ze Šternberka, který dle vlastního deníkového zápisu v závěru svého římského pobytu (1664) jel se svým matematikem „za bránu Pincianskou matematicky místo jedno pro fortresu vyměřovat“.¹³⁰ Pavel Preiss zase své studii o zámecké kapli sv. Romedia v Cholticích (svěcena r. 1692) [14] dokonce upozornil, že za autora architektonického návrhu svatyně lze na základě tvrzení soudobého vykladače jejího komplexního ikonografického programu Amanda von Friedenelse (1644–1732) považovat samotného stavebníka, hraběte Romedia Konstantina Thuna (1641–1700), jehož prý „Bůh a Příroda nadali zvláštním architektonickým talentem“.¹³¹ Možný aktivní vstup objednavatele do konkrétního ztvárnění jím fundované stavby je zvažován také v případě Jana Ignáce Dominika Putze z Adlersturnu a průčelí jím fundovaného trinitářského kostela Nejsv. Trojice ve Spálené ulici v Praze (1708–1713).¹³² [15]

U samotného Václava Michny o aktivním zájmu o architekturu a snad i určitých praktických dovednostech výslovně svědčí obšírná dedikace, jíž jezuitský učenec Karl Grobendoncq (1600–1672) – vedle Rodriga Arriagy (1592–1667) ve své době nejznámější představitel teologické fakulty pražské univerzity¹³³ – opatřil svůj politicko-filozofický spis *De ortu et progressu spiritus politici* (1666), právě Václavovi

---

¹²⁸ Haupt 1998, s. 185, resp. 49; Skopalová 2011, s. 44–45. – Je vhodné nutno podotknout, že vlastnictví knih o architektuře a příbuzných disciplínách nebylo výsadou šlechtického stavu. Zdeněk Hojda ve svém příspěvku věnovaném knihám o architektuře v pražských měšťanských knihovnách 17. století uvádí, že při zkoumání pozůstalostních inventářů malostranských a staroměstských měšťanů nejrůznějších povolání z let 1628–1700, našel celkem ve dvanácti pozůstalostech „knihu o architektuře a v šesti dalších ještě tisky z nejbližších příbuzných oborů, geometrie, aritmetiky a zeměměřičství“ – nejvíce prý byly zastoupeny práce o pevnostním stavitelství. Takové tituly – ty, věnované astronomii přitom nevyjímaje – jsou doloženy například v knihovně úředníka pražského mostu Daniela Vojtěcha Břekovce (zem. 1685), správce rentmistrovského úřadu Jiřího Vojtěch Baurnefinda (zem. 1685) či Matyáše Aloise Melanotte, profesora právnické fakulty pražské univerzity (zem. 1689). Dvě knihy o architektuře vlastnil správce císařské zbrojnice Georg Baum (zem. 1658). Celkem čtyři knihy o architektuře zaznamenal inventář pozůstalosti malíře (z jakého města pražského?) Jana Bartoloměje Klosseho (zem. 1679), v knihovně malíře Karla Škréty ml. (zem. 1691) nechybělo Vitruviových Deset knih o architektuře, kameník Adam Kulík (zem. 1700) zase vlastnil jeden ze spisů Jacopa Barozziho Vignoly. Konečně, obzvláště rozsáhlou sbírku 45 svazků věnovaných architektuře, matematice, mechanice a astronomii nashromáždil zemský inženýr Antonín Čečelický z Rosenwaldu (zem. 1697). Srov. Hojda 1992, s. 117–119.

¹²⁹ Kalista 1932, s. 183; srov. též Kropáček 1987, s. 96; Hojda 1992, s. 116.

¹³⁰ Cit. dle Kropáček 1987, s. 96; srov. Hojda 1992, s. 96.

¹³¹ Preiss 2008b, cit. s. 182–183.

¹³² Horyna 1992, s. 112–118.

¹³³ Čornejová – Fechtnerová 1986, s. 130–132.

Michnovi věnovaný.¹³⁴ [16] [17] Patrně výhradně na základě znalosti této dedikace zařadil Bohumír Jan Dlabacž (1758–1820) hraběte Václava Michnu do svého *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon* (1815), kde jej označuje jako „znamenitého hudebního umělce a učence, který nejenže vynikal na svých dlouhých cestách, nýbrž se i při švédském vpádu [v roce] 1648 zasloužil o svou otčinu“,¹³⁵ jehož „velké zásluhy jak o vědy, tak o umění“¹³⁶ dokládá právě obšírnou citací z Grobendoncova věnování, ovšem za úplného vynechání pasáže, která je pro naši interpretaci klíčová.

Ambicí Grobendoncova díla bylo, slovy Stanislava Sousedíka, „poskytnout šlechtě českých zemí dílo podobné formy a literární kvality jako byly Machiavelliho *Discorsi [sopra la prima deca di Tito Livio]*, naplněné však obsahem a duchem právě opačným“. Chce-li autor, stejně jako jeho předchůdce, ukázat, jak správně vládnout, činí tak s novým a proti Machiavelliho „politickému duchu“ obráceným nábožensko-etickým důrazem na všeobecné blaho.¹³⁷ Úvodem laudativní pasáže své dedikace oceňuje Grobendoncq prvně loajalitu Václavova otce Pavla, jíž za svého života prokázal císaři Ferdinandovi II. a chválí způsob, jakým jeho syn Václav vykonává jemu svěřený úřad přisedícího zemského soudu, a především hejtmana Starého Města, přičemž zdůrazňuje jeho podíl na obraně Prahy před „švédským Martem“ v roce 1648.¹³⁸ Obvlášť rozsáhlý prostor pak vyhrazuje uznání zvědavosti, kterou hrabě projevoval od raného mládí. Latinsky, italsky, španělsky, francouzsky, německy a česky hovořil prý hrabě s takovou obratností a bohatostí, že by býval mohl být pokládán za rodilého mluvčího. Nezanedbával prý ovšem ani polštinu, angličtinu a další evropské jazyky, kterými při svých cestách mohl hovořit bez tlumočnicka.¹³⁹

---

¹³⁴ Grobendoncq 1666, nepag. – Spis byl opatřen zajímavým frontispisem s výjevem archanděla Michaela jako bojovníka proti Temnotě, Hříchu a Herezi, který podle kresby Philipa Fruytierse vyryl Richard Collins (sign. „Ph. Fruytiers delin.“ a „Richard Collins sculpsit“). Není příliš překvapivé, že ani Grobendoncqův spis nechyběl mezi tituly Michnovy knižní sbírky, v inventáři zaznamenaný jako „Rev[erendi] patris Caroli de Krobendonk Soc[ietatis] Iesu De ortu et progressu spiritus politici.“ Srov. Gräfllich Michnisches Inventarium, fol. 65r.

¹³⁵ „... ein trefflicher Tonkünstler und Gelehrter, der sich auf seinen weiten Reisen nicht nur hervorgethan, sondern auch bei dem Einfall der Schweden in Prag 1648 um sein Vaterland verdient gemacht.“ Dlabacž 1815, sv. I, s. 316.

¹³⁶ Tj. „großen Verdienste sowohl um die Wissenschaften als um die Künste“, srov. idem, s. 316.

¹³⁷ Srov. Sousedík 1993, s. 31–38, cit. s. 36–37.

¹³⁸ Do obrany města se o málo dříve zapojil i sám Karl Grobendoncq, když se spolu s dalšími třemi jezuitskými profesory postavil do čela jezuitské studentské legie, která v květnu roku 1639 – brzy před vpádem pasovských – vybudovala „ve čtrnácti dnech u Belvederu bastion, který byl pak nazýván studentskou šancí“. Srov. Líva 1936, s. 7.

¹³⁹ „Linguas Latinam, Italicam, Hispanicam, Gallicam, Germanicam, Boëmicam tanta calles perfectione, eaque profers elegantia, & ubertate, ut quaelibet tibi vernacula posset censeri. Polonica quoque &

V dalších, zde klíčových větách, jimiž se hrabě – jenž prý vynikal i ve všech šlechtě přiměřených uměních, jako je šerm, jízda na koni a „[umění] obratné hry na hudební nástroje“¹⁴⁰ – v nadsazeném příměru, kterým se hrabě stává málem druhým Herkulem, pak Grobendoncq vyjmenovává řadu Michnových starověkých mentorů:

Aby staří, kteří následujícím pokolením předali přeslavné činy Herkulovy, ukázali, že byl značně zběhlý ve vědách, říkali, že měl v každém svobodném umění ty nejznamenitější učitele. Proč bych neřekl, že je z toho snadné odvodit, jak znamenité učitele jsi měl ty, když se z tebe stal tak vynikající žák každého z nich? Mohlo by se zdát, že samotný Cicero v tobě měl učenlivého žáka římského řečnictví. Že Livius či Crispus ti přednášeli dějiny jednotlivých národů. Že Vegetius tě naučil, jak opevňovat hrady a města, jak postavit tábor, a další vojenské dovednosti, a Vitruvius že ti předal architektonické předpisy. Že Euklides, Pappus, Archimédes, Atlas a Ptolemaios ti vyložili matematické vědy, Platón nebo Aristoteles zase filozofické. A sám Vulkán že ti odhalil tajemství mistrného strojení ohňů.¹⁴¹

Při interpretaci Grobendoncquova textu je jistě třeba držet v patrnosti jeho účel a z něj vyplývající stylizaci. Vztah mezi Karlem Grobendoncquem a hrabětem Michnou měl nicméně patrně delšího trvání. Snad právě Václava – či některý z jeho bratrů – Grobendoncqa (patrně již na přelomu dvacátých a třicátých let) doprovázel na jeho cestě do Říma.¹⁴² Je ostatně výmluvné, že přímo v době, kdy byl již na hraběte vyvíjen nátlak v záležitosti dlouho odkládaného započetí stavby malostranského dominikánského kostela, rozhodl se financovat stavbu kupole nad křížením jezuitského kostela Nejsv. Salvátora.¹⁴³ Interiér procházel od roku 1638 rozsáhlými úpravami pod vedením Carla

---

Anglica, aliaque Europae idiomata ita non neglexisti, quin cum omnibus nationibus, quando singularum regiones lustrabas, potueris sine ullius interpretis ope sermocinari.“ Grobendoncq 1666, nepag.

¹⁴⁰ „De alijs nobilitatem decentibus artificijs, digladiandi, equitandi, instrumenta musica perite pulsandi, similibusque, in quibus singulis vidimus te excelluisse, nil dico; ...“ Idem, nepag.

¹⁴¹ „Veteres, qui res ab Hercule praeclare gestas posteritati transmiserunt, ut ostenderent, ipsum bonis artibus fuisse non leviter tinctum, dixerunt, eum habuisse Magistros in qualibet arte liberali praestantissimos. Quidni ego dicere possim, ex eo facile colligi, quam praestantes Tu habueris Magistros, cum tam excellens singulorum evaseris discipulus? Ipse Cicero videri posset TE in eloquentia Romana docilem habuisse auditorem. Livius, aut primus Romana Crispus in historia, quod singularum gentium historias, TIBI dictarint; Vegetius, quod arcium, urbiumque muniendarum, castrorum figendorum, caeterarumque artium militarium; Vitruvius, quod architectonicae praecepta tradiderint; Euclides, Pappus, Archimedes, Atlas, Ptolemaeus, quod scientias mathematicas, Plato aut Aristoteles, quod philosophicas TIBI explicarint: ipse Vulcanus, quod ignium artificiosissime concinnandorum arcana aperuerit.“ Ibidem, překlad autor.

¹⁴² V řádovém nekrologu doslova stojí: „Mihi qui haec scribo certum est, fuisse a Patre nostro rogatum per Assistentem Italiae cum post absolutam Theologiam in Comitatu Comitum Michna in Urbem venisset, ut si placeret, subsisteret, actumque officium substituti seu Secretarii pro Assistentia Germaniae: ...“ Srov. *Elogia patrum Societatis Iesu a 1656–1679 defunctorum*, Národní knihovna Praha, sign. VIII.A.13, fol. 303r.

¹⁴³ O stavbě kupole obšírně referuje zejm. Richter 1924–1925, s. 345–345.

Luraga (1615–1684),¹⁴⁴ na něž později navázala Luragova úprava chrámového průčelí (1654–1660),¹⁴⁵ [18] poškozeného v roce 1648 švédským ostřelováním.¹⁴⁶ Přesná data týkající se stavby kupole, dochované dnes ve stavu, určeném změnami v první polovině 18. století, [19] ve svých Dějinách pražského Tovaryšstva Ježíšova uvádí Jan Schmidl (1693–1762).¹⁴⁷ Dne 3. března 1648 byla na příslušném místě stržena střecha a připraven stavební materiál, stavba samotná pak byla započata 31. března a již 16. května téhož roku byla za znění trub a bubnů na vrcholu nové struktury osazena zlacená sféra s relikviemi a španělským křížem. Po přerušení stavby švédským obléháním byly práce na kupoli úplně dokončeny 10. listopadu 1649, přičemž celá stavba měla hraběte přijít celkem na čtyři tisíce zlatých.

Lze usuzovat, že ve své podpoře pražských jezuitů – s dominikány ostatně nesmiřitelně znesvářených – se Václav řídil vzorem svého otce Pavla, který Tovaryšstvu rovněž projevoval systematickou náklonnost. Tak se první jezuité, kteří v listopadu roku 1620 po více než dvouletém vyhnanství přicházeli v utajení do Prahy, před uvedením do klementinské koleje nejprve ubytovali právě v malostranském domě Pavla Michny z Vacínova.¹⁴⁸ V roce 1629 zase Pavel Michna zřídil při jezuitském semináři sv. Václava nadaci pro čtveřici chudých studujících v celkové výši 2000 tolarů¹⁴⁹ a není tak s podivem, že v prvních fázích plánování novostavby staroměstské koleje, respektive při zamítnutí jednoho z navrhovaných řešení (1631), [20] byla jezuita vyslovena obava, „aby se pan Michna z Vacínova necítil [kritikou] uražen a zůstal jim nakloněn“.¹⁵⁰

Lze jen těžko soudit, jak ve svém textu činí Stanislav Sousedík, zdali byla Grobendocqova náklonnost vůči mladšímu hraběti Michnovi opravdová a zachytil-li skutečně ve

---

¹⁴⁴ Idem s. 344.

¹⁴⁵ Naposledy Oulíková 2019, s. 143–158; srov. zejm. Duras 1933, s. 14–18; Richter 1931, 9–20.

¹⁴⁶ To dosvědčuje zápis z jezuitského deníku, ze dne 17. 8. 1648: „Švéd opět ostřeloval ze dvou větších děl mosteckou věž; jedna koule pak odnesla část průčelí českého kostela a zarazila se ve výklenku či na podstavci pro sochu v témže průčelí.“ Srov. Beránek 2002, s. 31.

¹⁴⁷ Schmidl 1759, vol. I, s. 502–503. – O Michnově finanční podpoře stavby kostelní kupole ve čtvrté knize svého staršího rukopisu hovoří i Johannes Miller (Miller 1723, lib. IV, n. 21, p. 4, s. 1015–1016); Michnova zásluha je připomínána také v pozdějším rukopisu jezuita Leopolda Svojského z roku 1762, srov. Podlaha 1917, s. 329. – Ke stavbě kupole v rámci ostatních úprav kostela zejm. Richter 1924–1924, zde s. 345–346; srov. též Bárta 1977, s. 145–154 (zde podrobně k užití stavební technologie).

¹⁴⁸ Schmidl 1754, s. 244–245. – Srov. též Horyna – Oulíková 2006, s. 10.

¹⁴⁹ Viz zejm. *Studijní nadání v království českém I*, s. 135–136, srov. též Martin Holý, *Vzdělanostní mecenát v zemích české koruny (1500–1700)*, Praha 2016, s. 311.

¹⁵⁰ Oulíková 2019, s. 21. – Oulíková z této poznámky vyvozuje, „že v této době chtěli klementinští otcové stavbu koleje zadat architektovi, který pro hraběte Michnu stavěl palác na Malé Straně. Jeho jméno však dosud neznáme.“ Ibidem, srov. též s. 148–149.

jmenovaných oblastech jeho zájmu – vedle řečnictví, dějin a filozofie sice poměrně specifických – jeho opravdové záliby. Takovému závěru – vedle přítomnosti značného množství titulů ze všech Grobendoncem vyjmenovaných oborů v hraběcí knihovně, a to ve všech jím zmiňovaných jazycích – napovídá pozoruhodná a skutečnosti zřejmě odpovídající zmínka o zasvěcení hraběte do tajemství ohňostrojů. Jejich přípravy se Václav Michna prokazatelně účastnil osobně a snad také právě proto v úvodu své závěti jako svou osobní patronku označil – spolu se sv. Václavem, svým jmenovcem – sv. Barboru, obecně považovanou za ochránkyni těch, kteří pracovali se střelným prachem.¹⁵¹

---

¹⁵¹ NA, DZV 263, fol. N10r.

2. Dům

Když Pavel Michna z Vacínova v roce 1623 nemovitost na malostranském Újezdě zakoupil, měl dům, situovaný ve východním cípu rozsáhlého pozemku, dosahujícím na západě až na Kampu, podobu rozlehlé renesanční rezidence, disponované okolo dvojice dvorů. [21] K severní a východní straně vstupního dvora, v koutě mezi dnešními ulicemi Na Újezdě a Všehrdovou od uličního prostoru odděleného dodnes zachovanou zdí s branou s bosovaným portálem, [22] přiléhala dvojice na sebe kolmých dvoupodlažních křídel, nad korunní římsou opatřených řadou trojúhelných štítů s volutami. [23] Ze středu delšího, severojižního křídla, které ve své jižní části zahrnuje zdivo středověkého původu, vyrůstalo kolmo směrem k Vltavě další, rovněž dvoupodlažní křídlo obdobné šířky. To lemovalo severní stranu uzavřeného vnitřního nádvoří, k němuž na východní a jižní straně přiléhala dvojice křídel užších. Z nich křídlo východní, obracející se na své vnější straně do zahrady, sestávalo z trojice podlaží oboustranně otevřených arkádových lodžii. [24] Jak prokazují četné sondy v pozdějších omítkových vrstvách, byly vnější zdi paláce pojednány někde výpravnými ornamentálními a figurálními chiaroscurovými malbami, jinde jednodušším sgrafitem.

Prvním jednoznačně doloženým držitelem sídla byl od roku 1579 Jan Vchynský (Kinský) z Vchynic, který v roce 1587 „dům svůj, při Menším Městě pražském na Oujezdě ležící, se zahradou, štěpnicemi s vodárnou s domkem a s lusthausem v týchž štěpnicích“, prodal Adamovi Slavatovi z Chlumu a Košumberka (za 5500 kop českých grošů).¹⁵² Od něj dům v roce 1600 koupil obchodník flanderského původu Jan Rebenik (za 4245 kop českých grošů),¹⁵³ který jej stejného roku přeprodal Adamovi ze Šternberka (za 9000 kop míš.),¹⁵⁴ po němž ho – patrně jako konfiskát v roce 1618 – konečně nakrátko získal výše zmiňovaný Jindřich Matyáš Thurn.¹⁵⁵ Není zcela zřejmé, který z předchozích vlastníků uvedl dům do stavu, v jakém jej Pavel Michna později získal. Jak ale napovídá obraz stavby na tzv. Sadelerově prospektu Prahy, byla v popsaném rozsahu (nebo alespoň

---

¹⁵² NA, DZV 172, Kvatern památný sivý (1597–1598), fol. C27v–C28r, cit. fol. C27v.

¹⁵³ NA, DZV 129, Kvatern trhový popelatý (1599–1600), fol. N20r–N20v.

¹⁵⁴ Ibidem, fol. 26r–fol. 26v.

¹⁵⁵ Ke změnám ve vlastnictví objektu nekomplexněji Holanová – Heroutová – Líbal 1965, zde s. 1–23.

z větší jeho části) realizována před rokem 1606.¹⁵⁶ [25] Vzhledem ke skutečnosti, že se cena nemovitosti při jednotlivých prodejkách téměř neměnila,¹⁵⁷ se zdá docela pravděpodobné, že k úplné realizaci došlo již za Vchynského z Vchynic, možná – s ohledem na Vchynským do roku 1586 zastávaný úřad nejvyššího karlstjejského purkrabí – dílem císařského stavitele Ulrica Aostalliho (zem. 1597) a snad za přispění Ambroggia (zem. 1586) a Benedetta Barifisů.¹⁵⁸

V prvních letech vlády císaře Rudolfa II. – v době, kdy středověká Malá Strana procházela zásadní urbanistickou proměnou, usnadněnou důsledky ničivého požáru v roce 1541 – zde byl uskutečněn pozoruhodný krok ve formulaci místně specifického rezidenčního typu paláce se zahradou. Pozdější přestavba Václava Michny, ve svém zamýšleném rozsahu předpokládající teprve později uskutečněné nákupy přílehlých nemovitostí a pozemků, vykročila podobným směrem, a to způsobem ve své době nikoliv docela ojedinělým. V letech krátce předcházejících bychom obdobné rysy – založení celého areálu na postupně sjednocovaných pozemcích a důraz na spojení domu se zahradou – mohli sledovat na případu paláce Albrechta z Valdštejna,¹⁵⁹ později si při zařizování svých pražských rezidencí obdobně počínali také výše zmiňovaní Rudolf z Colloredo-Wallsee¹⁶⁰ či Jan Antonín Losy z Losinthalu.¹⁶¹

Michnova přestavba – její datace, rozsah a podoba

Petr Uličný ve svém příspěvku zdůraznil, že o dataci započetí přestavby, potažmo vzniku stavebního projektu, zachyceného plánovou kopií v tzv. Dientzenhoferově skicáři, [26] je možné polemizovat. Jak dlouho před ním postřehla Alžběta Birnbaumová, zobrazuje pražská veduta Václava Hollara (1607–1677), rytá v roce 1649 podle kreseb, vzniklých při jeho návštěvě Prahy v roce 1636, příčné křídlo paláce jako nezastřešené. [27] Zatímco Birnbaumová tuto skutečnost považovala za stopu samostatné etapy předcházejícího stavebního vývoje,¹⁶² domnívá se Uličný, že rytina zaznamenává první ze dvou fází

---

¹⁵⁶ Znázornění na o málo starším pohledu Johanna Willenberga dokonce svědčí o jejím provedení před rokem 1602.

¹⁵⁷ Jedna kopa českých grošů odpovídá dvěma kopám grošů míšeňských.

¹⁵⁸ Merhout 1941–1942, zde s. 302; Merhout 1942; Merhout 1946, s. 52–53. – Srov. též Toman 1947, s. 37; Vlček 1999, s. 515; Vlček 2004, s. 40.

¹⁵⁹ Recentně Líčeníková 2015, s. 79–99.

¹⁶⁰ K tomu naposledy Krummholz 2011, s. 580–581.

¹⁶¹ Naposledy Biegel – Macek 2015, s. 125.

¹⁶² Birnbaumová – Krásný 1938, s. 33–34, 47–48; Birnbaumová 1948, s. 45–46.

přestavby, k jejímuž započetí muselo dojít „snad brzy po Pavlově smrti [1632], nebo v neznámé době ještě za jeho života“.¹⁶³

V jejím průběhu mělo, dle Uličného, ještě před italskou cestou Václava Michny (1636), dojít k úplnému dokončení hrubé stavby, přičemž ještě dříve (kolem roku 1635) „byla dokončena hrubá stavba první části zahradního křídla, která je na Hollarově vedutě již opatřena střechou.“¹⁶⁴ Uličným zvažovaná druhá fáze přestavby, započatá po návratu hraběte do Prahy (1638) a dokončená v roce 1644, pak prý „dost výrazně proměnila starší fázi první.“¹⁶⁵ Touto proměnou Uličný míní upuštění od záměru realizace trojdílného průjezdu ve středu upravovaného křídla. Je nicméně třeba zdůraznit, že dané rozhodnutí je lépe považovat za nevyhnutelné ustoupení podmínkám na staveništi, které do značné míry idealizovaný plán přestavby reflektuje jen částečně. Vzhledem k tomu, že výškový rozdíl mezi úrovní dvora a zahrady v úhrnu činí více než tři metry, lze předpokládat, že zřízení zamýšleného průjezdu zabránil značný sklon stavebního pozemku.

Systematicky uváděný údaj o dokončení přestavby – respektive provedení štukové výzdoby – v roce 1644, je naproti tomu třeba považovat za odpovídající skutečnosti. Kromě úvodem zmíněných dokladů o zaměstnání štukatéra Domenica Galliho o tom svědčí také letopočet 1644, který nalézáme mezi grafitti odhalenými omítkovou sondou na stěně druhého pokoje přízemí zahradního traktu. [28] V dalších sondách, napříč palácovým přízemím, přitom narážíme na kresby, připomínající některé z provedených prvků štukového dekoru, a to včetně lineárních náčrtů prvků architektonických.

Upřesnění datace úplného dokončení přestavby navíc umožňuje zápis kardinála z Harrachu – jeho italská i mírně odlišná německá verze – z 18. května 1646. Toho dne se prý arcibiskup vypravil právě do Michnovy zahrady, a to výslovně proto, aby si prohlédl novou stavbu té části jeho domu, která se do zahrady obrací. Přitom poznamenává, že stavba nevypadá vůbec špatně. V přízemí domu byla již zařízena jedna nebo dvě dobré a pohodlné místnosti na léto, jedna z nich vyčalouněná a s obrazy. Na stolku zde prý byly

---

¹⁶³ Uličný 2017b, s. 994.

¹⁶⁴ Idem, cit. s. 996. – Zastřešení příčného křídla před zimou roku 1636, dle Uličného, jednoznačně dokládá také nález druhotně zazděného trámu, dobu jehož skácení stanovila provedená dendrochronologická analýza (provedená roku 2012 Josefem Kynclem) do roku 1635, srov. ibidem a s. 1277, pozn. 472.

¹⁶⁵ Uličný 2017b, s. 994. Srov. též idem, s. 1003–1004.

loutny a lastury („*pettini*“) v hojném počtu, přičemž z obrazů byl prý nejkrásnější portrét ženy hraběte.¹⁶⁶

Do poloviny čtyřicátých let 17. století provedenou přestavbou, která ve veliké míře využila stávajících konstrukcí, bylo jádro palácové dispozice přesunuto k východu. [29] [30] Bývalou zahradní arkádu zásah proměnil v obslužný trakt nově přistavěné enfilády trojice prostorných obytných místností s kabinetem, jejichž okna, obrácená do zahrady dohlížela až k protějšímu říčnímu břehu.¹⁶⁷ Patříčně zvýšenému a odpovídajícím způsobem přepatrovanému příčnému křídlu – nyní s rozlehlou klenutou sání s přiléhající předsání v přízemí a výrazně podlouhlým a převýšeným sálem v patře – byl zároveň představen převýšený a před linií ostatního průčelí výrazně předstupující kubický objem vstupního pavilonu, jehož vnitřní prostory v přízemí a patře pojednány obzvláště bohatým štukovým dekorem. [31] [32] [33] K zevrubným stavebním úpravám došlo i v části severojižního dvorního křídla, kde byla – na ose přestavěného křídla příčného – zřízena dvojice superponovaných předsání, ke kterým – patrně později, snad až po polovině padesátých let – připojena nová sání s třiramenným schodištěm. [34]

Pokud by byl stavební záměr proveden v celé jeho úplnosti, čítalo by východní průčelí, vystavěné nakonec jen v polovině zamýšlené délky, celkem dvaceti tří okenních os. Svíráno po stranách nižšími a střídmeji členěnými bočními křídly, z nichž realizováno pouze křídlo jižní, uplatňoval by se objemově a dekorativně privilegovaný vstupní pavilon jako výrazná kompoziční pointa, působivě akcentující průčelní střed. Je třeba zdůraznit, že „středový“ akcent průčelního pavilonu dříve umocňovalo ještě předložené podium, ze kterého do zahrady sestupovala symetrická dvojice krátkých schodišťových ramen, a které bylo na svém čele upraveno v podobě grotty s fontánou.¹⁶⁸ [35] [36]

Trojosá hmota „centrálního“ pavilonu [37] je systémem klasického architektonického tvarosloví, důsledně užívajícího lizénového podkladu, rozdělena do tří horizontálně

---

¹⁶⁶ „Sono poi stato al giardino del Michna a vedere la fabrica nuova del quartiere della casa sua che guarda nel giardino, et al pari del terreno n'è fornita già una o due stanze buone et commode per l'estate, l'una tappezzata et con quadri, et sopra il tavolino de' liuti et pettini in abbondanza, et il ritratto della sua moglie.“ Keller – Catalano 2010, sv. II, cit. s. 815; „Hernach sein wier in deß Michna garten, sein gebeü welches er alda aufführet, zubesichtigen, welches khein ubles ansehen hatt, auch für den sommer ein gar lustiges quartier sein wirdt. Ein paar zimmer zu underest sein zubewohnen, und schon etwas darzue mit tappezereyen und bildern aufgebuzeit, darunter gleichwoll noch zur zeit der frauen im hauß ihr contrafè das schöneste ist.“ Keller – Catalano 2010, sv. V, cit. s. 256.

¹⁶⁷ To výslovně uvádí schwarzenberský popis z května 1753, srov. Holanová – Heroutová – Líbal 1965, s. 18.

¹⁶⁸ Viz níže.

výrazně oddělených a středově akcentovaných etáží, s nárožími podpořenými zdvojením krajních pilastrů. Přízemí – se sekundárně rozšířeným vstupem s nadsvětlíkem na střední ose – je pojednáno pilastry toskánského řádu, které podpírají dórské kladí s výraznými triglyfy a metopami se zbrojnými motivy. V jeho středu je umístěna kartuše se sdruženým znakem stavebníka, doplněná na bočních osách štítky s michnovskou orlicí a žerotínským lvem a na otevřených nárožích štítky s heraldickými pruhy. V souladu s pravidly řádové suprapozice jsou pilastry druhého podlaží, vyrůstající z parapetního soklu, završeny kompozitními hlavicemi, vynášejícími kladí s trojdílným architrávem, hladkým vlysem, zubořezem a římsou nesenou konzolami. Základní kompozice architektonického dekoru druhého podlaží – s obloukově zaklenutou a v síle zdi hloubkově ustupující lodžii s balustrádou ve středu – evokuje tektonickou strukturu triumfálního oblouku. K takovému dojmu přispívá i zjednodušené členění výrazně nižšího vrcholového polopatra, kde jsou pilastrové patky a hlavice utvářeny pouze opakovaným zalamováním průběžné římsy.

Architektonické členění čelní strany pavilonu plynule přechází na jeho strany boční, které jsou, stejně jako střední osa čelní strany, v patře otevřeny zaklenutými lodžii. [38] Členění bočních os čelní strany pavilonu je obdobně zopakováno na přiléhající ose bočního křídla a znovu zrcadlově na jeho protějším konci. [39] Krajní osy jsou v logice celé struktury aplikovány jako jen zlehka předstupující ploché rizality, které kompozičně uvozují střídmejší, jen horizontálně členěné tělo o osmi okenních osách, a umírněnou ozvěnou hmotného a dekorativního akcentu středového pavilonu přispívají k vizuální koherenci celku, stejně jako na celém průčelí plynulý průběh horizontálního členění, původně i nad přízemím zcela nepřerušovaný.

Fasády Michnou upravených křídel při vnitřním dvoře byly členěny o poznání jednodušeji. Zůstaly zcela hladké, pouze na okrajích minimalisticky ohraničené mělkým lizénovým rámcem. Dekorativněji zde byly pojednány pouze šambrány okének pod korunní římsou, která byla po obou stranách příčného křídla opatřena štukovým dekorem s festony, rozvěšenými zde mezi groteskními maskarony. Na nedokončeném průčelí k Újezdu, jehož Michnou nedokončený stav dokumentuje nárys z Ústředního vojenského archivu, pak byla pouze trojice středových os opatřena novými kamennými prvky, a to pouze v přízemí – se vstupem do upravené předsíně – a prvním patře. [40] Část průčelí, náležející nově upravenému schodišťovému prostoru, zůstala jakéhokoliv dekoru zcela prostá.

Nová dispozice a pozdější zásahy

Při examinaci dané fáze stavebního vývoje objektu je třeba držet na paměti, že jen menší jeho část setrvala podnes v podobě, ve které byl smrtí Václava Michny zanechán. Četné změny zde byly provedeny především ve druhé polovině 18. století, kdy došlo k adaptaci paláce pro potřeby císařského dělostřelectva, jenž zde vedle bytů zařídilo zbrojnici.¹⁶⁹ Významně se v dnešním stavu uplatňují i zásahy komplexní obnovy, spojené s adaptací pro potřeby České obce sokolské, provedenou pod vedením architekta Františka Krásného do poloviny dvacátých let 20. století, zároveň se stavbou nových křídel Tyršova domu.

Krásného obnova vycházela z poznatků úvodem zmiňovaného stavebně historického průzkumu Vojtěcha Birnbauma, jehož cílem bylo poznání dosavadního stavebního vývoje – „luštění“ postupného narůstání stavebního organismu ve vrstvách na sebe navazujících od středověku po nedávnou minulost – a zajištění jeho nejvýraznějších a nejpozoruhodnějších stop.¹⁷⁰ Započetí obnovy předcházelo také podrobné zaměření stávajícího stavu, které v srpnu 1921 provedl stavitel Tomáš Amena.¹⁷¹

Sám Birnbaum označil vstup architekta Krásného jako jedenáctou „stavební periodu budovy“, při níž „záleželo mnoho na tom, aby její vysoká hodnota umělecká a památková nebyla porušena,“¹⁷² přičemž dodává, že „nutno ... s povděkem přiznati, že, ač o některých podrobnostech by bylo možno diskutovati, jest to přece ve svém celku nejzdařilejší úprava staré památky, jakou dosud u nás známe.“¹⁷³ Korespondence, vedená v letech 1921–1923 mezi Klubem Za starou Prahu a představenstvem Československé obce sokolské, uveřejněná v červenci 1923 v klubovém věstníku, ovšem vypovídá mnoho o tlaku, který musel být Klubem – jehož byl Vojtěch Birnbaum dlouholetým členem –

---

¹⁶⁹ Adaptace byla prováděna patrně podle plánů dnes uložených ve Vojenském historickém archivu v Praze (VHA, Plány Praha II 5-22). Vedle dvojice nesignovaných listů s návrhy půdorysného řešení křídel při Újezdě a s návrhem nové fasády hlavního uličního průčelí (1772), jsou zde uloženy také celkové plány všech podlaží, signované vojenským inženýrem Friedrichem Rennerem a přípisem datované do let 1774–1775. Další plány, dříve již publikované, patrně dokumentují stav objektu po provedení adaptace (VHA, GD Praha III, inv. č. 9, kart. č. 24).

¹⁷⁰ V krátkém shrnutí, publikovaném ve slavnostním čísle Věstníku sokolského, vylíčil Birnbaum stručně celkem deset stavebních fází – od roku 1330, kdy zde prý byl založen klášter sv. Anny, přes „neméně než šest stavebních období renesančních“ a „dvě přestavby, ... jež možno obě přičísti době michnovské“, až po vojenskou adaptaci na zbrojnici v sedmdesátých letech 18. století, kdy stavba, jež se dosud „jevila jako podivný konglomerát polo přestavěných částí renesančních, polo nedostavěných barokních a různých malých adaptací ... nabyta teprve jednotného rázu.“ Srov. Birnbaum 1923, cit. s. 711–712.

¹⁷¹ Národní technické muzeum, Archiv architektury a stavebnictví, fond 123, Tyršův dům.

¹⁷² Birnbaum 1923, cit. s. 712.

¹⁷³ Birnbaum 1923, cit. s. 712.

vynaložen pro zaručení co možná nejcitlivějšího přístupu Sokolů k nabytému objektu. Teprve tak se Klubu „podařilo oproti prvému předprojektu, který Michnův palác úplně bořil a odstraňoval, uhájiti jeho existenci v neporušeném rozsahu a ve všech důležitých vnitřních částech a jeho conservační a ochranné potřeby a požadavky učiniti východiskem projektu adaptačního.“¹⁷⁴

V dopise adresovaném představenstvu Československé obce sokolské brzy po zakoupení objektů bývalé vojenské zbrojnice charakterizoval Klub Za starou Prahu žádoucí – a později takto opravdu uskutečněné – provedení obnovy Michnova paláce následujícím způsobem: „Podstatou úspěchu, jenž je schopen napravit staré chyby a zahladiti škody, je přesné dodržování zásad moderní památkové ochrany, která respektuje památku ve stavu, v němž dostihla současných dní, nesnaží se nijak o její doplňování v duchu puristických tradic, ale naopak bdí také nad záchranou všech stavebně, disposičně, umělecky a dějinně podstatných součástí. Pokud je možno a přijatelné, aby se vedle zásad conservačních uplatnila také součinnost práce současné, zásady památkové ochrany předpokládají, že se tak stane způsobem, jenž by charakterisoval distingované vcítění v architektonickou podstatu a luštění památky nerušil, ale také neztrácel moderní typičnosti a tvořivé osobitosti.“¹⁷⁵

Protože těžiště dosavadního stavebního vývoje bylo stavebně historickým průzkumem nalezeno „v době renesanční, o níž se dříve vlastně nic nevědělo,“¹⁷⁶ zůstaly četné fragmenty sgrafitového dekoru a nástěnných maleb, pocházejících z období zhruba odpovídajícího poslední čtvrtině 16. století, didakticky odhaleny v rozměrných analytických sondách, a to jak v exteriéru, tak uvnitř bývalého paláce.¹⁷⁷ Zatímco trvalé vizuální zpřístupnění nalezených částí renesančního dekoru představuje jediný výrazněji patrný vstup sokolské obnovy do vnější podoby domu, v jeho interiéru se poslední velký stavební zásah – a jeho soudobý výtvarný jazyk – uplatnil v míře daleko podstatnější. Nově byl upraven vstupní vestibul v přízemí severojižního dvorního křídla, [41] stejně jako hala ležící v patře nad ním. Zcela nové je také výtvarné řešení schodišťové síně, které oba prostory propojuje, kdysi se stěnami zcela prostými dekoru, členěnými pouze

---

¹⁷⁴ ZSP 1923, cit. s. 21.

¹⁷⁵ Ibidem.

¹⁷⁶ Birnbaum 1923, cit. s. 711.

¹⁷⁷ Další byly z těžce přístupných míst sňaty, transferovány a prezentovány ve vzniklé muzeální expozici.

pravidelným rastrem okenních otvorů a nik. Původní podoba schodiště nicméně zůstala evokována převzetím trojdílného rozvrhu jeho ramen. [42] [43]

Vzhledem k neutěšenosti technického stavu, v jakém se objekt nalézal v době jeho získání Sokoly (jeho zkáza prý „bola neodvratiteľná“),¹⁷⁸ není příliš zarážející, že při jeho obnově bylo ve velké míře užito soudobých stavebních technologií, v čele se železobetonovými konstrukcemi. Na nový železobetonový krov, který nad příčným křídlem nahradil původní, zčásti zřícený krov dřevěný, [44] byl zavěšen rovněž železobetonový strop s výraznými průvlaky. [45] V hlavním sále – dále nazývaném „síní výboru“ – došlo rovněž k částečné rekonstrukci štukové výzdoby obou portálů, k obnovení zazděné empory, rekonstruovány byly původní přímé okenní překlady a nad nimi, podle nalezených olůvkových kreseb, i dekorativní štukové kartuše.¹⁷⁹

Železnými překlady byl zajištěn také strop sálu v prvním patře východního pavilonu, průčelí, jenž „měl nahnílé trámy a hrozil, že se s krásnými štuky zřítí.“¹⁸⁰ „Půda nad touto síní se nalézající, byla vybudována na knihovnu zřízením železobetonové kopule pod krovu střechy.“¹⁸¹ Obzvláště citelného konstrukčního zásahu se pak dostalo interiérům zahradního křídla: „Pri snášaní starých trámových povál nad prízomnými miestnosťami východného krýdla byly nájdené v konštrukcii týchto staré rímsy, ktoré sa zachovaly a nové železobetonové povaly shotovily sa nad nimi. Tým sa tiež vysvetlí, že prečo sú nie v jednakej výške dlážky I. poschodia tohoto krýdla.“¹⁸² [46]

Zvýšením úrovně zastropení přízemí byla sice umožněna prezentace nalezeného členění, zároveň ale došlo – při zachování mezipatra – k zásahu do úrovně uspořádání místností prvního patra. Ještě před sokolskou rekonstrukcí se veškeré jeho podlahy – ve všech Michnou přestavěných částech domu – nalézaly v jediné výškové úrovni. Tato skutečnost je podstatná. Právě ve druhotném vložení mezipatra do části přízemí zahradního traktu totiž bývá spatřován okamžik, kterým bylo ještě za života hraběte Václava Michny upuštěno od záměru výstavby dlouhého průčelí, respektive dokončení ideální palácové dispozice, proponované okolo dvojice symetrických dvorů.¹⁸³ Pavel Vlček ve zřízení mezipatra a vyplývající úpravě příslušné části fasády – s plochými

---

¹⁷⁸ História 1923, cit. s. 714.

¹⁷⁹ Birnbaumová – Krásný 1938, cit. s. 60–61.

¹⁸⁰ Birnbaumová – Krásný 1938, cit. s. 62.

¹⁸¹ Ibidem.

¹⁸² História 1923, cit. s. 714.

¹⁸³ Naposledy Uličný 2017b, s. 1006.

pilastry přidanými pod improvizované hlavice vzniklé příčinou vložení nových okenních otvorů přerušením římsy původního průběžného kladí nad přízemím – dokonce sleduje projevy „slohov[é] proměn[y], přicházející kolem poloviny 17. století“, a usuzuje, „že nové (a nevhodné) řešení fasády měl na svědomí architekt, který přišel k Michnům po roce 1656 – Francesco Caratti.“¹⁸⁴

Neznáme nicméně žádného přímého svědectví o tom, že by k vložení mezipatra došlo Michnovou vůlí. Vše se naopak zdá svědčit pro skutečnost, že k dané dispoziční úpravě došlo až na počátku sedmdesátých let 18. století v rámci adaptace objektu pro potřeby dělostřelectva. Popis paláce z května roku 1753, provedený schwarzenberskou správou před chystaným prodejem stavby, totiž uvádí, že všechny sály v přízemí hloubkového křídla „byly klenuté, stejně jako v pravém křídle budovy 3 místnosti, každá o délce 5 a půl sáhu, šířce 4 sáhy a za nimi se nacházel malý kabinet délky 2 a půl sáhu a šířky 1 a 3/4 sáhu. Tyto místnosti včetně kabinetu byly určeny pro knížecí obydlí.“¹⁸⁵ Další pozoruhodnou informací, kterou schwarzenberský popis o podobě domu prozrazuje, je skutečnost, že ze *saly terreny* – jednoznačně ztotožnitelné se sálem v přízemí průčelního pavilonu – „šly tři východy do zahrady, a to jeden přímo a ostatní vpravo a vlevo.“¹⁸⁶ Také Pavel Mošťák ve svém stavebně historickém průzkumu průčelí z roku 1992 uvádí, že v příslušných osách bývaly „dveře ze sálu přízemí, které byly upraveny na okna zazděním spodní části a bez pískovce pro parapetní kus.“¹⁸⁷ [47] Původní stav ostatně dokumentuje ještě půdorys vojenského inženýra Friedricha Rennera z let 1774–1775. [48]

Dalo by se jistě namítnout, že snaha o co možná nejharmoničtější včlenění oken vloženého mezipatra do zbylého rozvrhu fasády východního průčelí – zřejmě především v užití okenních šambrán, které tvarově poměrně úzce vycházejí z šambrán oken polopatra podstřešního – neodpovídá přístupu, jaký bychom mohli předpokládat u účelové vojenské adaptace. Podobným lpěním na zachování celistvosti vnějšího výrazu stavby se nicméně projevuje i vojáky zcela jistě provedená úprava dále zřejmě nežádoucích bočních vchodů přízemního sálu na okna, s nenápadnými doplňky okenní šambrány na nové parapetní vyzdívce.

¹⁸⁴ Vlček – Havlová 1998, cit. s. 56–57.

¹⁸⁵ Stejně rozvrženy – a pro knížecí obydlí rovněž určeny – byly i místnosti v patře zahradního křídla. Srov. Heroutová – Holanová – Líbal 1965, s. 17–18.

¹⁸⁶ Idem, cit. s. 17, srov. též ibidem, s. 19.

¹⁸⁷ Mošťák 1992, s. 7.

Domněnku, která předpokládá, že k vložení patra do výšky místností s hotovou štukovou výzdobou došlo z vůle hraběte Michny, lze přijmout stěží už jen proto, že se tak muselo stát za cenu značného znehodnocení jejich interiéru. Výpověď patrně dobře informovaných polských návštěvníků paláce z roku 1660 nás navíc zpravuje o tom, že ještě tehdy se hrabě chystal k dostavbě jeho zbývající části.¹⁸⁸ Překážkou pro pokračování stavby v té době ostatně nebyl ani potřebný stavební prostor, který si hrabě zajistil koupěmi sousedního Knotkovského domu a domu Šilhartovského (čp. 457) v dnešní Hellichově ulici.¹⁸⁹

Polopatro mezi přízemím a prvním patrem přesto zčásti bylo součástí původní michnovské dispozice, a to nad místnostmi úzkého dvorního traktu a kabinetem traktu zahradního. To dosvědčují prvky původního štukového dekoru, které se dochovaly na stropěch nevelkých přízemních prostor – v klenuté předsíni se vstupem z nádvoří [49] a ve dvou místnostech, se stropy vyzdobenými v prvním případě reliéfními štukovými *putti*, ve druhém rohy hojnosti v perlovcových rámcích. Srovnání s Amenovým zaměřením z roku 1921 nicméně prozrazuje, že i zde došlo v uspořádání místností k podstatným druhotným úpravám. Dispozice přízemí dvorního traktu původně nejspíše odpovídala stavu, obnovenému v prvním patře. První z posledně jmenované dvojice místností je spíše jen lépe dochovanou polovinou dodatečně přepažené chodby, přičemž část štukového dekoru stropu, která přímo přiléhá k nově přezděné přičce, je patrně zdařilým novodobým doplňkem. [50] [51]

Distribuce funkcí a vybavení palácového interiéru

Problematikou zatím téměř opomíjenou zůstával způsob původního užívání palácového interiéru. Martin Krummholz při základním rozboru dispozice, předestřeném v rámci jeho přehledové studie o Dispozicích barokní architektury v Čechách (2015), pouze letmo poznamenal, že jižní dvoutraktové křídlo „obsahuje obligátní čtveřici panského apartmánu a přiléhající řadu menších průchozích místností,“ které prý „původně v prvním patře tvořily delší prostoru galerie.“ Zároveň uvádí, že „[p]řízemní apartmán mohl být navržen jako ‚letní‘ ...“ a bez udání zdroje dodává, že ho „zřejmě ... měla obývat paní domu.“¹⁹⁰ Petr Uličný se zase domnívá, že „[v]ětší nároky na dekoraci přízemního sálu

---

¹⁸⁸ Viz níže.

¹⁸⁹ Viz výše.

¹⁹⁰ Krummholz 2015, cit. s. 610.

v rizalitu byly nepochybně důsledkem přesunutí apartmánu z prvního patra do přízemí, ke kterému muselo dojít kolem roku 1644, kdy byly přízemní místnosti štukovány.¹⁹¹ Jak bylo naznačeno výše, lze se domnívat, že ke zřízení mezipatra nad obytnými místnostmi přízemí a k rozdělení chodby přilehlého dvorního traktu, s největší pravděpodobností nedošlo před rokem 1767, kdy objekt získal vojenský erár. Žádný z dostupných pramenů – v jejichž světle ostatně palácový interiér a jeho vybavení vystupuje téměř v úplné jejich hmatatelnosti – navíc nesvědčí ani o oprávněnosti předpokladu užívání přízemního apartmánu hraběnkou, ani o tom, že by se jednalo o apartmán hlavní.

Zajímavým pramenem, který poskytuje ojedinělou příležitost k nahlédnutí domu, jeho interiéru, ale i osobnosti jeho stavebníka a uživatele soudobýma očima, je obšírný – výše již výběrově citovaný – zápis z českému uměleckohistorickému bádání dosud zcela neznámého cestovního deníku šlechtických sourozenců z Krakova, teprve nedávno ztotožněných s Maksymilianem Hieronimem (1644–1710) a Michałem Sieciechem (zem. 1711) Ossolińskimi, kteří si palác prohlédli a velmi podrobně popsali na počátku července roku 1660.¹⁹² V Praze, kterou navštívili v rámci své kavalírské cesty (1660–1663), trávili mladičtí bratři delší čas (2. června 1660–1662).¹⁹³ Během svého pobytu zhlédli celou řadu zdejších pamětihodností, pravidelně se účastnili mší v různých kostelech, stejně jako univerzitní výuky a disputací a byli též svědky řady svátečních událostí.

Z místních rezidencí kromě malostranského paláce hraběte Michny a jeho zahrady obšírněji popsali také zahrady paláců Colloredovského,¹⁹⁴ Valdštejnského¹⁹⁵ a Losyovského,¹⁹⁶ letohrádek v oboře Hvězda¹⁹⁷ a v oboře Královské,¹⁹⁸ či Císařský mlýn

---

¹⁹¹ Do stejné doby Uličný klade i zřízení mezipatra a zřízení řady komor, vzniklých přepažením původní chodby. Srov. Uličný 2017b, s. 1003–1004.

¹⁹² Rukopis deníku s prostým titulem *Diariusz* je uložen v knihovně vratislavského Ossolinea; sign. Rkp. 230/II. – Výběr z deníku s doprovodným komentářem v roce 1864 publikoval Łucyan Tatomir, srov. Tatomir 1864, s. 303–397. – K identifikaci bratrů Ossolińskich srov. Robert T. Tomczak, *Wrażenia z podróży Maksymiliana Hieronima Ossolińskiego i jego brata Michała Sieciecha*, zdroj: <https://www.wilanow-palac.pl/wrazenia-z-podrozy-maksymiliana-hieronima-ossolinskiego-i-jego-brata-michala-sieciecha.html> (vyhledáno 8. 2. 2021).

¹⁹³ Roku 1662 se bratři vydali na cestu do Itálie, odkud se na počátku listopadu roku 1663 navrátili zpět do Krakova.

¹⁹⁴ *Diariusz* 1660–1663, fol. 3v; srov. Tatomir 1864, s. 323–324.

¹⁹⁵ *Diariusz* 1660–1663, fol. 4v–5r; srov. Tatomir 1864, s. 328–329.

¹⁹⁶ *Diariusz* 1660–1663, fol. 5r; srov. Tatomir 1864, s. 329–330.

¹⁹⁷ *Diariusz* 1660–1663, fol. 2v–3r; srov. Tatomir 1864, s. 320–321.

¹⁹⁸ *Diariusz* 1660–1663, fol. 5v; srov. Tatomir 1864, s. 332.

v Bubenči.¹⁹⁹ Častým společníkem při jejich pražských výpravách jim byl jakýsi Hans Friedrich („Ans Friderick“) Cenganek – dle jednoho z deníkových zápisů moravský šlechtic a velmi slušný člověk, který trávil svá léta ve Francii, v Nizozemí, Anglii, Holandsku a v Itálii,²⁰⁰ který tvrzením pisatele pracoval jako štolba u hraběte (sic!) Žerotína, s jehož sestrou – sestrou ženy hraběte Michny – se prý oženil.²⁰¹

Poznámky o hraběti Michnovi se v celém deníkovém textu ostatně objevují opakovaně. Nejprve je připomínán jako sponzor staroměstských jezuitů, jejichž kostel – zde mylně označený jako sv. Klimenta – prý nákladně vystavěl svým vydáním.²⁰² V zápise věnovaném pražskému mostu je vzpomenu, že poté co Švédové dobyli Malou Stranu, nemohli postoupit dále než ke Krucifixu, který stojí v jeho polovině, k čemuž pozoruhodně podotknuto: „Na památku toho měl pan hrabě Michna kapličku naproti tomu Krucifixu vystavět.“²⁰³ Po návštěvě Královské obory v Bubenči si pisatel – zřejmě mylně – poznamenal, že hrabě Michna císaři daroval tamní palác, jenž lze dle popisu bezpečně ztotožnit s tzv. Místodržitelským letohrádkem.²⁰⁴ Při cestě do kláštera ve Zbraslavi zase bratři přespali v Michnově mlýně (na místě dnešního čp. 36 v Hlubočepské ulici v Hlubočepích, tzv. Michnovky).²⁰⁵

Ve zde klíčovém zápisu, zaznamenávajícím návštěvu Michnova paláce, kam se bratři vydali 4. července 1660, v plném znění stojí:

Toho dne jsme se vezli přes Vltavu na Malou Stranu do paláce hraběte Michny. Když se jde do toho paláce, je vedle zahrady nejprve jeho zděný mlýn, podél kterého vede kopaná strouha až pod hrad. Před palácem, jehož fasáda je celá [obrácená] k zahradě, byla fontána v podobě nádrže, okolo té fontány byly grotty se sochami, to ale zčásti zničili Švédové. Když se od té fontány vchází do paláce, je napřed sál. Z toho sálu je na levé straně vstup do pokojů, které jdou na perspektivě. Napřed antekamera a tři (?) pokoje, dva pobité zlacenými raženými kůžemi, třetí brokátovými čalouny, stejně tak i antekamera a malý kabinet, ve kterém je obraz samotného pana Michny a jeho ženy.

¹⁹⁹ Diariusz 1660–1663, fol. 29v–30r; srov. Tatomir 1864, s. 393–394.

²⁰⁰ Diariusz 1660–1663, fol. 2v; srov. Tatomir 1864, s. 319–320.

²⁰¹ Diariusz 1660–1663, fol. 10r; srov. Tatomir 1864, s. 348.

²⁰² Diariusz 1660–1663, fol. 3r; srov. Tatomir 1864, s. 321.

²⁰³ „Na pamiątkę tego miał pan Graf Michna kapliczkę naprzeciwko temu krucyfixowi wystawić.“ Tatomir 1864, s. 324–325, cit s. 325; srov. Diariusz 1660–1663, fol. 3v–4r.

²⁰⁴ „Po południu byliśmy we zwierzyncu cesarskiem w koło obmurowanem, który Bubenczem zowią. W tem zwierzyncu jest pałac *in puro aere* na gorze wysoki (!) nad Moldawą. Na lato w tem pałacu sala i dwa pokoje, tak na dole jako i na drugiem piętrze, w koło i dolne i gorne ganki. Przy tem pałacu jest wieżyczka, którą trzeba iść na drugie piętro kręconemi schodami. Ten pałac *comes* Michna cesarzowi jego mości darował.“ Cit. dle Diariusz 1660–1663, fol. 5v.

²⁰⁵ Diariusz 1660–1663, fol. 7v; Tatomir 1864, s. 340. – K hlubočepskému mlýnu srov. Klempera 2001, s. 151–152.

V dalších pokojích [visí] různé obrazy, v pokoji stojí velká ebenová skříň, v dalších pokojích stojí menší skříň. Když se z těch [pokojů] jde do horního patra, do kterého jsou po obou stranách schody, je mezi těmi dvěma třetí, široký, odkud, když se vchází do pokojů, je napřed sál, ve kterém jsou nad okny sochy se štukatérskou prací. V tom sále je vymalovaný Ferdinand III. i jeho nynější pozůstalá žena, mantovská kněžna [Eleonora] Gonzaga, tamtéž stojí na stolku osmihranný ebenový pozitiv. Z toho sálu [vede] antekamera, pokoje rovněž tři a kabinet, pobité různými čalouny. V prvním pokoji stojí dvě skříňe: jedna velká želvová, na délku [mající] téměř na půl třetího lokte, na šířku dva anebo méně, v té skříni je výsuvný (?) želvový stolec, druhá skříň takéž želvová, vykládaná perletí a slonovou kostí, pod tou skříni stejný stolec. V tomtéž pokoji visí na stěně želvové zrcadlo. Ve druhém pokoji jsou *globi mathematici*, neboť ten výše zmíněný pan Michna je dobrý matematik. Odhadované majetky má *in camera* na milion a osm set tisíc a potomka nemá. Pán [je to] velký, je guvernér *Veteris Civitatis Pragensis*, kdy chce, zasedá *in consilio* na radnici s městskými radními, bez něho – pokud na něčem trvá – nic neuzavírají. Toho paláce stála teprve první část, *aestualis*, druhou, *hiemalem*, má zdít.²⁰⁶

S ohledem na orientaci nejvýpravnějšího palácového průčelí není bez významu, že spíše, než aby přešli po mostě, využili polští návštěvníci při cestě k paláci přívozu, patrně tzv. Hořejšího, jehož malostranské stanoviště bývalo na jižním cípu ostrova Kampy. Do paláce přitom nevstupovali z ulice, ale ze zahrady. Pozoruhodná je také poznámka o dnes zcela nedochované sochařské výzdobě grotty s fontánou před vstupem do paláce, respektive o jejím poničení od Švédů, která dovoluje bezpečně předpokládat, že k jejímu zřízení došlo před rokem 1648, tedy současně s přestavbou paláce.

---

²⁰⁶ „Tego dnia przez Mołdawę woziliśmy się na Małą stroną do pałacu grafa Michny. Najprzód idąc do tego pałacu podle ogrodu jest młyn jego mrowany, dla którego rzeka kopana idzie aż pod zamek. Przed pałacem, którego facyata wszystkie na ogród, była fontána na kształt sadzawki, koło tej fontanny były grotty z statuami, ale to począł zrujnowali Szwedowie. Od tej fontanny do pałacu wchodząc jest naprzód sala. Z tej Sali po lewej ręce jest wchodzenie do pokojów, które na perspektywę idą. Naprzód antykamera i trzy pokoje, dwa skórami wybijanemi, złocistemi obite, a trzeci brukatelowem obiciem; także i antykamera, także i gabinecik, w którym jest obraz samego pana Michny i żony jego. Po drugich pokojach różne obrazy; szkatuła wielka hebanowa w pokoju stoi; po drugich pokojach mniejsze szkatuły stoją. Z tamtych na górne piętro idąc, do którego po obu stronach są schody, między temi dwiema jest trzeci szeroki, z którego do pokojów wchodząc jest naprzód sala, w której są statuy nad oknami [se (?)] sztukatorską robotą. W tej Sali jest wymalowany *Ferdinandus III* i terazniejsza pozostała jego żona Gonzaga manuańska xiężna; tamże pozytyw ośmigraniatowy hebanowy na stoliku stoi. Z tej Sali antykamera, pokojów także trzy i gabinecik, różnemi obiciami obite. W pierwszym pokoju stoi szkatuła dwie: jedna wielka żółwiowa, wzdłuż niemal na półtrzecia łokcia, wszcz na dwa albo mniej, w tej szkatule jest stolik wymykany (?) żółwiowy; druga szkatuła także żółwiowa, perłową macicą i kością słoniową sadzona, stolik pod tą szkatułą także; w tymże pokoju zwierciadło na ścianie żółwiowe wisi. W drugim pokoju są *globi mathematici*, bo jest dobry matematyk ten wyżej pomieniony pan Michna. Oszacowane majątności ma *in camera* na milion i ośm kroć sto tysięcy, a potomka nie ma. Pan wielki, jest gubernator *veteris civitatis Pragensis*, kiedy chce zasiada *in consilio* na ratuszu z senatorami miejskimi, bez niego, gdy się na co uprze, nic nie konkludują. Pałacu tego dopiero pierwsza część *aestualis* stanęła, druga *hiemalem* ma mrować.“ Diariusz 1660–1663, fol. 5v–6r. Cit. dle Tatomir 1864, s. 332–334, s přihlédnutím k originálnimu rukopisu.

Vzhledem k později provedeným úpravám neméně závažnou je i poznámka o tehdejší podobě hlavního sálu, jehož strop byl v té době zřejmě opatřen figurálním dekorem. Že i tento pocházel z doby kolem roku 1644 – nebo alespoň z doby před nástupem architekta Francesca Carratiho do Michnových služeb (1656) – naznačuje pozdější (1697/1698) poznámka z relace tehdejšího schwarzenberského stavitele Giacomu Antonia de Maggi (1651–1706), která uvádí, že „[n]ení nutné zdvižení celého stropu, jak se původně zamýšlelo, neboť by si to vyžádalo velkého nákladu na práce štukatérské. Navrhuje se položit jen nové trámy a práce štukatérské provést po již moderním způsobu, jak kdysi radil Caratti.“²⁰⁷

Výpověď deníkového zápisu zároveň představuje jediný pramen, umožňující upřesnění datace zřízení monumentálního trojramenného schodiště. Byl-li autorem jeho koncepce skutečně Francesco Caratti (jak naznačuje srovnání s pozdějším schodištěm Černínského paláce),²⁰⁸ muselo být jistě vystavěno mezi lety 1656 a 1660. Nelze vyloučit, že jeho zřízení představovalo první dokončenou etapu Poláky zmiňované dostavby paláce. Jeho podoba ostatně zásadně neodpovídá návrhu známému z tzv. Dientzenhoferova skicáře. Přestavěná část paláce se koneckonců ve svém základním funkčním rozvrhu bez hlavního schodiště obešla, a to díky točitému schodišti, které ve dvorním traktu zahradního křídla navazovalo na z vnitřního nádvoří přístupnou předsíň.²⁰⁹ Její přímé spojení se dvorem ovšem nejspíše bylo pouze dočasné. Jak naznačují obrazové prameny z první poloviny 19. století – prospekt Josefa Šembery (1831), [52] stejně jako Langweilův model (1826–1837) [53] –, mělo právě zde, v šířce dvou okenních os, kolmo přiléhat nové křídlo, propojující v plné výšce křídlo zahradní a dvorní. O tomto záměru svědčí také skutečnost, že zjevně později prolomená okna podstřešního patra nejsou v této části, jako na ostatním průčelí, opatřena ozdobnou kamennou šambránou.

Ověření a další doplnění údajů, které ve svém popise polští návštěvníci uvedli stran vybavení palácového interiéru, nabízí první část pozůstalostního inventáře, zhotovená vzápětí po smrti hraběte, v červnu roku 1667.²¹⁰ Soupis vybavení místností palácového

---

²⁰⁷ Cit. dle Heroutová – Holanová – Líbal 1965, s. 13.

²⁰⁸ Biegel – Macek 2015, s. 126

²⁰⁹ Přímé spojení mezi příčným křídlem a přestavbou netknoutou částí uličního křídla s výrazně odlišnou úrovní podlah zaručovalo další šnekové schodiště – zvnější v koutě přiléhající ke vstupnímu prostoru v západní části příčného křídla (taktéž přístupnému z vnitřního nádvoří) a zaznamenané ještě zaměřením Tomáše Ameny.

²¹⁰ Rukopisný kodex drobného formátu, sepsaný komorníkem od zemských desek Arnoštem Adamem Chladnovským z Dlouhé Vsi (Ernst Adam von Langendorf) a dnes uložený v pražské Národní knihovně (sign. XXIII.D.59), je rozdělen do několika různě datovaných částí. První, datovaná 4. červnem 1667, je

přízemí, označovaného inventářem jako „spodní nové stavení“ („*unteres neues Gebäu*“), k možnostem určení jejich přesného využití příliš nepřispívá. Prvně je zde zmiňována „předsín při tabulnici“ („*Vorhaus bei der Tafelstube*“), dále místo, označované jako „přímo tam, kudy se jde dovnitř“ („*gleich wo man hinein gehet*“), postupně pak druhý až pátý pokoj a komora (zřejmě síň v přízemí průčelního pavilonu, trojice místností bočního křídla a přilehlý kabinet). V přízemí se patrně nacházela také další komora, inventářem označovaná jako „komora zesnulého pana hraběte vedle jídelny“ („*Herren Grafen Seeligen nächst der Tafelstube Cammer*“), jejíž sepsání v inventáři následuje až za soupisem vybavení místností prvního patra a „pokoje slečny“ („*Freilen Zimmer*“).

Před vypsáním vybavení jednotlivých místností v přízemí je v inventáři na prvním místě sestaven soupis mincí, nalezených ve velké železné truhlici, kterou měl u sebe v komoře pokladník.²¹¹ Následuje soupis různých drahocenností, šperků, rozličných textilií a oděvů, ale i jezdeckého vybavení, které ze svého pokoje a „garderoby“ („*Quardaroba*“) nechala do předsíně při jídelně přinést ovdovělá paní hraběnka. Mezi nimi je – jako předměty zjevné uměleckořemeslné hodnoty – třeba zmínit zejména kříž ze zlata, udělaný na způsob monstrance, dole se zasazeným rubínem a malými diamanty, s Kristem ležícím v hrobě a se stojícím andělem ve střední části a krucifixem na vrcholu, dále osm smaltovaných pohárů z korunního zlata se lvíčky ze slonoviny a s mořským koněm posázeným granáty, či v pouzdru uložený křišťálový šálek s hranami lemovanými zlatem.²¹²

Kromě přinesených předmětů inventář v předsíni při jídelně zaznamenal po jednom kulatém a jednom podlouhlém stole, sedmero židlí s opěrkami a tři bedny plné knih, které ale náležely Kotvům. Ve spodním novém stavení – „přímo tam, kudy se jde dovnitř“ – byly dále tři velké a jeden menší pytel ovčí vlny a tři stoly bez desky. Ve druhém pokoji byly pouze dva stoly, jeden z nich kulatý a rozkládací, ve třetím vykládaný herní stůl z mramoru, kromě něj další čtyři dřevěné stolky a pěkná nová postel z jasanového dřeva. Ve čtvrtém pokoji inventarizátoři našli pouze stůl ze sádry, v pátém jen zrcadlo

---

soupisem veškerého vybavení malostranského paláce a jeho příslušenství, tedy včetně přilehlých nemovitostí i zahrady. Zahrnuje také obsáhlý výčet listin, uložených v psacích stolech v komoře hraběte, jejichž obsah přibližuje prostřednictvím krátkých registů. Další část, datovaná rokem 1668, je soupisem veškerých položek rozsáhlé hraběcí knihovny. Závěrečná douška, obsahující záznam o prázdném domě hraběte Michny v tehdejší Široké, dnešní Jungmannově ulici (čp. 22), je datována 9. srpnem roku 1667. Část inventáře transkribuji v textové příloze.

²¹¹ Gräflich Michnisches Inventarium, fol. 1v–2r.

²¹² Idem, fol. 2r–4v.

v osmihranném pozlaceném rámu a čtyři železné tyče na dveře. V komoře pak byla černá postel, dvojice křidel („*Instrument Flügel*“), snad strunných hudebních nástrojů z rodiny klavicymbálů, dále plátno na loď, mosazný „*Wasserkunst*“ (fontána nebo vodárna) a třináct hliněných květinových džbánů. V neurčeném prostoru přízemí byla navíc dvě malá děla, tuplhák, bronzový moždíř, dvě velké měděné mísy k „*Wasserkunstu*“ a dřevěné potní lůžko („*Schwitzbeth*“) s víkem.²¹³

Jasnější je situace v prvním patře, tj. „*oberes Gebäu*“, kde inventarizace probíhala od předsíně („*Vorhaus*“) – patrně prostory, kterou procházíme mezi výstupem ze schodiště a vstupem do sálu –, směrem přes sál („*Saal*“) a místnost v rizalitu příčného křídla („*vorderes Zimmer*“), k bohatě zařízené trojici pokojů zahradního křídla a připojenému kabinetu. Vzhledem k příslušnému nadepsání je zcela zřejmé, že užívání prvního z pokojů náleželo hraběnce („*erstes, der Frauen Gräfin Zimmer*“), druhý pokoj snad sloužil jako ložnice, zatímco třetí (spolu s kabinetem) patrně užíval sám hrabě.

V předsíni bylo zaznamenáno pouze čtrnáct dubových prken nebo desek a podnos na nádobi,²¹⁴ v sále byl velký kulatý stůl, sedm obyčejných stolů, šest vyřezávaných židlí a dalších 23 židlí obyčejných, černá nosítka potažená černou kůží a uvnitř vypodšívkováná červenou látkou, dále trojice nočnickových židlí a rozebraná obyčejná postel. Byl zde také celofigurální portrét jeho milosti římského císaře Ferdinanda III. v pozlaceném rámu a ve stejném rámu také portrét císařovny, navíc i malý dominikánský obraz, zachycující dítě tureckého původu, které bylo po svém zajetí přijato do dominikánského řádu („*Ein kleines dominikaner Bild, von einem Kind von türkischer Geburt nach dem es gefangen worden, den Dominikanerorden angenommen.*“).²¹⁵ V předním pokoji pak inventarizátoři našli pouze hrubé plátno na pytle, z nábytku pak dva dlouhé stoly a dvě židle z červené látky se zelenými třásněmi.²¹⁶

V prvním – hraběncině – pokoji byl pěkný psací stůl z ebenového dřeva a červené želvoviny, dále poloviční portrét ovdovělé císařovny Eleonory, malý psací stůlek – rovněž z červené želvoviny a vykládaný rozličnými květinovými výtvy – a další stůlek ze stejného materiálu. Na stěnách visely další obrazy v černých rámech, a sice malá krajina s rozmanitým ptactvem, čtveřice ovocných zátiší, jedno zátiší květinové, ale také

---

²¹³ Idem, fol. 4v–6r.

²¹⁴ Idem, fol. 6r

²¹⁵ Idem, fol. 6r–6v.

²¹⁶ Idem, fol. 6v.

zrcadlo v ozdobně vykládaném rámu ze želvoviny. V pokoji stála dvě velká křesla stejné barvy a ze stejné látky s třásněmi červené a citrínové barvy, tři menší křesla ze stejné látky a s třásněmi stejné barvy a dvě další velká křesla z červeného damašku, opět s třásněmi červené a citrínové barvy. Byl zde také sádrový stolec „květinové barvy“ se zásuvkou, ve které byl černě zarámovaný obraz, na kterém byl vymalován Kristus uložený v hrobě, a další obyčejný stůl. Kromě velkého špalíru ze vzorovaného damašku šarlatové a citrínové barvy s hedvábnými třásněmi byl pokoj ověšen dalšími čtyřmi menšími kusy stejného druhu. Nade dveřmi byla portiéra z téhož damašku s třásněmi, u oken trojice firhaňků ze zeleného kronraše a závěsy z červeného sukna.²¹⁷

Jediným kusem nábytku, zaznamenaným v následující místnosti – nejspíše sloužící jako parádní ložnice –, byla, kromě jedné obyčejné židle, černě namořená postel. Ta stála na tureckém špalíru a byla ověšena šesti závěsy z květovaného šarlatového damašku. Stejným damaškem byl potažen i věnec nebes se zlatými a šarlatovými třásněmi a obrubou z též látky bylo opatřeno i lůžko pod nebesy. Na posteli ležely tři matrace z modrého cvilichu a dva podhlavníky. Svrchní příkrývka byla z šarlatového taftu, stejně jako dva polštáře, vycpané prachovým peřím, nechyběly ani dva kusy plátna na zakrytí postele. Místnost samotná byla ověšena sedmi kusy pěkných špalírů z pozlacené kůže s květy a ozdobami rozličných barev, před okny visely tři závěsy z šarlatového taftu s červenými hedvábnými třásněmi a – stejně jako v předcházejícím pokoji – také tři firhaňky ze zeleného kronraše a trojice závěsů z červeného sukna.²¹⁸

Pak už následuje popis vybavení „třetího“ pokoje, jehož uživatelem byl – soudě dle vybavení – zřejmě sám hrabě. První zaznamenanou položkou je dvojice pěkných velkých „zeměkouli“ ověšených modrou látkou, následuje čtveřice křesel z červeného sametu s šarlatovými třásněmi a přehozených plátnem, dále nová nosítka z červeného sametu s třásněmi a další, stará, ze stejného sametu. Na stěnách bylo, podobně jako v pokoji hraběnky, rozvěšeno větší množství obrazů. Prvně jsou jmenovány portréty členů císařské rodiny: poloviční portrét arcivévody – „nyní vládnoucího římského císaře“ – Leopolda v černém rámu, jeho další celofigurální portrét bez rámu, poloviční portrét císaře Ferdinanda III. v rámu ořechové barvy s pozlacenou lištou a poloviční portrét ovdovělé

---

²¹⁷ Idem, fol. 6v–7v.

²¹⁸ Idem, fol. 8r–9r.

císařovny Eleonory ve stejném rámu, tak jako poloviční portrét římského císaře (sic) Ferdinanda IV.; dále „jeden stejný rám bez obrazu“.²¹⁹

Následuje trojice rozměrných krajin stejné velikosti, opět v rámu ořechové barvy s pozlacenou lištou a tři další obrazy stejné velikosti a na nich Paris, Andromaché a Arcus (?), taktéž ve zlatem zdobených rámech ořechové barvy. Také pěkný kuchyňský obraz, další pěkný obraz, označený jako „*banchetto marino*“ – snad zátiší s mořskými plody –, a velká krajina s Máří Magdalenou na louce, vše ve stejném rámu. Na stěně byla zavěšena i *Nova totius terrarum orbis tabula*, stejně jako tucet dalších rozličných map na slepých rámech, mědiryty města Neapole a Janova ve velkých rámech a dva staré obrazy muže a ženy namalované na dřevě – snad portréty hraběcího páru. V pokoji byla také postel pro jednu osobu z bílého dřeva, na ní obyčejná matrace z hrubého plátna, jeden polštář a starý kožený „koberec“ natřený zlatou barvou. Z textilií zde byl jeden zelený turecký špalír a kolem dokola místnosti viselo osm starých špalírů z červeného damašku s hedvábnými třásněmi. Nechyběly zde – stejně jako v komoře hraběte při jídelně – ani palné zbraně, a to jeden tzv. tuplhák a dvě muškety. V přiléhajícím kabinetu byl již jen malý stolek z modré sádry, osazený na noze z bílého dřeva.²²⁰

V inventáři následuje vypsání oděvů a mincí, které odnesl mladší komorník zesnulého hraběte.²²¹ Není jasné, kde se nacházel inventářem posléze zmiňovaný pokoj slečny, jehož užívání snad mohlo náležet některé ze tří mladších sester hraběnky Michnové, již bylo krátce po smrti jejího otce (1652) českým guberniem uloženo, aby se neprovdaných dívek „kacířské“ víry ujala a vedla je „k pravému samospasitelnému náboženství katolickému a jiným dobrým ctnostem a mravům“.²²² Snad se jednalo o některý z trojice pokojů v nejvyšším patře zahradního křídla. Kdesi „nahore“ se zřejmě nacházela i palácová knihovna: v závěru seznamu předmětů, které vdova Michnová nechala přinést do předsíně při tabulnici, je poznamenáno, že na třicet starých pergamenových rukopisů bylo později odneseno nahoru („*hinaufgetragen*“) do knihovny a tam popsáno mezi ostatními, podobně se v titulu příslušného oddílu inventáře hovoří o vypsání knih, nalézajících se v hraběcím michnovském domě nahore v knihovně (v plném znění: „*Die*

---

²¹⁹ Idem, fol. 9r–9v.

²²⁰ Idem, fol. 9v–10v.

²²¹ Idem, fol. 10v–11r.

²²² Cit. dle Polách 1998, s. 39.

*Beschreibung deren befindlichen Büchern, in gräflichen Michnischen Hause oben in der Bibliothek, wie folget, Anno 1668. “).*²²³

O mobiliárním vybavení knihovny nás ale inventár nezpravuje. Zato v pokoji slečny se prý nalézal pěkný černý psací stůl, celý vykládaný stříbrnými lištami a ozdobami, malý psací stůl z červené želvoviny vykládaný rozličnými ptáky a stříbrnými lištami, stojící navíc na čtyřech pozlacených koulích, zakončených „postamenty“ ze stejného materiálu, další psací stůl z černého ebenového dřeva, pěkně zdobený a vykládaný rozličnými jaspisy, a velké zrcadlo ve futrálu z ebenového dřeva a jaspisu. Dále zde byla mosazná stříkačka na hašení ohně a ručičkové hodiny na desce, na které je vymalována věž Pražského hradu, dvacet různě velkých špalírů se zlacením a pomalovaných rozličnými pěknými květy a ozdobami, šest velikých tureckých špalírů a dva okenní firhaňky ze zeleného kronraše.²²⁴

Komora hraběte, inventářem označovaná jako „komora nebožtíka pana hraběte vedle tabulnice“ – soudě dle vybavení sloužící nejspíše jako pracovna –, se naopak zřejmě nacházela v přízemí. Mohlo se snad jednat o nevelkou místnost ve dvorním traktu zahradního křídla, se stropem vyzdobeným štukovými rohy hojnosti, která přímo sousedí s prostornou síní v příčném křídle, již nejspíše třeba považovat právě za tabulnici (*Tafelstube*). Inventarizátoři zde z nábytku našli prázdný psací stůl z cedrového a cypřišového dřeva, uvnitř vymalovaný pěknými malbami a postavami, psací stůl se strženým zámekem, z ebenového dřeva, obitý mosazí a se zlacením, další psací stůl z rohoviny a psací stůl ze dřeva ořechové barvy. V komoře byla uložena celá řada nejrůznějších – a nezřídka výpravně zdobených – palných zbraní, celkem na dva tucty rozličných druhů pušek, pistolí ad., ale také poloviční partyzána, oboustranný oštěp se širokým hrotem, píka omalovaná na indický způsob, stříbrný kord a balestra (druh kuše). Vedle toho lineál z pozlaceného kovu „k astronomickým záležitostem“, stejně tak „různé jiné matematické instrumenty“. V pozlaceném rámu také poloviční portrét římského císaře Leopolda oděného v kyrysu, bronzová socha Herkula a druhá menší socha Merkura, trojice map, blíže neurčený nástroj, rozbitý pozitiv, mapy na pergamenu, desková hra z ebenového dřeva a s hracími kameny ze slonové kosti a ebenového dřeva, a nakonec kytara vykládaná slonovou kostí.²²⁵

²²³ Gräflich Michnisches Inventarium, fol. 4r a fol. 38r.

²²⁴ Idem, fol. 11r–12r.

²²⁵ Idem, fol. 12r–14r.

Další inventarizaci neušly ani vinné sklepy. Soupis velkého množství bílého a červeného vína, pocházejícího především z hraběcích panství v severních Čechách (Postoloprť, Nechasců a Tatinné), dále z Modřan, Šárky i odkudsi z Uherska, byl proveden postupně ve sklepě pod koňskou stájí a ve dvojici sklepů – „zadním“ a „předním“ – pod novým stavením.²²⁶ V kuchyni bylo sepsáno cínové nádobí pro denní potřebu a různé kuchyňské vybavení.²²⁷ Navazující vypsání koní a s nimi i jezdeckého příslušenství, vozů a různých nástrojů, bylo prováděno nejprve v „první stáji pod pokojem pana hraběte“ (snad v přízemí jižního křídla při vnitřním palácovém dvoře), [54] dále ve „spodní stáji v zahradě“ a nakonec ve „druhé zahradní stáji“. Celkem zde bylo ustájeno 39 koní – mezi nimi ti se jménem Bucefalus, Tarant, Priamont a Hansel –, jedno hříbě, dvě muly a jeden mezek; kromě užitkových povozů a vozíků (na kámen, vápno, vodu ad.) byla k dispozici jedna osobní kareta s okny a trojice kales – z nich jedna pobitá černou kůží, jiná dřevěná.²²⁸

V zahradě inventář zaznamenal velkou mramorovou nádrž na vodu, pod zemí šest „mosazných čepů ke stříkání vody“ (tj. „*messingene Zapfen zum Waßerspritzen in Garten unter der Erden*“), olověnou rouru (či stříkačku) „v grotě k delfinovi“ (tj. „*pleyenes Rörl in der Grotta zum Delphin*“), dále jen škrabadlo na vápno a různé kovářské nástroje.²²⁹ V sedlárně na prvním místě uvádí šest kožených měchů na vodu k hašení ohně, poté vyčítá nejrůznější jezdecké vybavení, především koňská sedla a postroje, ale i pár pistolí, a opět vozy – užitkové i osobní –, mezi nimi karetu pro šest osob, malý černý vozík pro jednu osobu, uvnitř vypodšívkový červenou látkou, starý vozík pro dvě osoby, další osobní vůz (tzv. „*Mantelwagen*“) a požární vůz s víkem.²³⁰ Na posledním místě je „v domě koupeném od paní Šilhartové“ (tj. dům čp. 457 v dnešní Hellichově ulici) zaznamenáno skrovné vybavení pokoje lékárníka – mimo jiné s měděnou destilační aparaturou – a pokoje truhláře.²³¹

---

²²⁶ Fol. 15r–17r.

²²⁷ Fol. 17r–17v.

²²⁸ Fol. 18r–19v.

²²⁹ Fol. 19v.

²³⁰ Fol. 19v–20v.

²³¹ Fol. 21r.

3. Mezi Prahou a Římem – mezi starověkem a modernitou

Opustíme-li interiér paláce a staneme-li znovu před jeho východním průčelím, tázající se nyní po původu architektonického návrhu a kořenech užitého formálního řešení, předestře se před námi řada pozorování, domněnek a názorů, vyslovených ve vůli po nalezení kýžené odpovědi předchozími badateli. Náhled na architekturu stavby – sice vždy hodnocenou velmi vysoko a bez výjimky kladenou do souvislosti s italským stavitelstvím – se v průběhu let měnil v závislosti na stavu poznání, ale i myšlenkovému směřování jednotlivých autorů.

Tak Alžběta Birnbaumová, která na základě dokumentů michnovské kridy navrhovala autorství stavitele Pietra Colomba (zemřel asi 1655), nalézala italské analogie výhradně pro jednotlivé výzdobné prvky, které zmiňuje toliko v nesourodé skupině spolu jen těžko souvisejících jednotlivin: „V tom seskupení jak je [v Praze] nalézáme, nenajdeme [prvky] na jediné stavbě, jíž bychom mohli označit za přímou předlohu.“²³² Navazující bádání z nesouvislé řady příkladů, které Birnbaumová nalézala nejen v Římě, ale i v Mantově, Turíně, Janově a Benátkách, zachytilo toliko poznámku o výskytu výklenků s bustami imperátorů na římské Ville Borghese. [55] Její hypotézu o Colombově autorství pak nadlouho zcela zastínil názor, upřednostňující u přestavby Michnova paláce autorské určení Francesca Carattiho.

Připsání Carattimu ve svých Pražských palácích poprvé navrhl Alois Kubíček (1946), jenž na stavbě sledoval „silný ohlas pozdně renesanční architektury lombardské“.²³³

---

²³² Birnbaumová 1948, cit. s. 49. – Podobné „vlysy zdobené zbrojnými motivy“ zpozorovala na paláci Farnese v Římě či Palazzo del Te v Mantově. Upozornila, že „medailony s poprsími možno vysledovat až do doby Bramantovy“, níže ovšem poznamenává, že „oválné výklenky s poprsími imperátorů“ jsou také ve vestibulu turínského „paláce Marsano“ – tj. palác Asinari di San Marzano, vystavěný Michelangelem Garove až mezi lety 1684–1686 –, dodává ovšem, že tento motiv se v Itálii „vyskytl také již v I. pol. XVI. stol. [sic!] na Vasanziově stavbě villy Borghese“. Na „paláci Raggio“ v Janově (míní zřejmě palác Nicolosia Lomellina, dnes známý jako Palazzo Podestà, stavěný Giovanni Battistou Castellem v letech 1563–1569) zase sleduje „závojový motiv“, kamenné detaily paláce prý připomínají „některé pozdější stavby italské“, ze kterých zmiňuje římský kostel Santi Domenico e Sisto. Motiv mušlí, zasazených v tympanonech nadokenních říms, má prý florentský palác Bartolloni od Gherarda Silvaniho (?), příbuzná jsou nadpraží oken Castello del Valentino v Turíně a konečně: „Hluboké výklenky uzpůsobené v podobě balkonů srovnané do líce zdíva, vidíme na celé řadě paláců benátských o málo starších než palác Michnův.“ Srov. Birnbaumová 1948, s. 50. – Ve starším vydání textu nalézáme navíc zmínku o „závojových motivech“ na janovském paláci Doria-Tursi a trojramenném schodišti janovského paláce Spinolla. Srov. Birnbaumová 1938, s. 56.

²³³ Kubíček 1946, s. 48–50 a s. 54, cit. s. 54.

Domněnku o Carattiho autorství, jejíž rizalit „připomíná svou ušlechtilou klasickou vyvážeností i systémem štukové výzdoby jednak římskou, jednak lombardskou architekturu,“ pak oběma vydáními svého Českého baroku (1969 a 1974) v obecném umělecko-historickém diskurzu kodifikoval Jaromír Neumann,²³⁴ navrhuje mimořádně Carattiho autorství i u kupole a průčelí kostela Nejsv. Salvátora.²³⁵ Úvahy o souvislostech s architektonickým děním v širším evropském prostoru – vzhledem ke zdánlivě ujasněnému autorství poněkud nadbytečné – se pak nadlouho ustálily v rovině povšechných konstatování o charakteru užitého stylu, konkrétní příklady formálních analogií zmiňujících jen zřídka. Zatímco dle Oldřicha Jakuba Blažíčka (1971) „Carattiho“ pražská stavba „volně obměňuje Vasanziovo římské Casino Borghese,“²³⁶ pozoruje Emanuel Poche (1977) na průčelí „Carattiho“ paláce „určitý eklekticismus, kombinující lombardské alessiovské architektonické členění s římským dekorativismem štukatur,“ přičemž „bysty v oválech jsou odvozeny z vily Medici [56] a vily Borghese v Římě.“²³⁷

Výhradně v rovině obecných stylistických úvah spočinul ještě v roce 1986 Pavel Preiss, který v otázce autorství přestavby Michnova paláce – sice již za popření možnosti Carattiho podílu – opět konstatoval pouze zde uplatněné „vyvážené propojení strůjně kázně pilastrové řádovosti s bující dekorativností, tendence zjevně vycházející z římské architektury pozdně renesanční a manýristické, připouštějící však také další vlivy z Lombardie a Janovska“.²³⁸ Důležitý impuls pro další bádání o původu návrhu však vzápětí přinesl úvodem již zmiňovaný postřeh Věry Naňkové, poprvé publikovaný v syntetické stati o barokní architektuře z knihy Praha na úsvitu nových dějin (1988). „Tato stavba, dosud autorsky neurčená, bývala pro svou zdobnost odvozována z janovské architektury. Výtvarné východisko ... je spíše římské; svědčí o tom mimo jiné i jeho vůdčí motiv, které nejčastěji zdobí palácové stavby římské: vpadlé oválné pole plasticky rámované s vloženou bystou ... Zajímavá je i ta skutečnost, že rizalit a přilehlá osa Michnova paláce vypadá jako zjednodušený přepis horních podlaží vstupního průčelí současně stavěné vily Doria-Pamphili v Římě.“²³⁹ [57] [58]

---

²³⁴ Neumann 1969, cit. s. 82.

²³⁵ Srov. ibidem, s. 86–87.

²³⁶ Blažíček 1971, s. 14.

²³⁷ Poche 1977, cit. s. 35.

²³⁸ Preiss 1986, cit. s. 166.

²³⁹ Naňková – Horyna – Vilímková 1988, s. 285–429, cit. s. 293–294. – Stejně srovnání užívá Naňková ve své brzy nato (1989) vydané stati o architektuře 17. století v Čechách, součásti druhého dílu Dějin českého výtvarného umění. Srov. Naňková 1989, zde s. 255.

Trefné srovnání, kterým Naňková významně přispěla k upevnění nadále pak preferované hypotézy o přímém importu stavebního návrhu z Říma, brzy nato (1989) doplnil Pavel Vlček, který ve své stati o tzv. Dientzenhoferově skicáři, upozorňuje, že: „Obdobnou kompozici průčelí mají i některé téměř stejně staré návrhy na průčelí Palazzo Pamfili na Piazza Navone [sic!] v Římě.“²⁴⁰ Ve stejném roce se – v německojazyčné publikaci o „německé architektuře v době třicetileté války“ – k původu architektonického řešení průčelí Michnova paláce vyjádřil také Georg Skalecki. Jeho pohledu se rizalit Michnova paláce, zde v odborné literatuře naposledy označeného jako dílo Francesca Carattiho, jeví „téměř jako výňatek ze vzorníku nějakého italského vrcholně renesančního architekta“, a to přesto, že v žádném z běžně rozšířených traktátů ale autor srovnatelného příkladu nenalézá. Uvádí sice příklad Třetí knihy spisu *L'idea dell'architettura universale* Vincenza Scamozziho (1548–1616), již ale chápe nejvýše jako zdroj všeobecných podnětů, v provedeném návrhu nakonec ztvárněných individuálně.²⁴¹ V reakci na starší literaturu dále Skalecki označuje dříve zpozorovanou souvislost s casiny římských vil Borghese a Medici jako jen velmi povšechnou, ovšem s výjimkou bust v okrouhlých nikách a v případě Villy Medici také dekorativních girland. K tomu prvně upozorňuje na shody v členění středu horní etáže vstupního průčelí casina římské Villy Giulia, a to v užití pilastrů na průběžném soklu, středového balkonu, a obzvlášť nápadně pak v uvedení hluboké, půlkruhově zaklenuté niky.²⁴² [59]

Skaleckiho textu se úzce přidržel další německý autor, Wolfgang Lippmann (1998), který pražskou stavbu zmiňuje ve stejném kontextu. Ve stručném přehledu architektury třicetileté války v „německojazyčném prostoru“ Lippmann znovu konstatoval souvislosti s průčelím casina Villy Giulia a opatrně dodal, že busty v okrouhlých nikách na průčelí pražského paláce bývají srovnávány s těmi na casinu Villy Medici a Villy Borghese. Poznamenal navíc, že na girlandový motiv narážíme také ve štukové ornamentice na nádvoří římského paláce Spada, a že – autorem blíže neurčeného – italského předchůdce lze sledovat i u atikového patra pražského paláce.²⁴³ Domácí příspěvky, z větší části výhradně z pera jediného autora, Pavla Vlčka,²⁴⁴ se zatím nadlouho spokojily s prostým

---

²⁴⁰ Vlček 1989, cit. s. 493.

²⁴¹ Za se Scamozziho dřevoryty srovnatelné považuje Skalecki na průčelí pražského paláce především ztvárnění hlavního podlaží s pilastrovým členěním a trojosým středem s variací palladiánského motivu a v ploše udržovanou balustrádou. Srov. Skalecki 1983, s. 143.

²⁴² Ibidem.

²⁴³ Lippmann 1998, s. 277.

²⁴⁴ Vlček – Havlová 1998, s. 53–60; Vlček 1999, s. 515–520.

konstatováním blízké příbuznosti Michnova paláce s Casinem del Bel Respiro Villy Pamphilj. Svůj názor na původ návrhu přestavby ve svém Slohovém profilu pražské architektury raného baroka ale přednesl také Mojmír Horyna, který se s odvoláním na Vlčkovy práce a s ohledem na pozorované souvislosti s Casinem del Bel Respiro zastal předpokladu, „že stavba vznikla na základě projekčního importu přímo z Itálie.“²⁴⁵

Teprve Jakub Bachtík, Michaela Líčeníková a Petr Macek v nedávné době (2015) opatrně připustili, že ačkoliv se „vzhledem k výjimečnosti návrhu“ a s ohledem na podobnosti s římským casinem Villy Pamphilj zdá pravděpodobná teze Věry Naňkové o přímém italském importu, byli podobného návrhu „patrně schopni i umělci na dvoře Albrechta z Valdštejna,“ protože „edikulová okna, čtvercová okna s ušima, půdní polopatro i řadu typicky římských prvků najdeme už v raném díle Nicolò Sebregondiho (Palazzo Crescenzi, kolem 1610), [60] který právě ve 30. letech přišel do Prahy.“²⁴⁶

Petr Uličný, autor posledního příspěvku o přestavbě Michnova paláce, ovšem účast některého z Valdštejnových architektů vylučuje a palác v senzačním tónu označuje za „dlouho zapomenutou a nyní objevenou perlu římského baroka“.²⁴⁷ Dle jeho názoru se jednoznačně jedná o dílo v Římě usedlého a dlouhodobě působícího architekta, který byl „pečlivým čtenářem a znalcem římské architektury“ a disponoval její „encyklopedickou znalostí“.²⁴⁸ Vyčítá proto dlouhou řadu staveb, realizovaných v Římě a jeho blízkém okolí v období zhruba mezi polovinami 16. a 17. století, které se v jeho úvahách stávají bezpečně identifikovanými vzory,²⁴⁹ mezi nimiž dominuje římský palác Barberini (Carlo Maderno, Gian Lorenzo Bernini, Francesco Borromini; 1628–1633), u kterého srovnáním s Michnovým palácem shledává nejen jednoznačné souvislosti typologické, dispoziční a funkční, ale i shody v rámcovém i detailním řešení dekorativního aparátu.²⁵⁰

---

²⁴⁵ Horyna 2011, s. 240.

²⁴⁶ Bachtík – Líčeníková – Macek 2015, s. 100–113, zde s. 103–104, cit. s. 104.

²⁴⁷ Uličný 2017b, cit. s. 1034.

²⁴⁸ Idem, cit. s. 1021.

²⁴⁹ Formálnímu srovnávání Uličný ve svém příspěvku věnuje skutečně značný prostor a zabývá se také vzájemnými vztahy mezi jím uváděnými precedenty pražského paláce a jejich vlastními kořeny. Realizovaná podoba malostranského paláce je pak v jeho uvažování „kombinací všech vyjmenovaných dílčích motivů, aplikovaných dříve na několika římských palácích a vilách“. Idem, cit. s. 1020.

²⁵⁰ Pátraje po souvislostech dekorativního aparátu interiéru pražského paláce nahlíží Uličný i do interiérů jiných římských staveb. V otázce původu konceptu řešení vnitřní výzdoby sálů v přízemí a patře rizalitu Michnova paláce je jím jako vzor preferována galerie ve středu prvního patra zahradního traktu paláce Farnese. Lze zde totiž, mimo jiné, nalézt „motiv zdvojených portálů, z nichž jeden je vždy slepý,“ užívaný i v sálech rizalitu Michnova paláce. „Oba zde však stojí odděleně a k jejich spojení došlo až v ... Sala dei Corazzieri ... v Palazzo del Quirinale, a to u portálu, kterým se vstupovalo do Cappella Paolina.“ Velkou pozornost Uličný věnuje také portálu na východní stěně hlavního sálu Michnova paláce, jehož základní

Upozorňuje zde zejména na analogický způsob užití centrálního rizalitu na zahradním průčelí,²⁵¹ odkud prý na rizalitu pražském pramení také trojdílný rozvrh artikulace čelní stěny se zdvojenými krajními pilastry.²⁵² [61] Plošné prohloubení lodžie její střední osy nicméně Uličného míněním vychází ze Skaleckim a Lippmannem zmiňovaného průčelí římské Villy Giulia (Jacopo Barozzi da Vignola, 1551–1555). Zároveň předpokládá, že z jejího nymfea (Jacopo Barozzi da Vignola a Bartolommeo Ammannati) [62] pramení řešení bývalého „nymfea“ pražského a upozorňuje, že způsob osazení bust imperátorů nad jeho vrcholovou lodžii zde nejlépe odpovídá způsobu, jakým byly užity na průčelí rizalitu v Praze.²⁵³ „Motiv serliany“, který je prý v patře pražského rizalitu „i přes určité potlačení cítit,“ autor nicméně spojuje s průčelím rizalitu Villy Aldobrandini ve Frascati (Giacomo della Porta, Carlo Maderno, Giovanni Fontana; od r. 1601),²⁵⁴ [63] přičemž jako vzor pro řešení bočních křídel zahradního průčelí pražského paláce mělo jeho navrhovateli posloužit výrazně starší průčelí římského paláce Fieschi-Sora (od 1503), s nárožními osami opatřenými pilastrovými řády a kompozičně uvozujícími průčelní střed, členěný výrazně jednodušeji – jen průběžnými parapetními římsami.²⁵⁵

V úvaze nad možnostmi propojení návrhu přestavby Michnova paláce s konkrétní tvůrčí identitou Uličný mezi soudobými římskými architekty hned zkraje vylučuje stavitele Giovanniho Battistu Soriu (1581–1651) a Girolama Rainaldiho (1570–1655), „jejichž architektonický profil v porovnání s dynamikou a formální bohatostí [architektury Michnova paláce] neobstojí,“ a paralely nalézá spíše v dílech „otců barokní architektury“

---

kostra prý „byla velmi pravděpodobně převzata z portálů hlavního sálu Casina dell’Aurora,“ odtud – ovšem z jiného portálu – také „motiv proti sobě vztyčených orlic“. Architekt Michnova paláce ale „dokázal poměrně ztuhlý van Zantenův design přeměnit několika málo zásahy v kvalitativně zcela odlišnou formu,“ předně nahrazením pravouhle zalamovaného rámu nadpraží půloválným segmentem, prý v odkaze na Portu Pia Michelangela Buonarottiho. Srov. idem, s. 1021–1025.

²⁵¹ Dle autorova názoru nejspíše v návaznosti na rizalit casina Villy Aldobrandini, jehož architekti se prý mohli inspirovat návrhem na Palazzo Thiene ve Vicenze, otištěným v Palladiových Čtyřech knihách o architektuře (1570). Srov. idem, s. 1009.

²⁵² Ibidem. – V této souvislosti Uličný zmiňuje i zahradní fasádu římského paláce Farnese, kde konstatuje jistou souvislost v trojosém rozvržení superponovaných lodžii, které před zbytkem průčelí mělce předstupují, po stranách uvozeny „úzkým interkolumniem“ – užívaným zde způsobem analogickým k užití krajních os dlouhých bočních křídel, které na průčelí Michnova paláce uvozují centrální rizalit. Obdobný motiv, který svědčí „o oblibě tohoto řešení v římské architektuře“ nalézá Uličný i na průčelí hlavního casina římské Villy Ludovisi. Srov. idem, s. 1017–1020.

²⁵³ Srovnání se severozápadní stěnou nymfea Villy Giulia prý ukazuje, „[j]ak velké množství motivů architekt Michnovského paláce dokázal pro svůj návrh adaptovat,“ a prý odtud pochází také další „neobvyklý motiv“ – „prohlouben[é] lizénov[é] pole, které v Praze člení přízemí rizalitu.“ Srov. idem, s. 1015–1017.

²⁵⁴ Idem, s. 1014.

²⁵⁵ Idem, s. 1017.

– Gian Lorenza Berniniho (1598–1680), Francesca Borrominiho (1599–1667) a Pietra da Cortona (1596–1669).²⁵⁶ Aby svou hypotézu podpořil, uvádí z jejich architektonických realizací – vedle paláce Barberini, který, jak známo, Gian Lorenzo Bernini a Francesco Borromini po smrti Carla Maderna (kolem 1556–1629) v nejasném podílu dokončovali a strop jehož salonu Pietro da Cortona vymaloval proslulou freskou (1633–1639) – v Berniniho případě průčelí baziliky Santa Bibiana (1625) [64] a, za spekulativního předpokladu jeho možného tvůrčího vstupu, opět Casino del Bel Respiro Villy Pamphilj.²⁵⁷ Z architektonického díla Pietra da Cortona Uličný zmiňuje jeho casino Villy del Pigneto Sacchetti, stavěné v několika fázích od r. 1638, [65] v pozdějším díle Francesca Borrominiho nakonec souvislosti jen zcela obecné.²⁵⁸

Atribuci jednomu ze jmenovaných jako by Uličného očima bránil jedině fakt, že u žádného z nich není doložena „práce pro klienta severně od Alp“ – museli bychom pominout důležité pařížské angažmá Gian Lorenza Berniniho ve službách francouzského krále Ludvíka XIV. (1665), stejně jako zmínku, dle které vypracoval první návrh pražského Černínského paláce²⁵⁹ –, a ovšem také skutečnost, že samostatná kariéra Francesca Borrominiho a Pietra da Cortona „kolem roku 1632, do kdy je snad možné zasadit počátek výstavby pražského paláce, teprve začínala.“²⁶⁰ Naproti tomu žádný z architektů Albrechta z Valdštejna nepřipadá v úvahu, „už jen z toho důvodu, že [pražský] palác má silné vazby na Palazzo Barberini, který nikdo z nich asi ještě nemohl znát, a také proto, že se na Michnovském paláci objevují prvky, jejichž alternativy budou v Římě realizovány až později.“²⁶¹ Lze-li však při srovnávání některých staveb nejprogresivnějších římských architektů s pražským palácem hraběte Michny skutečně konstatovat jisté společné rysy, nejedná se nejspíše o více než o projevy společného původu. Není pochyb o tom, že Bernini, Borromini i da Cortona celou řadu z Uličným uváděných staveb dobře znali, a že jejich vlastní architektonické realizace skutečně náleží

---

²⁵⁶ Ibidem.

²⁵⁷ Argumentuje především srovnáním s „Berniniho“ návrhem, určeným dříve jako návrh pro casino rodu Barberini v Mompecciu u Castel Gandolfo, který byl nicméně jindy označen jako nerealizovaný návrh Girolama Rainaldiho právě pro casino Villy Pamphilj. Uličný 2017b, s. 1032; srov. Portoghesi 2000, s. 122–129. – K Berniniho přítomnosti při stavbě Casina del Bel Respiro (1645) srov. též Benocci 1999, s. 10–11.

²⁵⁸ Tj. Borrominim opakovaně užívané sdružené portály a jeho portály z galerie paláce Pamphilj na piazza Navona. Srov. Uličný 2017b, s. 1033–1034.

²⁵⁹ O Berniniho návrhu pro hraběte Humprechta Jana Černína naposledy Richard Biegel, in: Biegel – Macek 2015, s. 128.

²⁶⁰ Uličný 2017b, cit. s. 1028.

²⁶¹ Idem, cit. s. 1036.

podobnému rodokmenu – v Berniniho, a zejména Borrominiho případe především kvůli jejich žákovskému vztahu ke Carlu Madernovi. Zároveň se ale v dílech každého z nich silně uplatňují rysy charakteristického osobního stylu, po kterých bychom na pražském paláci pátrali marně.

V rozporu s Uličného soudy se domnívám, že stylové těžiště výtvarného řešení pražského paláce spočívá – spíše než v římské současnosti, nebo dokonce budoucnosti – pevně v období, stylovou terminologií zpravidla nazývaném obdobím manýrismu nebo lépe „dobou přechodu“,²⁶² tedy kdesi mezi Jacopem Barozzím da Vignola (1507–1573) a Domenicem Fontanou (1543–1607) na jedné straně, a právě Uličným příkře zavrhaným Girolamem Rainaldim na straně druhé. Právě v realizacích dlouhověkého Rainaldiho přetrvávaly projevy specifického stylového odstínu – uplatňujícího se v Římě přelomu 16. a 17. století zejména v dílech Martina Longhiho st. (1534–1591), jeho syna Onoria (1568–1619), či zmiňovaného již Flaminia Ponzia (1561–1613) a Carla Maderna – ještě hluboko v 17. století.²⁶³

Kořeny formálního řešení

Přese všechny výhrady, je některé z Uličného postřehů – nezávisle na jeho závěrech, založených na analýze, ve které se při hledání a nalézání vzorů silně uplatňují subjektivní hodnotící kritéria a vlastní estetické preference, pokládané ovšem za zcela objektivní a samozřejmé²⁶⁴ – třeba považovat za platné. Před přistoupením k jejich hlubšímu zvážení a novému pokusu o postižení možných kořenů architektonického řešení návrhu Michnova přestavby paláce, je třeba znovu připomenout, že nová dispozice byla v Praze určena stávajícími stavebními strukturami, a to s výjimkou východního traktu, přičleněného ke stávajícímu objektu na straně do zahrady. Rozhodnutí pointovat zde zamýšlený kompoziční střed výrazně předstupujícím a převýšeným pavilonem s hloubkově

---

²⁶² K termínu „tempo di transizione“ srov. např. Benedetti 1992, s. 7-11; Idem 1997, s. 161–179.

²⁶³ K této zpravidla opomíjené stylové vrstvě srov. zejm. Blunt 1980, s. 61–80.

²⁶⁴ Tak například vnitřní dekorativní členění Gallerie Farnese, ale i její situování do středu zahradního křídla prý „odpovídá situaci v Michnovském paláci, a to jistě proto, že koncept Palazzo Farnese předtím ovlivnil umístění oválného salonu do stejné pozice v Palazzo Barberini. Zdá se totiž, že charakteristická centrální část dispozice Barberinského paláce se sálem vedeným napříč hlavním křídlem a ukončeným směrem do zahrady salonem-galerií vznikla sloučením konceptů Palazzo Thiene ve Vicenze a Palazzo Farnese v Římě. A toho si byl zřejmě autor Michnovského paláce dobře vědom, protože pro pražský palác sice přebral dispozici z Palazzo Barberini, v detailu salonu-galerie však byl jeho návrh bližší galerii v Palazzo Farnese, jehož architektura je mnohem zajímavější než nepřilíhla Berniniho forma členění oválného sálu Palazzo Barberini.“ Uličný 2017b, cit. s. 1022-1023.

loženými sály v interiéru je tak z hlediska formulace užitého řešení zřejmě nejzásadnější uměleckou volbou. Ve snaze po vhodném doplnění dosud uváděných analogií je proto záhodno zaměřit se především na precedenty, užívající obdobného půdorysného a objemového členění.

Právě proto lze mezi Uličným uváděnými analogiemi považovat za obzvlášť zásadní jeho upozornění na Palladiův tištěný půdorys paláce Thiene ve Vicenze (návrh kolem 1541–1542, stavba 1542–1558), který byl – v celkovém úhrnu nikdy nedokončený – plánován právě s výrazně předstupujícím rizalitem ve středu hlavního průčelí. [66] V Uličného úvahách se sice půdorys z Palladiovy Druhé knihy objevuje toliko jako zvažitelný předstupeň jím preferovaných římských vzorů. Domnívám se nicméně, že v otázce původu návrhu přestavby pražského paláce nelze důležitost Palladiova dispozičního schématu, a to jako možného přímého vodítka, přecenit. Možnost jeho hlubšího významu pro koncepci nového dispozičního a hmotového řešení pražského paláce zasluhuje zvážení o to důraznější, že některé z vydání Palladiových knih o architektuře vlastnil také jeho stavebník.²⁶⁵

S ohledem na pátrání po dalších předobzrech není bez zajímavosti, že dle výpovědi Vincenza Scamozziho a Jacopa Palmy ml. (1548–1628) vypracoval návrh paláce Thiene ve Vicenze Giulio Romano (1499–1546), a není proto vyloučeno, že výrazný rizalit ve středu hlavního průčelí je jeho – nikoliv Palladiovou – invencí. Má se přitom za to, že vicenzský rizalit je v dějinách „skutečné“ architektury bez přímého předchůdce, totiž že uvedení tohoto prvku do Romanova návrhu vychází z jeho možné znalosti starší fresky malíře a architekta Baldassare Peruzziho (1481–1536), který obraz obdobně utvářené stavby umístil na pozadí výjevu s králem Šalomounem a královnou ze Sáby, vymalovaného v jednom ze sálů římského paláce della Cancelleria (kolem 1518/1519).²⁶⁶

[67]

Ve svých Čtyřech knihách Palladio nicméně představuje další analogické řešení, a sice v půdorysu své první samostatné realizace, venkovské rezidence Girolama de'Godi v Lonedu nedaleko Vicenzy (1537–1542), [68] který mohl navrhovateli Michnova paláce při koncipování základního dispozičního řešení poskytnout stejně plodný impuls. Hlubkově disponovaný hlavní sál, vytvářející na středu východního průčelí Godiho vily

---

²⁶⁵ Viz výše.

²⁶⁶ K této problematice viz zejm. Frommel 1990, zde s. 154; k Palazzu Thiene a podílu Giulia Romana srov. též Burns 2007, s. 37–102.

výrazný rizalit, se navíc – podobně jako v Praze – v realizovaném řešení do exteriéru otevírá lodžii, která se v jinak minimalisticky hladké ploše čelní stěny předstupujícího kubického objemu uplatňuje výrazným „palladiánským“ motivem. [69]

Je pozoruhodné, jak upozornil i Petr Uličný, že blíže neurčený Palladiův vzor, hrál nejspíše důležitou roli i při koncipování půdorysu Casina del Bel Respiro římské Villy Pamhilj. Tuto skutečnost poznamenal nedlouho po dokončení stavby Giovanni Pietro Bellori (1613–1696), a sice ve svém životopise Alessandra Algardiho (1598–1654), který je na stavbě casina doložen jako „principale direttore“.²⁶⁷ Je zajímavé podrobněji sledovat, jakým způsobem tak Bellori učinil:

„V architektuře této stavby se [Algardi] řídil půdorysem od Palladia, uzpůsobiv jej výtečně otevřenému prostranství (luogo aperto) [areálu] villy. Vnitřek má, namísto dvora, vprostřed okrouhlý sál, do kterého proniká světlo shora, jemně sjednocené a stálé; pokoje, obklopující jej do čtverce, jsou úplně prosvětlené a otevřené překrásným dalekým výhledům. Ve čtyřech trojúhelnících, vzniklých mezi okrouhlým obrysem sálu a čtyřhranným rámcem těchto místností, jsou umístěny obslužné prostory, stejně jako skryté točité schodiště a zároveň i kaple. K přednímu portiku zleva přiléhají pokoje a zprava větší točité schodiště, na které se vstupuje a kterým se stoupá pohodlně a vznešeně až na vrchol.“²⁶⁸

Je zřejmé, že Bellori za nejcharakterističtější rys dispozičního řešení casina považoval převýšený okrouhlý sál, [70] a lze tak usuzovat, že jím zmiňovaným Palladiovým půdorysem mohl být kupříkladu půdorys Palladiovy Villy Capra, nazývané La Rotonda, ve Valmarana u Vicenzy [71] či půdorys jeho Villy Trissino v Meledu.²⁶⁹ Právě u těchto Palladiových staveb prostupuje objem centrálního sálu celou jejich výškou, a podobně jako v případě Casina del Bel Respiro tak determinuje vnější obrys stavební hmoty. Jistě nelze vyloučit, že také užití rizalitu bylo u Casina del Bel Respiro založeno na příkladu některého z Palladiových tištěných vzorů. Vzhledem k celkovému charakteru hmotového řešení stavby, utvářené výhradně kubickými objemy, ale i s ohledem na způsob, jakým jsou její jednotlivá průčelí artikulována průběžným systémem horizontálního a vertikálního architektonického členění, je však pravděpodobnější možnost, že zde jako základní vodítko posloužilo starší řešení casina římské Villy Montalto na Eskvilinu, [72]

---

²⁶⁷ Benocci 1999, s. 10-11.

²⁶⁸ Bellori 1672, sv. I, s. 393.

²⁶⁹ Její osově diferenciovaná dispozice zahrnuje v krajních traktech otevřené sloupové lodžie, do jisté míry analogické vstupnímu portiku římského casina. Původně zřejmě zamýšlenému řešení římského casina, zahrnujícímu také dvojici dlouhých nízkých bočních křídel po straně realizovaného kubického objemu, navíc v Meledu odpovídá dvojice symetrických kolonád, které výškovým odstupňováním vytvářejí výrazný gradační efekt, směřovanému ke středu a vzhůru.

ve své době známého jako Palazzo Felice, zbudovaného Domenicem Fontanou v letech 1578–1581 pro kardinála Felice Perretiho di Montalto (1521–1590), budoucího papeže Sixta V. (papežem v l. 1585–1590).²⁷⁰

Na této dnes zničené stavbě (rovněž odvozované od půdorysu paláce Thiene ve Vicenze)²⁷¹ lze ostatně řadu analogií vytyčit také přímo ve vztahu k pražskému paláci. Hlavní průčelí casina Villy Montalto bylo – stejně jako celý zamýšlený střed východního průčelí pražského paláce – pětiosé, samotný rizalit – předstupující stejně jako v Praze o jednu okenní osu – trojosý, se stejně přímým kladím nad podobně plochými pilastry jednotlivých etáží. Nároží Fontanova rizalitu, tak jako kouty, ve kterých se jeho boční stěny stýkaly se zbylými úseky hlavního průčelí, byla navíc zcela shodným způsobem, jako na průčelí paláce hraběte Michny, akcentována zdvojením pilastrů. V otázce možného přenosu přitom není bez zajímavosti, že brzy po dokončení vlastní stavby, byl čelný obraz paláce Felice, spolu s jeho podrobným půdorysem, publikován – vedle obrazů řady dalších Fontanových realizací – v bohatě ilustrovaném tisku *Della trasportatione dell'obelisco vaticano et delle fabbriche di nostro signore papa Sisto V.* (1590), a tak – stejně jako Palladiovy dřevoryty – dostupný očím objednavatelů a stavitelů Římu vzdáleným.²⁷² [73]

To ovšem není případ hlavního průčelí starší římské Villy Giulia, které lze mezi dosud uváděnými analogiemi čela michnovského rizalitu považovat za nejvýmluvnější srovnání. Kořeny Vignolova kompozičního řešení, které delší průčelí akcentuje uzavřenou jednotkou architektonicky výrazněji artikulovaného trojosého úseku, zahrnujícího nad hlavním vstupem hloubkově ustupující a obloukově zaklenutou lodžii, přesvědčivě vylíčil Christoph Luitpold Frommel. Ten upozornil na blízký vztah ke staršímu návrhu Giulia Romana na předměstský palác florentského biskupa Filippa Adimariho (cca 1520),²⁷³ [74] přičemž ale zdůrazňuje, že na rozdíl od středního rizalitu paláce Adimari se „triumfální oblouk“ Villy Giulia zakládá již na úrovni přízemí, což je

---

²⁷⁰ Propojil již Quast 1991, s. 143, 151. – Vztahu mezi Casinem del Bel Respiro a casinem Villy Montalto si je vědom i Petr Uličný, který ale píše, že „oproti starším příkladům, jakým byla vila Montalto nebo Mattei, má [Casino del Bel Respiro] více zdůrazněný rizalit a fasády casina nejsou ploché, nýbrž členěné pilastrovým řádem doplněným bystami imperátorů.“ Uličný 2017b, cit. s. 1032.

²⁷¹ Idem, s. 151, 155–156.

²⁷² Fontana 1590, fol. 38. – Tento ve své době patrně celkem rozšířený titul sice nebyl součástí Michnovy knižní sbírky, jeden kus (pocházející z Černínské, respektive Lobkovické knihovny) je ale součástí sbírky starých tisků pražské Národní knihovny (sign. 65 B 000280).

²⁷³ Frommel 2002, s. 46–48.

„motiv, který se zdá přímo inspirovaný Serliem a odráží Vignolovu zálibu v silných vertikalizujících akcentech na středu fasády.“²⁷⁴

Míněnou inspiraci dílem Sebastiana Serlia (1475–1557) ilustruje Frommel kresebným návrhem ze Serliovy nevydané Šesté knihy (cca 1550), [75] který bychom stejně dobře mohli zvažovat jako nezávislý zdroj pro řešení středového rizalitu Michnova paláce. Narozdíl od dvouetážového *portone* Villy Giulia, který zůstává v zásadě udržován v ploše ostatního průčelí, totiž Serliův portikus ve středu ostatního průčelí vystupuje výrazně vpřed, a z rámce ostatní, prostěji členěné fasády se tak vyděluje jako kompozičně zcela nezávislá jednotka. [76] Zajímavé je ve stejném ohledu i srovnání pražského rizalitu s bohatě architektonicky artikulovanou dvoupodlažní lodžii (Pirro Ligorio, 1566–1568), která ve středu strohého severozápadního průčelí paláce Villy d'Este v Tivoli propojuje reprezentační interiéry se zahradou (v přízemí zahrnuje grottu s fontánou), přičemž nad prudkým svahem završuje hlavní kompoziční osu celé stupňovitě uspořádané zahrady.²⁷⁵ [77] Přitom je pozoruhodné, že celkový pohled na proslulou estenskou zahradu, ve kterém se – byť ve značně sumarizovaném znázornění – průčelí i s dotýcnou lodžii podstatně uplatňuje, bylo zařazen mezi obrazy dalších římských zahrad v Michnou vlastněném albu *Antiquae urbis splendor* Giacoma Laura (akt. 1583–1645).²⁷⁶ [78]

Zaměříme-li se na pátrání po podrobnějších souvislostech s členěním samotného trojosého frontispisu, nalézáme frapantní shodu, a to jak v celkovém rozvržení, tak některých detailech, na pozapomenutém díle Onoria Longhiho – monumentálním vstupu do zahrady rodu Altemps, zbudovaném v letech 1585–1595, při římské via Flaminia, v samé blízkosti stejnojmenné brány. Longhiho architektura – jejímž objednavatelem byl kardinál rakouského původu, synovec papeže Pia IV. Medicejského (1499–1565) Marco Sittico Altemps (1533–1595, rodným jménem Mark Sittich von Hohenems) – byla v souvislosti s urbanistickými úpravami předbraní porta Flaminia (1877) rozebrána a teprve ve 20. letech 20. století, z iniciativy Gustava Giovannoniho a pod vedením Ghina Venturiho, znovu zčásti sestavena na via del Campidoglio na Kapitolu.²⁷⁷ [79]

---

²⁷⁴ „Diversamente da Palazzo Adimari, l'arco trionfale di Villa Giulia viene preparato già nel piano terreno; un motivo che sembra direttamente ispirato a Serlio e rispecchia la predilezione di Vignola verso forti accenti verticalizzanti nel centro di una facciata.“ Idem, cit. s. 48.

²⁷⁵ Coffin 1979, s. 315–316.

²⁷⁶ K albu *Antiquae urbis splendor* Giacoma Laura a jeho možnému vlivu na podobu Michnova paláce podrobněji viz níže.

²⁷⁷ Viz zejm. Antinori 2003, s. 45–54; Fratarcangeli – Lerza 2009, s. 84–90.

Podobně jako na čele rizalitu Michnova paláce, rezonuje v základní kompozici obou etáží průčelí Longhiho *portone* motiv vítězného oblouku. Trojosá struktura je v obou úrovních na střední ose otevřena – stejně jako později ve druhé etáži pražského pavilonu – výrazně propadlým, půlkruhově zaklenutým výklenkem, a to se vstupem v přízemí a s vyhlídkovou lodžii v patře. Okna v bočních osách přízemí jsou – podobně jako na rizalitu v Praze – završena trojúhelnými (zde ovšem roztrženými) frontony, v patře pak roztrženými frontony segmentovými, které nad zalamovaným rámcem okenní šambrány vynášejí konzoly s povědomými šklebivými maskarony. [80] Do plochy delších úseků zalamovaného kladí jsou navíc nad bočními osami prvního patra vloženy ovocné girlandy, v zásadě analogické dvojitém závěsům s maskarony, vkládaným do pásu mezi hlavicemi prvního patra rizalitu pražského paláce.

Na novém místě se bývalá brána zahrady Altemps uplatňuje toliko jako plochá, do ostatní uliční fronty plně začleněná fasáda. Dávná fotografie [81] ale prozrazuje že ve své původní podobě byla koncipována jako samostatný hranolový objem s jednoosou boční stěnou, členěnou způsobem v zásadě odpovídajícím střední ose dochovaného průčelí. I přes jistý nesoulad, projevující se v této Longhiho práci v tendenci k hravému rozrušování pevného rastru architektonické struktury a sklonem k nahrazování dekorativních prvků řádového tvarosloví imaginativním sochařsko-kamenickým detailem, lze proto konstatovat, že srovnání s pražským rizalitem projevuje míru shody, která významně překračuje hranici obecné souvislosti a u navrhovatele michnovské přestavby svědčí o její blízké znalosti.

Při rozvažování nad původem návrhu a kořeny architektonického řešení paláce zároveň nelze neučinit obsáhlejší poznámku o podstatné souvislosti – dříve již letmo podotknuté, dále však nezdůrazňované²⁷⁸ – s průčelím římské městské rezidence rodu Pamphilj na Piazza Navona. [82] [83] Její přestavba byla započata roku 1644, brzy po ustanovení kardinála Giovanniho Battisty Pamphilj (1574–1655) novým papežem Inocencem X., a v dnešním rozsahu dokončena do roku 1650 Girolamem Rainaldim a Francescem Borrominim. Provedená podoba palácového průčelí odpovídá – s výjimkou střešního altánu nad jeho centrální částí – Rainaldiho variantním návrhům z doby před polovinou roku 1645, [84] [85] svou základní koncepcí ovšem právě i průčelí michnovskému. V Římě sice trojosý střed širokého průčelí před linií jeho ostatního průběhu předstupuje

---

²⁷⁸ Viz výše.

jen mělce, po stranách k němu ale – podobně jako v případě Michnova paláce – přilehají mírně ustupující osy, které jsou – stejně jako v Praze – opakovány na opačných koncích dále ustoupených a dekorativně prostších průčelních úseků.

První návrhy pro stavbu vypracoval na samém sklonku roku 1644, tedy právě v době, kdy byla stavba pražského paláce dokončována, Girolamo Rainaldi a definitivní podoba půdorysné linie palácového průčelí byla jistě odsouhlasena v červnu roku následujícího.²⁷⁹ [86] Není-li vyloučeno, že by pětiosý altán, který nad plochým centrálním rizalitem a dvěma jemu přiléhajícími osami vytváří působivý vertikální akcent průčelí, mohl být Rainaldiho redakcí signifikantního prvku současných návrhů Francesca Borrominiho, [87] [88] [89] náleží zřejmě zásadní tvůrčí podíl na realizovaném dispozičním řešení i ztvárnění hlavní palácové fasády právě staršímu Rainaldimu, architektovi s pověstí zkušeného stavitele významných vládců.²⁸⁰ Obdobná práce s objemy stavební hmoty a odvislou distribucí architektonického dekoru totiž zdaleka není ojedinělá ani v jeho starším díle.

S výrazným objemovým akcentem na středu a okrajích dlouhého palácového průčelí pracoval Girolamo Rainaldi již v roce 1631, ve svém návrhu modenského paláce vévody Francesca I. d'Este (1610–1658), [90] stavěného pak od roku 1634 římským architektem Bartolomeem Avanzinim (1608–1658). [91] Zvažuje se přitom, že svůj modenský návrh založil na blízké znalosti dřívějšího Vignolova návrhu paláce Farnese v Piacenze (1560–1561), [92] případně ještě o mnoho staršího půdorysu nikdy nedokončeného římského paláce dei Tribunali Donata Bramanta (1444–1514).²⁸¹ [93] V Parmě – a to přímo ve službách farnéského rodu – ostatně Rainaldi mezi lety 1622 a 1644 stabilně působil a již kolem roku 1606 mu stejný kompoziční postup umožnil do středu – patrně za účasti Giovanniho Battisty Magnaniho (1571–1643) – nově navrženého parmského paláce del Comune začlenit starší městskou věž.²⁸² [94]

Že motiv efektní kompoziční pointy, učiněné umístěním výrazně převýšeného a zároveň předstupujícího objemu do středu ostatní stavební hmoty, nebyl Rainaldiho vlastní tvorbě cizí, pak zcela průkazně dosvědčuje jeho casino římské Villy Nobili (později Spada), [95]

---

²⁷⁹ Leone 2008, s. 163.

²⁸⁰ Leone 2008, s. 159–163.

²⁸¹ Viz zejm. Jarrard 1999, s. 99–123; Idem 2003, s. 92–116. K modenskému paláci též Adorni 2003, s. 354–358.

²⁸² K Rainaldiho parmskému působení viz zejm. Adorni 1974, zde s. 65–69; Zanchettin 1998, s. 181–192; Manbriani 2003, s. 370–383.

[96] stavěné v letech 1634–1639 pod vedením Francesca Peperelliho (1585–1641), autora první přestavby paláce Pamphilj na Piazza Navona (1634–1636).²⁸³ S hmotovým a zčásti i dispozičním řešením pražského paláce zde lze sledovat souvislost obzvláště úzkou. Stavební objem je totiž zcela analogicky utvářen pronikem dvojice kubických jednotek, z nichž hloubkově ložený trojosý pavilon – výrazně převýšený a ostatnímu půdorysu zároveň předstupující – v přízemí zahrnuje sál se vstupem na střední ose a otevřený rovněž okny v osách bočních. Nutno zároveň dodat, že ve dnes slepých oválných kartuších nad okny přízemí byla původně vymalována poprsí starověkých císařů Julia Caesara a Augusta.²⁸⁴

V „antikvárním“ modu

Vedle správné práce s klasickým architektonickým tvaroslovím, je signifikantním – a v Praze té doby nevídaným – znakem výtvarného řešení exteriéru malostranského paláce právě systematické užívání výzdobných prvků, jejichž prostřednictvím jako by byla účelově emulována výzdobná strategie, kterou byly na vnějších stěnách některých římských rezidenčních staveb prezentovány archeologické nálezy sochařských děl římského starověku. Kromě prostorově plně vyvinutých štukových bust, volně napodobujících sochařské podobizny starověkých římských císařů, [97] sem odkazují také bakchické hlavičky a postavičky s vinnými hrozný ve vlasech a rukou, [98] a především mělce modelované reliéfy s různě variovanými groteskními motivy sirén s akantovými rozvilinami místo dolních končetin; [99] bez významu není ani systematické užívání dekorativně polychromovaných polí, která imitují pestrobarevné žilkované mramory drahocenných starověkých spolíí. S ohledem na další Michnovy aktivity lze uvažovat o možnosti, že tato specifická dekorativní stylizace byla na průčelí jeho paláce užita záměrně, jako prostředek umožňující skrze čitelný odkaz k římskému starověku – potažmo instituci římského císařství – vyjádřit stavebníkovu přízeň moci vládnoucí dynastie.

Zahrnutí nezřídka nově doplňovaných, a tak pro potřeby tehdejší současnosti vhodně reinterpretovaných sochařských děl do ostatního rozvrhu architektonického dekoru je v případě římských paláců a zahradních casin nutno chápat především jako určitou

---

²⁸³ Benocci 2007, s. 29–52.

²⁸⁴ Idem, s. 41. – Malbu provedl boloňský malíř a architekt Giovanni Francesco Grimaldi (1606–1608), později doložený také při stavbě Casina del Bel Respiro. Srov. Benocci 1999, s. 10.

kurátorskou konvenci, umožňující efektní zpřístupnění proslulých kolekcí památek starověkého sochařství očím širší veřejnosti.²⁸⁵ Je přitom otázkou, do jaké míry podobná architektura, jíž bychom asi nejlépe mohli označit jako antikvární, odpovídala soudobým představám o podobě rezidencí klasického starověku a do jaké míry lze takové stavby – spíše než jako prostá svědectví o soudobé estetické konvenci – interpretovat jako uvědomělé projevy záměrného historismu.

To ve své knize o římském barokním sochařství – v kapitole věnované soudobné praxi restaurování starověkých sochařských děl s výmluvným názvem *The Influence of the Baroque on Classical Antiquity* – naznačila Jennifer Montagu, která zde přistoupila k výmluvnému srovnání. Když hovoří o komemorativní soše papežského generála Carla Barberiniho (zem. 1630) [100] – díle vzniklém na objednávku římských konzervátorů (1630) sestavením obrněného antického obrněného torza Julia Caesara (restauroval Alessandro Algardi) a nové portrétní hlavy (provedl Gian Lorenzo Bernini) – předpokládá, že takovým anachronickým slynutím hmoty docházelo k vědomé významové asimilaci, a sice „vtělení slávy a chrabrosti ... římských generálů a císařů do jejich pozdějších nástupců.“²⁸⁶ Příkladem casin Villy Borghese a Villy Pamphilj Montagu pak naznačuje, že i budovy mohly být proměněny v antické paláce, a to byly-li pokryty fragmenty starověkých sochařských děl, které – vedle zaručení „klasického charakteru stavby“ – přispívaly také k manifestaci starobylosti rodu jejího vlastníka.²⁸⁷

Tento poněkud arbitrární předpoklad se ukazuje jako obzvláště platný právě na příkladu casina Villy Pamphilj. Rod Pamphilj kladl své kořeny do nejhlubší dějinné minulosti. Jako rodový praotec byl na základě dlouhotrvajícího genealogického výzkumu určen Numa Pompilius – po bájném Romulovi druhý římský král a zároveň první *pontifex maximus* (nejvyšší římský kněz), a tedy nejstarší předchůdce římských papežů vůbec. Susan Russell zdůrazňuje, že předtím, než kardinál Giovanni Battista Pamphilj usedl jako papež Inocenc X. na stolec sv. Petra, nebyl římský rodák papežem od dob Pavla III. Farnese (1534–49), a že nový zastánce papežského úřadu neváhal svou římskost

---

²⁸⁵ Viz např. Gampp 2007; Settis 2008; Herrmann Fiore 2008; Krems 2002.

²⁸⁶ Montagu 1989, s. 151–172, zde s. 155–156, cit. s. 156. – K soše Carla Barberiniho srov. Montagu 1985, sv. I, s. 27.

²⁸⁷ Ibidem.

(„*romanitas*“) zdůraznit zužitkováním spojení mezi starobyrou hodností, kterou nabyt, a starobyrlým pŮvodem, který si nÁrokoval.²⁸⁸

PrÁvĚ řÍmský pahorek Janikul, kde se areál rodové villy rozkládá, byl tradiĎnĚ považován za místo posledního odpoĎinku zmiňovanĚho Numy Pompilia a není proto vylouĎené, že tato skuteĎnost byla při vŮbĚru lokality rozhodujícím faktorem – rodem Pamphilj fundovaná stavba proslulĚho Berniniho kostela Sant’Andrea al Quirinale (1658–1670) ostatnĚ pozdĚji vznikla na místě domnĚlého Pompiliova domu.²⁸⁹ Samotný areál vily byl nejspĚše koncipován v souladu se soudobými představami o podobĚ Neronova ZlatĚho domu a bez zajímavosti není ani skuteĎnost, že Alessandro Algardi – autor koncepce sochařské a ťtukatĚrské vŮzdeby Casina del Bel Respiro a velmi pravdĚpodobnĚ i autor jeho architektonického řešení – pak za ůĎelem pŮpravy *in situ* studoval pozŮstatky vily císaře Hadriana v Tivoli.²⁹⁰

Ve vztahu k pražskĚmu paláci, respektive stŮredoevropskĚmu prostŮedí, je ovšem obzvlÁť podstatný pŮpĥad řÍmského paláce markýze Asdrubala Mattei di Giove (1556–1638). [101] Ten v roce dokonĎení stavby, provedenĚ v letech 1598–1616 Carlem Madernem,²⁹¹ nechal na pravĚ stranĚ palácovĚho nádvoří, bohatĚ pojednanĚho antickými sochařskými díly, umĥstit nápisovou desku, na které Ďteme, že svŮj dŮm nechal pozŮstatky nad vším vítĚzícího starovĚku vyzdobit proto, aby svĚ potomky navedl k dávnĚ ctnosti.²⁹² O tĚmĚř dvĚ desĥtky let pozdĚji, v roce 1634, se markýz Mattei di Giove rozhodl stávající sochařskou vŮzdebu nádvoří doplnit mnoholiĎným panovnickým cyklem,²⁹³ ve kterĚm byly – v duchu politické nauky o *translatio imperii* – zastoupeny vedle sochařských portrĚtŮ osmi starořÍmských císařŮ²⁹⁴ také reliĚfní medailony s podobiznami byzantských

---

²⁸⁸ Russell 2014, cit. s. 243. „When Giovan Battista Pamphilj ascended the throne of Saint Peter there had not been a Roman-born pope since Paul III Farnese (1534–49), and the new incumbent was swift to emphasize his *romanitas* by exploiting the connection between the ancient rank that he had assumed and the ancient lineage to which he pretended.“

²⁸⁹ Russell 2014, s. 244–245.

²⁹⁰ K Algardiho pŮáci na Casinu del Bel Respiro, stejnĚ jako dalším zakÁzkám pro rod Pamphilj, Montagu 1985, sv. I, s. 81–110.

²⁹¹ Ke stavebním dĚjinám paláce viz. zejm. Panofsky-Soergel 1967–1968, s. 116–129; Hibbard 1971, s. 43–47, 127–129.

²⁹² „Asdrubal Matthaenius marchio Iovii veterum signis tanquam spoliis ex antiquitate omnium victrice detractis domum ornavit ac priscae virtutis invitamentum posteris suis reliquit anno domini MDCXVI.“ Cit. dle Panofsky-Soergel 1967–1968, s. 152.

²⁹³ Na provedĚní zakÁzky, vedenĚ architektem Gasparem de’ Vecchi, mezi lety 1634 a 1636 participovali sochaři Pietro Lanbrusci, Baldassare Mari a Alessandro Naldini. Panofsky-Soergel 1967–1968, s. 154.

²⁹⁴ Identifikováni jako Hadrián, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Lucius Verus, Commodus, Septimus Severus, Pertinax a Pescenius Niger; ibidem.

vladařů²⁹⁵ a pozoruhodně i portrétní busty císařů Svaté říše římské středního a nového věku. Vedle Fridricha I. Barbarossy a Fridricha II. Štaufského byli zvoleni výhradně členové habsburské dynastie, a to Albrecht II., Maximilián I., Karel V., Maximilán II., Rudolf II. a konečně i tehdy vládnoucí císař Ferdinand II.²⁹⁶ Čtyři z těchto podobizen byly umístěny na parapet balustrády arkády nádvorní lodžie, odkud se vsupuje do hlavního sálu, kde byla později, v rozměrných oválných nikách, adjustována zbylá čtveřice, přenesená sem z dvorního průčelí nového, tj. západního křídla.²⁹⁷

Jak poukázala Gerda Panofsky-Soergel, Asdrubale Mattei tak výzdobný program svého paláce, zamýšlený jeho vlastními slovy jako vnařidlo ke ctnosti dávno minulého věku, dodatečně obohatil demonstrativním poukazem na spříznění svého rodu s vládnoucí císařskou dynastií. Sestra jeho ženy Costanzy Gonzaga di Novellara Isabella, se totiž v roce 1616 podruhé vdala za mantovského vévodu Vincenza II. Gonzaga (1594–1627), bratra Eleonory Gonzagové (1598–1655), která se roku 1622 stala manželkou císaře Ferdinanda II. Syn Isabelly Gonzagové di Novellara z prvního manželství a synovec markýze Asdrubala, kníže Scipione Gonzaga di Bozzolo (1596–1670), navíc mezi lety 1634 a 1640 zastával úřad císařského vyslance při Svatém stolci. Později se dokonce oženil s druhou dcerou mezitím zemřelého markýze Asdrubala Mariou (†1658), ovdovělou markýzou Pepoli a hraběnkou Ruini.²⁹⁸ Je zároveň pozoruhodné, že roku 1637, krátce po dokončení celého cyklu, byl právě císařskému vyslanci Gonzagovi di Bozzolo dedikován v Římě vydaný soubor stručných životopisů římských císařů od Julia Caesara po Ferdinanda II., ilustrovaný portrétními medailony, odvozenými ze stejného vzoru, jaký byl použit pro reliéfní znázornění byzantských císařů na stěnách Matteiho dvora.

Tím bylo – jak přesvědčivě prokázala Gerda Panofsky-Soergel – starší, o poznání rozsáhlejší a výpravnější dílo Huberta Goltzia (1526–1583), *Lebendige Bilder gar nach aller Keysern, von C[ai]o Julio Caesare bisz auff Carolum V und Ferdinandum seinem Bruder*, vydané roku 1557 v Antverpách.²⁹⁹ Tento Goltziův reprezentativní titul vlastnil, dle inventáře jeho knihovny, také hrabě Václav Michna, a to dokonce ve dvou jazykových

---

²⁹⁵ V kruhových tondi Heraklius, Justinián II., Leontios, Tiberios II. Apsimar; v osmiúhelníkových medailonech Konstantin III. a Heraklonas, Konstans II. a Konstantin IV., Lev IV. a Konstantin VI., Konstantin VI. a Irena. Srov. Panofsky-Soergel 1967–1968, s. 156–160.

²⁹⁶ Idem, s. 154.

²⁹⁷ Ibidem.

²⁹⁸ Panofsky-Soergel 1967–1968, s. 163–164.

²⁹⁹ Panofsky-Soergel 1967–1968, s.164.

verzích – německé a španělské.³⁰⁰ Některé z portrétních medailonů starořímských císařů snad mohly posloužit jako obrazový podklad pro ztvárnění císařských bust císařů v oválných nikách také na průčelí jeho pražského paláce; svědčí o tom například srovnání s Goltziiovými portréty císaře Aula Vitellia (15–69) [102] či císaře Magna Decentia (†353). [103] Samotný formát publikace, která lineárně a v úplné posloupnosti líčí životy nositelů moci římských císařů a doplňuje je jejich „živými“ podobiznami, pak mohl posloužit jako rámcový vzor málo známého literárního díla, na jehož vzniku se mladý Michna v závěru 20. let 17. století podílel jako spoluautor.

V titulu tohoto rozsahem nevelkého spisku ve volném překladu a plném znění stojí: Čechů králové elogii oslavovaní a Čechů králi XXII. Ferdinandu III. dedikovaní, když pod jeho nejmilostivější záštitou v Praze, o filozofii, veřejně disputovali František svobodný pán ze Šternberka, Václav hrabě Michna [a] Adam rytíř Černín, Čechové (*Boemorum reges elogiis illustrati et Ferdinandi III Boemorum regi XXII dicati, cum de philosophia publice Pragae sub eiusdem felicissimis auspiciis disputarent Franciscus baro a Sternberg, Venceslaus comes Michna, Adamus eques Czernin, Boemi*). [104] Autoři zde jakoby v přímé promluvě k českému králi a císařskému následníkovi Ferdinandovi III. líčí skutky jednotlivých jeho královských předchůdců. Chvalozpěvné medailony uvádí oslavné distichy, ilustrované drobnými grafickými portréty v jednoduchých oválných kartuších, z velké části úzce založené na vyobrazeních ze staršího díla Martina Kuthena ze Šprinsberka (asi 1510–1564), vydaného s titulem *Catalogus ducum regumque Bohoemorum ...* roku 1540 a dedikovaného arcivévodům Maxmiliánovi a Ferdinandovi.³⁰¹

Rok vydání *Boemorum reges ...* není znám, zpravidla se však uvádí letopočet 1628, tedy rok následující po pražské korunovaci dedikanta, Ferdinanda III., českým králem, proběhlé 22. listopadu 1627.³⁰² Jeho autoři, tedy František Karel ze Šternberka (1612–1648), Václav Michna z Vacínova a Adam Břetislav Černín z Chudenic, byli zápisem ze

---

³⁰⁰ „Lebendige bilder aller khey[sern] von Iulio Caesare, biß auf Carolum V. Huberti Gholtz malern.“ Gräflich Michnische Inventarium, fol. 53r; „Los vivos retrattos de todos los imperadores deste Iulio Cesar hasta el imperador Carlos V.“ Idem, fol. 73r.

³⁰¹ Ke Kuthenově „katalogu“ naposledy Dobalová 2017, s. 322. Srov. též Preiss 2008a, s. 107–125.

³⁰² Ferdinand III. sám si o dnu korunovace zapsal: „Am Morgen kamen alle böhmischen Herren zu meinem Haus und begleiteten mich bis zur Kapelle des heiligen Wenzel, dort kleidete ich mich mit dem königlichen Habit an, und begab mich von dort, nur in der Begleitung der Böhmisches Landesamtsinhaber, zum Hauptaltar, wo die Zeremonien in der üblichen Ordnung vollzogen wurden. Nach dem Essen wurde auch eine italienische Komödie aufgeführt, deklamiert von den Komödianten. Und nach dieser war das Feuerwerk.“ Cit. dle Hengerer 2012, s. 67

17. ledna 1624 v albu pražské jezuitské akademie při klementinské koleji zaznamenání mezi „deponovanými“ syntaxisty (tj. žáky třetího z pěti ročníků gymnázia),³⁰³ a zdá se tak, že publikování dotyčného titulu mohlo úžeji souviset se zakončením jejich nižších studií. Tomu, že se jedná o tisk jezuitské provenience, ostatně nasvědčuje také srovnání s analogicky pojatým, avšak obsáhlejším titulem *Elogia knížat, králů [a] místokráľů, kteří vládli Čechům (Elogia ducum, regum, interregum, qui Boemis praefuerunt)*, který roku 1629 vydal jezuita Giulio Solimano (1595–1639) – k sebrání a vyličení činů českých vládců dle vlastních slov vybídnutý Pavlem Michnou, „mužem vroucně milujícím jak vzdělanost, tak vlast“.³⁰⁴

Je obzvlášť poznamenáníhodné, že když hovoří o králi a císaři Karlovi IV., [105] jako i Rudolfovi II., [106] neopomíjejí autoři obšírněji zmínit také jejich stavitelské počiny, které výslovně chápou jako odznak *magnificentia*, tj. veličinnosti: „Soudě, že k udržení velikosti vládců přispívá projevená veličinnost, opevnil [Karel IV.] starodávnou baziliku českých králů na Vyšehradě, založil Nové Město pražské, od základů vystavěl k přechovávání královské koruny určený hrad Karlštejn [a] vinou času zchátralý pražský most obnovil v té podobě, k níž dnes po zásluze vzhlížíme.“³⁰⁵ Veličinnosti Rudolfa II. – vládce, který nepostrádal udatnosti a zdaru za dob válečných, právě jako veličinnosti v dobách míru³⁰⁶ – zase čeští králové vděčí „za rozkošné zahrady u pražských hradeb, za velmi vkusně zbudovaný palác ve tvaru hvězdy a stejně umně vysázený les na jednu míli od města“. Rovněž se prý jal nákladně vyzdvihnout novou královskou baziliku na Pražském hradě, leč smrtí náhle zaskočen nezanechal budoucím než počátky velikého díla.³⁰⁷

Právě líčení období vlády Rudolfa II. je silně prodchnuto určitou nostalgií – ostatně explicitně vyjádřenou – po zašlé slávě Čech. Nikdy před Rudolfem nebyl prý, slovy

---

³⁰³ Srov. Truc 1968, zde s. 99.

³⁰⁴ „Horum ego res domi, forisque gestas, suadente Paulo S. R. I. Comite Michna, viro et litterarum, et patriae amantissimo, enarrandas suscepi.“ Solimano 1629, nepag.

³⁰⁵ „Principum maiestatem externa magnificentia retinendam ratus, antiquam Boemorum Regum Basilicam Vischeradensem arcem munivit, Novam Prag[am] condidit, Carlosteinum Regiae coronae asservandae destinat[am] arc[em] [ab] fundamentis duxit, temporum iniuria dilapsam Pragensem pont[em] in eam quam merito hodie suspicimus formam instauravit.“ Sternberg – Michna – Czernin [s. d.], nepag., fol. 13r.

³⁰⁶ „Princeps cui nec in rebus bellicis fortitudo defuit, aut Felicitas, nec in pacatis magnificentia.“ Idem, nepag., fol. 23r.

³⁰⁷ „Rudolfi magnificentiae debent Boemorum Reges hortenses ad Praegae pomaerium delicias, & syderis in formam elegantissime constructas aedes, eodemque artificio consitam silvam primo ab urbe lapide. Caeperat & novam magnis sumptibus in Pragensi arce Basilicam Regibus extruere, sed magni operis initia morte praeventus tantum posteris reliquit.“ Ibidem.

autorů, v Čechách k vidění větší blahobyt.³⁰⁸ Rudolfinská Praha je označována jako hlavní město světa a ve veršovaném provolání Rudolfovi se dokonce dočítáme, že za jeho vlády „Praha obnoví divy starého Říma.“³⁰⁹ Novým králem Ferdinandem přitom Praha znovu povstává, a to „v nejjistějším očekávání staré vážnosti“,³¹⁰ a celé Čechy „dnes“ doufají, „že jejich důstojnost bude po zásluze zvýšena novým přibýváním pŕvabů“.³¹¹

Nabízí se tak otázka, nepředstavuje-li výtvarné ztvárnění východního průčelí Michnova paláce vizuální projev přetrvávajícího „tradicionalistického“ chtění, soustředěného v nejvyšších vrstvách soudobé české společnosti k toužebné představě nového ustanovení Prahy jako rezidenčního města vládce římské říše. Snahy představitelů české šlechty o trvalé připoutání panovníka k hlavnímu městu českého království v prvních letech císařského panování Ferdinanda III., tedy době, která koresponduje s předpokládaným započatím prací na stavbě Michnova paláce, skutečně nabývaly na síle.³¹² Naděje jistě na konci třicátých let 17. století vzbuzovaly opakované císařovy pobyty,³¹³ ale i se stavbou paláce současně probíhající rozsáhlé úpravy rezidenčních objektů na Pražském hradě, prováděné v letech 1638–1644 podle plánů císařského stavitele Giuseppe Mattei, a to pod vedením Melchiora Meera (zem. 1648) a za účasti Zachariáše Bussiho da Campione, který snad sám na stavbě Michnova paláce pracoval.³¹⁴

Určitou „významovou metastrukturu“, zakládající vizuální odkaz k římskému císařství, navíc můžeme číst i v samotném hmotovém řešení východní fronty Michnova paláce – s převýšeným a předstupujícím středovým pavilonem. Zajímavé srovnání v tomto ohledu poskytují některé rytiny ve své době čtenářsky velmi populárního, výše již letmo zmiňovaného rytinového alba *Antiquae urbis splendor* Giacoma Laura, a to zejména jeho vize paláce císaře Augusta (64–14 př. n. l.) na Palatinu, *nota bene* s předsunutým schodišťovým podiem, [107] ale i podobně koncipovaná „rekonstrukce“ lateránského paláce křesťanského císaře Konstantina I. Velikého (272–337). [108] Zevrubnou analýzu Laurova díla v nedávné době poskytl norský historik architektury Victor Plahte Tschudi,

---

³⁰⁸ „Nunquam ante Rudolfum florentior Boemiae Status visus est.“ Ibidem.

³⁰⁹ „Te, Praga antiquae referet miracula Romae Principe, et inveniet orbis in urbe locum.“ Idem, nepag., fol. 22v.

³¹⁰ „In veteris honoris spem certissimam Te Rege, Ferdinande Serenissime, Praga nunc iterum assurgit.“ Idem, nepag., fol. 23r.

³¹¹ „Hoc Rege non modo in spem veteris honoris hodie vivit Boemia, sed novis etiam decorum incrementis dignitatem suam merito sperat augendam.“ Idem, nepag., fol. 27r.

³¹² K tomu Maťa 2004, s. 385–388.

³¹³ O pobytech Ferdinanda III. v Čechách Hengerer 2012, s. 167–172.

³¹⁴ Srov. zejm. Morávek 1957, s. 340–355.

který Laurovy „archeologické vidiny“ chápe – spíše než jako projevy snahy o objektivní rekonstrukci dávné podoby nejvýznačnějších starořímských pamětihodností – jako idealizované obrazy, které zhmotňují podmíněné představy tehdejší římské současnosti o vlastní minulosti. Cílem bylo ukázat, jak by stavby starověkého Říma bývaly mohly vypadat, byly-li by postaveny v tehdejší přítomnosti,³¹⁵ řečeno jedinou větou: „V prostředkování [starověkého] Říma [zde] archeologii nahradila alegorie.“³¹⁶

Je přitom podstatné, že ve způsobu, jakým Lauro přistupoval ke znázornění jednotlivých památek, přitom hrála zásadní roli jeho snaha o získání významných podporovatelů.³¹⁷ Tak v dedikaci Ranucciovi I. Farnese (1569–1622), [109] který první vydání *Antiquae urbis splendor* dotoval významnou finanční částkou, Lauro vyslovuje přání, aby se Parma vévodovi stala druhým Římem. V Laurově rekonstrukci Konstantinova paláce se přitom skutečně odráží znalost Vignolova návrhu nikdy nedokončeného paláce ve farneské Piacenze, se středem akcentovaným výrazným rizalitem a dvorem s hlubokou půlkruhovou exedrou.³¹⁸ [110] Také v Laurově vizi domu Scipiona Africana (235–183 př. n. l.), [111] konstruované snad rovněž v lichotivé snaze o získání mocného příznivce, rozeznáváme vzdálenější, přesto však čitelnou odezvu tehdy teprve rozestavěného casina villy tehdejšího papežského synovce a jmenovce slavného vojevůdce, kardinála Scipia Borghese (1577–1633).³¹⁹

Zdaleka nejpozoruhodnější je ale – s ohledem na naši věc – případ Laurovy finanční podpory rodem Savojských. Vévoda Carlo Emanuele I. Savojský (1562–1630), tehdejší vladař piemontské dynastie, se v roce 1609 stal prvním z klíčových patronů prvního vydání *Antiquae urbis splendor*, jehož předběžnou verzi obdržel již na konci roku 1612, ve finanční podpoře Giacoma Laura pak ve dvacátých letech 17. století pokračovali i jeho synové – kníže Vittorio Amedeo I. (1587–1637) a kardinál Maurizio Savojský (1593–1657). Tschudiho srovnání savojského Castella del Valentino nedaleko Turína [112] s Laurovou rytinou Augustova *Pallatia* na Palatinu vykazuje obzvláště pronikavou shodu, a lze tak souhlasit s předpokladem, kterým autor klade kořeny hmotového řešení valentinského paláce do souvislosti s Laurovou vidinou. Navrhovatel turínské rezidence,

---

³¹⁵ Tschudi 2017, cit. s. 18–19. „[They] never aimed to evoke past monuments as accurately as possible; their intention, rather, was to envision how they might have looked if they had been built in the present.“

³¹⁶ Tschudi 2017, cit. s. 5.

³¹⁷ K tomu Tschudi 2017, s. 74–112, zde zejm. s. 100–112.

³¹⁸ Tschudi 2017, s. 101–104.

³¹⁹ Tschudi 2017, s. 104–105.

Carlo di Castellamonte (cca 1560–1641), se dvorním stavitelem Savojských stal roku 1615, právě v roce prvního vydání Laurova díla, přičemž patrně ve stejném roce přistoupil k vypracování prvních plánů stavby povědomé dispozice, budované pak až do poloviny 60. let 17. století.³²⁰

Pozorování jistých souvislostí vyžaduje zvážení o to zásadnější, že vlastnictví výtisku některého z vydání Laurova titulu zaznamenává také inventář palácové knihovny.³²¹ Je přitom možné, že jeho získání souviselo s pobytem hraběte Michny v Římě (1638). Michnův římský průvodce, Giovanni Alto (1566/67–1660), švýcarský gardista původem z Lucernu (rodným jménem Hans Hoch), byl totiž dobrým přítelem Giacoma Laura, přičemž právě rok před Michnovou návštěvou Říma (1637) zakoupil celý soubor Laurových tiskových desek a v témže roce inicioval nové vydání Laurova díla (v upravené podobě pak znovu roku 1641).³²² Není tak vyloučeno, že svůj exemplář (sice vydání z roku 1630, dnes v knihovně Národního muzea)³²³ mohl Michna v Římě získat přímo Altovým prostřednictvím. Zároveň odtud lze usuzovat na charakter výkladu, který při poznávání římských památek od svého průvodce obdržel.

Applausi festivi fatti a [Praga]

Výše již zmiňovaná Harrachova líčení slavností a ohňostrojů, které Václav Michna v padesátých letech 17. století – již jako císařský hejtman s pověstí udatného obránce Prahy – pořádal u příležitosti významných státnických událostí, dokládají, že exaltovaná manifestace náklonnosti k autoritě vládnoucí habsburské dynastie byla důležitým prostředkem jeho osobní reprezentační strategie. První ze zaznamenaných ohňostrojů, uspořádaný v říjnu 1652 na Michnovy náklady na Bílé Hoře a věnovaný výslovně Eleanoře II., líčí Harrach pouze z doslechu. Vedle samotného císařského páru a patrně i jejich prvorozeného syna, tehdy již korunovaného českého a uherského krále Ferdinanda IV., ovšem jeho přímými svědky byli falcký, trevírský a mohučský kurfiřt a kurfiřtka

---

³²⁰ Tschudi 2017, s. 106–109. – Není přitom bez zajímavosti, že také základní dispoziční řešení další rezidence Carla Emanuela Savojského, Castella di Mirafiori (datace), bylo patrně založeno na další antikvární rekonstrukci, a sice rytině Domiciánovy arény Onofria Panvivina. Také dispoziční řešení křídel při vstupních nádvořích o mnoho pozdějšího zámku ve Stupinigi (Filippo Javarra, od 1729) zase nejspíše vychází ze starších rekonstrukcí přístavu ve starověké Ostii (zejm. rytá rekonstrukce Giulia de’Musi z r. 1554), srov. Tschudi 2014, s. 171–181.

³²¹ „*Antiquae urbis splendor, Iacobi Lauri Romani in Aes incisus.*” Viz Gräflich Michnisches Inventarium, fol. 68r.

³²² Srov. Tschudi 2017, s. 88.

³²³ Knihovna Národního muzea, sign. Umění 86 D 00006.

bavorská, kteří se tehdy v Praze účastnili důležitých jednání o císařském nástupnictví.³²⁴ Bylo zde prý ve formě *girandoly* vystřeleno více než osm tisíc raket najednou, nejkrásnější prý ale musely být ohnivé koule ve vzduchu.³²⁵

24. června 1653, na svátek sv. Janů, zase Michna uspořádal ohňostroj v Malých Benátkách (na dnešním Střeleckém ostrově), a to zřejmě k počtě korunovace Ferdinanda IV. římským králem, proběhlé o necelý týden dříve při říšském sjezdu v Řezně (18. června 1653). Hosté, kteří předtím v paláci hraběte Michny povečeřeli, ohňostroj sledovali z casina v zahradě Cyrila Agricoly, kam došli pěšky skrze zahradu Michnovu. Ohňostroj dle Harrachova líčení představoval „horu svornosti a horu sváru, s nesčetnými výstřely, [vytvořené] po vzoru obrazů užitých v Římě, s intermezzem přenádherných raket a ohnivých koulí ve vodě, a jména císaře a krále s korunou, zobrazená v průhledném ohni. A vše se skončilo krásnou *girandolou* tisíce raket [vystřelených] na jeden ráz.“³²⁶

Není vyloučeno, že oním zmiňovaným římským vzorem byly výjevy užitě při ohňostroji, který u příležitosti oslav zvolení Ferdinanda III. římským králem na počátku února roku 1637 uspořádal kardinál protektor „Germánie“ Maurizio Savojský – výše zmiňovaný patron Giacoma Laura – na náměstí della Spada při své rezidenci v paláci Orsini na Monte Giordano. Podobu jednotlivých *macchine*, provedených patrně dle návrhů malíře Nicola Torrioliho (1606–1651), stejně jako ostatní efemérní dekorace, navržené architektem

---

³²⁴ Viz Hengerer 2012, s. 304–305.

³²⁵ „Lunedì cenorno con l’Imperatrice [Eleonora II.], e furno a capo di tavola l’Imperatore e l’Imperatrice, poi assai abbasso a man dritta il Re, Treviri e’ palatino, alla sinistra Magonza e l’elettrice, e furno servite dalle dame. E nell’andare alle stanze per vedere i fuochi artificiatì, andò prima una dama col candeliero e l’Imperatore e l’Imperatrice, poi di nuovo una dama ut super e Magonza e Treviri, finalmente un’altra dama col candeliero e l’elettrice. I fuochi furno assai belli sul Monte bianco a spese del conte [Václav] Michna, che li dedicò alla Imperatrice, e vi si sparorno in forma di girandola più di 8.000 racchette in una volta, ma il più bello doveva eesre stato balle di fuoco per l’aria.“ Keller – Catalano 2010, sv. III, s. 640–641, cit. s. 641. – „Sonntag abendts haben die curfürsten [Karl Ludwig von der Pfalz, Karl Caspar von der Leyen, Johann Philipp von Schönborn] alle bei ihr Mayestet der Khaiserin [Eleonora II.] geßen allwo sie das frauzimmer bedient hatt, haben darauf eben alda dem fewerwerckh zuegesehen, welches der graf [Václav] Michna ihr Mayestet [Ferdinand III. (sic?)] zuehren angestelt gehabt, und gar woll abgeloffen ist.“ Keller – Catalano 2010, sv. V, s. 649–650, cit. s. 649.

³²⁶ „Verso la sera andassimo dal conte [Václav] Michna una compagnia tra huomini e donne più di 30, dove egli nella sua fabrica ci diede da cena, mettendo nel medesimo tempo su la tavola il caldo et i frutti. Il Coloredo ritenne apresso di sé a sedere subito doppo me la freille Joscherl Lazianskin [Johanna Lažanská], zittella assai bella. Doppo cena andassimo a piedi per il giardino sino nel giardino dell’Agricola [Cyril Agricola], dove nel suo casino vedessimo i fuochi artificiatì, che il conte Michna fece fare nella Venetia piccola ad honore della elettione del Re [Ferdinand IV.]. Rappresentorno 2 montagne e la concordia e la discordia con una infinità di sparamenti, alla foggia delle figure usate in Roma, con intermezzo di racchette bellissime e balle di fuoco nell’acqua, et i nomi dell’Imperatore [Ferdinand III.] e Re con la corona rappresentati nel fuoco trasparente. E si concluse il tutto con una girandola bella di 1.000 racchette in una volta.“ Keller – Catalano 2010, sv. III, cit. s. 714–715.

Oraziem Torrianim (1578–1657), nechal Maurizio Savojský graficky zaznamenat a spolu s obsáhlým komentářem Luigiho Manziniho otisknout v publikaci *Applausi festivi fatti a Roma, per l'elezzione di Ferdinando III. al regno de Romani ...* (1637), dedikované modenskému vévodovi Francescovi I. d'Este. Tento titul přitom opět nescházel v Michnově knihovně, kde byl jednoznačně zaznamenán pod položkou ve znění „*Applausi festivi fatti in Roma per l'elettione di Ferdinando Terzo, dall regno di Romani*“.³²⁷ Nelze zároveň vyloučit, že se hrabě Michna roku 1637 působivých korunovačních oslav zúčastnil v Římě osobně. V takovém případě bychom jistě mohli uvažovat o silném a formujícím iniciačním zážitku. Před slavnostně vyzdobenou budovou ambasády na náměstí di Spagna Ferdinandovu korunovaci obzvlášť výpravnými ohňostroji oslavil i tehdejší španělský vyslanec Manuel de Moura, markýz de Castelo Rodrigo (1590–1651), další ohňostroj, před palácem Madama, uspořádal také římský „rezident“ Ferdinanda III. Heinrich Cornelius Motman, a před svou rezidencí na piazza Navona konečně i výše již zmiňovaný císařský vyslanec Scipione Gonzaga di Bozzolò. I tyto ohňostroje přitom byly vzápětí popsány a obrazově zaznamenány.³²⁸

Exaltovanou oslavu si dle Harrachových záznamů vyžádaly ještě další významné příležitosti. Příprava ohňostroje, který se Michna chystal uspořádat pouhých několik týdnů po ohňostroji k oslavě řezenské korunovace Ferdinanda IV. u příležitosti korunovace Eleanory II. římskou císařovnou (4. srpna 1653), hraběte málem stála život. Střelný prach se prý při přípravě náhodou vznítit a výbuch zabil mistra a zranil šest dalších dělníků, přičemž sám hrabě z místnosti odešel pouhou čtvrt hodinu předtím.³²⁹ Ohňostroj byl přesto včas, tedy přímo v den císařovny korunovace, uspořádán, prý ale nebyl tak velký a „galantní“ jako ten pro krále Ferdinanda IV.³³⁰ Jen na okraj je pak třeba zmínit Harrachovu poznámku ze 7. října 1656, dle které v zaslechl navečer 6. října v Benešově nocující kardinál zvuky ohňostroje, který Michna na svém nedalekém venkovském sídle Konopišti uspořádal pro říšského vicekancléře, hraběte Ferdinanda Sigismunda Kurtze

---

³²⁷ Gräflich Michnisches Inventarium, fol. 70r.

³²⁸ K římským slavnostem ke korunovaci Ferdinanda III. srov. zejm. Fagiolo dell'Arco – Carandini 1977, s. 93–105.

³²⁹ „Havendo il conte [Václav] Michna preparato de fuochi artificati per farli giocare in Praga il giorno della incoronazione della Imperatrice [Eleonora II.], nel lavorarli e pistare la polvere, questa s'accese all'improvviso et ammazzò il maestro, e ferì da 6 altri lavoratori, e per buona sorte solo un quarto d'ora prima era uscito dalla stanza il conte, altrimenti n'havria toccato ancora lui la sua parte.“ Keller – Catalano 2010, sv. III, cit. s. 722–723.

³³⁰ „Il [Václav] Michna ha pure fatti nuovi fuochi artificati lunedì passato [tj. 4. srpna] per la coronatione della Imperatrice [Eleonora II.], ma non devon essere stati così vistosi e galanti, come quelli per [il] Re [Ferdinand IV.].“ Keller – Catalano 2010, sv. III, cit. s. 728.

von Senftenau (1592–1659). Protože již ale ulehl k odpočinku a stejně by prý mnoho neviděl, rozhodl se kardinál kvůli ohňostroji již nevstávat.³³¹

Podrobně naproti tomu Harrach vylíčil slavnost, kterou Václav Michna uspořádal 28. července 1658, nedlouho po zvolení budoucího císaře Leopolda I. římským králem, a již byl kardinál osobně účasten. Toho dne kolem půl šesté odjel do jeho domu na Michnovo pozvání, kde bylo velké shromáždění kavalírů a dam. Hosté zde nastoupili do lodi a z vody přihlíželi lodnímu souboji, při kterém se protivníci navzájem shazovali do vody, a dokonce po sobě stříleli. Následně přestoupili na jinou, dvojitou loď, kde byla připravena tabule s teplým jídlem a ovocem a kde povečeřeli. Z vedlejší lodi, upravené v podobě hory Parnasu, k jídlu vyhrávala příjemná hudba a předtím, než se společnost kolem půl jedenácté rozešla, byly ještě vrženy rozličné pěkné rakety a „vodní koule“ („*waßerkhugeln*“). Svůj dům hrabě zároveň nechal pěkně vyzdobit světly a na nejvyšším místě – patrně tedy nad „vítězným obloukem“ průčelí centrálního pavilonu – písmeny V a L, znamenajícími prý „*Vivat Leopoldus*“.³³² Samo průčelí Michnova paláce tak posloužilo triumfální oslavě jména budoucího vládce římské říše.

---

³³¹ Srov. Keller – Catalano 2010, sv. VI, s. 492–493.

³³² „Gestern gegen halbe 6 sein wier von den graf Michna eingeladen, in sein hauß gefahren, ein große anzall von cavalieren und damas, und von dannen in ein schiff, darauß wier auf dem waßer zuegeschauet, wie etliche auf einander zue turnirt und einander ins waßer gestürztet, wie sie einander mitt einem strickh und khurbell im maull von einem floß ins waßer gezogen, wie sie den gensen die häß abgerißen, wie zwai schiff mit soldaten zum offteren wider einander gefochten und fewer gegeben. Darauf sein wier in ein anderes doppeltes stiff [schiff] gestigen, darauf ein lange taffell mitt warmen speisen und obst zugleich, zueberaitet gewesen, allwo wier unser nachtmall eingenommen, darzue von einer gueten musica, welche in eienem schiff darneben wie der berg Parnassus zuegerichtet, gehalten, underhalten worden. Endtlich hatt man underschidliche schöne rackhetll und waßerkhugeln [fewer] geworfen, so gewöhret biß umb 11, da wier erst von einander geschiden sein. Der graf Michna hatt sein hauß mitt lampen schön gezieret gehabt, und zuhöchst darüber die 2 buechstaben V. L. Vivat Leopoldus, in gleichen sein dergleichen fewer im schloß und in allen stätten an vilen orthen gar galante angezündet, und ein allgemene große freüdt bei jedermeniglich gesehen worden.“ Keller – Catalano 2010, sv. VI, s. 497–498.

Závěr

Že „antikvární“ stylizace palácové architektury – rozkročená stejně jako její vzory i jako samotná instituce římského císařství mezi současností a minulostí – spoluvytvářela prostředí veličinnému holdu císařskému nástupníkovi obzvlášť hodné, naznačuje kresebný návrh Karla Škréty k univerzitní tezi Michaela Františka Ferdinanda z Althannu (v roce 1673 vyryl augsburský rytec Bartholomäus Kilian), jejíž námět byl naposledy označen jako *Sláva Čechie pod přízni nebes a císaře*.³³³ [113] Pozadí mnohofigurálního oslavného výjevu s postavou Čechie přiváděné k prázdnému trůnu zde vytváří architektura, jejíž ztvárnění michnovské průčelí volně připomíná. Podivuhodnou shodou okolností přitom byla defendentova současně publikovaná disertace – *Imago principum Bohemiae ...* – velmi úzce založena na starší, výše zmiňované práci Giulia Solimana *Elogia ducum regumque ...*, jejíž vznik blízce souvisí se shodně koncipovanou prací Františka Karla ze Šternberka, Václava Michny z Vacínova a Adama Břetislava Černína z Chudenic. Rysy v řadě ohledů podobné, nese také architektura, kterou Škréta o málo dříve (1669) situoval do pozadí výjevu, oslavujícím v disertaci Jana Antonína Losyho z Losinthalu (1650–1712) „Dům rakouský“ a jméno císařovny Markéty (vyryl Bartholomäus Kilian).³³⁴ [114]

V konfrontaci s obzvlášť okázalými projevy stavebníkovy neobvykle silné vůle po vlastní reprezentaci se zdá, že – spíše než jako předčasný projev nástupu nového stavebního slohu, zpravidla nazývaného „raným barokem“ – je architektonické ztvárnění jeho sídla vhodné interpretovat jako výsledek uvědomělé intence, umožňující hraběti Václavovi Michnovi z Vacínova v době, poznamenané prudkostí nedávných společenských změn, čitelně prostředkovat jeho politický názor. Ať už jako uskutečněná vize „zlatého“ rudolfinského věku, nebo jako ostentativní průkaz jeho vlastní veličinnosti, přispěla jistě stavba hraběcího sídla, s jejím dříve zdaleka viditelným průčelím, stejně jako oba Michnovy sakrální podniky, k trvalé fixaci obrazu jeho osobnosti v širší městské krajině. Zakládá-li se na pravdě zmínka bratří Ossolińských o jinde nedoloženém záměru hraběte, tehdy už císařského hejtmana Starého Města pražského, na zřízení kapličky naproti

---

³³³ K tomu naposledy Zelenková 2020, č. kat. 6, s. 55. Srov. též Preiss 1979, s. 58–59.

³³⁴ Srov. Neumann 2000, s. 127.

mostecké *Kalvárii*, lze dokonce hovořit o apropriaci jejího nedávného heroického příběhu. Staneme-li na onom místě, kde se prý v roce 1648 zastavil postup švédského útoku (na místě zničených Božích muk zde bylo v roce 1695 umístěno sousoší *Piety* Jana Brokoffa, v roce 1859 nahrazené *Oplakáváním* Emanuela Maxe), přehlédneme odtud takřka na jeden ráz, vedle dnes pouze tušeného obrysu Michnova domu a stále ještě působivého objemu bývalého dominikánského kostela na straně Menšího Města, také osmistenný tambur Michnou stavěné jezuitské kupole na straně Staroměstské.

Je ostatně podstatné, že při koncepci štukové výzdoby křížení salvátorského kostela, na které nedlouho po dokončení malostranského paláce vedle sochaře Jana Jiřího Bendla s velkou pravděpodobností participoval „Michnův“ štukatér Domenico Galli, byl nejspíše užit vzor kaple Paolina (Flaminio Ponzio, 1608–1613) při římské bazilice Santa Maria Maggiore, náležející podobné stylové vrstvě, jako některé zvažitelné vzory michnovského průčelí. Portikus jezuitského průčelí, stavěný o málo později (1654–1660) za užití výrazně čitelného motivu starořímského vítězného oblouku, zase představuje snad nejbližší stylovou obdobu palácové přestavby v prostoru soudobých Čech. Nové průčelí hlavního klementinského kostela bylo velmi pravděpodobně stavěno s připomínkou „jezuitského“ triumfu nad Švédy na paměti a vzhledem k předložené interpretaci palácové architektury není bez významu, že bezprostředním impulsem k jeho stavbě bylo patrně císařské vyhlášení unie pražských vysokých škol, znamenající po dlouholetých jednáních vznik nové Karlo-Ferdinandovy univerzity.

Že vstupní portikus hlavního jezuitského chrámu v základní kompozici emuluje vítězný oblouky starověkého Říma, ve své ikonologické studii o východním průčelí Staroměstské mostecké věže poprvé zdůraznil Rudolf Chadraba. Vyslovil přitom domněnku, že jezuité takovým ztvárněním klementinských „propylejí“ – jež ještě Jan Schmidl v roce 1759 označuje jako „výtečnou stavbu popatřeníhodné skvělosti“³³⁵ – záměrně reagovali na „vítězný oblouk“ protilehlé mostecké věže. Předpokládal, že středověká mostecká věž – na východním průčelí pojednaná sochařsko-architektonickou výzdobou s „triumfalistickým“ ikonografickým programem, oslavujícím panovníky lucemburské dynastie a svaté patrony českého království, a na průčelí západním v roce 1653 (tj. při opravách škod způsobených roku 1648 švédskou armádou)³³⁶ opatřená latinským

---

³³⁵ „*Perficiebatur quippe interior, exteriorque templi Salvatoris ornatus, addito magnifico propylaeo, eximiae molis, [et] visendi splendoris ...*“ Schmidl 1759, vol. II, s. 936.

³³⁶ Vojtíšek 1913, s. 28.

nápisem, připomínajícím vítězství Pražanů nad „švédským Martem“ a vyplývající nastolení „zlatého míru“ – a nové jezuitské průčelí vytváří jeden významový celek.³³⁷ Pevný a patrně volní významový vztah ale salvátorské průčelí pojí zejména s mariánským sloupem na Staroměstském náměstí, zbudovaným roku 1650 z podnětu a nadáním „zbožného a spravedlivého“ císaře Ferdinanda III., a to jako votivní pomník „Panně Bohorodičce Neposkvrněného početí“ – výslovně „za ubráněné a osvobozené město“.³³⁸ Právě znázornění Panny Marie Immaculaty, které o málo starší „ryneckou“ plastiku takřka doslovně reprodukuje, bylo na průčelí kostela Nejsv. Salvátora mezi ostatním světeckým komparzem vyhrazeno obzvlášť privilegované místo v nice se štukem bohatě dekorovanou edikulou, a sice na hlavní kompoziční a významové ose průčelního štítu.

V rozhodnutí o pevném zapředení tohoto zobrazovacího typu – námětu triumfálního *per se* – do ideového programu průčelí, hrály zřejmě vedle úvah teologických úvah čistě politické. Vzhledem k oblibě daného mariánského typu mezi členy habsburského rodu – podstatného rysu tzv. *pietas austriaca* – lze jeho zahrnutí chápat jako jednoznačně inteligibilní prohlášení oddanosti jezuitského řádu a „jeho“ univerzity císařské moci. Jezuité ostatně usilovali o to, aby byl mariánský sloup – *de facto* císařský monument, svěcený v roce 1653 za osobní císařovy přítomnosti, a to dokonce v den jeho narozenin – vztyčen přímo na prostranství dnešního Křížovnického náměstí, mimo jiné výslovně proto, že „vztyčení tohoto monumentu naplňuje císařovu vůli a zvyšuje zbožnost a současně je v souladu se slavením svátku Neposkvrněného početí Panny Marie v jezuitském kostele,“ a že „postavení sloupu bude společnou akcí všech fakult pražské univerzity a připojených škol“.³³⁹

Právě v den svátku Neposkvrněného početí byl v závěru roku 1653 položen základní kámen další velké jezuitské stavby – nové klementinské koleje (Carlo Lurago). Také na kolejním průčelí – ve vrcholové partii jeho sotva patrným plochým rizalitem zdůrazněného středu – ostatně narážíme na zcela jednoznačný „císařský“ odkaz. Úseky kladí, vynášející nad kompozitními hlavicemi mohutných bosovaných pilastrů zalamovanou korunní římsu, jsou zde pojednány štukovými bustami starořímských

---

³³⁷ Chadraba dokonce zvážil i možnost, že podmíněný historickou úvahou jezuitů, vědomě se hlásících k donátorským aktivitám Karla IV., byl i samotný výběr zasvěcení chrámu Kristu Spasiteli. Srov. Chadraba 1971, zejm. na s. 19–21.

³³⁸ Pamětní nápis s chronogramem (1650) v plném znění slove: „*Virgini genitrici sine originis labe conceptae propugnatae et liberatae urbis ergo caesa pius et iustus han statuam ponit*“.

³³⁹ Šroněk 2020, s. 200–202, cit. s. 201.

césarů s vavřínovými věnci na hlavách. Samotné pilastrové hlavice jsou navíc – na celém průčelí pouze v tomto místě – přizdobeny habsburskými dvouhlavými orlicemi a namísto vavřínové girlandy ověšeny řetězem s odznakem řádu zlatého rouna. [115]

S ohledem na pozdější Michnovy císařské oslavy není bez zajímavosti, že nečekaný precedens salvátorského portiku nalzáme v působivé efemérní struktuře monumentální slavobrány, vztyčené na prostranství před kostelem Nejsv. Salvátora v červnu roku 1622, u příležitosti oslav svatořečení sv. Ignáce a sv. Františka Xaverského.³⁴⁰ Tuto soudobou pamětní grafikou [116] podrobně dokumentovanou „triumfální velestavbu, co do rázu, umělosti, náročnosti, nákladnosti a výpravnosti zcela velkolepou, ... dílo rozumí se hodné krále a císaře [jako] původce, vysoké sto stop, široké padesát, se třemi podlažími, čtyřmi stěnami, ozdobené množstvím obelisků a [mezi] iónskými sloupy ze [všech] čtyř stran průchozí,“ nechal dle návrhu stavitele Giovanniho Battisty Carloneho (zem. 1645), a to „jménem císařovým, pro jeho a svou horlivost [ke sv. Ignáci a Františku Xaverskému] a za účelem obveselení, ale i [podnícení] úcty lidu,“ vztyčit tehdejší královský místodržící, kníže Karel Lichtenštejn. Ze hmoty základního kubického objemu, na všech třech viditelných stranách pojednaného na způsob vítězného oblouku, vyrůstala dvojice odstupňovaných osmibokých hranolů, věnovaných oslavě svatořečených. Celá struktura byla završena triumfálním motivem čtveřice personifikovaných kontinentů, podpírajících zeměkouli se sedící postavou *ecclesia militans* s papežskou tíarou na hlavě a nesoucí rudý hedvábný prapor se jménem Ježíšovým. Nechyběla přitom ani připomínka moci světské. Vedle dedikace sv. Ignácovi a Františkovi Xaverskému a připomínky osobnosti donátora, velebil nápis v kartuši ve frontonu edikuly západního portálu „božského Ferdinanda II. Rakouského, imperátora Římanů, Uherska [a] Čech krále atd.“ jako „nejneporazitelnějšího augusta“.³⁴¹

Navrátíme-li se úplným závěrem zpět k problematice původu architektonického řešení přestavby paláce hraběte Michny, lze snad – s ohledem na některé italské analogie – poznamenat několik opatrných tvrzení, směřujících k úvaze o autorství návrhu. Jako o věcech architektury nejspíše hlouběji poučený stavebník mohl ke stanovení neobvyklé podoby svého malostranského paláce přispět sám hrabě Michna. Již Luboš Lancinger a Milan Pavlík ve svém článku o dominikánském kostele sv. Máří Magdaleny na Malé

---

³⁴⁰ O (nejen) pražských oslavách svatořečení sv. Ignáce a Františka Xaverského Pötzl-Malikova 2010, s. 1239–1254.

³⁴¹ Cit. dle Schmidl 1754, s. 366–379, překlad autor.

Straně poukázali, že smlouvou mezi budoucími uživateli chrámu a jejich donátorem Václavem Michnou bylo výslovně ustanoveno, že kostel bude, co do délky, šířky a výšky, odpovídat buď karmelitánskému kostelu ve Vídni (patrně kostelu sv. Josefa v Leopoldstattu), anebo kostelu Panny Marie v Brandýse (patrně poutnímu kostelu Nanebevzetí Panny Marie ve Staré Boleslavi).³⁴² Úzká návaznost na Palladiovy tištěné půdorysy naznačuje, že volbou jím preferovaného půdorysného vzoru mohl hrabě Michna přispět také v počátcích plánování přestavby svého paláce. Jako nečekaný vzor základního kompozičního řešení průčelí pak mohly – s ohledem na jejich významové konotace – posloužit i některé z imaginárních rekonstrukcí rezidencí starořímských císařů z obrazového alba Giacomina Laura *Antiquae urbis splendor*.

Blízká formální souvislost se vstupním průčelím římské zahrady Altemps, dílem architekta Onoria Longhiho z konce 16. století, zase poskytuje prostor pro velmi opatrný poukaz, navazující na dříve již letmo vyslovenou úvahu o možnosti účasti architekta Nicolò Sebregondiho, který v Římě do roku 1613 působil ve službách Giovanniho Battisty Crescenziho.³⁴³ Právě Onorio Longhi byl pozoruhodně autorem náhrobku Crescenziho otce Virgilia (zem. 1692) v kostele San Gregorio Magno. [117] Bližší Sebregondiho obeznámení s Longhiho tvorbou tak zdaleka není vyloučené. Bez významu ke zmiňovaným analogiím zároveň není, že pozdější pracovní zkušenost – dlouholeté zaměstnání ve službách vévody Ferdinanda Gonzagy v Mantově (1612/1613–1624/1626)³⁴⁴ – zavedla budoucího valdštejnského architekta Nicolò Sebregondiho do úzkého kontaktu s dalším z výše zmiňovaných tvůrců, Girolamem Rainaldim. Mezi lety 1618 a 1624 totiž Rainaldi, ve stejné době již působící ve službách parmského vévody Ranuccia I. Farnese, pracoval jako „vodní inženýr“ v zahradě při Sebregondim právě budované mantovské Favoritě (1614–1624).³⁴⁵

Ať tak, či onak, že Longhiho *portone* zahrady Altemps vzbuzovalo ještě hluboko v sedmnáctém století zájem v Římě působících architektů, dosvědčuje dvojice nedatovaných kreseb Giovanniho Battisty Moly (1586–1665). První z nich, nedokončená, [118] se později, spolu s celou řadou dalších Molových kreseb, mezi nimiž mnohé zaznamenávají jiné Longhiho realizace, stala součástí kresebné sbírky architekta

---

³⁴² Srov. Fratarcangeli – Lerza 2009, s. 84.

³⁴³ K tomu viz zejm. Carrai 2017, zde s. 1166–1714

³⁴⁴ K tomu srov. např. Carrai 2017, s. 1174–1182; Líčeníková 2015, s. 84–85.

³⁴⁵ Srov. Carpeggiani 2012, s. 163–166.

Domenica Martinelliho (1650–1718).³⁴⁶ Druhá, působící ve své dokonalé dokončenosti takřka jako podklad připravený pro vypracování tiskové matrice, je součástí Molova kresebného alba, uloženého dnes v Metropolitním muzeu umění v New Yorku.³⁴⁷ [119]

Bez jisté odezvy ostatně nezůstala ani architektura Michnova paláce. Není příliš překvapivé, že blízkou znalost michnovské dispozice projevil ve svém návrhu pozdějšího hradčanského paláce hraběte Humprechta Jana Černína z Chudenic (stavěn od r. 1668) – stavby, disponované podobně jako „ideální“ palác Michnův okolo dvojice dvorů, v prvním patře se symetrickou dvojicí užšími dvorními trakty obsluhovaných apartmánových enfilád, které po obou stranách navazují na hlavní sál, přístupný cestou skrze monumentální trojramenné schodiště a prostor předsálí ve středním kolmém křídle [120] – nejen dřívější Michnův architekt Francesco Caratti. Zcela jednoznačné zaujetí michnovským půdorysem prozrazují i dosud nepublikované návrhy rezidenčních staveb, obsažené – stejně jako ideální návrh michnovské přestavby – v samotném Dientzenhoferově skicáři. Hned ve dvou případech zde autor, snad Leonhard Dientzenhofer (1660–1707), rozpracovává dispozice, opakující nejsignifikantnější rys Michnovského paláce – hloubkově ložený, na středu průčelí výrazně vpřed vystupující a do exteriéru se široce otevírající sál. [121] [122] [123]

---

³⁴⁶ K Molovým kresbám v Martinelliho sbírce srov. zejm. Antinori 1991, s. 34–37.

³⁴⁷ Bean – Turcic 1982, č. kat. 13/k, s. 311.

Seznam použité literatury

Adamcová 2015 — Kateřina Adamcová, Barokní architektura a sochařství, in: Petr Macek – Richard Biegel – Jakub Bachtík (eds.), *Barokní architektura v Čechách*, Praha 2015, s. 613–635.

Adorni 1974 — Bruno Adorni, *L'architettura farnesiana a Parma 1545–1630*, Parma 1974.

Adorni 2003 — Bruno Adorni, Il ducato Estense: Modena e Reggio Emilia, in: Aurora Scotti (ed.), *Storia dell'architettura italiana. Il Seicento*, Milano 2003, sv. 2, s. 354–358.

Antinori 1991 — Aloisio Antinori, Note sui disegni di Giovanni Battista Mola nella raccolta Martinelli di Milano, *Il disegno di architettura* 4, 1991, s. 34–37.

Antinori 2003 — Aloisio Antinori, Su Onorio Longhi (1568–1619): la facciata d'ingresso del „giardino“ Altemps: una cronologia critica e un catalogo delle opere, *Quaderni del Dipartimento Patrimonio Architettónico e Urbanístico* 11, 2003, s. 45–78.

Auersperg 1810 — Joseph von Auersperg, *Balbin's Liber curialis C. VI. von den verschiedenen Gerischtshofen des Königreiches Böhmen*, Prag 1810

Bachtík – Líčeníková – Macek 2015 — Jakub Bachtík – Michaela Líčeníková – Petr Macek, Architektura v Čechách za třicetileté války mimo valdštejnský okruh, in: Macek – Biegel – Bachtík 2015, s. 101–113.

Bárta 1977 — Jan Bárta, Tambur kostela sv. Salvátora v Klementinu, in: Zdeněk Buřival (ed.), *Staletá Praha VIII*, s. 145–154.

Bartůněk 2015 — Zdeněk Bartůněk, *Zrození z ruiny: 90. výročí slavnostního otevření Tyršova domu v Praze*, Praha 2015.

Bean – Turcic 1982 — Jacob Bean – Lawrence Turcic (eds.), *Metropolitan Museum of art: 15th and 16th Century Italian Drawings in the Metropolitan Museum of Art*, New York 1982.

Benedetti 1992 — Sandro Benedetti, L'architettura nel tempo della transizione: note su Domenico Fontana, in: Maria Piera Sette, *Sisto V: architetture per la città*, Roma 1992, s. 7–11.

Benedetti 1997 — Sandro Benedetti, L'architettura a Roma nel tempo della transizione, in: *Dopo Sisto V: la transizione al barocco 1590–1630. Atti del convegno, Roma 18–20 ottobre 1995*, Roma 1997, s. 161–179.

Benocci 1999 — Carla Benocci, *Algardi a Roma: il Casino del Bel Respiro a Villa Doria Pamphilj*, Roma 1999.

Benocci 2007 — Carla Benocci, *Villa Spada*, Roma 2007.

Beránek 2002 — Karel Beránek (ed.), *Zprávy o bojích se Švédy po dobytí Malé Strany a Pražského hradu roku 1648 v diáři koleje sv. Klimenta*, Praha 2002.

Biegel – Macek 2015 — Richard Biegel – Petr Macek, Architekti první poválečné generace, in: Macek – Biegel – Bachtík 2015, s. 114–151.

Bílek 1882–1883 — Tomáš Václav Bílek, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*, Praha 1882–1883.

Birnbaum 1923 — Vojtěch Birnbaum, Z minulosti Tyršova domu, *Věstník sokolský* 25, 1923, s. 710–712.

Birnbaumová – Krásný 1938 — Alžběta Birnbaumová – František Krásný, *Tyršův dům: jeho dějiny a stavba*, Praha 1938.

Birnbaumová 1948 — Alžběta Birnbaumová, *Tyršův dům*, Praha 1948.

Blažíček 1962 — Oldřich Jakub Blažíček, Dílo komských štukatérů 18. stol. u nás, *Umění* 10, 1962, s. 351–368.

Blažíček 1971 — Oldřich Jakub Blažíček, *Umění baroku v Čechách*, Praha 1971.

Blažíček 1989 — Oldřich J. Blažíček, Barokní sochařství 17. století v Čechách, in: Dvorský 1989, II/1, s. 293–314.

Blunt 1980 — Anthony Blunt, *Roman Baroque Architecture: the Other Side of the Medal*, *Art History* 3, 1980, s. 61–80.

Bouček 2008 — Jan Bouček, *Pavel Michna z Vacínova* (bakalářská práce – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), Praha 2008.

Bouček 2011 — Jan Bouček, *Pavel Michna z Vacínova* (diplomová práce – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), Praha 2001.

Burke 2007 — Peter Burke, *Žebráci, šarlatáni, papežové: historická antropologie raně novověké Itálie: eseje o vnímání a komunikaci*, Praha 2007.

Burns 2007 — Howard Burns, „Una casa cum stupendo, superbo et hornato modo fabricata“: il „progetto“ dei Thiene, il progetto di Giulio Romano, il palazzo di Andrea Palladio, in: Guido Beltramini – Howard Burns – Fernando Rigon (eds.), *Palazzo Thiene a Vicenza*, Milano 2007.

Carpeggiani 2012 — Paolo Carpeggiani, Il giardino della Favorita e la presenza di Girolamo Rainaldi, *Arte Lombarda* 164/165, 2012, s. 163–166.

Carrai 2017 — Guido Carrai, Nicolò Sebregondi, in: Uličný 2017a, s. 1166–1199.

Catalano 2003 — Alessandro Catalano, Italský deník Arnošta Vojtěcha Harracha (1598–1677), in: Jaroslav Pánek – Vilém Herold (edd.), *Baroko v Itálii – baroko v Čechách: setkávání osobností, idejí a uměleckých forem: sborník příspěvků z italsko-českého symposia, Praha 19.–21. dubna 1999*, Praha 2003, s. 333–354.

Coffin 1979 — David R. Coffin, *The Villa in the Life of Renaissance Rome*, Princeton 1979.

Čornejová – Feuchtnerová 1986 — Ivana Čornejová – Anna Fechtnerová, *Životopisný slovník pražské univerzity. Filozofická a teologická fakulta 1654-1773*, Praha 1986.

Denis 1904 — Arnošt Denis, *Čechy po Bílé hoře I. Vítězství církve. Centralism*, Praha 1904.

Dlabacž 1815 — Gottfried Johann Dlabacž, *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien* I–III, Prag 1815.

Duras 1933 — Amelie Duras, *Die Architektenfamilie Lurago: eine Beitrag zur Kunstgeschichte Böhmens*, Prag 1933.

Fagiolo dell'Arco – Carandini 1977 — Maurizio Fagiolo dell'Arco – Silvia Carandini, *L'effimero barocco: strutture della festa nella Roma del '600*, sv. 1, Roma 1977.

Fontana 1590 — Domenico Fontana, *Della trasportatione dell'obelisco vaticano et delle fabriche di nostro signore papa Sisto V. ...*, in Roma 1590.

Frommel 1990 — Christoph Luitpold Frommel. Roma e la formazione architettonica del Palladio, in: André Chastel (ed.), *Andrea Palladio: nuovi contributi. Setimo seminario di storia dell'Architettura, Vicenza, 1–7 settembre 1988*, Milano 1990, s. 146-165

Frommel 2002 — Christoph Luitpold Frommel, Vignola archietto del potere: gli esordi e le ville nell'Italia centrale, in: Tuttle – Adorni 2002, s. 39–59.

Frommel – Sladek 2000 — Christoph Luitpold Frommel – Elisabeth Sladek (eds.), *Francesco Borromini: atti del convegno internazionale, Roma 13–15 gennaio 2000*, Milano 2000.

Gampp 2007 — Axel Christoph Gampp, Carlo Maderno e il mondo antico: la decorazione dei palazzi nel primo Seicento, *Arte & storia* 35, 2007, s. 108–117.

Gindely 1894 — Anton Gindely, *Geschichte der Gegenreformation in Böhmen*, Leipzig 1894.

Goltzius 1557 — Henrik Goltzius, *Lebendige Bilder gar nach aller Keysern, von C[ai]o Julio Caesare bisz auff Carolum V und Ferdinandum seinem Bruder*, [Antverpy] 1557.

Hammerschmid 1723 — Johann Florian Hammerschmid, *Prodromus Gloruae Pragenae*, Pragae 1723.

Haupt 1998 — Herbert Haupt, *Von der Leidenschaft zum Schönen: Fürst Karl Eusebius von Liechtenstein (1611-1684)*, II, Wien 1998.

Hengerer 2012 — Mark Hengerer, *Kaiser Ferdinand III. (1608–1657): Eine Biographie*, Wien / Köln / Weimar 2012.

Herain 1902 — Jan Herain, *Stará Praha*, Praha 1902.

Heroutová – Holanová – Líbal 1965 — Eva Holanová – Marie Heroutová – Dobroslav Líbal, *Praha: stavebně historický průzkum; Malá Strana: blok mezi ulicemi Hellichovou, Újezdem, Všehrdovou, Říční a Čertovkou; čp. 450*, Praha 1965.

Herrmann-Fiore 2008 — Kristina Hermann Fiore, The exhibition of sculpture on the Villa Borghese facades in the time of cardinal Scipione Borghese, *Studies in the History of Art* 70, 2008, s. 219–245

Hibbard 1971 — Howard Hibbard, *Carlo Maderno and Roman Architecture: 1580–1630*, London 1971.

História 1923 — História Tyršovho domu po stránke stavebnej, *Věstník sokolský* 25, 1923, s. 713–715.

Hojda 1992 — Zdeněk Hojda, „Die architectur ist das schönste und nützlichste nach denen Litteris“. (Knihy o architektuře v pražských měšťanských knihovnách, in: Miloslav Polívka – Michal Svatoš (edd.), *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka Csc.*, Praha 1992, s. 115–126.

Hojda 2009 — Zdeněk Hojda, *Giovanni Grosso da Lucerna, la vera guida degl'Oltramontani: una Guida romana ed i suoi clienti boemi*, in: Kateřina Bobková-Valentová (ed.), *Roma – Praga / Praha – Řím. Omaggio a Zdeňka Hledíková*, Praga 2009, s. 219–247.

Horyna – Oulíková 2006 — Mojmir Horyna – Petra Oulíková, *Kostel Nejsvětějšího Salvátora a Vlašská kaple: Praha – Staré Město*, Kostelní Vydří 2006.

Horyna 1992 — Mojmir Horyna et al., *Oktavián Broggio 1670–1742*, Litoměřice / Praha 1992.

Horyna 2002 — Mojmir Horyna (ed.), *Valdštejnský palác v Praze*, Praha 2002.

Horyna 2011 — Mojmír Horyna, Slohový profil pražské architektury raného baroka, in: Lenka Stolárová – Vít Vlnas (edd.), *Karel Škréta 1610–1674: studie a dokumenty*, Praha 2011, s. 223–261.

Horyna – Preiss – Zahradník 2001 — Mojmír Horyna – Pavel Zahradník – Pavel Preiss (eds.), *Černínský palác v Praze*, Praha 2001, s. 73–181.

Chadraba 1971 — Rudolf Chadraba, *Staroměstská mostecká věž a triumfální symbolika umění Karla IV.*, Praha 1971.

Jarrard 1999 — Alice Jarrard, La residenza tra castello e palazzo, in: Claudia Conforti – Giovanna Curcio – Massimo Burgarelli, *Modena 1598: l'invenzione di una capitale*, Milano 1999, s. 99–123;

Jarrard 2003 — Alice Jarrard, *Architecture and Performance in Seventeenth-Century Europe: Court Ritual in Modena, Rome and Paris*, Cambridge 2003.

Kalista 1927 — Zdeněk Kalista, Češi v Sieně 1574–1646, *Český časopis historický* 23, s. 117–127.

Kalista 1932 — Zdeněk Kalista, *Mládí Humprechta Jana Černína z Chudenic. Zrození barokního kavalíra*, Praha 1932.

Keller – Catalano 2010 — Katrin Keller – Alessandro Catalano, *Die Diarien und Tagzettel des Kardinals Ernst Adalbert von Harrach (1598-1667)*, Wien / Köln / Weimar 2010.

Kindl 2018 — Miroslav Kindl, *Maškaráda a díl komedie... Slavnosti, ceremonie a jejich obrazové a grafické dokumentace na habsburském dvoře ve střední Evropě v 17. století* (disertační práce – Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci), Olomouc 2018.

Klempera 2001 — Josef Klempera, *Vodní mlýny v Čechách III. Praha a okolí*, Praha 2001.

Král 2002 — Pavel Král, *Mezi životem a smrtí: Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002.

Krems 2002 — Eva-Bettina Krems, Die "magnifica modestia" der Ludovisi auf dem Monte Pincio in Rom: von der Hermathena zu Berninis Marmorbüste Gregors XV., *Mährburger Jahrbuch für Kunstwissenschaft* 29, 2002, s. 105–163.

Kropáček 1987 — Jiří Kropáček, Architekt J. B. Mathey a zámek Trója v Praze, *Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica. Příspěvky k dějinám umění* 4, s. 47–101.

Krsek – Kudělka – Stehlík – Válka 1996 — Ivo Krsek – Zdeněk Kudělka – Miloš Stehlík – Josef Válka (eds.), *Umění baroka na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996.

Krummholz 2011 — Martin Krummholz, Die Bilder des Hieronymus Graf von Colloredo (1674–1726). Zu den Anfängen der Colloredo-Mannsfeld'schen Gemäldesammlung in Opočno und zur Baugeschichte des Prager Palais, in: Roswitha Juffinger (ed.), *Zentrum der Macht: die Kunstsammlungen der Salzburger Fürsterzbischöfe*, Salzburg 2011, s. 561–603.

Krummholz 2015 — Martin Krummholz, Dispozice barokní profánní architektury v Čechách, in: Macek – Biegel – Bachtík 2015, s. 603–611.

Krummholz – Panochová – Mádl 2017 — Martin Krummholz – Ivana Panochová – Martin Mádl, Rezidence nové šlechty, in: Taťána Petrasová – Rostislav Švácha (edd.), *Dějiny umění v českých zemích: 800–2000*, s. 458–460.

Křesálková 2003 — Jitka Křesálková, Giulio Solimano a Praha, in: Jaroslav Pánek – Vilém Herold (edd.), Jaroslav Pánek – Vilém Herold (edd.), *Baroko v Itálii – baroko v Čechách: setkávání osobností, idejí a uměleckých forem: sborník příspěvků z italsko-českého symposia, Praha 19.–21. dubna 1999*, Praha 2003, s. 390–403.

Kubíček 1946 — Alois Kubíček, *Pražské paláce*, Praha 1946.

Lauro 1630 — Giacomo Lauro, *Antiquae urbis splendor*, Romae 1630.

Lancinger – Pavlík 1966 — Luboš Lancinger – Milan Pavlík, Kostel sv. Máří Magdaleny na Malé Straně a Francesco Caratti, *Umění* 14, 1966, s. 109–121.

Ledvinka – Mráz – Vlnas 2000 — Václav Ledvinka – Bohumír Mráz – Vít Vlnas, *Pražské paláce*, Praha 2000.

Fratarcangeli – Lerza 2009 — Margherita Fratarcangeli – Gianluigi Lerza, *Architetti e maestranze lombarde a Roma (1590–1667): tensioni e nuovi esiti formativi*, Pescara 2009.

Leone 2008 — Stephanie C. Leone, *The Palazzo Pamphilj in Piazza Navona: Constructing Identity in Early modern Rome*, London 2008.

Líčeníková 2015 — Michaela Líčeníková, Architektura na dvoře Albrechta z Valdštejna, in: Macek – Biegel – Bachtík 2015, s. 79–99.

Lippmann 1998 — Wolfgang Lippmann, Architecture at the Time of the Thirty Years' War: Churches and Castles in the Germanspeaking Countries, in: Klaus Bussmann (ed.), *1648 – War and Peace in Europe. Art and Culture*, München 1998, s. 271–279.

Líva 1935 — Václav Líva, Studie o Praze pobělohorské. III. Změny v domovním majetku, *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy IX*, Praha 1935, s. 1–373.

Líva 1936 — Václav Líva, *Obležení Prahy roku 1648*, Praha 1936.

Líva 1948 — Václav Líva, *Bouře nad Prahou aneb Švédové před Prahou a v Praze r. 1648*, Praha 1948.

Lorenc – Tříška 1980 — Vilém Lorenc – Karel Tříška, *Černínský palác v Praze*, Praha 1980.

Macek – Biegel – Bachtík 2015 — Petr Macek – Richard Biegel – Jakub Bachtík (eds.), *Barokní architektura v Čechách*, Praha 2015.

Manbriani 2003 — Carlo Manbriani, I ducati farnesiani di Parma e Piacenza, in: Aurora Scotti (ed.), *Storia dell'architettura italiana. Il Seicento*, Milano 2003, sv. 2, s. 370–383.

Manzini 1637 — Luigi Manzini, *Applausi festivi fatti in Roma per l'elezione di Ferdinando al regno de' Romani ...*, Roma 1637.

Maťa 2004 — Petr Maťa, *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004.

- Merhout 1943** — Cyril Merhout, Zlý purkrabí karlštejnský, *Národní politika* XLI, 1943, 30. 4. 1943.
- Merhout 1946** — Cyril Merhout, *Ostrov Kampa*, Praha 1946.
- Merhout 1956** — Cyril Merhout, *O Malé Straně*, Praha 1956.
- Merhout – Wirth 1946** — Cyril Merhout – Zdeněk Wirth, *Zmizelá Praha. Malá Strana a Hradčany*, Praha 1946.
- Montagu 1985** — Jennifer Montagu, *Alessandro Algardi*, New Haven / London 1985.
- Montagu 1989** — Jennifer Montagu, *Roman Baroque Sculpture: the Industry of Art*, New Haven 1989.
- Morávek 1957** — Jan Morávek, Giuseppe Mattei a „nová stavení“ Pražského hradu 1638–1644, *Umění* 5, 1957, s. 340–355.
- Naňková – Horyna – Vilímková 1988** — Věra Naňková – Mojmír Horyna – Milada Vilímková, Umění baroku. Architektura, in: Emanuel Poche (ed.), *Praha na úsvitu nových dějin*, Praha 1988, s. 287–429.
- Naňková 1989** — Věra Naňková. Architektura 17. století v Čechách, in: Jiří Dvorský (ed.), *Dějiny českého výtvarného umění* II/1, s. 249–278.
- Neumann 1923** — August Neumann, Římské zprávy o českých dominikánech (Pokračování.) IV., *Časopis katolického duchovenstva* 73, 1932, s. 549–610.
- Neumann 1969** — Jaromír Neumann, *Český barok*, Praha 1969.
- Neumann 1974** — Jaromír Neumann, *Český barok*, Praha 1974.
- Neumann 2000** — Jaromír Neumann, *Škrétové: Karel Škréta a jeho syn*, Praha 2000.
- Nevímová 2001** — Petra Nevímová, *Výstavba a výzdoba Klementina v letech 1556–1773* (disertační práce – Filozofický fakulta Univerzity Karlovy) Praha 2001.
- Oulíková 2019** — Petra Oulíková, *Klementinum*, Praha 2019.

- Palladio 1570** — Andrea Palladio, *I quattro libri dell'Architettura*, Venetia 1570.
- Panofsky-Soergel 1967–1968** — Gerda Panofsky-Soergel, Zur Geschichte des Palazzo Mattei di Giove, *Römisches Jahrbuch für Kunstgeschichte* 11, 1967–1968, s. 111–188.
- Podlaha 1915** — Antonín Podlaha, Zprávy o kostelu sv. Salvátora v Klementinu v Praze z druhé polovice XVIII. století, *Památky archeologické XXVII*, 1915, s. 188–189, 244–230.
- Poche 1977** — Emanuel Poche, Architektura, in: Emanuel Poche – Pavel Preiss, *Pražské paláce*, Praha 1977, s. 7–119.
- Polách 1998** — Drahomír Polách, Osudy losinských paní v 16. a 17. století, *Cour d'honneur* 1, 1998, s. 35–40.
- Pötzl-Malikova 2010** — Maria Pötzl-Malikova, Die Feiern anlässlich der Heiligsprechung des Ignatius von Loyola und des Franz Xaver im Jahre 1622 in Rom, Prag und Olmütz, in: Petronilla Cemus (ed.), *Bohemia Jesuitica 1555–2006*, Praha 2010, s. 1239–1254.
- Portoghesi 2000** — Paolo Portoghesi, Rivisitando i disegni della villa Pamphilj, in: Frommel – Sladek 2000, s. 122–130.
- Preiss 1979** — Pavel Preiss, *Le Dessin baroque*, Praha 1979.
- Preiss 1986** — Pavel Preiss, *Italští umělci v Praze: renesance, manýrismus, baroko*, Praha 1986.
- Preiss 2008a** — Pavel Preiss, *Kořeny a letorosty výtvarné kultury baroka v Čechách*, Praha 2008.
- Preiss 2008b** — Pavel Preiss, Cykly českých panovníků: k ikonografii českých knížat a králů, in: Preiss 2008a, s. 107–125.
- Preiss 2008c** — Pavel Preiss, Thau me construxit, Thau structam sanctificavit, Thau versu ornavit, Thau ossa dedit: thunovská kaple sv. Romedia v Cholticích, in: Preiss 2008a, s. 176–204.

Quast 1991 — Matthias Quast, *Die Villa Montalto in Rom: entstehung und Gestaltung im Cinquecento*, München 1991.

Rastawieczki 1853 — Edward Rastawieczki, Immonik cudzoziemców, *Biblioteka warszawska* 2, 1853, s. 441–479.

Richter 1924–25 — Václav Richter, Stavební vývoj kostela sv. Salvátora v Klementinu, *Památky archeologické* 34, 1924–25, s. 336–371.

Richter 1931 — Václav Richter, Dodatky k stavebním dějinám kostela sv. Salvátora v pražském Klementinu, *Památky archeologické* 37, 1931, s. 9–20.

Roubík 1933 — František Roubík, Královští hejtmané v městech pražských v letech 1547 až 1785, *Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy* VII, Praha 1933, s. 121–188.

Russell 2014 — Susan Russell, Antiquarianism and the Villa Pamphilj on the Janiculum Hill in Rome, *Papers of the British School in Rome* 82, 2014, s. 237–264.

Sedláček 1882–1927 — August Sedláček, *Hrady, zámky a tvrže království Českého* I–XV, Praha 1882–1927.

Sedláček 1998 — August Sedláček, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1998.

Settis 2008 — Salvatore Settis, Collecting Ancient Sculpture: the Beginnings, *Studies in the History of Art* 70, 2008, s. 13–31.

Schmidl 1754 — Jan Schmidl, *Historiae Societatis Jesu Provinciae Bohemiae: pars III.*, Pragae 1754.

Schmidl 1759 — Jan Schmidl, *Historiae Societatis Jesu Provinciae Bohemiae: pars IV.*, I–II, Pragae 1759.

Skalecki 1989 — Georg Skalecki, *Deutsche Architektur zur Zeit des Dreißigjährigen Krieges: der Einfluss Italiens auf das deutsche Bauschaffen*, Regensburg / Pustet 1989.

Skopalová 2011 — Veronika Skopalová, *Karel Eusebius z Liechtenštejna jako stavebník a stavitel v kontextu jeho teoretického díla* (diplomová práce – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), Praha 2011.

Solimano 1629 — Giulio Solimano, *Elogia ducum, regum, interregum, qui Boemis praefuerunt ...*, Praegae 1629.

Sousedík 1993 — Stanislav Sousedík, Karel Grobendoncq a *ratio status*: příspěvek k politické filosofii českého baroku, *Archiwum historii filozofii i myśli społecznej* 38, 1993, s. 31–38.

Straka 1918 — Cyril Antonín Straka, Švédové na Strahově a obležení Prahy r. 1648, *Sborník historického kroužku XVIII*, 1918, s. 161–170.

Svatoš 1982 — Michal Svatoš, Studenti z českých zemí na univerzitě v Sieně (1573–1738), *Zprávy archivu Univerzity Karlovy* 4, 1982, s. 29–63.

Šroněk 2018 — Michal Šroněk, Tovaryšstvo Ježíšovo a město jako prostor řádové reprezentace, *Umění LXVI*, 2018, s. 264–282.

Šroněk 2020 — Michal Šroněk, Jan Jiří Bendl a mariánský sloup v Praze, in: Ondřej Jakubec – Pavel Suchánek (eds.), *Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze: Počátky rekatolizace c Čechách v 17. století*, Praha 2020, s. 197–237.

Študent 2016 — Miloslav Študent, Loutnové a kytarové památky ve fondech Národního muzea v Praze, *Musicalia* 1–2, 2016, s. 99–113.

Tatomir 1864 — Łucyan Tatomir, Dziennik podóży po cudzych krajach, odbytej w latach 1660–1653, in: *Biblioteka Ossolińskich* V, 1864, s. 303–397.

Toman 1947 — Prokop Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců I*, Praha 1947.

Tschudi 2014 — Victor Plahte Tschudi, Negotiating Time in Print, in: Thordis Arrhenius – Mari Lending – Wallis Miller – Jérémie Michael McGowan (eds.), *Place and Displacement: Exhibiting Architecture*, Zürich 2014, s. 171–181.

Tschudi 2017 — Victor Plahte Tschudi, *Baroque Antiquity: Archaeological Imagination in Early Modern Europe*, Cambridge 2017.

Truc 1968 — Miroslav Truc (ed.), *Album academiae Pragensis Societatis Iesu 1573–1617 (1565–1624)*, Praha 1968.

Tuttle – Adorni – Frommel – Thoenes 2002 — Richard J. Tuttle – Bruno Adorni – Christoph Luitpold Frommel – Christof Thoenes, *Jacopo Barozzi da Vignola*, Milano 2002

Uličný 2017a — Petr Uličný (ed.), *Architektura Albrechta z Valdštejna. Italská stavební kultura v Čechách v letech 1600–1635 I–II*, Praha 2017.

Uličný 2017b — Petr Uličný, Řím nad Vltavou: zahradní palác Michnů z Vacínova na Malé Straně, in: Uličný 2017a, II, s. 989–1037

Uličný 2017c — Petr Uličný, Drobná rekreační architektura Prahy, in: Uličný 2017a, s. 1038–1045-

Vitruvius 1979 — Marcus Vitruvius Pollio, *Deset knih o architektuře*, Praha 1979.

Vlček – Havlová 1998 — Pavel Vlček – Ester Havlová, *Praha 1610–1700: kapitoly o architektuře raného baroka*, Praha 1998.

Vlček 1984 — Pavel Vlček, Francesco Caratti, *Umění 32*, 1984, s. 1–22.

Vlček 1989 — Pavel Vlček, Dientzenhoferův skicář a česká architektura 1640–1700, *Umění 37*, 1989, s. 473–497.

Vlček 1999 — Pavel Vlček, Palác Michnů z Vacínova (Tyršův dům), čp. 450/III, in: Vlček 1999, in: Pavel Vlček (ed.), *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*, Praha 1999, s. 515–520

Vlček 2004 — Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

Vlček 2015 — Pavel Vlček, *Slavné stavby rodiny Luragů v Čechách*, Praha 2015.

Waddy 1990 — Patricia Waddy, *Seventeenth-Century Roman Palaces: Use and the Art of the Plan*, Cambridge, M. A. 1990.

Woitschová 2010 — Klára Woitschová, „... což slušného a spravedlivého jest fedrovati ...“ *Personální obsazení pražského apelačního soudu v letech 1548–1783*, Pelhřimov 2010.

Wurzbach 1868 — Constant von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich ... Achtzehenter Theil. Metastasio – Molitor*, Wien 1868.

Zanchettin 1999 — Vitale Zanchettin, I progetti ducali di Girolamo Rainaldi tra Parma e Modena, in: Massimo Burgarelli – Claudia Conforti — Giovanna Curcio (edd.), *Modena 1598. L'invenzione di una capitale*, Milano 1999, s. 181-192.

Zelenková 2020 — Petra Zelenková, *Sbírka univerzitních tezí z Národní knihovny ČR*, Praha 2020.

Zouhar 2007 — Jakub Zouhar, *Česká dominikánská provincie v raném novověku (1435–1790)* (disertační práce – Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy), Praha 2007.

ZSP 1923 — Michnův palác na Újezdě, *Za Starou Prahu: věstník pro ochranu památek* 9, 1923, s. 21–32.

Seznam vyobrazení

1. Praha, Malá Strana, palác Václava Michny z Vacínova, východní průčelí, cca 1644. Foto: autor.
2. Neznámý malíř, domnělý portrét Václava Michny z Vacínova, olej na plátně (?), cca 1638 (?), zámek Velké Losiny (inv. č. VL00141). Foto: archiv NPÚ, ÚPS Kroměříž.
3. Samuel Dvořák st., Pavel Michna z Vacínova, grafika, nedatováno. Foto: Österreichische Nationalbibliothek, zdroj: <https://onb.digital/result/11105F1D> (vyhledáno 10. 5. 2021).
4. Jan Hiebel, *Collegium Vetero Pragensis ...*, 1730, kvaš na pergamenu, Národní muzeum, Historická sbírka (inv. č. H2–22578). Foto: Národní muzeum; zdroj: www.esbirky.cz/predmet/125311 (vyhledáno 10. 5. 2021).
5. Friedrich Bernhard Werner, pohled na klášter malostranských dominikánů s kostelem sv. Máří Magdaleny, rytina, cca 1740. Reprodukce: Macek – Biegel – Bachtík 2015, s. 126.
6. Michnův palác a jeho okolí na plánu stabilního katastru z roku 1856. Zdroj: <https://www.dveprahy.cz/> (vyhledáno 10. 5. 2021).
7. Kampa, schéma zachycující rozsah a vlastnictví jednotlivých zahrad. Reprodukce: Merhout 1946, obr. 14.
8. Johann Joseph Dietzler, *Prospect der Königlichen Residenz und Kleineren Stad Prag ...*, kresba tuší, cca 1735, dříve ve Fürstliche Sammlungen Liechtenstein, dnes ztraceno (?). Reprodukce: Zdeněk Wirth, *Praha v obraze pěti století*, Praha 1932.
9. Johann Joseph Dietzler, *Prospect der Königlichen Residenz und Kleineren Stad Prag ...*, detail [„7. Schwarzenburgisches (sic!) Hauß“]. Reprodukce: ibidem.
10. Johann Joseph Dietzler, *Prospect der Mulden- Brücke zu Prag, nebst der Stadt ...*, grafika, detail, in: Carl Christian Schramm, *Historischer Schauplatz ...*, Leipzig 1735. Foto: Archiv hlavního města Prahy, zdroj: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=8E08D3FBB68611DF820F00166F1163D4&scan=1#scan1> (vyhledáno 10. 5. 2021).
11. Giovanni Paolo Foscari, *Il primo secondo e terzo libro della chitarra spagnola*, 1638, titulní list, s. p. (fol. 1r), Národní muzeum, České muzeum hudby (sign. IV C 97). Foto: Národní Muzeum.
12. Giovanni Paolo Foscari, *Il primo secondo e terzo libro della chitarra spagnola*, 1638, dedikační list, s. p. (fol. 2r), Národní muzeum, České muzeum hudby (sign. IV C 97). Foto: Národní Muzeum.
13. Johann Adam Delsenbach, *Vorderres Ansehen des fürstlich[es] Lichtenstein[es] Schloßes zu Blumenau in Mähren ...*, rytina, 1. pol. 18. stol. Foto: Moravská zemská

knihovna v Brně, zdroj: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:0a17bef1-22c6-4f80-ac8c-699ac22b1758> (vyhledáno 10. 5. 2021).

14. Michael Rivola, příčný řez kaplí sv. Romualda v Cholticích, rytina, in: Amandus von Friedenfels, *Encypon sumptuosae ac magnificae cappellae S. Romedii ...*, Pragae 1699. Reprodukce: Preiss 2008b, s. 184.
15. Jan Ignác Putz z Adlerstrhurnu (?), náčrt průčelí trinitářského kostela Nejsv. Trojice s návrhem chronogramů, 1711. Reprodukce: Horyna 1992, s. 114.
16. Richard Collins, dle Philipa Fruytierse, *Archanděl Michael jako bojovník proti Temnotě, Hříchu a Herezi*, rytina, in: Grobendoncq 1666, frontispis. Zdroj: <https://books.google.cz/books?id=GGBWAAAcAAJ&dq=de%20ortu%20et%20progressu%201666&hl=cs&pg=PP7#v=onepage&q&f=true> (vyhledáno 10. 5. 2021).
17. Znak Václava Michny z Vacínova s oslavným distichem, in: Grobendoncq 1666, nepag., *verso* titulního listu. Zdroj: <https://books.google.cz/books?id=GGBWAAAcAAJ&dq=de%20ortu%20et%20progressu%201666&hl=cs&pg=PP12#v=onepage&q&f=true> (vyhledáno 10. 5. 2021).
18. Praha, Staré Město, průčelí býv. jezuitského kostela Nejsv. Salvátora, Carlo Lurago, 1654–1660. Foto: autor.
19. Praha, Staré Město, kupole býv. jezuitského kostela Nejsv. Salvátora, Carlo Lurago (?), 1648–1649. Reprodukce: Bárta 1977, s. 147.
20. Nerealizovaný návrh novostavby klementinské koleje, kolorovaná kresba tuší, cca 1631, *Archivium Romanum Societatis Iesu* (sign. F. G. 1541/4/40). Reprodukce: Oulíková 2019, s. 20.
21. Alžběta Birnbaumová, dle nálezů Vojtěcha Birnbauma, *Plán staré části Tyršova domu*. Reprodukce: Birnbaumová – Krásný 1938, nepag.
22. Praha, Malá Strana, Michnův palác – pohled z ulice Na Újezdě. Foto: autor.
23. Narys vstupního průčelí býv. Michnova paláce před započítím vojenské přestavby a návrh jeho nové podoby, 1772 (Vojenský historický archiv Praha, Plány Praha, II 5). Reprodukce: Uličný 2017b, s. 1001.
24. Praha, Malá Strana, Michnův palác, nádvoří, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
25. Michnův palác, tehdy Šternberský, na tzv. Sadelerově prospektu Prahy, dle kresby Philippa van der Bossche vyryl Johann Wechter st., 1606. Reprodukce: Uličný 2017b, s. 990.
26. Plánová kopie nerealizovaného návrhu přestavby Michnova paláce v tzv. Dientzenhoferově skicáři (Bayerisches Nationalmuseum, inv. č. 4584), s. 111–112. Foto: autor.
27. Michnův palác na pražském pohledu Václava Hollara, 1649, dle kresby z roku 1636. Reprodukce: Uličný 2017b, s. 991
28. Praha, Malá Strana, Michnův palác, grafitti s letopočtem 1644. Foto: Národní památkový ústav, Generální ředitelství.

29. Půdorys přízemí, stavebně historický průzkum SÚRPMO, 1965. Foto: IPR Praha.
30. Půdorys prvního patra, stavebně historický průzkum SÚRPMO, 1965. Foto: IPR Praha.
31. Tomáš Amena, podélný řez příčným křídlem a pavilonem, 1921 (Národní technické muzeum, Archiv architektury a stavebnictví, fond 123, Tyršův dům). Foto: autor.
32. Praha, Malá Strana, Michnův palác, sál v přízemí pavilonu, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
33. Praha, Malá Strana, Michnův palác, sál v prvním patře pavilonu, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
34. Tomáš Amena, podélný řez severojižním dvorním křídlem Michnova paláce, 1921, detail (Národní technické muzeum, Archiv architektury a stavebnictví, fond 123, Tyršův dům). Foto: autor.
35. Johann Schuster, půdorys přízemí býv. Michnova paláce, 1789 (Vojenský historický archiv Praha, GD Praha III, inv. č. 9, kart. č. 24). Foto: autor.
36. Praha, Malá Strana, Michnův palác, pozůstatky grotty. Reprodukce: Bartůněk 2015.
37. Praha, Malá Strana, Michnův palác, čelní strana pavilonu východního průčelí. Foto: autor.
38. Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí. Foto: autor.
39. Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, boční křídlo. Foto: autor.
40. Praha, Malá Strana, Michnův palác, západní průčelí severojižního dvorního křídla. Foto: autor.
41. Praha, Malá Strana, Michnův palác, vstupní vestibul v přízemí severojižního dvorního křídla po úpravě Františka Krásného, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
42. Praha, Malá Strana, Michnův palác, schodiště před úpravou Františka Krásného, 1921. Reprodukce: Bartůněk 2015.
43. Praha, Malá Strana, Michnův palác, schodiště po úpravě Františka Krásného, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
44. Praha, Malá Strana, Michnův palác, velký sál před úpravou Františka Krásného, 1921. Reprodukce: Bartůněk 2015.
45. Praha, Malá Strana, Michnův palác, velký sál po úpravě Františka Krásného, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
46. Praha, Malá Strana, Michnův palác, bývalá Karáskova galerie, první pokoj enfilády prvního patra zahradního křídla, pohlednice z roku 1925. Zdroj: archiv autora.
47. Praha, Malá Strana, Michnův palác, boční strana pavilonu východního průčelí, detail. Foto: autor.
48. Friedrich Renner, půdorys přízemí bývalého Michnova paláce, detail, sál v přízemí pavilonu východního průčelí, 1774–1775 (Vojenský historický archiv Praha, Plány Praha II). Foto: autor.

49. Praha, Malá Strana, Michnův palác, klenutá předsíň ve dvorním traktu bočního zahradního křídla, detail. Foto: autor.
50. Praha, Malá Strana, Michnův palác, zčásti rekonstruovaná štuková výzdoba jedné z místností dvorního traktu bočního zahradního křídla. Foto: autor.
51. Tomáš Amena, půdorys přízemí Michnova paláce, 1921, detail (Národní technické muzeum, Archiv architektury a stavebnictví, fond 123, Tyršův dům). Foto: autor.
52. Michnův palác na pražském prospektu Josefa Šembery, 1831. Foto: Archiv hlavního města Prahy, zdroj: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=DE90AF9FF74411E1A4D26C626D41E503&scan=1#scan1> (vyhledáno 10. 5. 2021).
53. Michnův palác na Langweilově modelu Prahy, Antonín Langweil, 1826–1837. Foto: Muzeum hlavního města Prahy.
54. Praha, Malá Strana, Michnův palác, jižní křídlo vnitřního nádvoří. Foto: autor.
55. Řím, casino Villy Borghese, vstupní průčelí ve stavu před pozdějším odstraněním velké části sochařské výzdoby, Flaminio Ponzio a Giovanni Vasanzio, 1608–1613; nakreslil a vyryl Alessandro Specchi, in: Domenico de Rossi, *Il quattro libro del Nuovo teatro delli palazzi in prospettiva di Roma moderna*, Roma 1699, fol. 14. Zdroj: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b105056092/f20.item> (vyhledáno 10. 5. 2021).
56. Řím, zahradní průčelí casina Villy Medici, Bartolomeo Ammannati, od 1576. Reprodukce: Coffin 1979, s. 225.
57. Řím, Casino del Bel Respiro, Villa Pamphilj, Alessandro Algardi, 1645–1648. Foto: autor.
58. Řím, Casino del Bel Respiro, Villa Pamphilj, Alessandro Algardi, 1645–1648, in: Domenico de Rossi, *Studio d'architettura civile ... Parte terza*, Roma 1721, fol. 77. Foto: Architecture Library, University of Notre Dame.
59. Řím, vstupní průčelí Villy Giulia, Jacopo Barozzi da Vignola, 1551–1555. Reprodukce: Coffin 1979, s. 104.
60. Řím, Palazzo Crescenzi, Nicolò Sebregondi, kolem 1610, vyryl Giovanni Battista Falda, in: Giovanni Giacomo de Rossi, *Nuovi disegni dell'architettura, e piante de palazzi di Roma de piu celebri architetti*, Roma [1655], fol. 16. Zdroj: <https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/ferrerio1655bd2/0016> (vyhledáno 10. 5. 2021).
61. Řím, Palazzo Barberini, rizalit zahradního průčelí, Carlo Maderno, Gian Lorenzo Bernini, Francesco Borromini, 1628–1633. Foto: autor.
62. Řím, nymfeum Villy Giulia, Jacopo Barozzi da Vignola, Bartolomeo Ammannati, 1551–1555. Foto: autor.
63. Frascati, Villa Aldobrandini, Giacomo della Porta, Carlo Maderno, Giovanni Fontana, od r. 1601. Reprodukce: Uličný 2017b, s. 1005.
64. Řím, bazilika Santa Bibiana, Gian Lorenzo Bernini, 1625, in: Domenico de Rossi, *Studio d'architettura civile ... Parte terza*, Roma 1721, fol. 40. Foto: Architecture Library, University of Notre Dame.

65. Řím, casino villy Pigneto Sacchetti, Pietro da Cortona, od 1638. Nakreslil a vyryl Alessandro Specchi, in: Domenico de Rossi, *Il quattro libro del Nuovo teatro delli palazzi in prospettiva di Roma moderna*, Roma 1699, fol. 44, detail. Zdroj: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b105056092/f50.item> (vyhledáno 10. 5. 2021).
66. Andrea Palladio (podle Giulia Romana), půdorys paláce Thiene, Vicenza, dřevoryt, in: Palladio 1570, kniha II., s. 13. Zdroj: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k322764c/f85.item> (vyhledáno 10. 5. 2021).
67. Baldassare Peruzzi, Setkání krále Šalamouna a královny ze Sáby (detail), Palazzo della Cancelleria, cca 1518/1519. Reprodukce: Frommel 1990, s. 159.
68. Andrea Palladio, Villa Godi v Lonedu, dřevoryt, in: Palladio 1570, kniha II., s. 65. Zdroj: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k322764c/f133.item> (vyhledáno 10. 5. 2021).
69. Lonedo, Villa Godi, Andrea Palladio, 1537–1542. Reprodukce: <https://www.culturaveneto.it/uploads/attachments/ck1aid4sy1jyrwwumqyfdzgbq-70848.pdf> (vyhledáno: 10. 5. 2021).
70. Řím, Casino del Bel Respiro, půdorys vstupního podlaží, in: Domenico de Rossi, *Studio d'architettura civile ... Parte terza*, Roma 1721, fol. 76. Foto: Architecture Library, University of Notre Dame.
71. Andrea Palladio, Villa Capra, zv. La Rotonda, půdorys a řez, dřevoryt, 1570, in: Palladio 1570, kniha II., s. 19. Zdroj: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k322764c/f91.item> (vyhledáno 10. 5. 2021).
72. Gioacchino Altobelli, demolice *casina* villy Peretti-Montalto, 1868. Foto: FONDOROMANO, zdroj: <http://www.fondoromano.com/index.php?mi=020301&itm=A469> (vyhledáno 10. 5. 2021).
73. Řím, casino Villy Montalto, Domenico Fontana, 1578–1587, in: Fontana 1590, fol. 126. Zdroj: <http://bibliotheque-numerique.inha.fr/idviewer/35317/84> (vyhledáno 10. 5. 2021).
74. Řím, palác Filippa Adimariho, Giulio Romano, cca 1520, hypotetická rekonstrukce uličního průčelí. Reprodukce: Frommel 2002a, s. 46.
75. Sebastiano Serlio, *Una parte della facciata davanti dell palazzo del governatore*, in: Sebastiano Serlio, *Sesto libro d'architettura*, rkp., cca 1550, fol. 66r (Avery Architectural & Fine Arts Library, Columbia University, sign. AA520 Se619 F). Reprodukce: Myra Nan Rosenfeld et al., *Serlio on Domestic Architecture*, Mineola / New York, tab. LXVI.
76. Sebastiano Serlio, *Faccia della porta; Fianco della porta*, in: Sebastiano Serlio, *Sesto libro d'architettura*, rkp., cca 1550, fol. 66r, rozklad (Avery Architectural & Fine Arts Library, Columbia University, sign. AA520 Se619 F). Reprodukce: Myra Nan Rosenfeld et al., *Serlio on Domestic Architecture*, Mineola / New York, tab. LXVIa.
77. Tivoli, Villa d'Este, průčelní lodžie, Pirro Ligorio, 1566–1568. Foto: autor.
78. Giacomo Lauro, Villa d'Este v Tivoli, in: Idem 1630, fol. 161r (Knihovna Národního muzea, sign. Umění 86 D 00006). Foto: autor.

79. Řím, brána bývalé zahrady Altemps, Onorio Longhi, 1585–1595. Foto: autor.
80. Řím, brána bývalé zahrady Altemps, detail. Foto: autor.
81. Řím, brána bývalé zahrady Altemps, původní situace, cca 1865–1870. Foto: FONDOROMANO, zdroj: <http://www.fondoromano.com/index.php?mi=020301&search=altemps&itm=A657> (vyhledáno 10. 5. 2021).
82. Řím, Palazzo Pamphilj, průčelí, Girolamo Rainaldi, 1644–1650. Foto: autor.
83. Řím, Palazzo Pamphilj, Girolamo Rainaldi, nakreslil a vyryl Alessandro Specchi, in: Domenico de Rossi, *Il quattro libro del Nuovo teatro delli palazzi in prospettiva di Roma moderna*, in Roma, 1699, fol. 22, detail. Zdroj: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b105056092/f28.item> (vyhledáno 10. 5. 2021).
84. Girolamo Rainaldi, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana, Vat. lat. 11258, fol. 173). Reprodukce: Leone 2008, s. 188.
85. Girolamo Rainaldi, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana, Vat. lat. 11258, fol. 174). Reprodukce: Leone 2008, s. 189.
86. Potvrzení úřadu *maestri di strade di Roma* (dat. 18. června 1645), postupující, dle přiložené kresby, části veřejného prostranství stavbě průčelí paláce Pamphilj (Archivio Doria-Pamphilj, sign. 88.35.1). Reprodukce: Fasolo 1960, tab. 39b.
87. Francesco Borromini, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, před polovinou roku 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana, Vat. lat. 11258, fol. 176). Reprodukce: Leone 2008, s. 185.
88. Francesco Borromini, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, před polovinou roku 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana, Vat. lat. 11258, fol. 177). Reprodukce: Leone 2008, s. 186.
89. Francesco Borromini, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, před polovinou roku 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana, Vat. lat. 11258, fol. 180). Reprodukce: Leone 2008, s. 187.
90. Girolamo Rainaldi, půdorysný návrh *piano nobile* paláce vévody Francesca I. d'Este v Modeně, 1631 (Archivio di Stato di Modena, Mappario Estense, Fabbriche, 85). Reprodukce: Jarrard 1999, s. 106.
91. Modena, palác vévody Francesca I. d'Este, Bartolommeo Avanzini, započato 1634. Foto: Alinari (Rhode Island School of Design), zdroj: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/community.28259688> (vyhledáno 10. 5. 2021).
92. Giacinto Barozzi da Vignola (dle Jacopa Barozziho da Vignola), nárys hlavního průčelí paláce Farnese v Piacenze, 1560–1561 (Archivio di Stato di Parma, Governo Fareneseano, Fabbriche ducali e fortificazioni, b. 8, Facciata D). Reprodukce: Tuttle – Adorni – Frommel – Thoenes 2002, s. 318.
93. Baldassare Peruzzi, zaměření realizované části paláce dei Tribunali a kostela San Biagio (Uffizi, Gabinetto Disegni e Stampe, sign. A109v). Reprodukce: Suzanne B. Butters – Pier Nicola Pagliara, *Il palazzo dei Tribunali, via Giulia e la Giustizia: strategie politiche e urbane di Giulio II*, in: Gábor Hajnóczi – László Csorba (eds.),

Il Palazzo Falconieri e il palazzo barocco a Roma, Soveria Mannelli 2009, s. 29–280, zde s. 248.

94. Girolamo Rainaldi a Giovanni Battista Magnani (atr.), návrh nového paláce *del comune* v Parmě, 1606 (Archivio di Stato di Parma, Mappe e disegni, vol. 3, n. 7) Reprodukce: Adorni 1974.
95. Řím, villa Nobili, Girolamo Rainaldi, Francesco Peparelli, 1634–1639. Foto: autor.
96. Řím, villa Nobili, Girolamo Rainaldi, Francesco Peparelli, 1634–1639. Foto: autor.
97. Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, detail. Foto: autor.
98. Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, detail. Foto: autor.
99. Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, detail. Foto: autor.
100. Gian Lorenzo Bernini, Alessandro Algardi, komemorativní socha Carla Barberiniho, 1630 (Palazzo dei Conservatori, Řím). Reprodukce: Montagu 1985, tab. 19.
101. Řím, Palazzo Mattei di Giove, nádvoří s panovnickým cyklem (Pietro Lanbrusci, Baldassare Mari a Alessandro Naldini; 1634–1636), v popředí busta habsburského císaře Karla V. Foto: autor.
102. Hubert Goltzius, medailon s poprsím římského císaře Aula Vitelia, in: Idem 1557, fol. 9r. Zdroj: <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/goltzius1557bd1/0057> (vyhledáno 10. 5. 2021).
103. Hubert Goltzius, medailon s poprsím římského císaře Magna Decentia, in: Idem 1557, fol. 73r. Zdroj: <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/goltzius1557bd1/0185> (vyhledáno 10. 5. 2021).
104. *Boemorum reges elogiis illustrati ...*, [Praha] asi 1628, titulní list. Zdroj: <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10797863?page=3> (vyhledáno 10. 5. 2021).
105. Portrétní medailon Karla IV. s oslavným distichem, in: idem, nepag. Zdroj: <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10797863?page=24> (vyhledáno 10. 5. 2021).
106. Portrétní medailon Rudolfa II. s oslavným distichem, in: ibidem. Zdroj: <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10797863?page=44> (vyhledáno 10. 5. 2021).
107. Giacomo Lauro, palác císaře Augusta na Palatinu, in: Idem 1630, fol. 98r (Knihovna Národního muzea, sign. Umění 86 D 00006). Foto: autor.
108. Giacomo Lauro, palác císaře Konstantina na Lateránu, in: ibidem, fol. 102r (Knihovna Národního muzea, sign. Umění 86 D 00006). Foto: autor.
109. Giacomo Lauro, dedikace parmskému vévodovi Rannucciovi I. Farnese, in: ibidem, fol. 81r (Knihovna Národního muzea, sign. Umění 86 D 00006). Foto: autor.
110. Giacinto Barozzi da Vignola (dle Jacopa Barozziho da Vignola), kopie definitivního návrhu půdorysu přízemí paláce Farnese v Piacenze, cca 1560 (Royal Collection Trust, inv. č. RCIN 910499). Zdroj: <https://www.rct.uk/collection>

[/search#/1/collection/910499/project-drawing-for-the-palazzo-farnese-piacenza](#)
(vyhledáno 10. 5. 2021).

111. Giacomo Lauro, dům Scipiona Africana, in: Idem 1630, fol. 100r (Knihovna Národního muzea, sign. Umění 86 D 00006). Foto: autor.
112. Neznámý rytec, dle kresby Giovanniho Tommasa Borgonia (1668), Valentini. Prospectus versus Eridanum, in: Theatrum statuum regiae celsitudinis Sabaudiae ducis ..., Amstelodami 1682. Zdroj: https://castellodelvalentino.polito.it/?page_id=995 (vyhledáno 10. 5. 2021).
113. Karel Škéta, *Sláva Čechie pod přízří nebes a císaře*, 1673, kresba (Národní galerie Praha). Reprodukce: Preiss 1979, s. 59.
114. Bartholomäus Kilian, podle kresby Karla Škréty, oslava „Domu rakouského“ a jména císařovny Markéty, tisk, 1669. Reprodukce: Neumann 2000, nepag.
115. Praha, Staré Město, Klementinum, průčelí bývalé jezuitské koleje při Křížovnické ulici, Carlo Lurago, od 1654, detail. Foto: autor.
116. Jakob Hýbel, podle Giovanniho Battisty Carloneho, *Augustum pegma* ..., 1622, grafika (Albertina, Vídeň). Reprodukce: Pötzl-Malikova 2010, s. 1245.
117. Řím, San Gregorio Magno, náhrobek Virgilia Crescenziho, Onorio Longhi, 1692. Foto: autor.
118. Giovanni Battista Mola, průčelí brány zahrady Altemps, kresba, nedat. (Collezioni delle Civiche Raccolte d'Arte Applicata del Castello Sforzesco, Gabinetto dei Disegni, sign. VII.51a). Zdroj: <http://graficheincomune.comune.milano.it/GraficheInComune/immagine/SM+7,51> (vyhledáno 10. 5. 2021).
119. Giovanni Battista Mola, průčelí brány zahrady Altemps, kresba, nedat. (Metropolitan Museum of Art, Harry G. Sperling Fund, sig. 1979.61.1, fol. 42). Reprodukce: Bean – Turcic 1982, č. kat. 13/k, s. 311.
120. Francesco Caratti, půdorys jižní poloviny prvního patra Černínského paláce, nedat. Reprodukce: Horyna – Preiss – Zahradník 2001, s. 25.
121. Neidentifikovaný návrh rezidenční architektury, tzv. Dientzenhoferův skicář (Bayerisches Nationalmuseum, inv. č. 4584), s. 96. Foto: autor.
122. Neidentifikovaný návrh rezidenční architektury, tzv. Dientzenhoferův skicář (Bayerisches Nationalmuseum, inv. č. 4584), s. 155–156. Foto: autor.
123. Neidentifikovaný návrh rezidenční architektury, tzv. Dientzenhoferův skicář (Bayerisches Nationalmuseum, inv. č. 4584), s. 151–152. Foto: autor.

Textová příloha

*Gräflich Michnisches Inventarium (1667/1668)*³⁴⁸

Národní knihovna České republiky, Praha; signatura: XXIII.D.59, fol. 1r–21r (celkový rozsah: 92 ff.); nepublikováno

fol. 1r

Mit der röm[ischen] kayserlihen auh zu Hungarn und Böheimb könig[lichen] may[estäts] rätthe und verordneten pragerischen unterambtleuthe bey der landtafel im königreich Boheimb verwilligung. Ist dem wolgebohrnen Sigismundo Michna von Weyzenhoffen, röm[ischen] kay[serlichen] may[estäts] rath hoflehen und cammerraths beysitzern in dem königreich Boheimb. Alß von weyland seinen vettern, dem auh wohlgebornen Wentzeln grafen von Weyzenhofen, hohgedacht ihrer kay[serlichen] may[estäts] rath, landrechts beysitzern im königreich Böheimb und hauptman der königlichen Alten Statt Prag. Vermöge seines aufgerihten der könig[liche] landtafel, in dem dritten oliven farben khaufquatern anno 1667 den 23. monathstag Maii sub litt[era] n[umero] 10 ein verleibten testaments, sub [?] und fünfftens begrieffenen verordnung eingesetzten rechten und wahren erben. Der Adam Ernst Chladnowsky von Langendorf camerling bey der gemelten könig[liche] landtafel zur erblihen einführung. in daß in der könig[lichen] Kleinen Statt ~~Prag~~ Prag auf dem Augezd ligenden landtaflihen

fol. 1v

hauß, sambt darzugehörigen, garten, und der darbeyliegenden wassermühl, wie auh allen appertinentien recht gerechtikeiten, wie es gedachter graf von Weitzenhofen besessen, und genossen, cum beneficio legis et inventarii und beschreibung, aller in diesen hauß befindlihen zu dieser verlassenschaft gehörigen mobilien und fornussen, von ambt der könig[lichen] landtafel ertheilet, und abgefolget worden. Actum den 4. Junii anno 1667.

---

³⁴⁸ Transkripci jsem prováděl s přihlédnutím k zásadám pro přepis raně novověkých dokumentů psaných německy, které vznikly před rokem 1750. Zkratky byly rozepsány do hranatých závorek, doplňovaný text se řídí dnešním pravopisem. Kulaté závorky se v nacházejí tam, kde jsou závorky užity i v originální písemnosti. Často používané zkratky ponechávám ve zkrácené podobě.

In einer grosen eysernen kastentruhen, ist gefunden worden, bey dem cassirer in der cammer, am baren geld wie folget.

In einem sackh von unterschiedlicher mintz ... 127 f. 8 kr.

Mehr in einem sackh von unterschiedlieher mintz ... 133 f. 28 kr.

fol. 2r

In einen sackh ... 621 stuckh duk[aten].

Mehr in einen andern sackh 1006 stuckh duk[aten].

Mehr an doppel ducaten 200 stuckh od[er] 400 duk[aten].

3 stuckh frischnabler ieden zu 2 ducaten thuet ... 18 f. — .

Am doppelten portuglesern ieden zu 20 ducaten ... 4 stuckh.

Gantze portugleser ... 19 stuckh.

Halbn portugleser ... 4 stuckh.

Und einfahe ducaten ... 40 stuckh.

Macht zusammen in allen 330 duc[aten].

Gold cronnen ... 2.

Einschichtiger ducaten ... 1.

Die (titul) frau Angelina Anna Sibilla verwitibte gräfin von Weytzenhofen hat auß ihren zimmer und quardaroba tragen lassen in das vorhaus nahfolgende sachen, welhe nit

fol. 2v

verpetschiert gewesen, auch die quardaroba nit verpetschiren, auh unß darein nit lassen wollen.

Ein creutz von gold auf art einer monstrantzen gemacht, unden mit rubin und klein diamanteln versetzt, in der mitten wie Christus im grab ligt so ein engel halt, oben ein crucifix, alles von gold.

Welhes von Mansfeldischen herrühren soll.

Mehr ein von cronnen gold trinckhgeschier von schmeltz werckh, auf 8: helfenbeinernen kleinen löwen stehend, und mitten über den fueß ein merpferd mit außgesetzten granaten.

Eine kristalene geschnittene trinckhschalen, mit gold an ecken gefast in einem futral ... 1.

fol. 3r

Leylacher von wallischer arbeit genöth so auh porten und spitzen ... 4.

Darbey vier küssel von dergleihen arbeit.

Tepiht mit seiden außgenöht ... 2.

Alles dieses von Maßfeldischen horrühren solle.

Von klaidern.

Ein kleid hosen und wammes von aschen farben zeug, mit gold und silbernen gallonen gebrämbt, mit blumeran und roth atlaß silber band gezihret.

Ein wames von gold stuckh mit schwartzen seidenen spitzen gebrämbt.

Ein mit gold und silber gestigtes wergehenckh mit näker farben sammet gefutert.

Ein baar silberne sporen. Id est 1 baar.

Ein schwartz tuhene waltrape, mit seidenen schwartzen frantzen.

fol. 3v

Ein blumeran farben sammetener sattel, mit gold und silbernen gallonen, durh und durh verbrämbt, sambt neuen paar holftern, auh dergleihen gebrämbt, darbey lederne deckhen, worbey eine ristung von schwartzen rümmen.

Ein baar holftern mit roth sammeten kappen und silbernen frantzen.

Ein haubtgestel vor und hinterzeug mit silbernen knöpfel und pukeln auf ein pferd.

Ein regimentstab an ecken mit silber und vergold.

Ein anders ungerishes haubtgestell, mit vor und hinterzeug, ao mit mößingenen pucklen und ciraten beschlagen.

Türkische gute töppicht ... 4.

Mehr ein alter türkischer toppicht ... 1.

fol. 4r

Roth tuhener toppicht mit blauen seidenen frantzen ... 2.

Ein schlechter zerrißener toppicht ... 1.

Fenster fürhüng von grün kronrasch ... 6.

Ein alter sarasener topicht ... 1.

Grose in folio alte pargamenene geschribene bücher 30 stuck, welhe hernah in die bibliothec hinauf getragen und alda under anderen beschriben worden.

In das vorhauß bey der tafeilstuben hat die frau grafyn witib auß ihrem zimmer laßen bringen.

Ein baar ohrgehöng von böhmischen diamanten und kleinen rubineln versetzt.

Eine maschen mit dergleihen böhmischen diamantenstein und rubindl eingesetzt.

fol. 4v

Ein zitterte nadl von dergleihen stein

Ein dergleihen klein halßanhengl von dergleichen stein außgesetzt.

Dieses alles von der graf[in] Mantsfeldin herrühen solle.

In dem vorhauß bey der tafeilstuben gefunden worden.

Runder und langlihter Tisch ... 2.

Lahnstiel ... 7.

3 faßer voll büher so denen Kotwischen gehörig.

Wie wohlen man daß der frauen gräfin von Weyzenhofen witib in ihres ehgemahls testament verschaffte silber und verlegirte custosische klainodien zu inventiren begeret, so hat sie frau grafyn, weder ein noh daß ander inventiren lassen wollen, war wider beyde herren

fol. 5r

erben protestirt und gebetten daß solhes ad notam möchte genomen werden.

In dem unteren neüen gebäu gleich wo man hinein gehet.

Schafwolle drey große und ein kleiner sackhe.

Tisch, einer ohne blat ... 3.

In dem anderen zimmer.

Eine runde tafeel so man außbreiten kann.

Item ein tisch.

In dem dritten zimmer.

Ein marmelsteinerner tisch darauf man in brettspil spilen kann gemusiret 1.

Nebens 4 hölzener tischel.

Eine schöne neue bethstatth von wundholtz.

fol. 5v

In dem vierten zimmer

Ein tisch von kips ... 1.

In dem fünften zimmer.

Ein tisch.

Ein 8 eckihter spigel ram vergold.

Eyserne stangel zur thüer ... 4.

In der cammer.

Eine schwartze bethstatt ... 1.

Instrument fliegl ... 2.

Leimbath über ein schieff.

Eine mösingene wasserkunst.

Blumenkrige von leimb ... 13.

Mehr in dem unteren neüen gebäu.

Ein metalenes feldstückhel.

Mehr ein regimentstückel von eysen

Hagelbüchsen von eysen in holtz eingefast.

fol. 6r

Ein tupelhaken ... 1.

Ein metallener peller.

Ein kupferne große schalen zu einer wasserkunst in zwey stuckhen.

Ein schwitzbath von holtz mit dem deckel.

In dem oberen gebäu.

In dem vorhauß achene bretter, 14 und eine trag zum schallen.

Auff dem saal

Eine große runde tafel.

Gemeine tische ... 7.

Außgeschnittene stiel ... 6.

Item andere schlechte stiel ... 23.

Eine schwartze sänfften mit schwartzen leder überzogen, inwendig mit rothen cartiß gefietert, sambt den stangen.

Leibstuel ... 3.

Eine zerlegte gemeine bethstath ... 1.

fol. 6v

Ihr may[estäts] des rom[ischen] kay[sers] Ferdinandi Tertii ein gantzes contrafect in vergolden ramen eingefast, ingleihen der röm[ischen] kayserin ein contrafect auh in goldenen ram wie daß andere eingefast.

Ein kleines dominicaner bildt, von einem kind von türkischer geburth nah dem es gefangen worden, den dominicaner orden angenommen.

In dem vorderen zimmer.

3 ½ stuck grabe leimath auf die säckhe.

Lange taflen ... 2.

Seßel von rothen zuehten mit grinen frantzen ... 2.

In dem ersten der frauen grafin zimmer.

Ein schöner roth schilkrotener schreibtisch von ebenholtz, sambt dem fueß, solle der frauen grafin zugeheren.

Der verwitibten röm[ischen] kayserin Eleonora brust contrafect.

fol. 7r

Ein kleines schreibtischel auh von rothen schilkrotten, mit allerhand bluemwerckh eingelegt, sambt einen tischel auh von solher materi, soll auh der frauen graffin zugehören.

Ein kleines landschafftlet von allerhandt vögel in einem schwartzen ramb eingefast.

Bilder von allerhand früchten in schwarzen ramb ... 4.

Mehr ein bilt von blumwerckh auh in schwartzen ramb ... 1.

Ein spigel in schildtkrotten eingefast mit zirathen außgelegt.

Grosse seßel von dergleihen farb und zeig auh mit rothen und zitron farben frantzen ... 2

Mehr kleinere sessel von dergleihen farb und zeüh mit rothen und zitron farben frantzen ... 3.

Mehr große sessel von rothen damask auh mit rothen und zitron farben frantzen ... 2.

fol. 7v

Ein blumeran farbes tishel von kips arbeit, sambt dem schueblad, darin ein bild worauf Christus der Herr wie er in grab gelegen, gemahlet ist, in schwartzen ramben eingefast 1. Schlechter tish ... 1.

Ein großes stuckh spallier von roth carmasin und citron farben gemusirten damask, oben mit roth und citron farben seidenen frantzen ... 1.

Mehr kleinere 4 stuckh von solher gattung, wor mit daß zimmer behönget ist.

Ein portir von ebenmäßigen damask mit frantzen ... 1.

Grüne farber führung von kronreisch ... 3.

Fenster vortüher von rothen tuch.

Die frau graffin witib hat durh ihren gevölmächtigen vorbringen lassen daß alles dieseß ihr eigenthumlich zugehören solle.

fol. 8r

In dem andern zimmer.

Eine schwartz gebaitzte bettstatt so aufen türkischen spalier stehet, ist umbgehönt mit 6 roth carmasin geblüemten damasketenen blättern sambt dem krantz, mit golt und roth karmasinen franzen, deßen himmel auh mit solhen damask uberzogen, und die bethstatt unten herumb mit ebenmeßigen damask eingefasset, darinen 3 moderozen von blauen zwilling, neben 2 kopf polstern, und ein uberbeth von roth karmasin taffet, derbey noh 2 kopf küsen auh von karmasin taffet, mit pflaumb federen gefühlt.

fol. 8v

3 bletter von roth karmasin taffet, zum fenster vörhängen mit seidenen rothen franzen.

Leimwath zum bedekhen daß beth in 2 stuckhen.

Schöne spalier von leder, der boden vergold, darauf schöne bluemen und ciraten von allerhand farben, in diesen zimmer ungehönt, 7 stukh.

fol. 9r

Fenster fürhüng von grinen cronreisch ... 3.

Fenster vorstüher von rothen tuch ... 3.

Schlechte stull ... 1.

In dem dritten zimmer.

Schöne große weldkugel mit einem blauen tuh behängt ... 2.

Roth sammete große sessel, mit roth karmasinen frantzen, so mit leimwath überzogen ... 4.

Ein neüer tragsessel von rothen sammet mit frantzen ... 1.

Mehr ein alter tragsessel auh mit solhen sammet ... 1.

Deß erzerzogs Leopoldi ietzt regiren den röm[ischen] kay[sers] ein brust contrafect in einer schwartzen ram eingefast ... 1.

Des erzherzogs Leopoldi ein gantzes contrafect ohne ram ... 1.

Deß kaysers Ferdinandi tertii, brust contrafect in nuß farben ram mit einer vergolten laisten ... 1.

fol. 9v

Der verwitibten kayserin Leonora brustcontrafect, mit nuß farben ram und vergolten laisten eingefast ... 1.

Des römischen kö[nigs] Ferdinandi Quarti brustcontrafect, in der gleihen ram eingefast ... 1.

Ein solher ram ohne bild ... 1.

Große landschafften in einer größe in nueß farben ram, mit vergolden leisten eingefast ... 3.

Bilder in einer greße von dem Paris Andromachae und daß dritte von Arcus gemahlet mit nueß farben und gold gezierten ram eingefast ... 3.

Ein schönes kuhelbild mit dergleihen ram eingefafet ... 1.

Ein schönes bild banchetto marino gemahlet, auh mit solhen ram ein gefast ... 1.

fol. 10r

Ein große landschafft darauf Maria Magdalena in der wisten gemahlet auh mit der gleihen ramb ... 1.

Nova totius terrarum orbis tabula 1.

Unterschdlihe mappen auf blinden ramben ... 12 stukh.

Die statt Neapolis und die statt Genua von kupfferstih, in großen ramben ... 2.
Bilder auf holtz gemahlet alte ein manß und weibs bild ... 2.
Eine bettstatt vor ein persohn von weißen holtz, darinen eine schlechte modrotzen von
grober leimwath, ein polster, eben auf ein alter lederner teppicht, so goldt farb
angestrichen.
Ein stuckh, grün türkische spalier.
Ein topelhaken, neben 2 mußqueten.
Schieff fandel [?] von gelb und weißen pfaffenv taffet ... 4.
Alte spalier von rothen damasin mit seidenen frantzen in dem zimmer umbgehenget ... 8
stukh.

fol. 10v

In dem cabinet.

Ein kleines tischel von blauen kips auf einem weißen hölzernen fueß gesetzt ... 1.
Stuel ... 1.

Klaider welhe deß seeligen grafen jünger cammerdiner abgefihret hat.

Ein klaid von schwarzen terzenel, mit hosen, wammes, und mantel, mit schwartz seidenen
spitzen und plusch gefütteret.

Mehr einer von schwarzen terzenel, mit schwarzen taffet gefühertten mantel mit
schwarzen seidenen spitzen.

Ein schwartz tuchenes kleid sambt den mantel seidenen strimpf und kniebändern.

Schwartz kleid von herrn zeug ohne mantel.

fol. 11r

Ein von trestamin farb tuchenes reißkleidt, mit dem caput, seidene strimpf, und dergleihen
farb kniebander.

Ein von silber farben tuch, peltz, mit fuchßen gefühert.

Schwartz castorene hut ... 3.

Eine türksche [!] hauben von rothen Sammet.

Der cammerdiner hat bey sich von geld gehabt, welhe er abgeführt, in unterschitlicher
mintz.

Erstlih in müntz ... 84 f. 17 kr.

Mehr an duckaten ... 40 stuckh ... 120 f.

In der summa zusammen ... 204 f. 17 kr.

In der freilen zimmer.

Ein schöner schwarzer schreibtisch, gantz mit silbern leisten und ziraten eingelegt, so von der graffin Manßfeldin herrühret.

fol. 11v

Mehr ein anderer kleinerer schreibtisch von rothen schildkrotten mit allerhand vögelen, und silbernen leisten eingelegt, welher auf vier vergolten kugeln stehet, so auf von der graffin Manßfeldin herrühret.

Diese alle bende mit der gleichen materi postamenten.

Mehr ein schreibtisch von schwarzen ebenholtz schön gezihret, mit allerhand jaspis außgeleget, auh Mandsfeldish.

Ein großer spigel in einen futral von ebenholtz und jaspis wie der schreibtisch ist eingeschlagen auh Manßfeldis.

Mößingene fewierspritzen...1.

Ein zeiguhr auf einen breth, waran der prager schloß thurn gemahlet ist.

Unterschiedlihe große lederne spalier der boden daran vergold, und darauf mit allerhand schönen blummen und ziraten gemahlet ... 20 stuckh.

fol. 12r

Große türkische spalier ... 6.

Grüne fenster fürhäng von granreisch ... 2

In deß herren grafen seeligen nechst der tafeilstuben cammer.

Ein schreibtisch von ceder und cypres holtz inwendig mit schön mallery und figuren gemahlet, gantz lähr.

Ein anderer schreibtisch mit einen abgerißenen schlößel, von ewenholtz mit mößing beschlagen und vergold, worinen sich befunden ein beütel von seiden, darinnen nichts anders alß eine kleine zettele gefunden worden, worauf specificiret, primo 300 f. am geld item 50 duck[aten].

Mehr ein guldener groschen von 16 dukaten, item 50 f. am thalrn darzu gegeben 100 f. welche sich aber darinen nit befunden. Sine dato und ohne unterschrifft.

Ein schreibtafel von horn darienen in hebreischen sprah etwoß eingezeichnet worden.
Eine mit des herrn graffen seel[igen] eigene handgeschribene specification pr[o]

fol. 12v

p[ro] 674 f. 55 kr. 3 d. sub dato 7. Aprilis anno 1667 welhe der cammerdiner Hanß Blaziek
in unterschiedliher posten empfangen und zuverathen haben wirdt.

Ein schreibtisch von nuß farben holtz darinnen kayserlihe schreiben.

Ein paquet von anno 1620 1621 biß 1622.

Mehr ein anders paquet von a[nno] 1624 1625 tertio anno 1626.

Virtes paquet von a[nno] 1629 bis a[nno] 1630 /vepsáno: finftes paquet von a[nno]1631/
Sechstes paquet anno 1632.

Unterschiedliche quittungen von der frauen grafın gebohrener Michnin alß der Slawatin,
in ein paquetel gebunden.

fol. 13r

Specification der gewöre in der bennenten cammer.

Lange flinten ... 1.

Lange feüerröhr ... 1.

Ein doppelte flindt carbin mit zwey lauff ... 1.

Wider eine flindt carbin ... 1.

Ein stutzrohr ... 1.

Gleihe stützel vom stiffter ... 2.

Ein schöner stutz auh stieffterin mit bain außgelegt in einer grinnen koppen ... 1.

Kleine stutzröhel ... 3.

Item klein stutzröhel ... 1.

Flint pistohlen von ebenholtz, an der schafft seindt hundtsköpfen in rothen
koppen ... 1 par.

Niederländische pistohlen von indianischen holtz geschiffet, im rothen koppen ... 1 par.

Flint pistohlen mit doppelten lauffen ... 1 par.

Ein paar flint tercerol ... 1 par.

fol. 13v

Mehr bantitel... 1 par.

Ein halbe partisan ... 1.

Ein springstockh mit braiten spitz ... 1.

Eine pikhen auf indianische manier gemahlet ... 1.

Silbernere degen ... 1.

Mueßqueten ... 1 par.

Palester ... 1.

Ein lineal von metal übergoldt zum astronomischen sachen, sambt andern unterschiedlichen mathomatischen instrumenten.

Daß römischen kaysers Leopoldi Brust conterfect in einem kiriß gemahlet, mit einem vergulden ramb.

Eine statua von metal Hercules.

Eine andere klainere statua, Mercurius, landtmappen ... 3.

Instrument ... 1.

Ein zerbrohenes positiv ... 1.

fol. 14r

Landkarten auf einem pargament ... 1.

Brethspiel von ebenholtz, die stein darinen von helfenbein und ebenholtz ... 1.

Gittarn, mit hölfenbein außgelegt ... 1.

In einer gantz eysernen truhnen, von schrifftten.

Ein kayserlihes general absolutorium in originali.

Grafliche diploma des Paulen grafen von Weizenhofen.

Confirmation brief auf des graf[lichen] privilegium.

Kayserlihe original obligation auf 1000 f. baar geliehenes geld, sub dato 19. Julii a[nno] 1643.

Hoffzahlmeisterische quittung auf einmahl hundert tausent gulden, sub dato 1. Augusti a[nno] 1662 welhe auf daß zwischen ihrer kay[serlichen] may[estäts] hoffcammer,

fol. 14v

und des Wentzel grafen von Weizenhofen a[nno] 1662 verglihenes quantum, baar abgeföhret worden.

Item hofzahlmeisterische quittung auf 50 [tausent] f. den 12. Janu[arii] anno 1662.

Bewilligung zum general comissariat dem herrn grafen Paulen von Weizenhofen, sub dato Wien, auß der hofcantzley den 9. Decembris a[nno] 1631.

Friedländische anschaffung de dato 15. Aprillis anno 1632 zum monathlih deputat, des grafen von Weizenhofen alß general comissarius, auf 3000 f. welches noch nit bezahlet worden und pro resto bleibet.

Kayserlihes original decret, trifft welches herrn Paulen grafen von Weizenhofen, die geheimbe rathstelle ist deferirt worden, den 16. Aprilis anno 1622.

fol. 15r

In dem keller neben dem roßstal von roten und weisen wein gefunden worden.

- [Numero] 1   Zweyjähriger weißer Postelberger wein ... 2 emer.
Lit[tera] A   Rother vertiger wein, Scharcker ... 7 emer.
L. B   Mehr virtiger rother wein Modrzaner ... 7 emer.
#° 2   Zweyjähriger weißer Postelberger wein ... 14 emer.
L. C   Dreyjähriger rother Postelberger wein ... 7 emer.
L. D   Ebsolher rother wein ... 7 emer.
L. E   Zweyjähriger rother Postelberger wein ... 7 emer.
L. F   Ebsolher rother wein ... 7 emer.
L. G   Ebsolher rother wein ... 7 emer.
L. H   Ebsolher rother wein ... 4 emer.
L. I   Ebsolher rother wein ... 2 emer.
L. K   Ebsolher rother wein ... 4 emer.
L. L   Ebsolher wein ... 7 emer.
L. M   Ebsolher wein ... 7 emer.
#° 3   Zweyjähriger weißer Scharcker wein ... 7 emer.

fol. 15v

- L. N   Zweyjähriger rother Postelberger wein ... 7 emer.
#° 4   Zweyjähriger Postelberger weiser wein ... 7 emer.
#° 5   Ebsolher weißer wein ... 7 emer.
L. O   Vertiger rother Modzaner wein ... 4 emer.
L. P   Vertiger rother dergleihen wein ... 4 emer.
#° 6   Ungarisher weißer wein ... 1 emer.
#° 7   Auh ebsolher wein ... 1 emer.
#° 8   Zweyjähriger moscateler Postelberger weißer wein ... 7 emer.
#° 9   Vertiger Modzaner weißer wein ... 7 emer.

- #° 10   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 11   Ewensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 12   Ewensolher weißer wein ... 4 emer.
- L. Q   Zweijähriger scharcker rother wein ... 7 emer.
- L. R   Ebensolher rother wein ... 4 emer.
- L. S   Zweyjähriger Postelberger wein ... 7 emer.
- L. T   Vertiger rother Modzamer [!] wein ... 4 emer.

fol. 16r

- #° 13   Vertiger weißer Scleihauer wein ... 3 emer.
- #° 14   Ebensolher weißer wein ... 4 emer.

In dem hinteren kheller untern newen gebäu von wein.

- #° 15   Einjähriger muskateler weiser Postelberger wein ... 2 emer.
- #° 16   Ein vertiger weißer Postelberger ... ,, 1 emer.
- #° 17   Ein vertiger ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 18   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 19   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 20   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 21   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 22   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.

fol. 16v

In dem vordern keller unter dem neüen gebäu.

- #° 23   Vertiger weißer Postelberger wein ... 7 emer.
- #° 24   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 25   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 26   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- #° 27   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
- L. V   Vertiger rother wein Postelberger ... 7 emer.
- L. W   Ewensolher rother wein ... 7 emer.
- L. X   Ebensolher rother wein ... 7 emer.
- L. Y   Ebensolher rother wein ... 7 emer.
- L. Z   Ebensolher rother wein ... 7 emer.

- L. A. a   Ebensolher rother wein ... 7 emer.
 L. B. b   Ebensolher rother wein ... 7 emer.
 #° 28   Zweyjähriger weißer schon etwas verdorbener Tatinsker wein ... 7 emer.

fol. 17r

- L. C. c   Zweyjähriger rother Modzoner wein ... 7 emer.
 L. D. d   Ebensolher rother wein ... 7 emer.
 #° 29   Zweyjähriger gar schlechter weißer Nechstzer wein ... 7 emer.
 #° 30   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 31   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 32   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 33   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 34   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 35   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 36   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.
 #° 37   Ebensolher weißer wein ... 7 emer.

Von zinn waß zu der täglicher notturfft bey der kuchel gefunden worden.
 Grosse zinnerne taffelschissel ... 20.

fol. 17v

- Kleinere schißel ... 6.
 Mehr noh kleinere schissel ... 4.
 Zinnerne taller ... 31.
 Zinnerne leihter ... 3.
 Welhe beym hauß gebliben.

In der kuhel.

- Ein kupfferner waßerkrug ... 1.
 Klenerne kupferne topf ... „ 4.
 Kupferne bratpfannen ... „ 1.
 Neüe und alte kupferne fischkössel ... 3.
 Plechene pannen ... 1.
 Bratspies ... 8.

Rost ... 1.
Bratbecken alte ... 2.
Eyserne holtzböckh ... 2.
Plehene fambloffel ... 3.
Schierhacken ... 1.
Welhes auh beÿm hauß geblieben.

fol. 18r

In dem ersten stall unter deß herren graffen zimmer von pferden.
2 senften walachen mit sattel und zeüg, darvon ein wallach dem stailmeister Sendražsky vermög des testaments gegenern worden.
Reithklepper sambt den sattel und zeüg Bucefalus genandt.
Item ein brauer klepper mit einer plaßen so neben der senfften gangen sambt den sattel der frauen graffin wittib gelaßen worden.
Mehr zwey klepper sambt den sattel und zeüg, einer apfel[licht] und der andere weißer schimmel.
Mehr ein rappwallah so ein baß gänger sambt den sattel und zeüg.

In dem Vnteren Stall im Garten.
Maulthür zur senfften mit dem zu-

fol. 18v

gehörigen zeüg ... ,, 2.
Ein wallach Tarant, der frauen graffin gelaßen worden ... ,, 1.
Liechtbraune gutsche pferdt nemlih ein wallah und stuetten ... 2.
Schwartzbraune stutten mit einem füllen ... 1.
Geschier auf 6 gutscher pferdt sambt den sattel.
Schweiß fuchßel mit einer plaßen sambt den geschier ... ,, 2.
Ein weißer schimmel Priamont genandt, bescheller.
Ein schimmel etwaß apfelicht sambt den sattel ... 1.
Schimmel in eine kalleß mit geschirn ,, 2.
6 guetschen pferdt schimmel, mit sattel und geschier, wie auh noh daß siebende pferdt dergleihen farben, der frauen graffin wittib zum zuh gelaßen worden.

fol. 19r

Sambt einer fenster karathen.

In dem anderen garten stall.

Falber walah, und ein brauner hängt ... 2.

Eine rothe stuntten, ein rap, und maulesel mit khomuth geschier.

Ein reithpferdt Hanßel genandt, welcher dem stallmeister vermög des testaments ist gegeben worden.

Ein kalleß mit schwartzen leder beschlagen so der frauen grafin Wittib gelaßen worden.

Eine hölzerne kalleß ... ,, 1.

Waagen zum stein führen ... 3.

Wagen zum kallih fuehren ... 1.

Ein halber waßerwagen, mit einem gueten, und den andern zerbrohen rad.

Waßerkhetten ... 2.

Zimmersail ... 1.

Biersail ... 1.

fol. 19v

Fewierhacken ... ,, 1.

Schrotlaitter ... ,, 6.

Daß vordene und hintertheil gestell mit wagen.

Eine schieffsail ... 1.

Ein steinkahren ... ,, 1.

Im garten.

Große marmelsteinerne waßerschallen ... ,, 1.

Meßingene zopffen zum waßer spritzen in garten under der erden ... 6.

Pleýenes rörl in der grotta zum delffin ... 1.

Kallihkratzen ... 2.

Schmidtamos ... 1.

Ein verschlag von eysen ... 1.

Feüerzangen ... 2.

Blaßbalkh ... 1.

In der sattelcammer.

Lederner amper zum waßer feüer zuläschen 6.

fol. 20r

Ein pferdtkasten mit unterschidlihen zeüg.

Ein schwartz sammetener reüthsattel, sambt den holfftern, so dem stallmeister Sendratsky vermög des testaments ist gegeben worden, sambt den paar pistohln.

Roth sammetene sattel mit dergleihen holfftern ... 2.

Tummelsattel ohne zeüg ... 2.

Frauensattel ohne zeüg ... 1.

Andere gantz alte sattel ohne zeüg ... 1.

Pistohlen ... 1 par.

2 rothe und 1 blauen turckische deckhen.

Item ein blau tüchene deckhen.

Zwey schwartz frantzesische hintergeschier mit mößingenen puckeln und zierrathen, sambt den haubtgestellen und stangen.

fol. 20v

Ein rothes paar hinterengeschier, sambt den haubtgestell und stangen.

Alte geschier ohne zaumb ... 6.

Alte karettten mit fenstern auf 6 persohn ... 1.

Ein kleines schwarzes inwendig mit rothen kartiß gefüttertes wagele vor ein persohn.

Ein Kleines altes hinomelwagele auf zwey persohn.

Ein mantelwagen.

Ein rüstwagen mit dem deckel.

fol. 21r

In dem von der frauen Schelhartin gekhaufften hauß.

In des appotekers zimmer.

3 stuckh better ... 1.

Mößingenes pfandl ... ,, 1.

Ein harrenes siebel ... 1.

Zinnernes arzeny zinment ... 1.

Bethstatt ... 1.

Tischel ... 1.

Stül ... 2.

Ein kupfferner distilier kehestel ... 1.

In deß tischelers zimmer.

Ein steinerner tisch ... 1.

Moderotzen ... 1.

Bleyenes rohr ... 1.

Ein sessel von rothen iuchten leder ... 1.

Obrazová příloha

[1] Praha, Malá Strana, palác Václava Michny z Vacínova, východní průčelí, cca 1644

[2] Neznámý malíř, domnělý portrét Václava Michny z Vacínova, olej na plátně (?), cca 1638 (?) (zámek Velké Losiny)

[3] Samuel Dvořák st., Pavel Michna z Vacínova, grafika, nedatováno

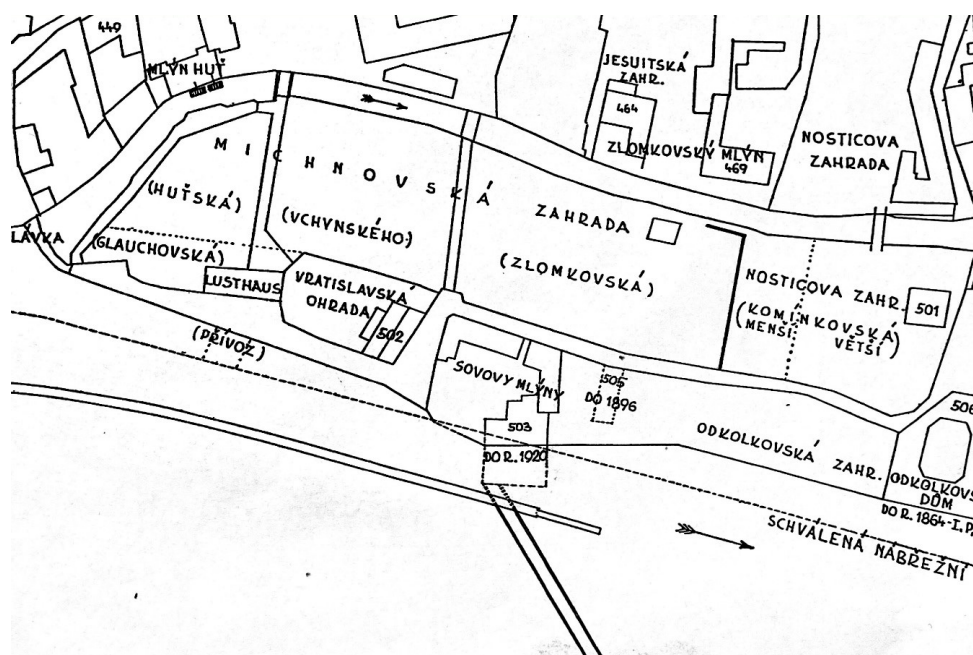
[4] Jan Hiebel, *Collegium Vetro Pragense ...*, 1730, kvaš na pergamenu
(Národní muzeum, Historická sbírka)

[5] Friedrich Bernhard Werner, pohled na klášter malostranských dominikánů s kostelem sv. Máří Magdaleny, grafika, cca 1740

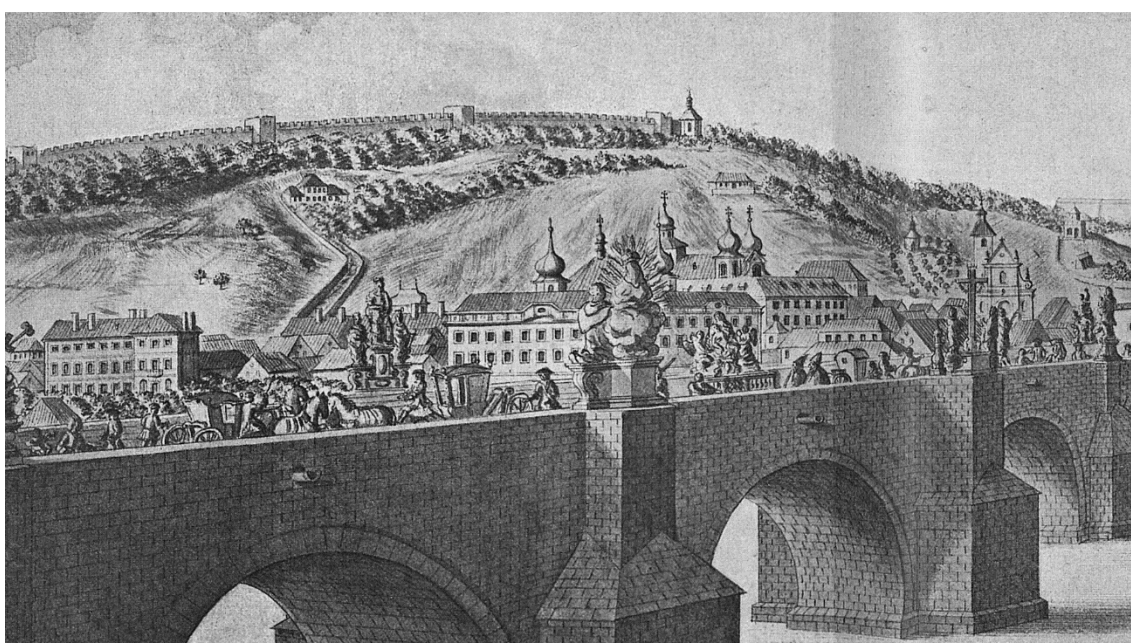
[6] Michnův palác a jeho okolí na plánu stabilního katastru z roku 1856

[7] Kampa, schéma zachycující rozsah a vlastnictví jednotlivých zahrad

[8] Johann Joseph Dietzler, *Prospect der Königlichen Residenz und Kleineren Stad Prag ...*, kresba tuší, 1735 (?), dříve ve Fürstliche Sammlungen Liechtenstein, ztraceno (?).

[9] Ibidem, detail partie malostranského břehu. Legenda: „... 7. Schwarzenburgisches (sic!) Hauß. 8. Dominicaner Closter. 9. Carmelitter. ...“

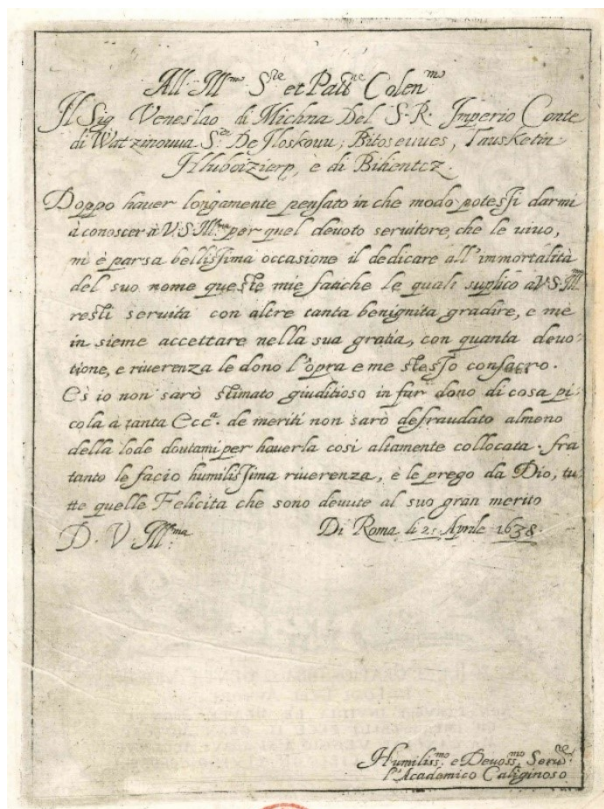

[10] Johann Joseph Dietzler, *Prospect der Mulden- Brücke zu Prag, nebst der Stadt*, grafika, 1735, detail býv. Michnova, tehdy Schwarzenberského paláce

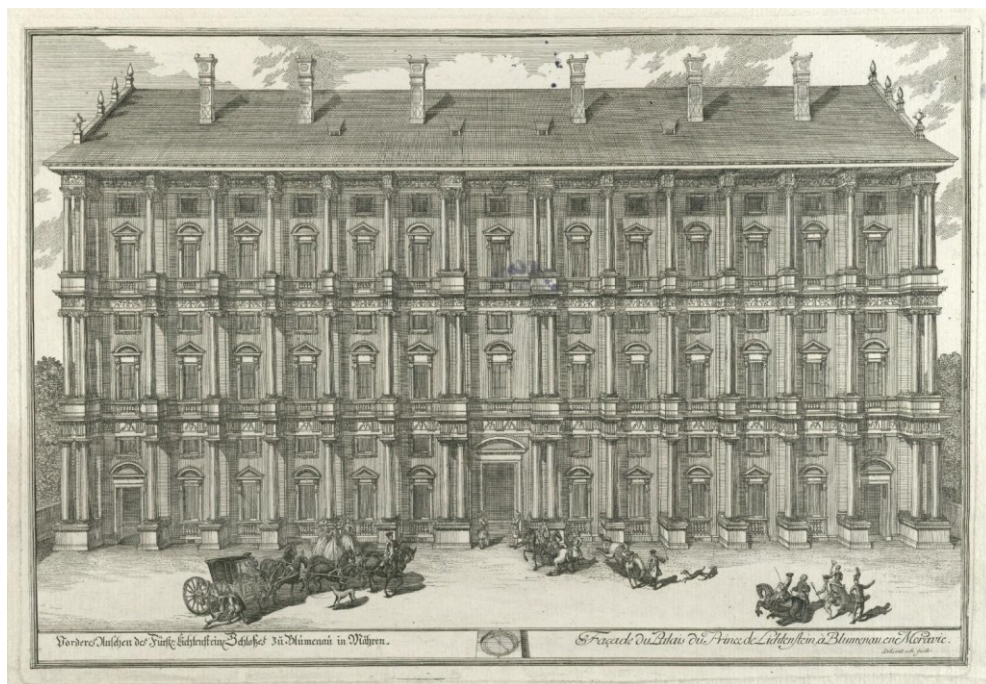

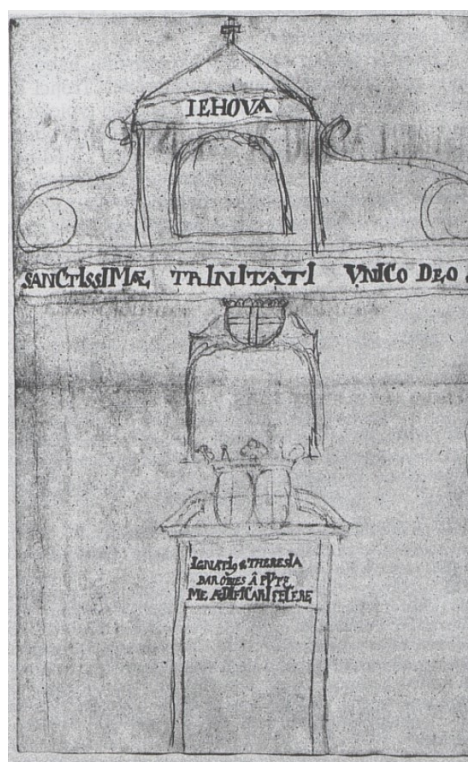
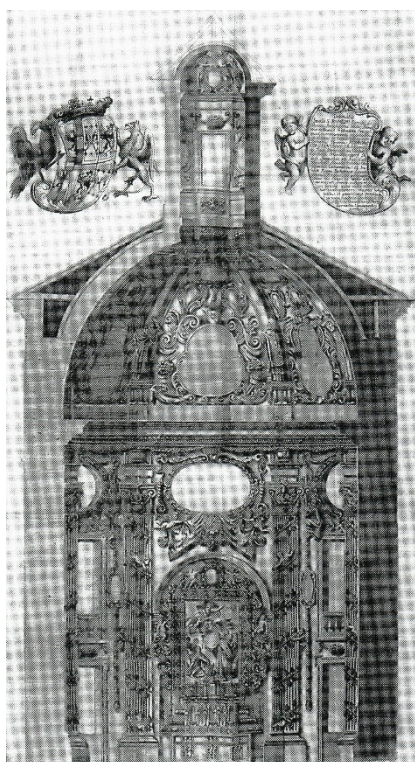
[11] Giovanni Paolo Foscarini, *Il primo secondo e terzo libro della chitarra spagnola*, 1638, titulní list (Národní muzeum – České muzeum hudby)

[12] Ibidem, dedikační list

[13] Johann Adam Delsenbach, *Vorderes Ansehen des fürstlich[es] Lichtenstein[isches] Schloßes zu Blumenau in Mähren ...*, grafika, 1. pol. 18. stol.

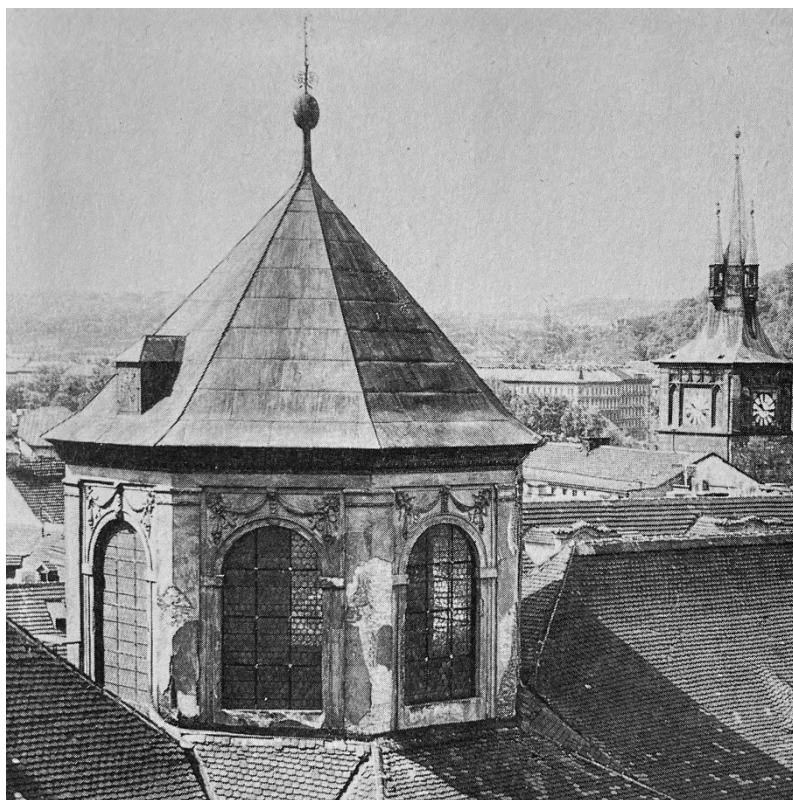
[14] Michael Rivola, příčný řez kaplí sv. Romualda v Cholticích, grafika, in: Amandus von Friedenfels, *Encypon sumptuosae ac magnificae cappellae S. Romedii ...*, Pragae 1699 / [15] Jan Ignác Putz z Adlerstrhurnu (?), kresebný náčrt průčelí trinitářského kostela Nejsv. Trojice s návrhem nápisů s chronogramy, 1711.

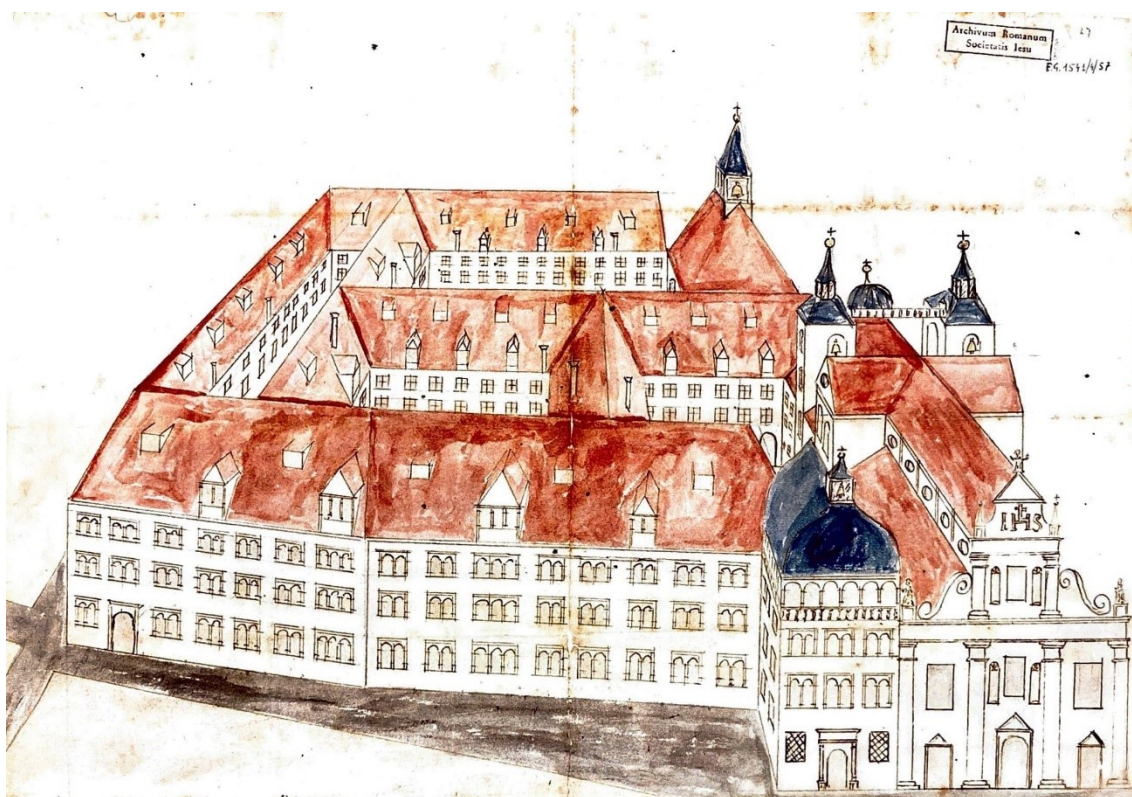
[16] Richard Collins, dle kresby Philipa Fruytierse, *Archanděl Michael jako bojovník proti Temnotě, Hříchu a Herezi*, grafika, in: Karl Grobendoncq, *De ortu et progressu spiritus politici ...*, Praga 1666, frontispis /
 [17] Znak hraběte Václava Michny z Vacínova s oslavným distichem na versu titulního listu, in: ibidem

[18] Praha, Staré Město, průčelí býv. jezuitského kostela Nejsv. Salávтора, Carlo Lurago, 1654–1660

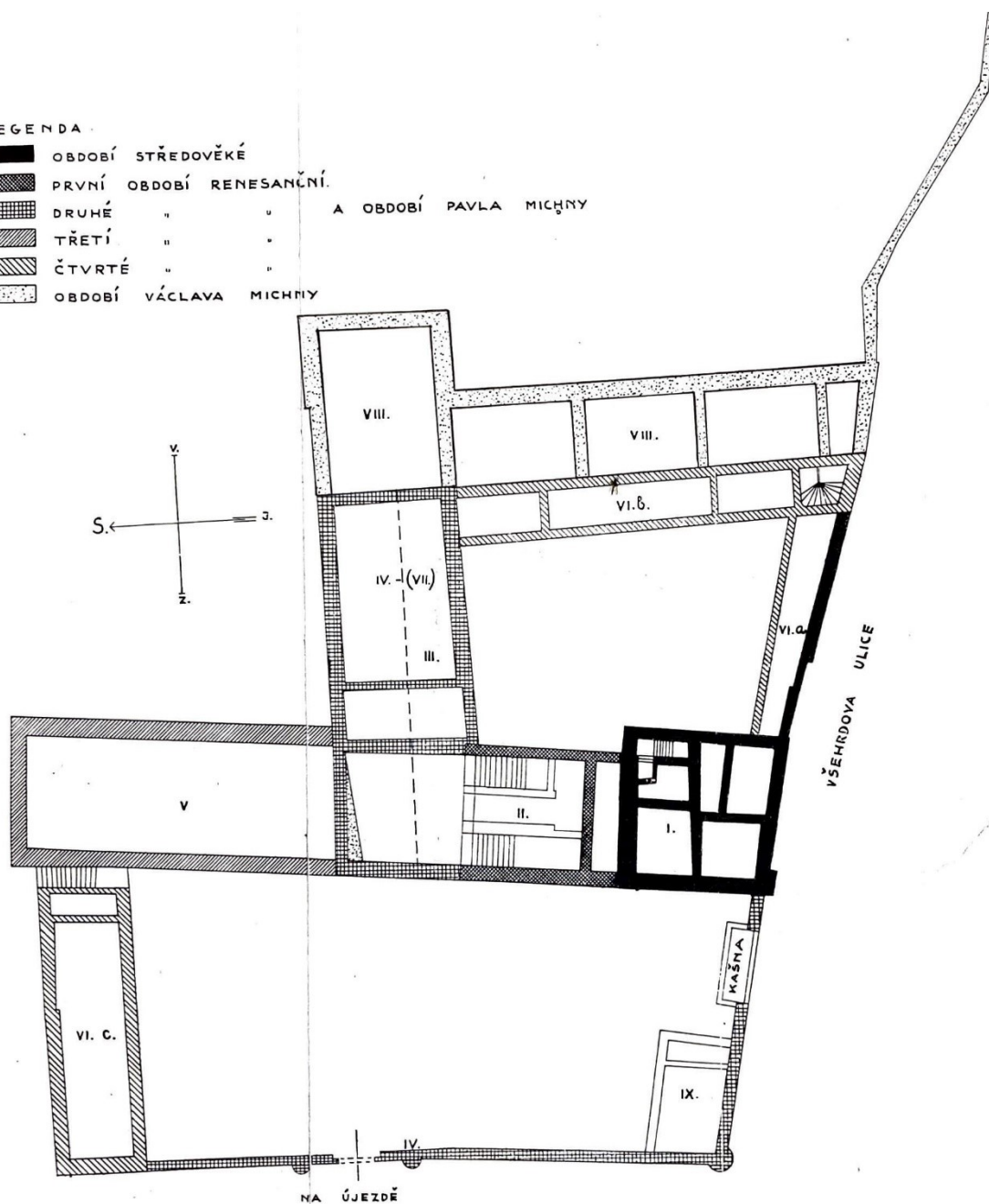
[19] Praha, Staré Město, kupole kostela Nejsv. Salvátora,
Carlo Lurago (?), 1648–1649

[20] Nerealizovaný návrh novostavby klementinské koleje, kolorovaná kresba tuší,
cca 1631 (*Archivum Romanum Societatis Iesu*)

LEGENDA

	OBDOBÍ STŘEDOVĚKÉ
	PRVNÍ OBDOBÍ RENESANČNÍ
	DRUHÉ " " A OBDOBÍ PAVLA MICHNY
	TŘETÍ " "
	ČTVRTÉ " "
	OBDOBÍ VÁCLAVA MICHNY

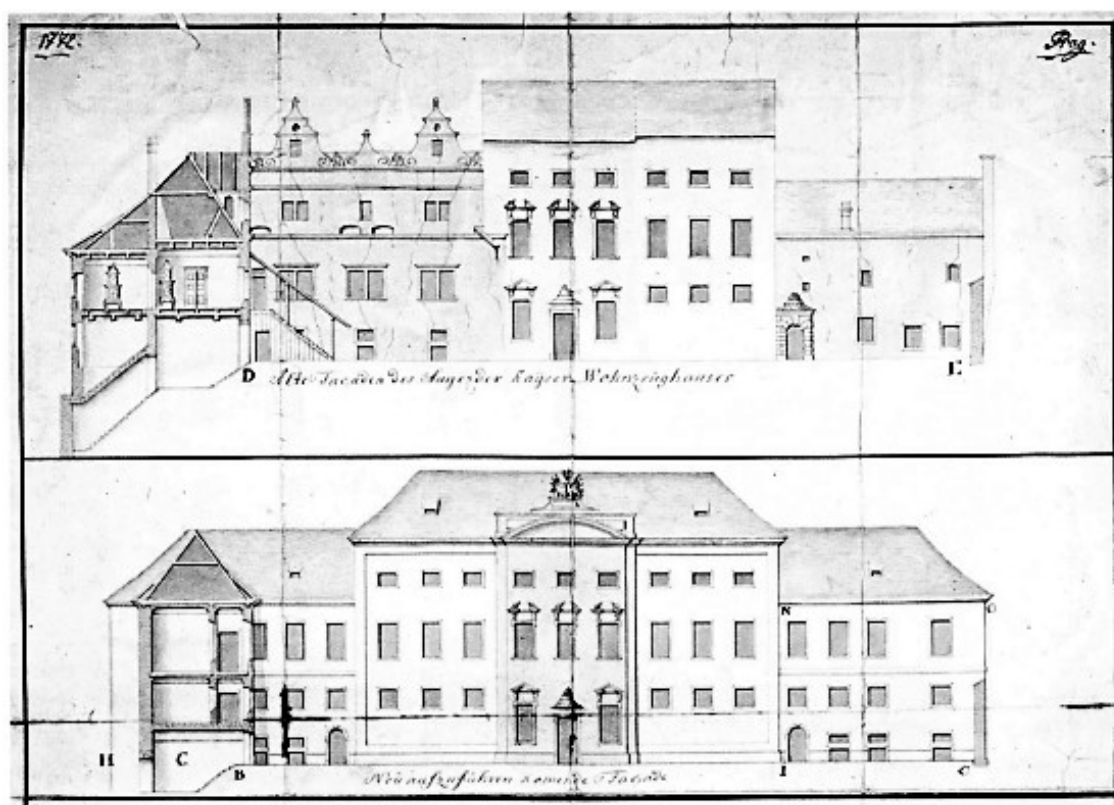
Plán staré části Tyršova domu.

(Šrafováním a římskými číslicemi vyznačen jeho růst a stavební vývoj.)

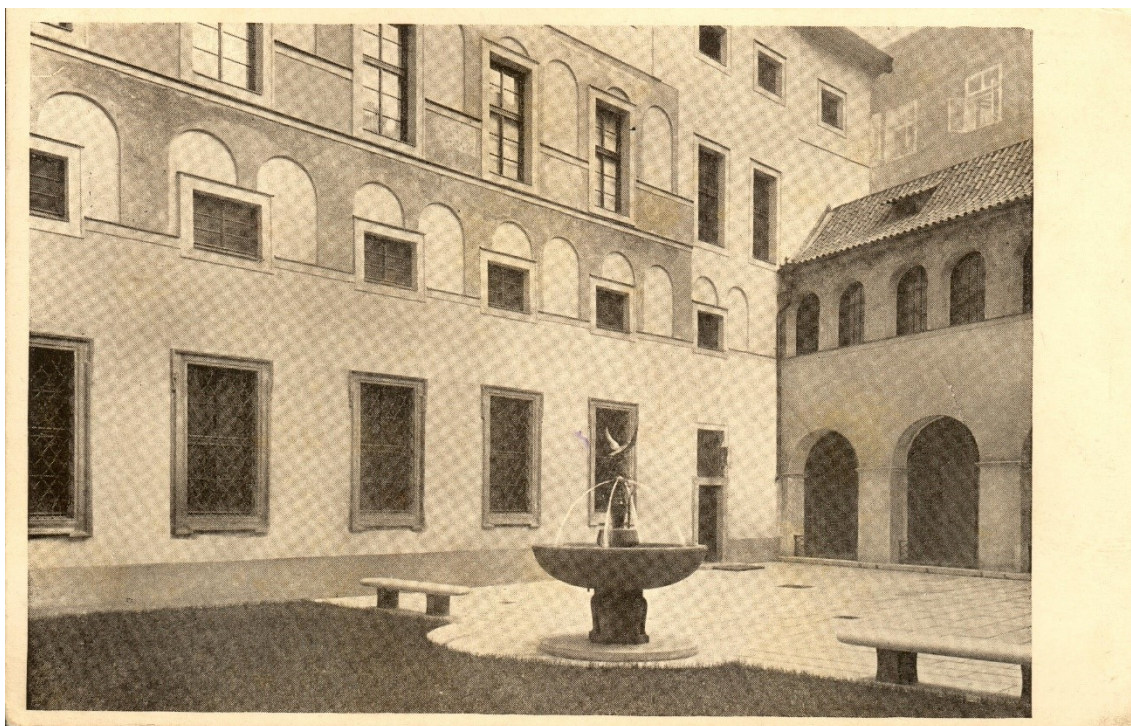
[21] Alžběta Birnbaumová, dle nálezů Vojtěcha Birnbauma, *Plán staré části Tyršova domu ...*, 1938

[22] Praha, Malá Strana, Michnův palác – pohled z ulice Na Újezdě

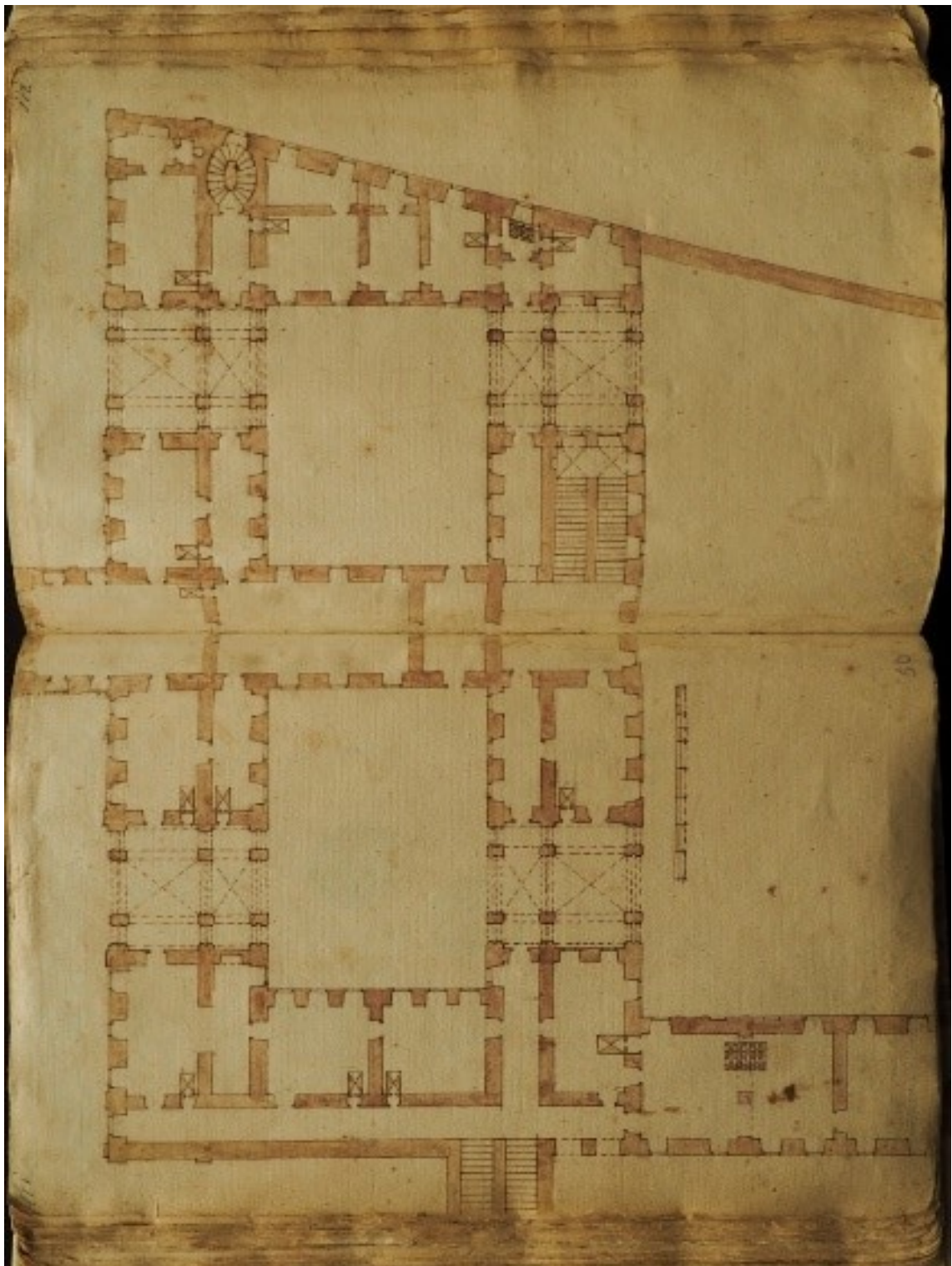
[23] Nárys vstupního průčelí býv. Michnova paláce před započítím vojenské přestavby a návrh jeho nové podoby, 1772 (Vojenský ústřední archiv Praha)

[24] Praha, Malá Strana, Michnův palác, nádvoří, 1925

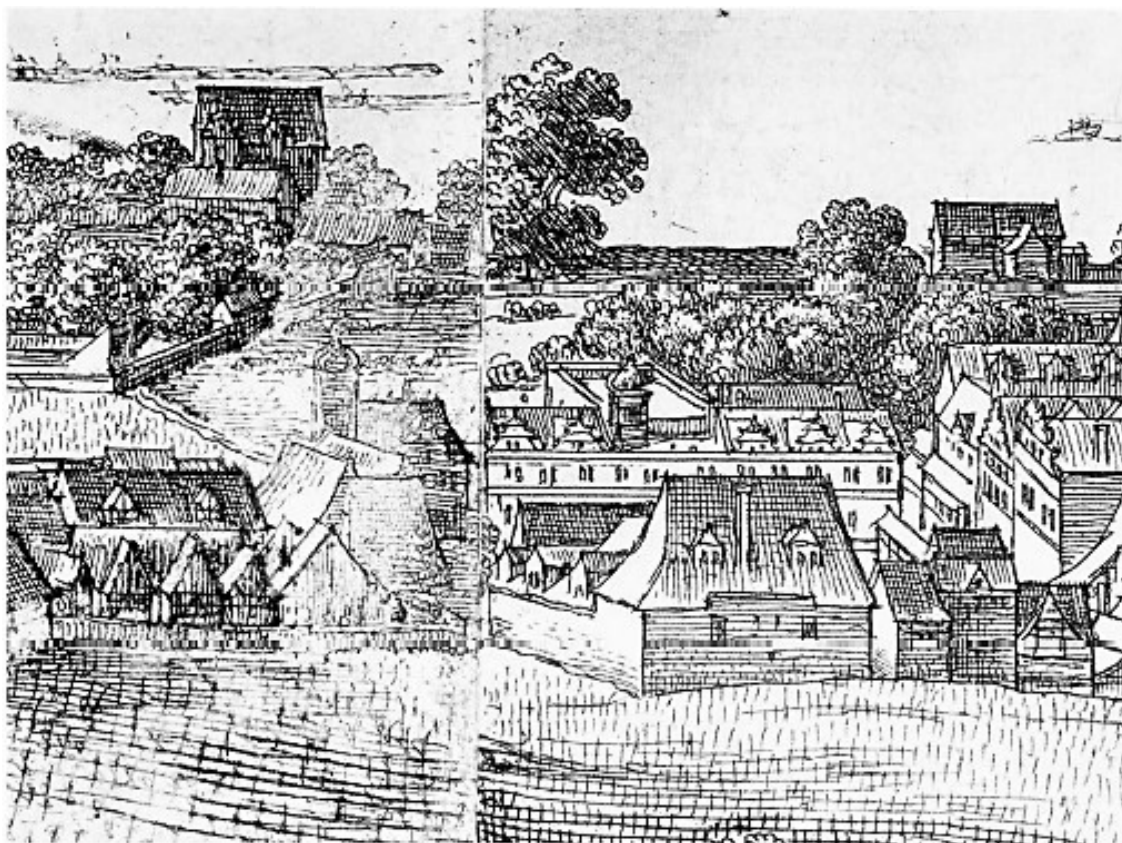

[25] Michnův palác (tehdy Šternberský) na tzv. Sadelerově prospektu Prahy, dle kresby Philippa van der Bossche vyryl Johann Wechter st., 1606

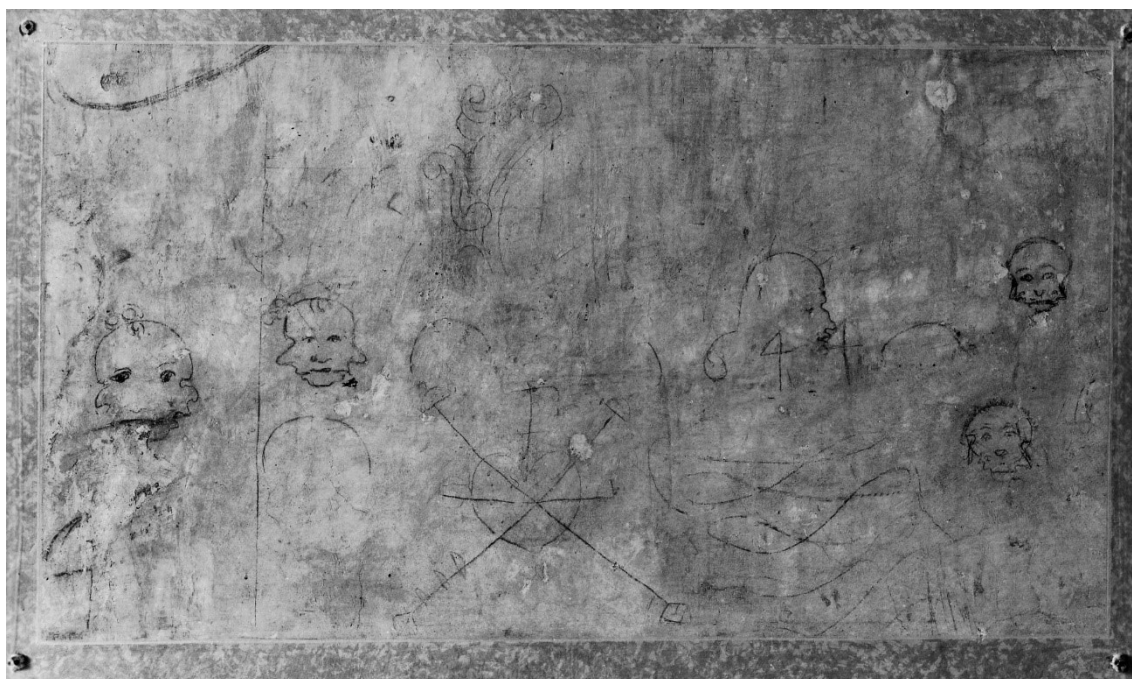

[26] Plánová kopie nere realizovaného návrhu pre stavbu Michnova paláce v tzv. Dientzenhoferovë skicãí

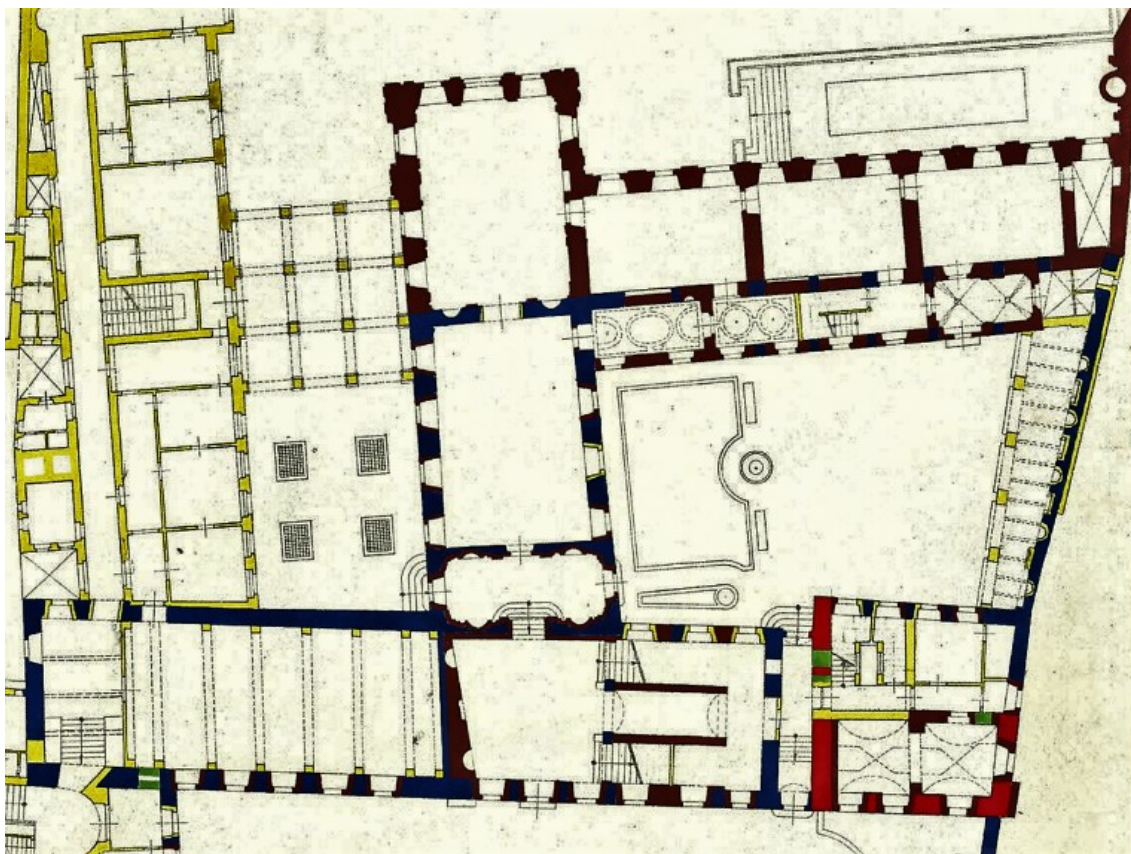

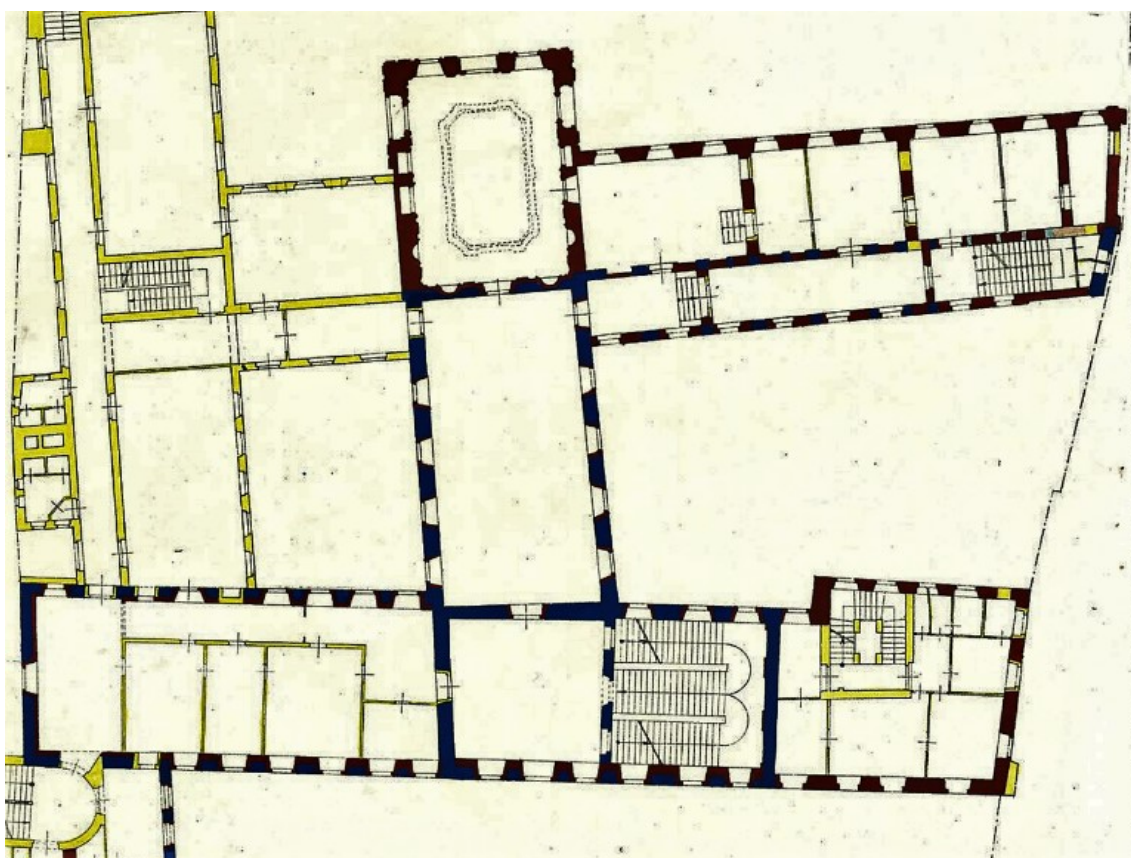
[27] Michnův palác na pražském pohledu Václava Hollara, 1649, dle kresby z roku 1636

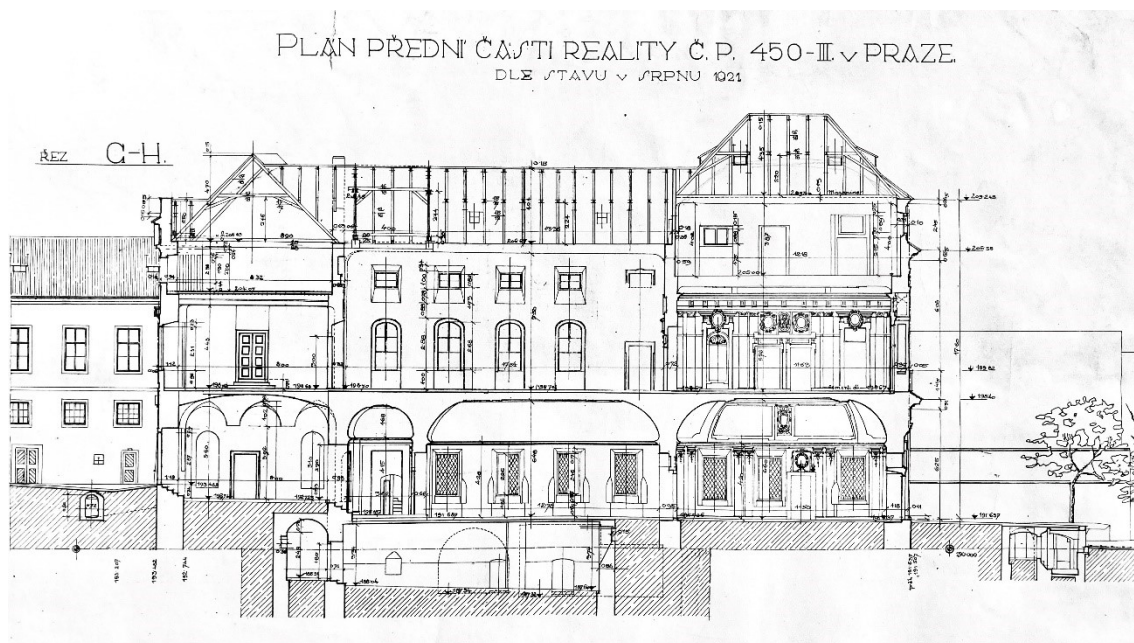
[28] Praha, Malá Strana, Michnův palác, grafitti s letopočtem 1644

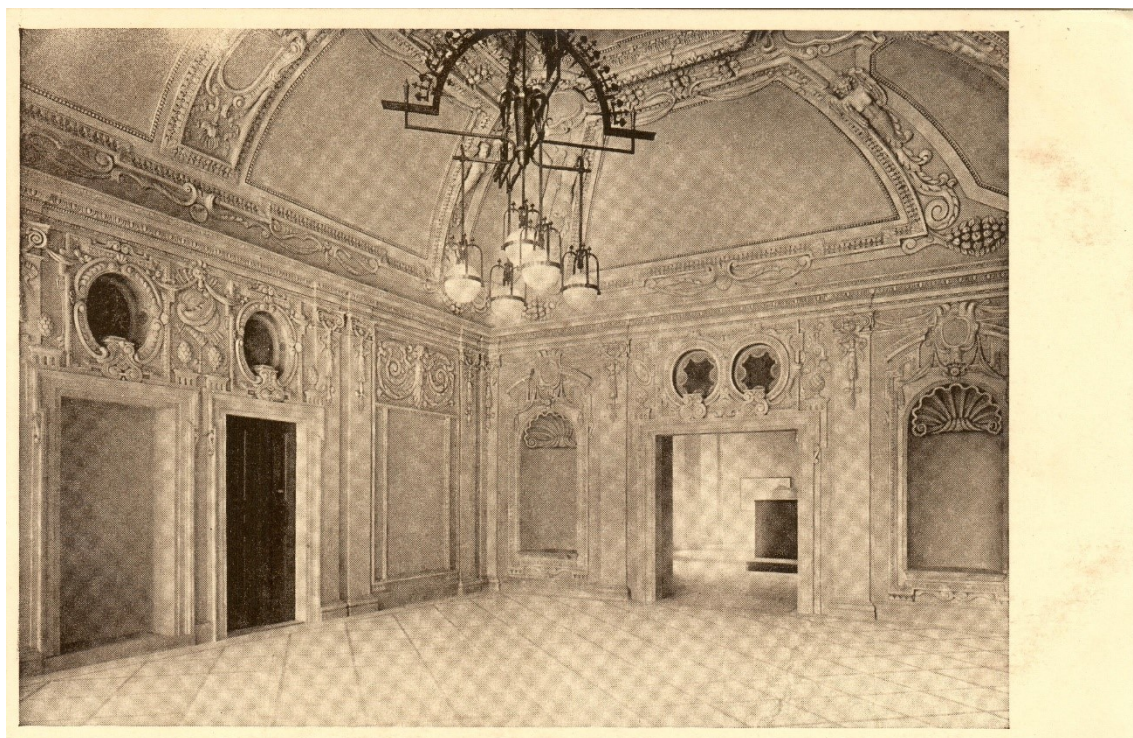
[29] Půdorys přízemí, stavebně historický průzkum SÚRPMO, 1965

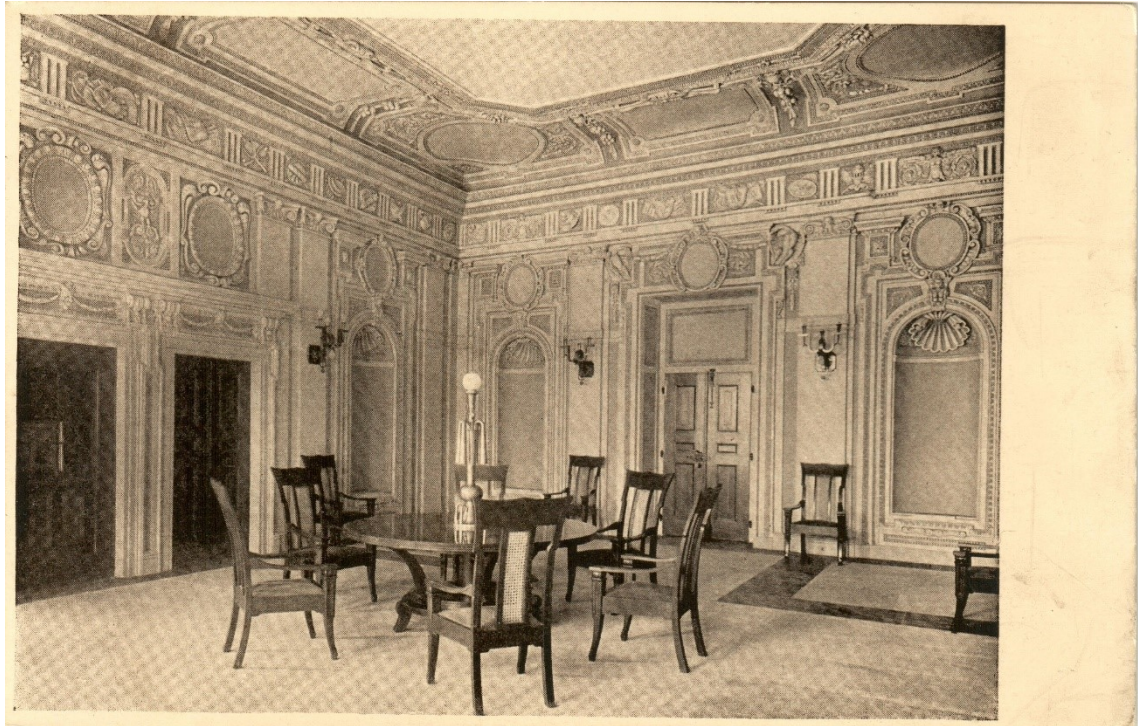
[30] Půdorys prvního patra, stavebně historický průzkum SÚRPMO, 1965

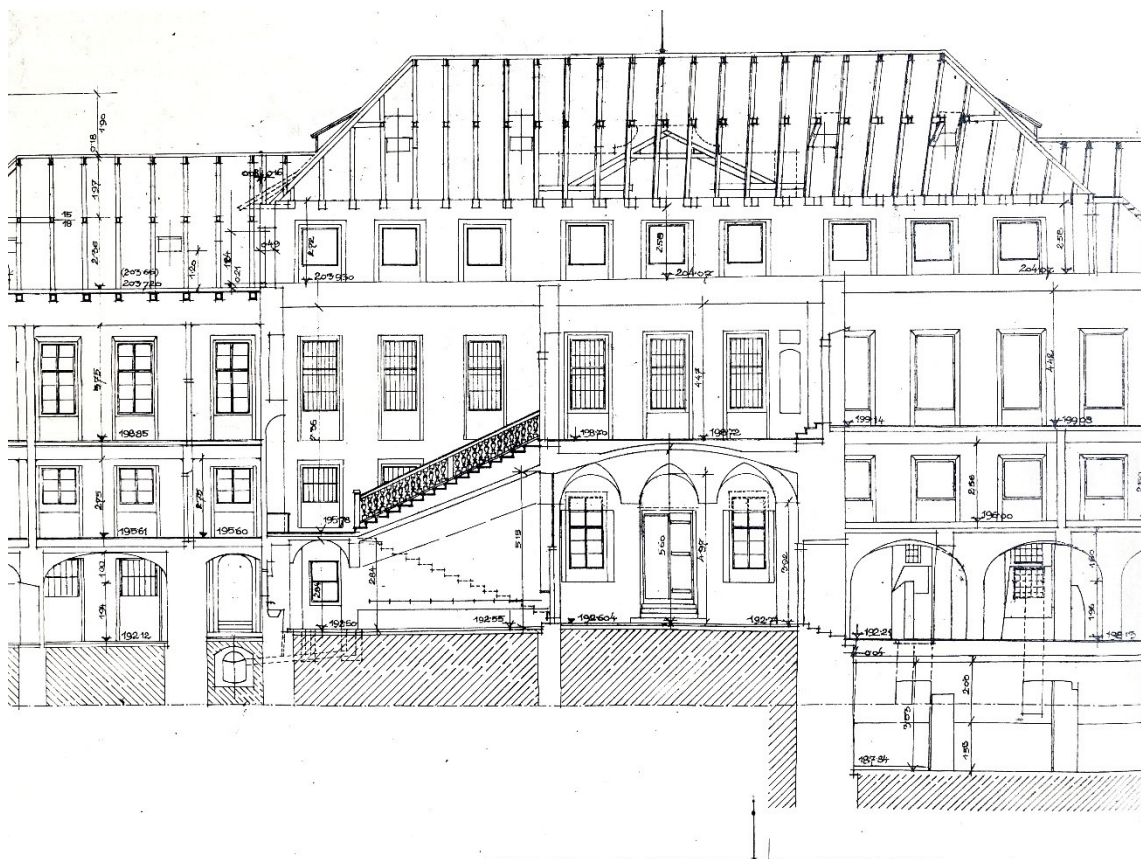
[31] Tomáš Amena, podélný řez příčným křídlem a pavilonem Michnova paláce, 1921

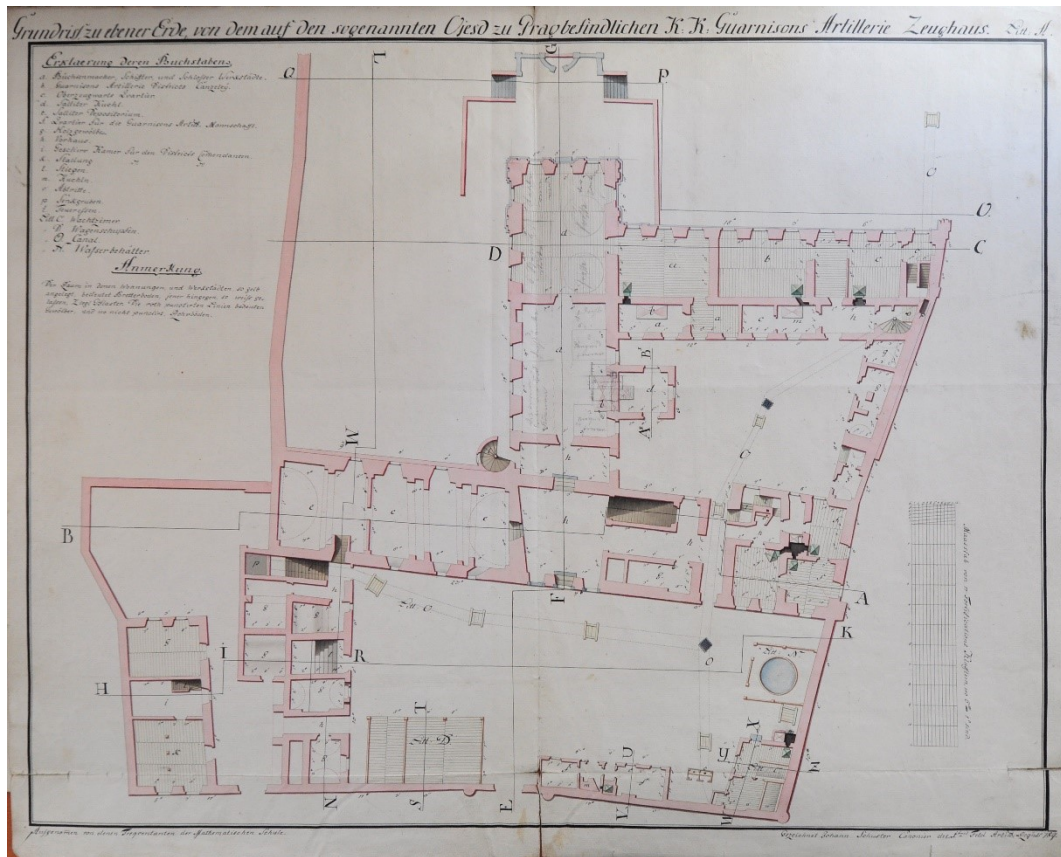
[32] Praha, Malá Strana, Michnův palác, sál v přízemí pavilonu, 1925

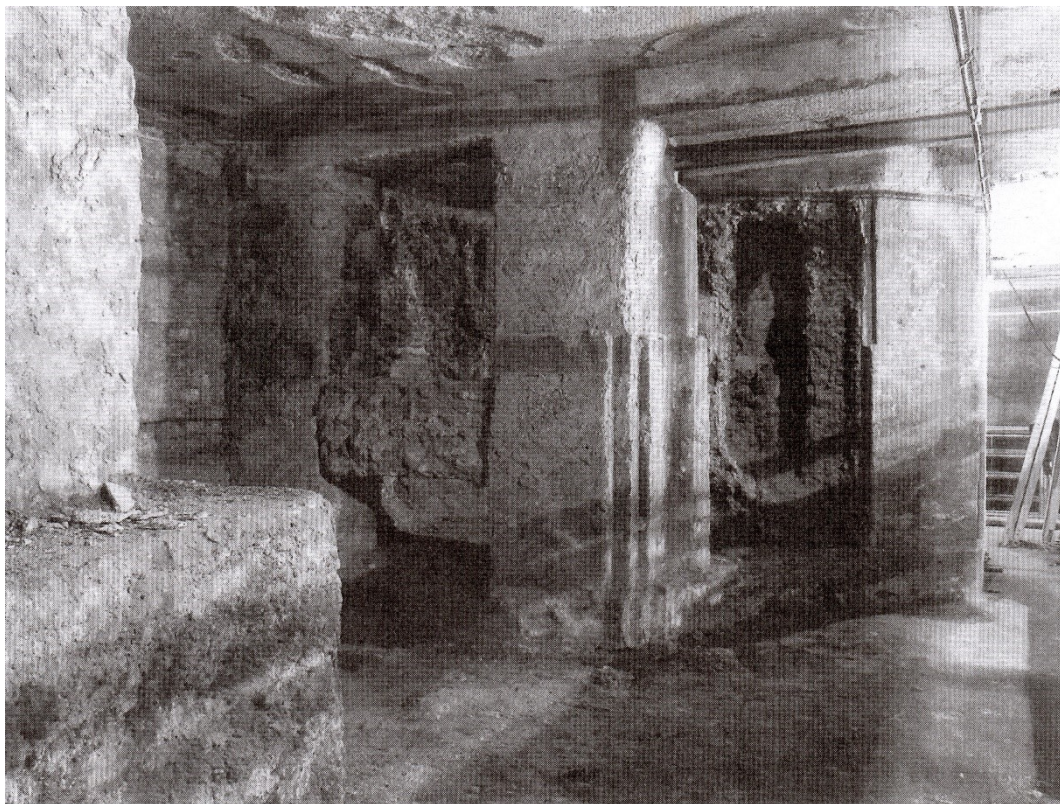
[33] Praha, Malá Strana, Michnův palác, sál v prvním patře pavilonu, 1925

[34] Tomáš Amena, podélný řez severojižním dvorním křídlem Michnova paláce, 1921, detail

[35] Johann Schuster, půdorys přizemí býv. Michnova paláce, 1789 (Vojenský historický archiv Praha)

[36] Praha, Malá Strana, Michnův palác, pozůstatky grotty

[37] Praha, Malá Strana, Michnův palác, čelní strana pavilonu východního průčelí

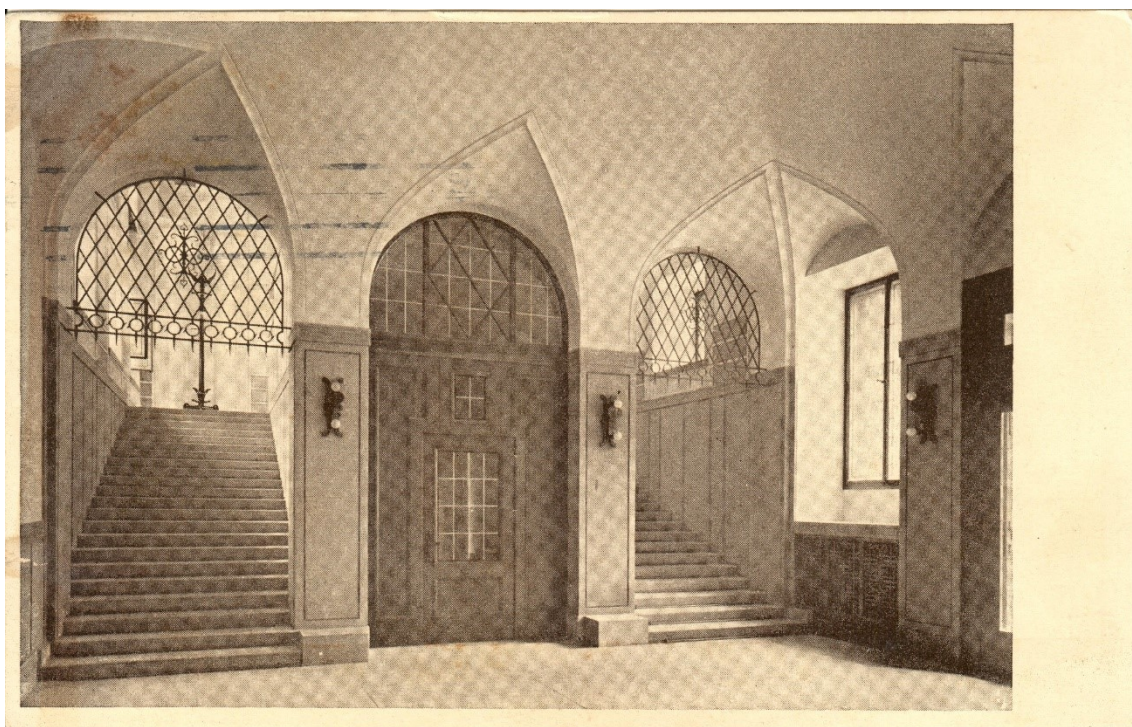
[38] Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí

[39] Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, boční křídlo

[40] Praha, Malá Strana, Michnův palác, západní průčelí severojižního dvorního křídla

[41] Praha, Malá Strana, Michnův palác, vstupní vestibul v přízemí severojižního dvorního křídla po úpravě Františka Krásného, 1925

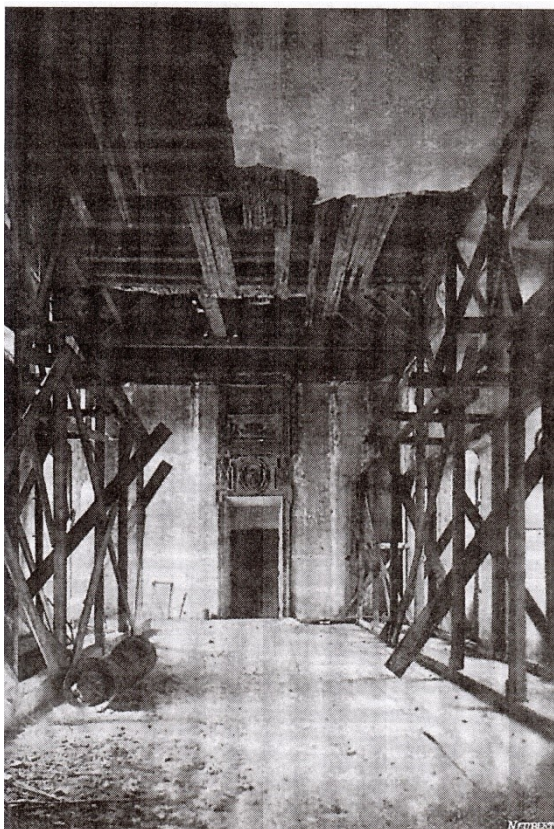

[42] Praha, Malá Strana, Michnův palác, schodiště před úpravou Františka Krásného, 1921

[43] Praha, Malá Strana, Michnův palác, schodiště po úpravě Františka Krásného, 1925

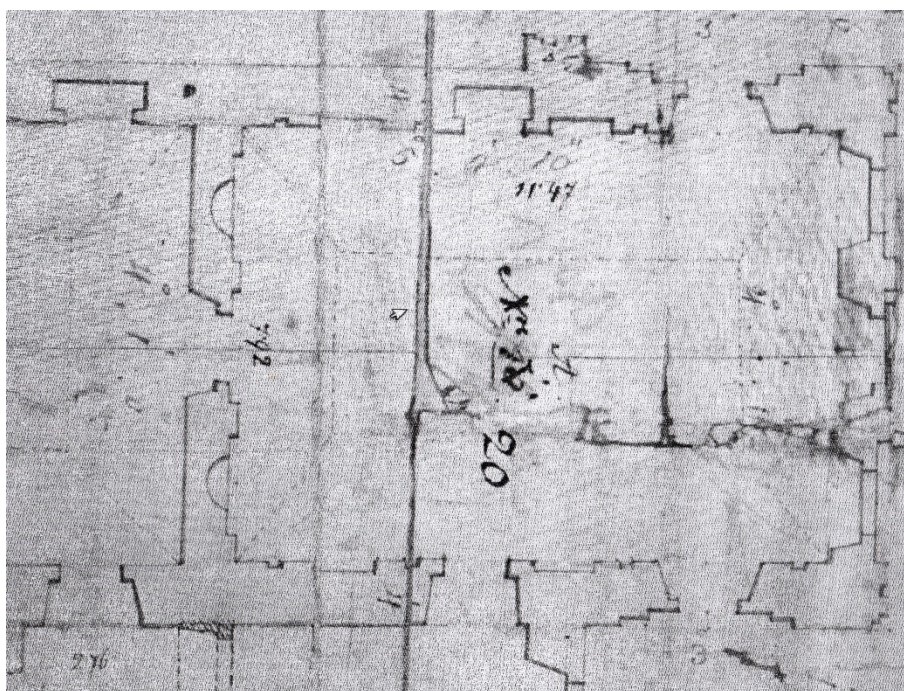
[44] Praha, Malá Strana, Michnův palác, velký sál před úpravou Františka Krásného, 1921 / [45] Praha, Malá Strana, Michnův palác, velký sál po úpravě Františka Krásného, 1925

[46] Praha, Malá Strana, Michnův palác, bývalá Karáskova galerie, první pokoj enfilády prvního patra zahradního křídla, 1925

[47] Praha, Malá Strana, Michnův palác, boční strana pavilonu východního průčelí, přízemí

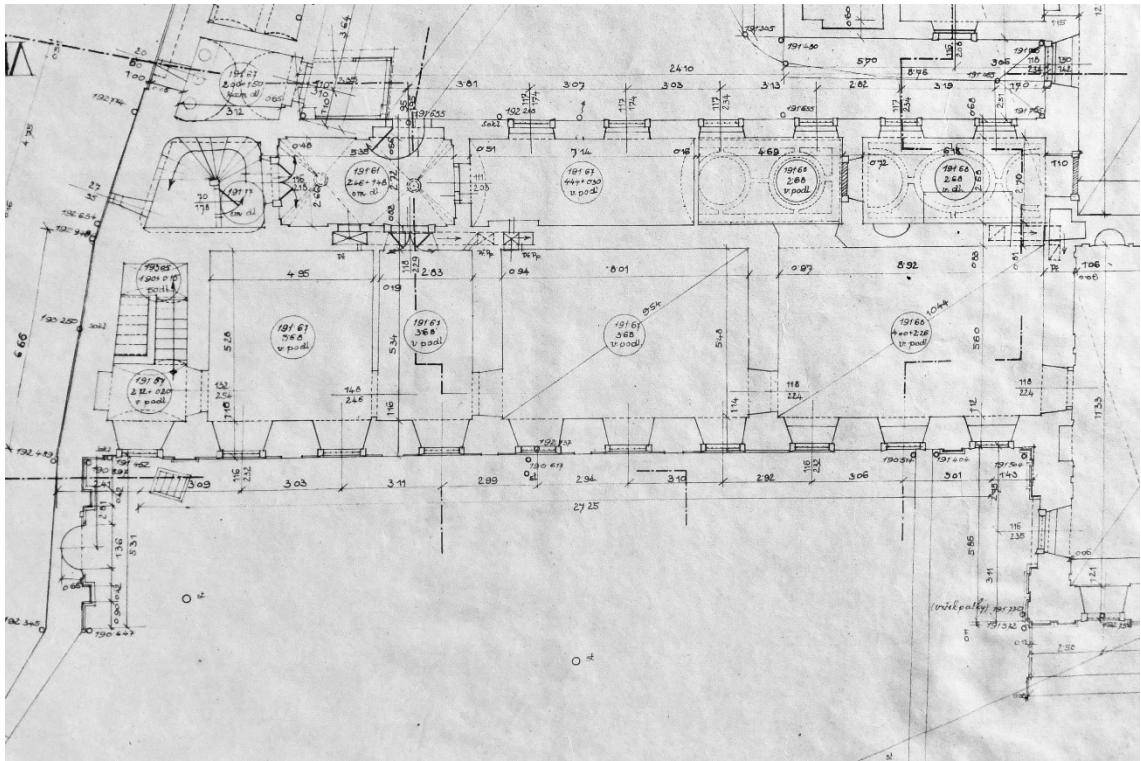
[48] Friedrich Renner, půdorys přízemí bývalého Michnova paláce, detail, sál v přízemí pavilonu východního průčelí, 1774–1775 (Vojenský historický archiv Praha)

[49] Praha, Malá Strana, Michnův palác, klenutá předsíň ve dvorním traktu bočního zahradního křídla, detail

[50] Praha, Malá Strana, Michnův palác, zčásti rekonstruovaná štuková výzdoba jedné z místností dvorního traktu bočního zahradního křídla

[51] Tomáš Amena, půdorys přízemí Michnova paláce, 1921, detail

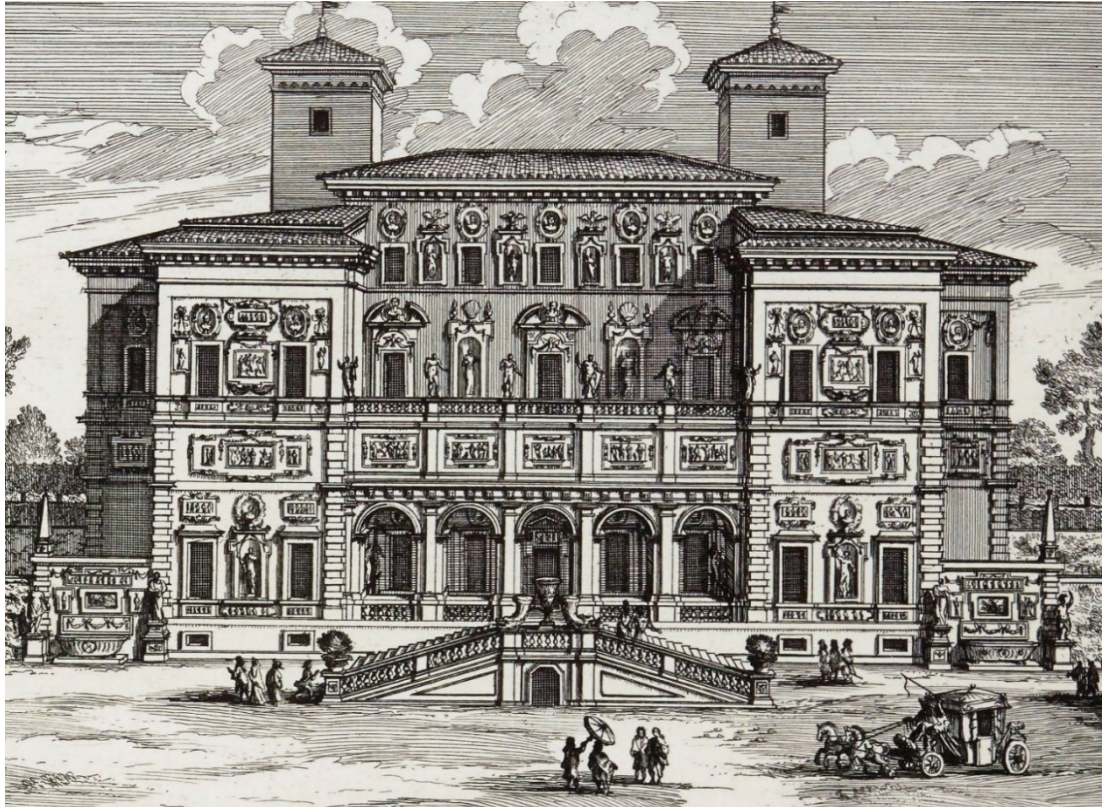
[52] Michnův palác na pražském prospektu Josefa Šembery, 1831

[53] Michnův palác na Langweilově modelu Prahy, Antonín Langweil, 1826–1837

[54] Praha, Malá Strana, Michnův palác, jižní křídlo vnitřního nádvoří

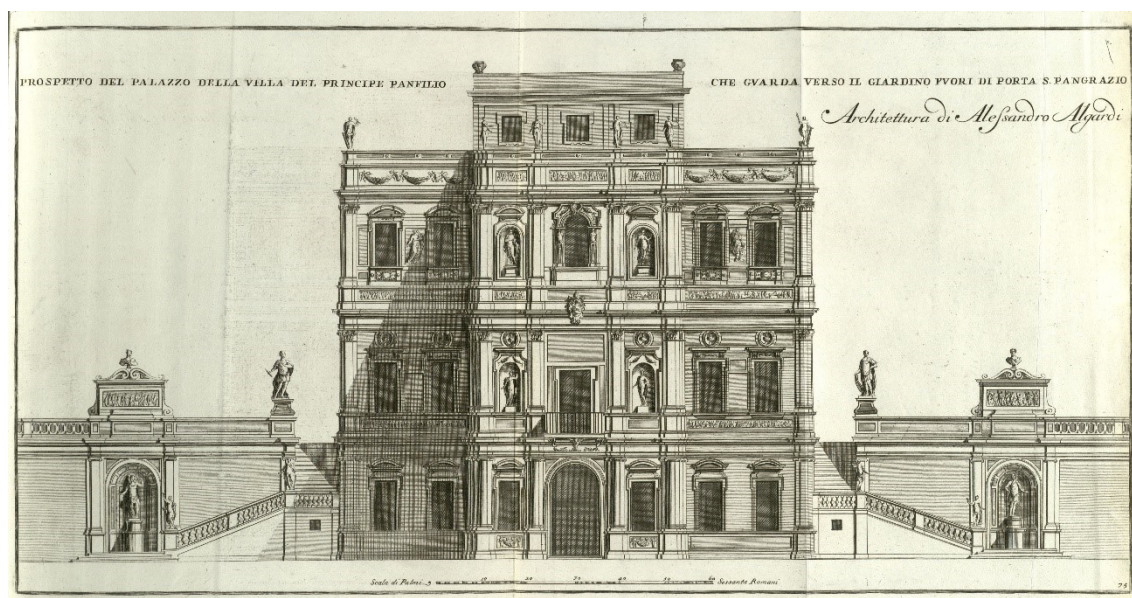
[55] Řím, casino Villy Borghese, vstupní průčelí ve stavu před pozdějším odstraněním velké části sochařské výzdoby, Flaminio Ponzio a Giovanni Vasanzio, 1608–1613 (rytina Alessandro Specchi, 1699)

[56] Řím, zahradní průčelí casina Villy Medici, Bartolomeo Ammannati, od 1576

[57] Řím, Casino del Bel Respiro, Villa Pamphilj, Alessandro Algardi, 1645–1648

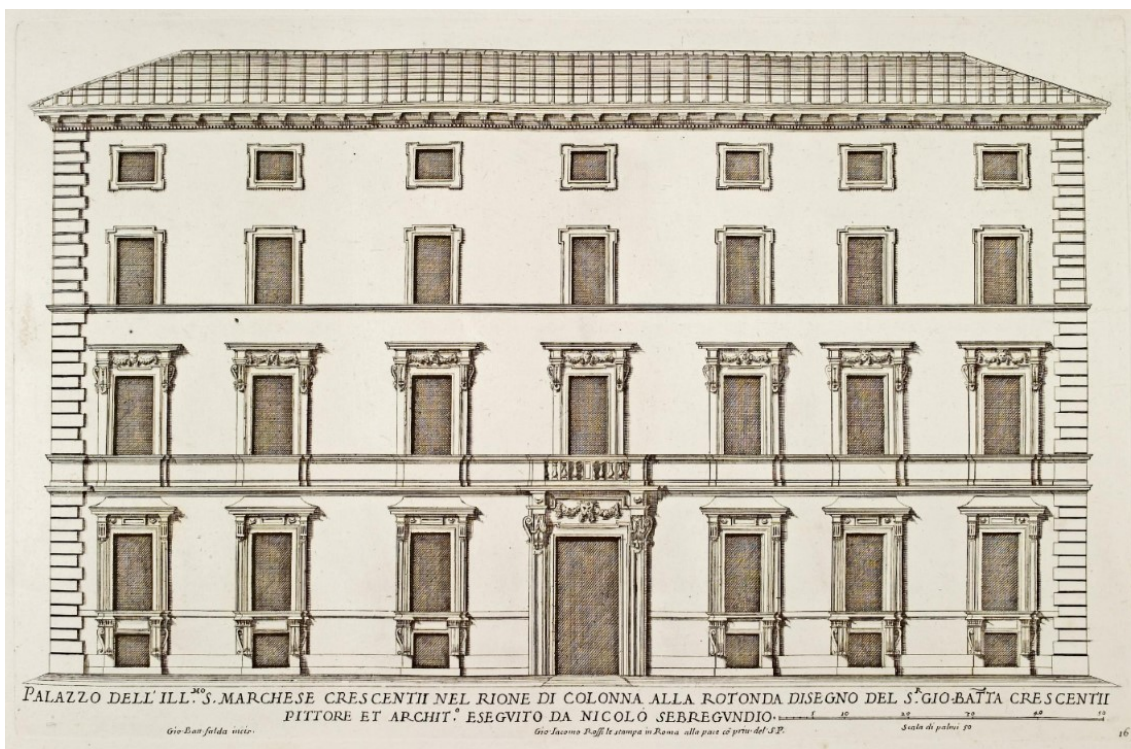

[58] Řím, Casino del Bel Respiro, Villa Pamphilj, Alessandro Algardi, 1645–1648 (rytina Domenico de Rossi, 1721)

[59] Řím, vstupní průčelí Villy Giulia, Jacopo Barozzi da Vignola, 1551–1555

[60] Řím, Palazzo Crescenzi, Nicolò Sebregondi, kolem 1610 (rytina Giovanni Battista Falda, 1655)

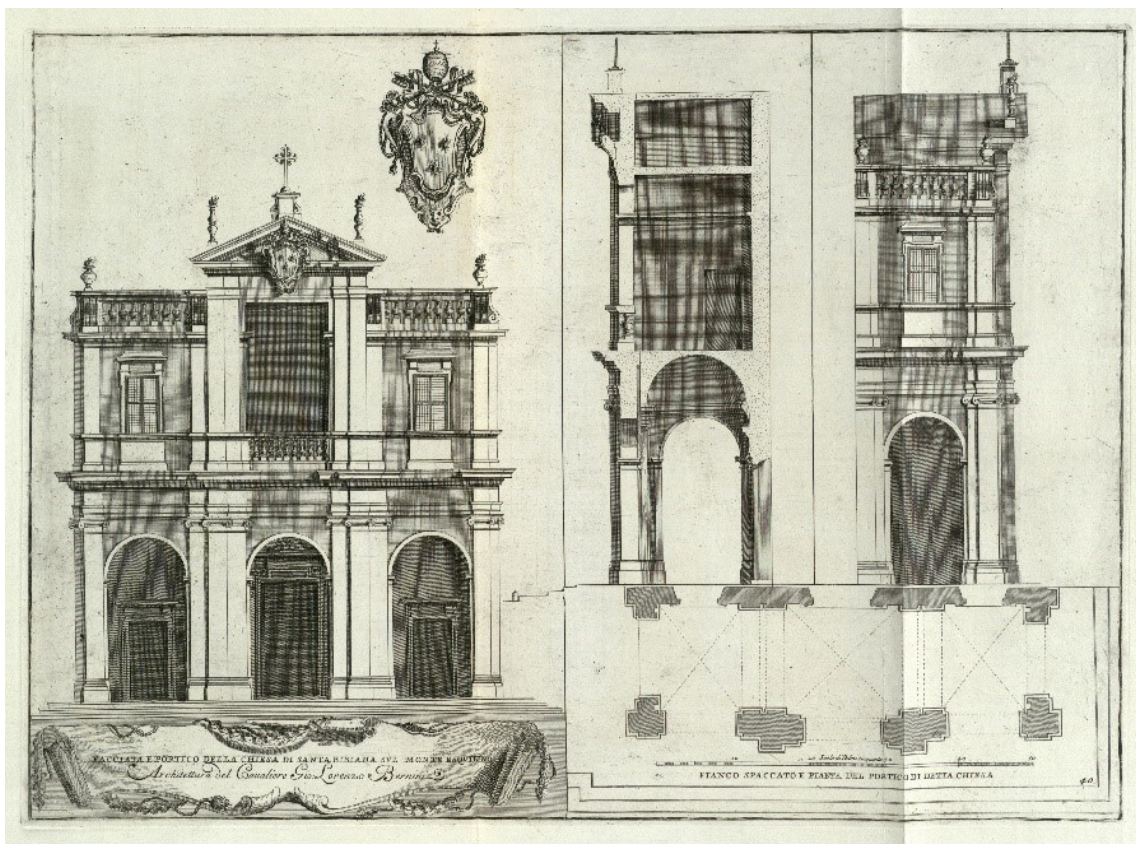
[61] Řím, Palazzo Barberini, rizalit zahradního průčelí, Carlo Maderno, Gian Lorenzo Bernini, Francesco Borromini, 1628–1633

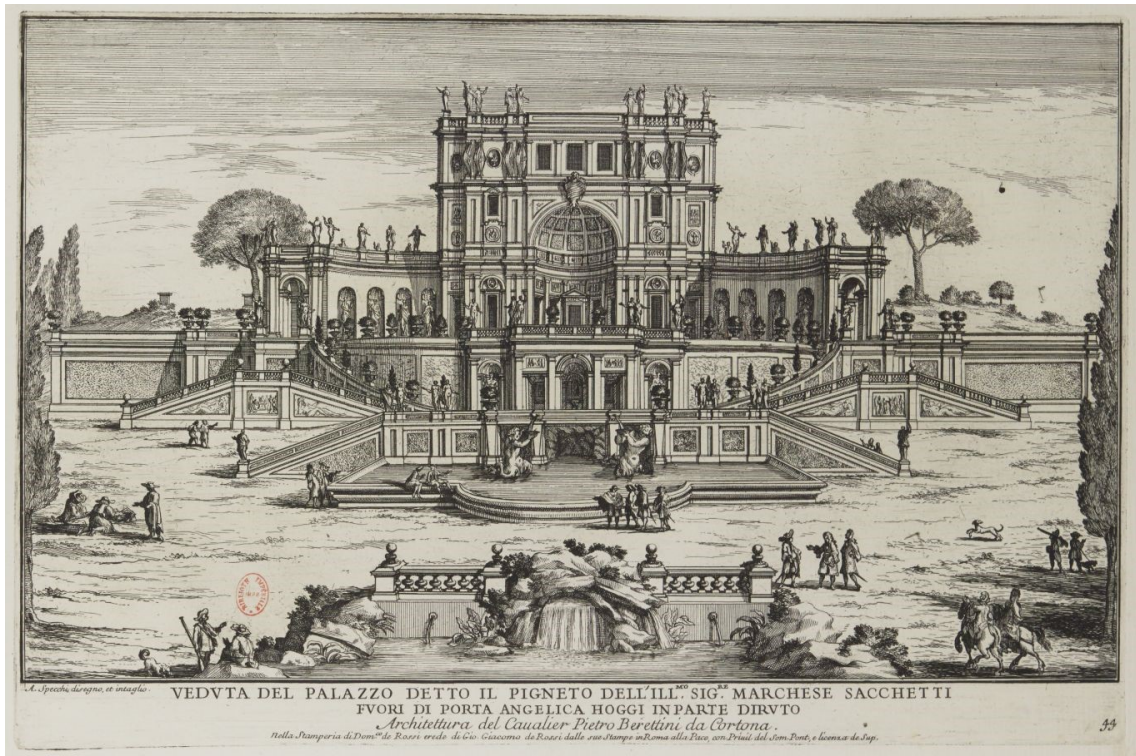
[62] Řím, nymfeum Villy Giulia, Jacopo Barozzi da Vignola, Bartolomeo Ammannati, 1551–1555

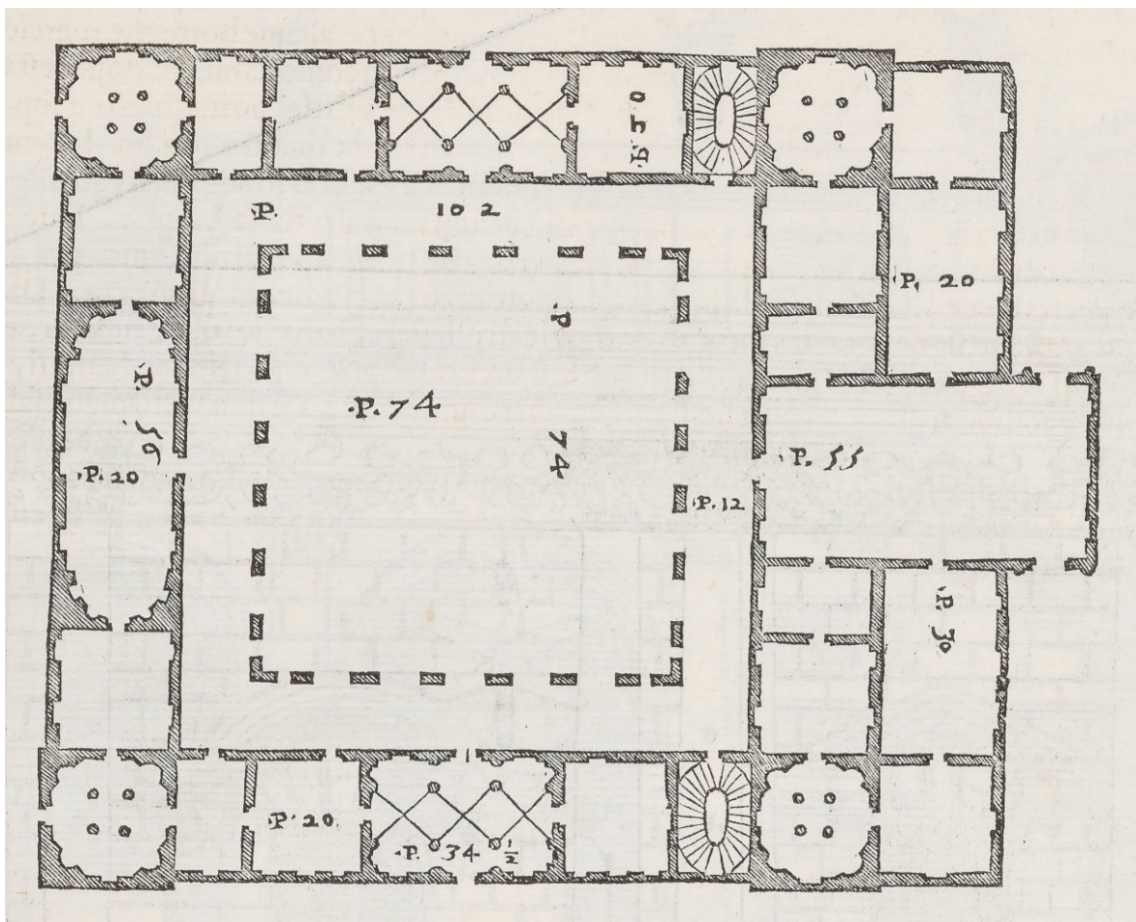
[63] Frascati, Villa Aldobrandini, Giacomo della Porta, Carlo Maderno, Giovanni Fontana, od r. 1601

[64] Řím, bazilika Santa Bibiana, Gian Lorenzo Bernini, 1625
(rytina Domenico de Rossi, 1721)

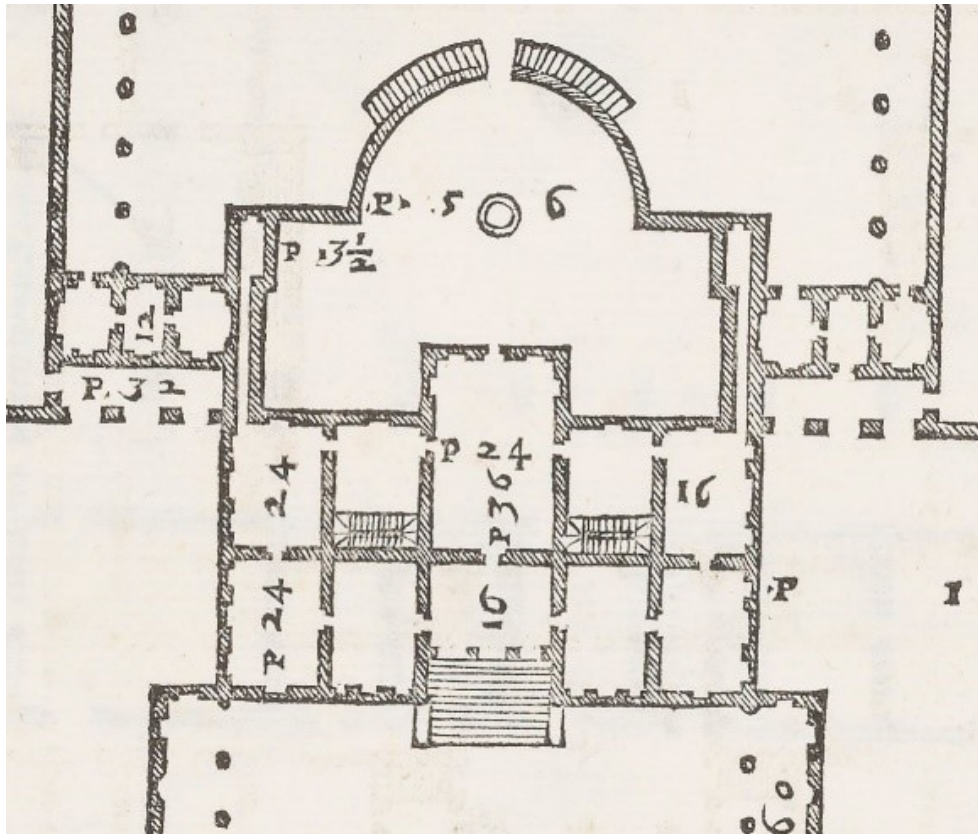
[65] Řím, casino villy Pigneto Sacchetti, Pietro da Cortona, od 1638
 (rytina Alessandro Specchi, 1699)

[66] Andrea Palladio (podle Giulia Romana), půdorys paláce Thiene, Vicenza, dřevoryt, 1570

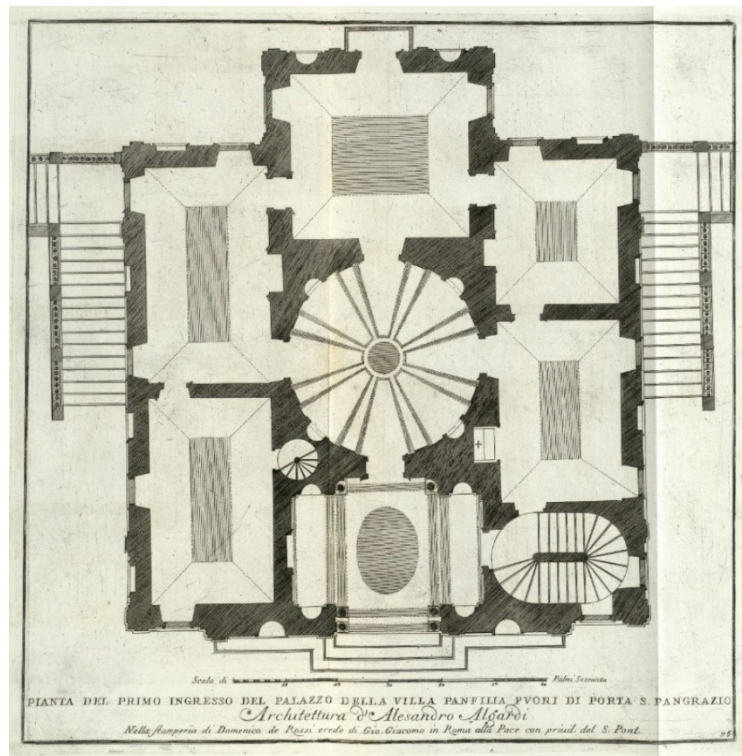
[67] Baldassare Peruzzi, *Setkání krále Šalamouna a královny ze Sáby* (detail),
Palazzo della Cancelleria, cca 1518/1519

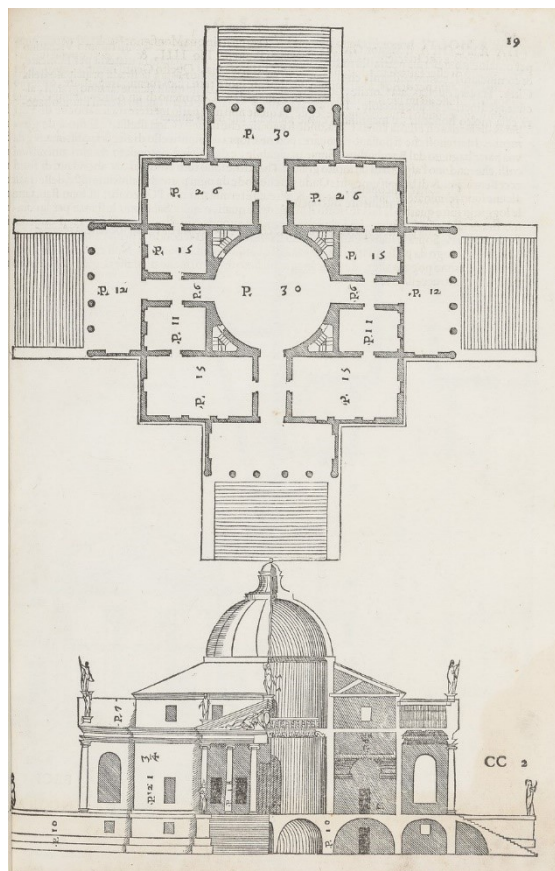
[68] Andrea Palladio, Villa Godi v Lonedu, půdorys, dřevoryt, 1570

[69] Lonedo, Villa Godi, Andrea Palladio, 1537–1542

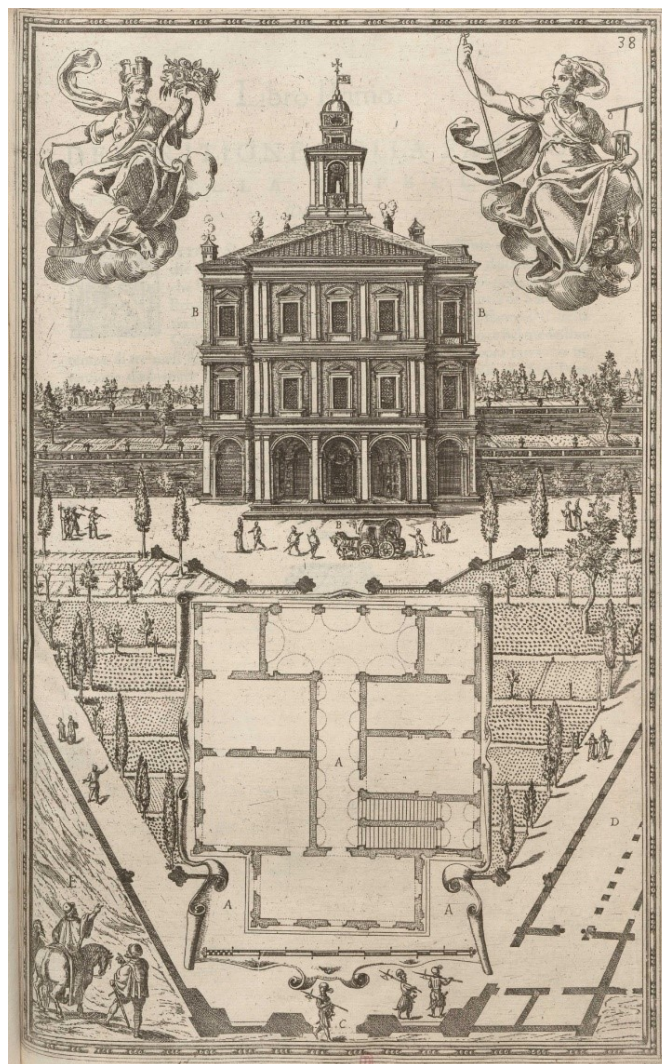
[70] Řím, Casino del Bel Respiro, půdorys vstupního podlaží
(rytina Domenico de Rossi, 1721)

[71] Andrea Palladio, Villa Capra, zv. La Rotonda,
půdorys a řez, dřevoryt, 1570

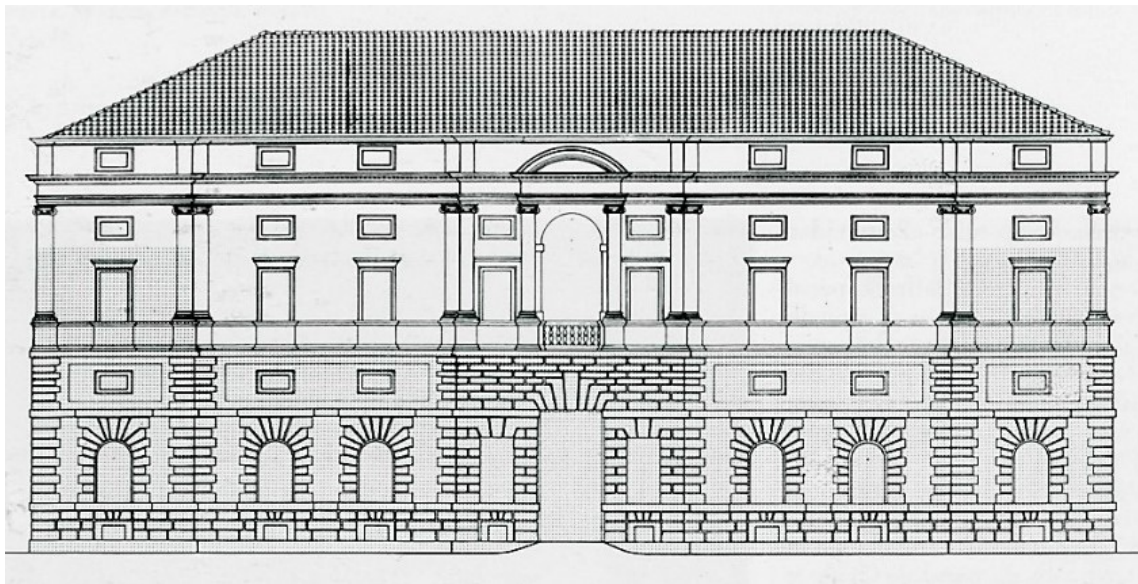

[72] Gioacchino Altobelli, demolice casina Villy Peretti-Montalto, 1868

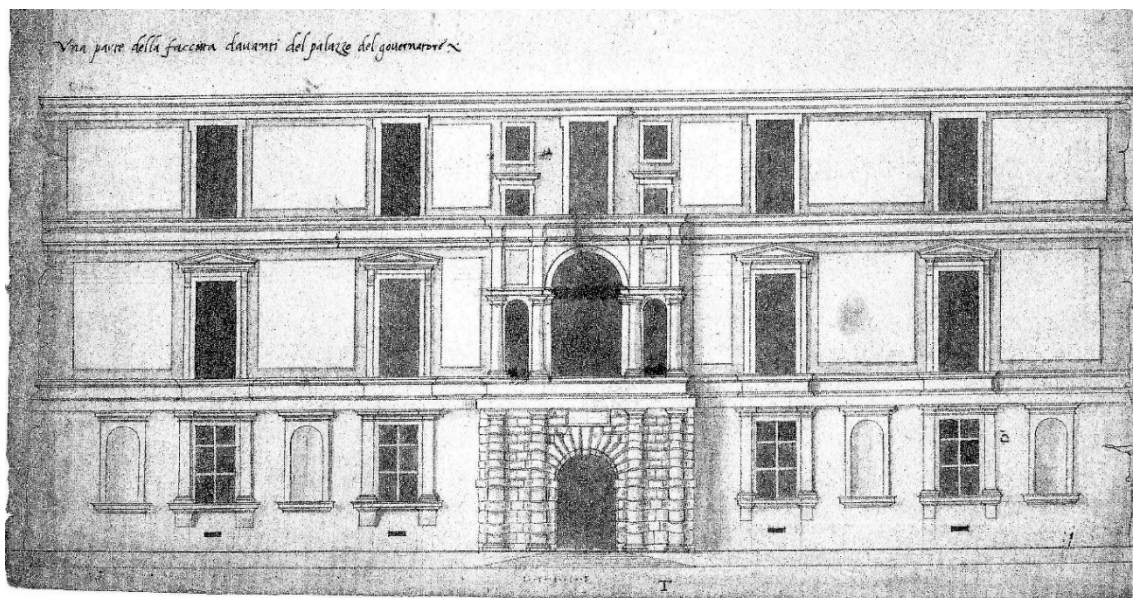

[73] Řím, casino Villy Montalto, Domenico Fontana, 1578–1587 (rytina Idem 1590)

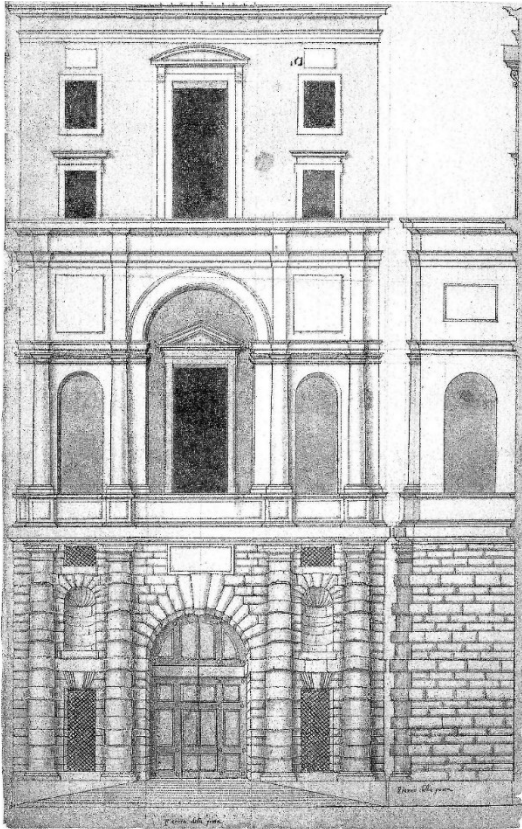

[74] Řím, palác Filippa Adimariho, Giulio Romano, cca 1520, hypotetická rekonstrukce uličního průčelí

LXVI PROJECT T

[75] Sebastiano Serlio, *Una parte della facciata davanti dell palazzo del governatore*, rukopis Sesto libro d'architettura, cca 1550

[76] Sebastiano Serlio, *Faccia della porta; Fianco della porta*, rukopis *Sesto libro d'architettura*, cca 1550 / [77] Tivoli, Villa d'Este, průčelní ložie, Pirro Ligorio, 1566–1568

[78] Giacomo Lauro, pohled na zahradu Villy d'Este v Tivoli, 1630

[79] Řím, brána bývalé zahrady Altemps, Onorio Longhi, 1585–1595

[80] Řím, brána bývalé zahrady Altemps, detail suprafenestry; vpravo srovnání se suprafenestrou východního průčelí pražského paláce

[81] Řím, brána bývalé zahrady Altemps, původní situace, cca 1865–1870

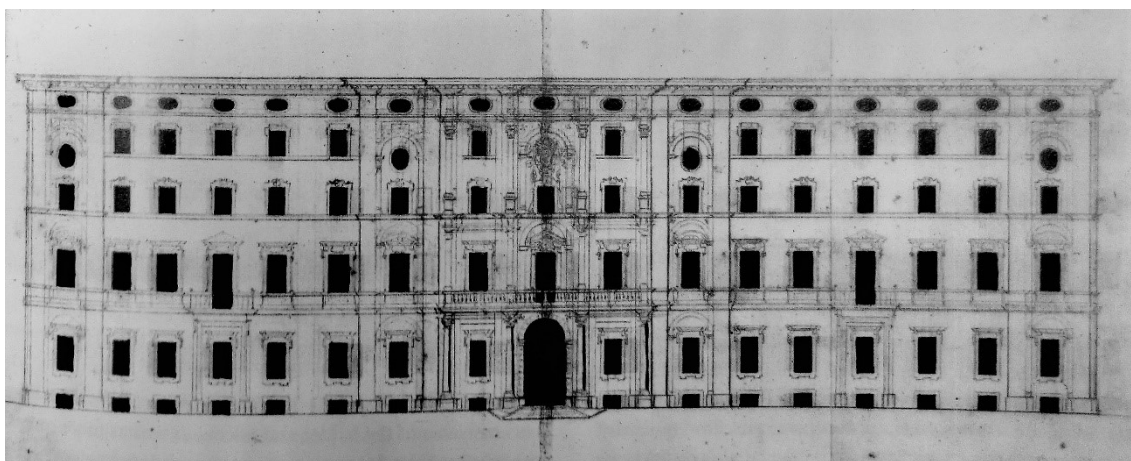
[82] Řím, Palazzo Pamphilj, průčelí, Girolamo Rainaldi, 1644–1650

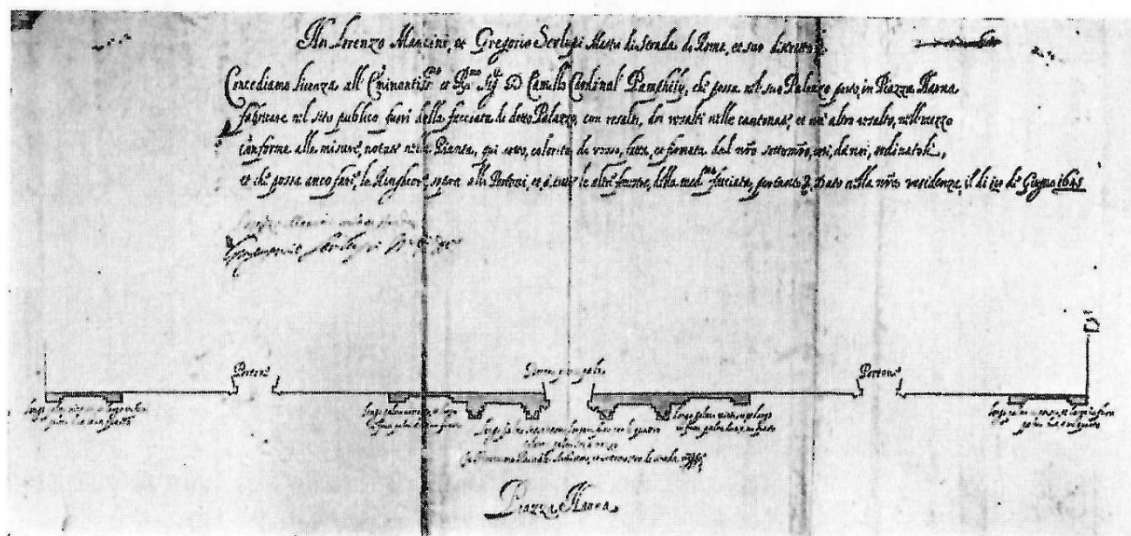
[83] Řím, Palazzo Pamphilj, Girolamo Rainaldi, 1644–1650 (rytina Alessandro Specchi, 1699)

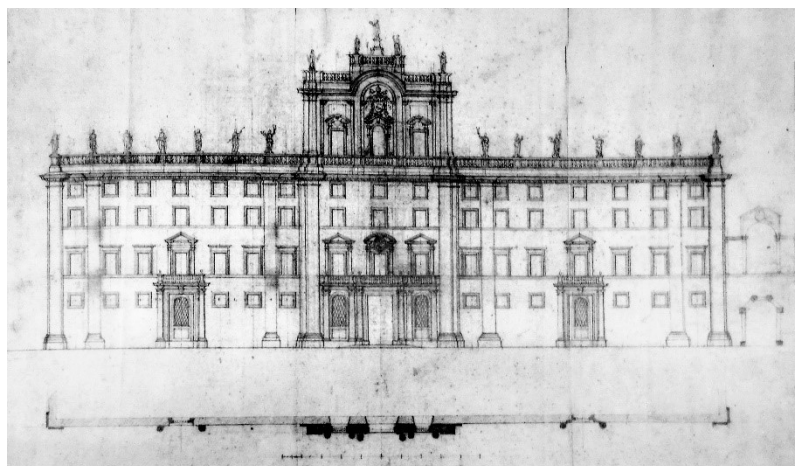
[84] Girolamo Rainaldi, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, 1645
(Biblioteca apostolica Vaticana)

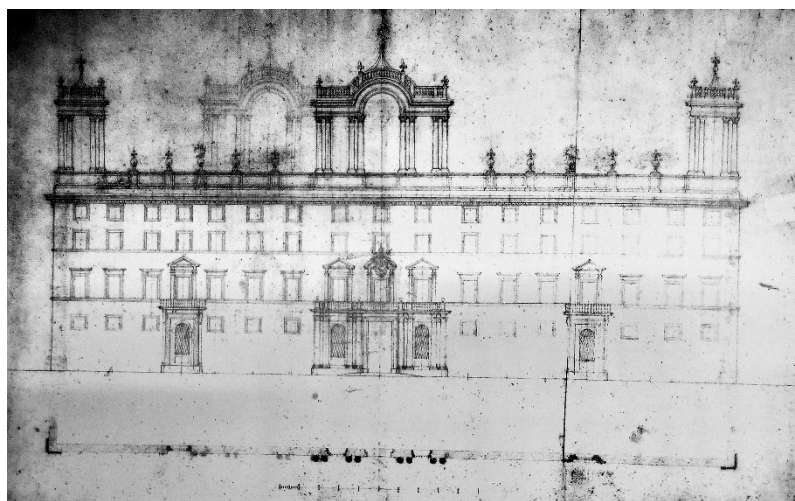
[85] Girolamo Rainaldi, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, 1645
(Biblioteca apostolica Vaticana)

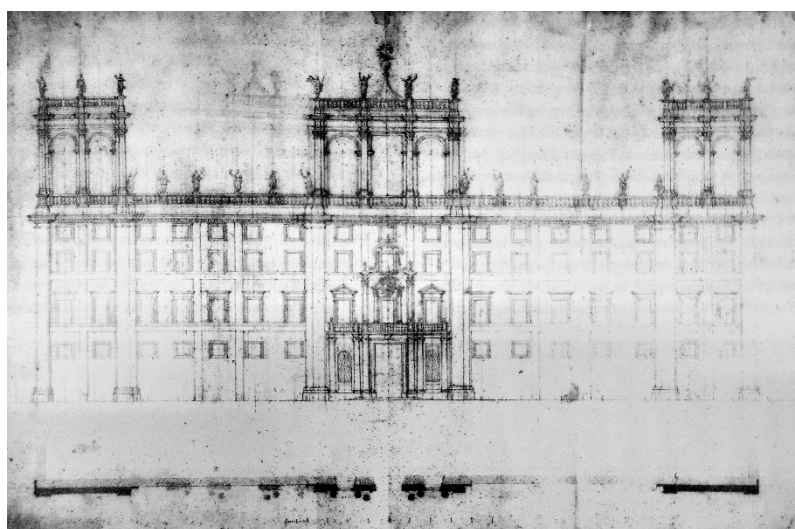
[86] Potvrzení úřadu *maestri di strade di Roma* (dat. 18. června 1645), postupující, dle přiložené kresby, části veřejného prostranství stavbě průčelí paláce Pamphilj (Archivio Doria-Pamphilj)

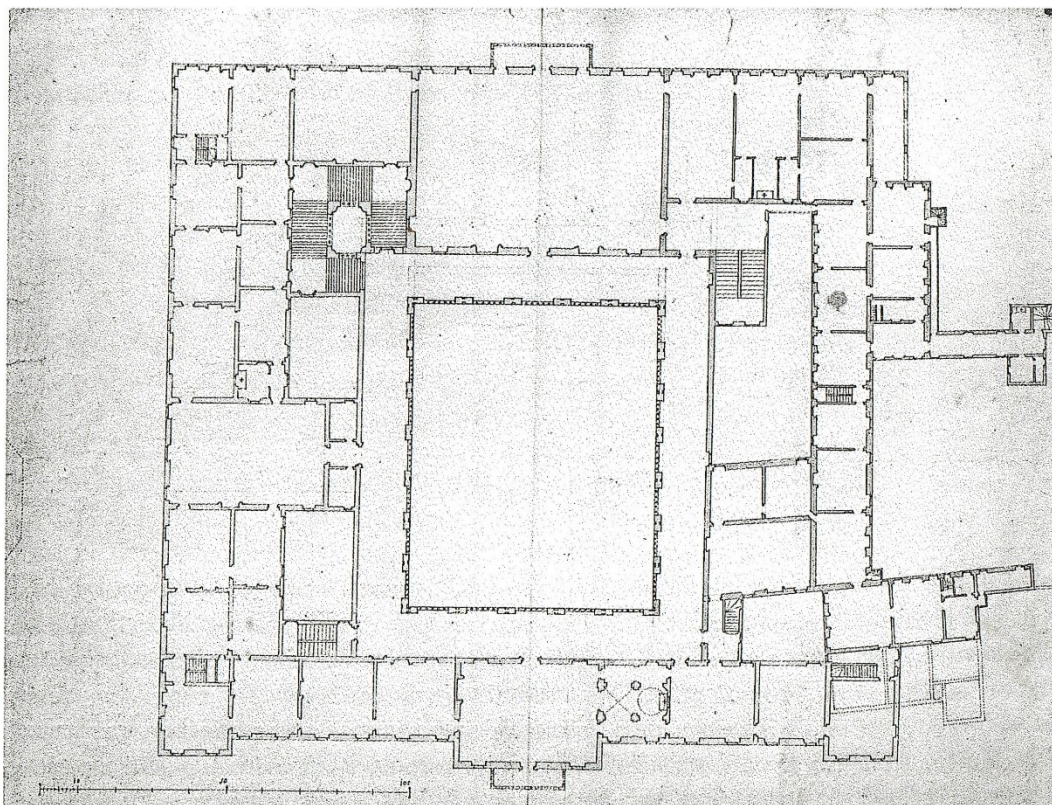
[87] Francesco Borromini, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, před polovinou roku 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana)

[88] Francesco Borromini, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, před polovinou roku 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana)

[89] Francesco Borromini, návrh průčelí paláce Pamphilj na Piazza Navona, Řím, před polovinou roku 1645 (Biblioteca apostolica Vaticana)

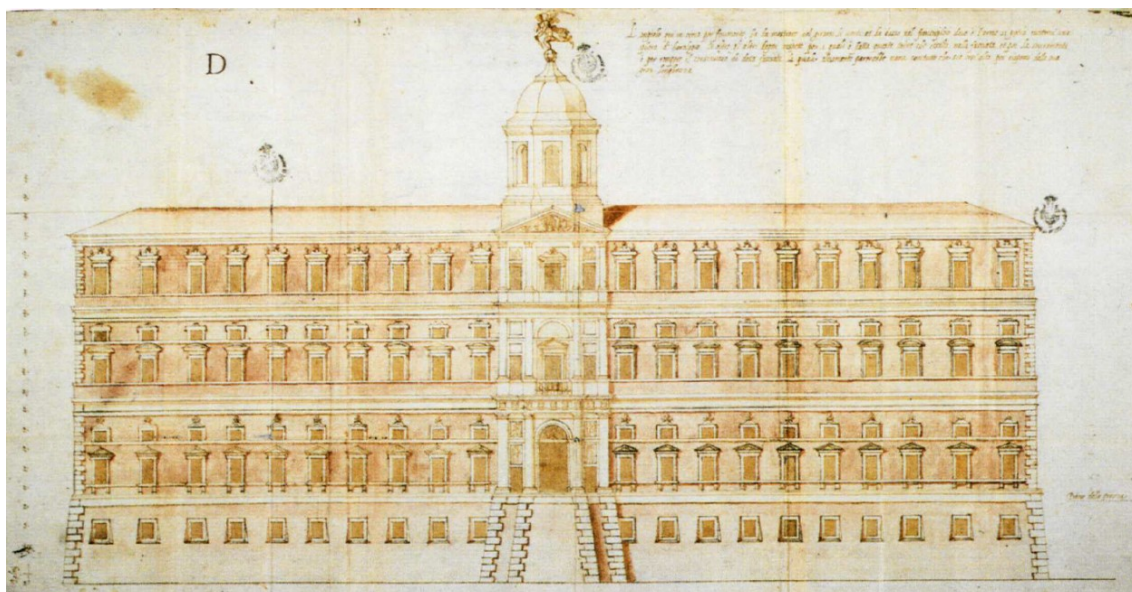

[90] Girolamo Rainaldi, půdorysný návrh *piano nobile* paláce vévody Francesca I. d'Este v Modeně, 1631 (Archivio di Stato di Modena)

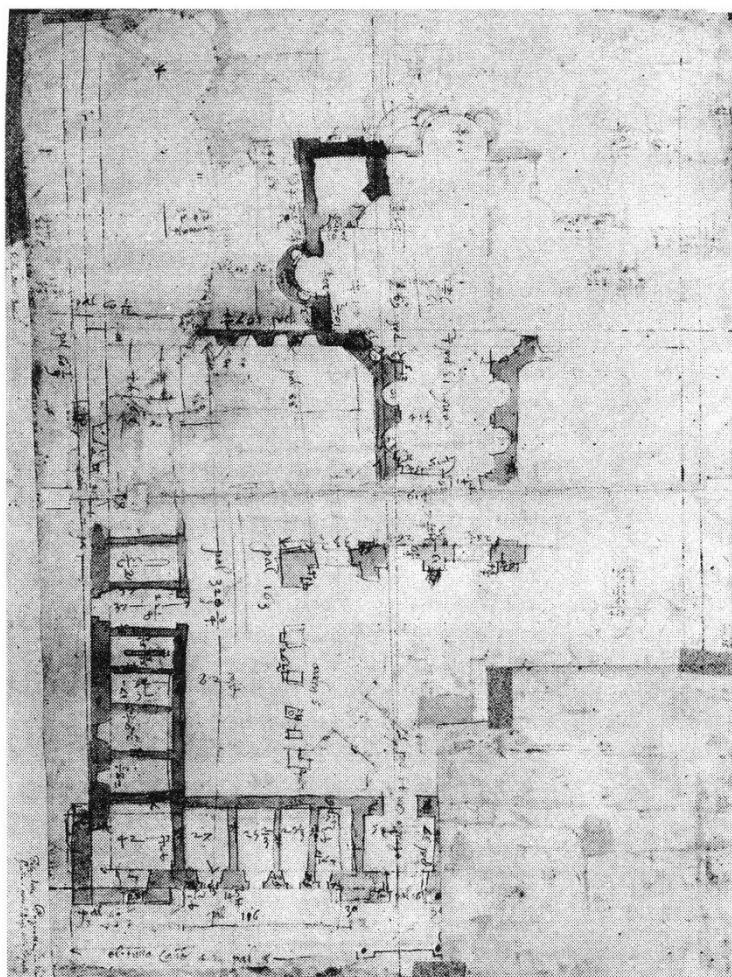

[91] Modena, palác vévody Francesca I. d'Este, Bartolommeo Avanzini, započato 1634

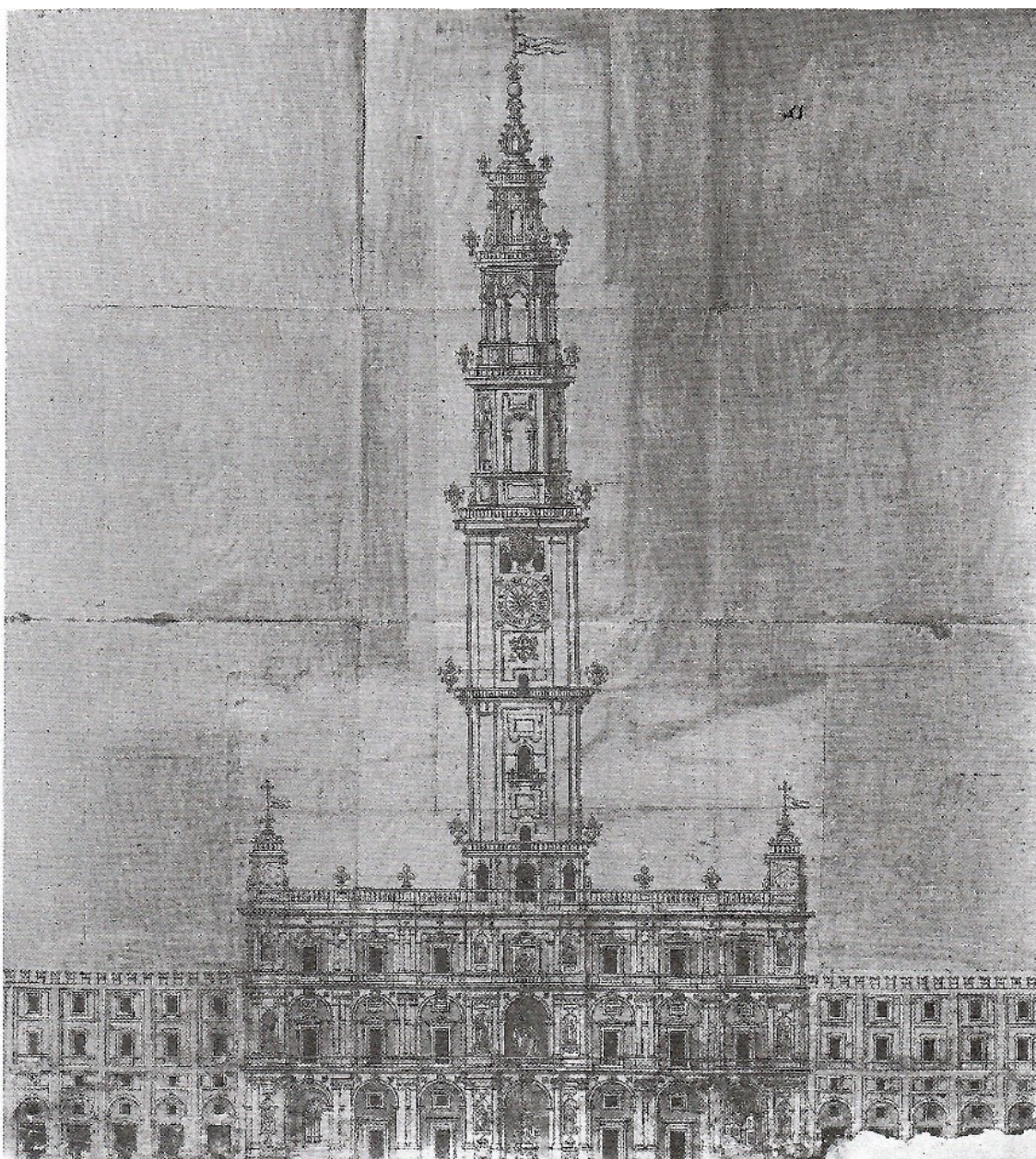

[92] Giacinto Barozzi da Vignola (dle Jacopa Barozziho da Vignola), nárys hlavního průčelí paláce Farnese v Piacenze, 1560–1561 (Archivio di Stato di Parma)

[93] Baldassare Peruzzi, zaměření realizované části paláce dei Tribunali a kostela San Biagio (Uffizi, Gabinetto Disegni e Stampe)

[94] Girolamo Rainaldi a Giovanni Battista Magnani (atr.), návrh nového paláce *del comune* v Parmě, 1606 (Archivio di Stato di Parma)

[95] Řím, villa Nobile, Girolamo Rainaldi, Francesco Peparelli, 1634–1639. Foto: autor.

[96] Řím, villa Nobile, Girolamo Rainaldi, Francesco Peparelli, 1634–1639. Foto: autor.

[97] Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, detail.

[98] Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, detail.

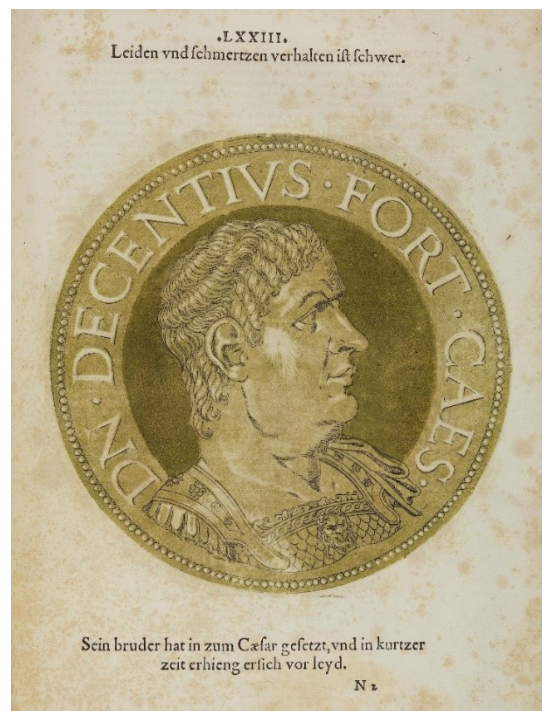
[99] Praha, Malá Strana, Michnův palác, východní průčelí, detail.

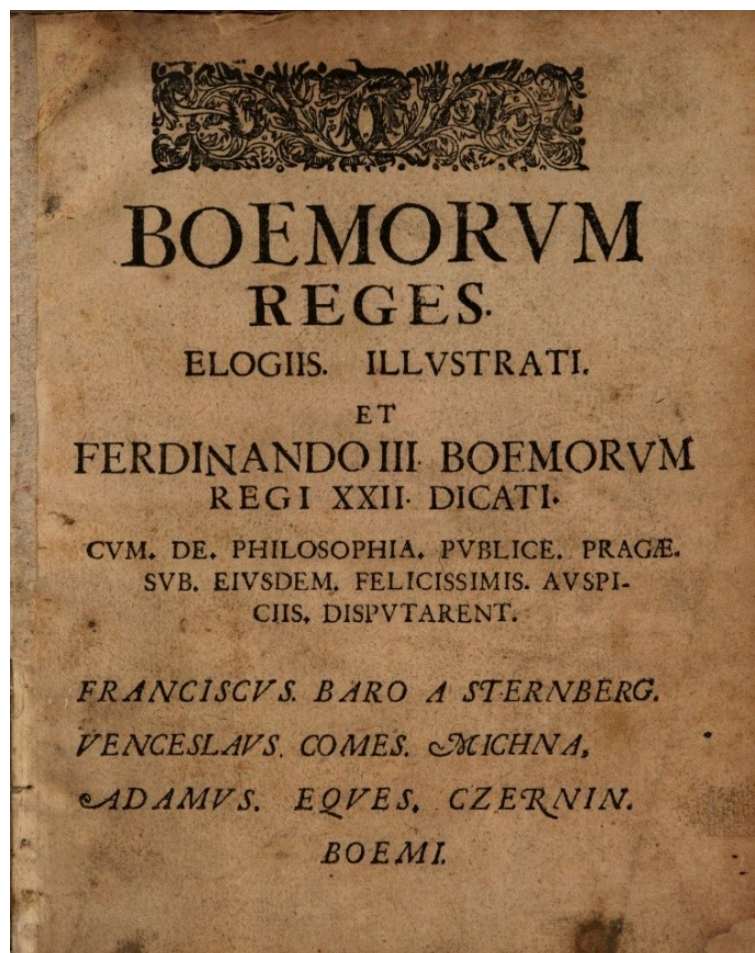
[100] Gian Lorenzo Bernini, Alessandro Algardi, komemorativní socha
Carla Barberiniho, 1630 (Palazzo dei Conservatori, Řím)

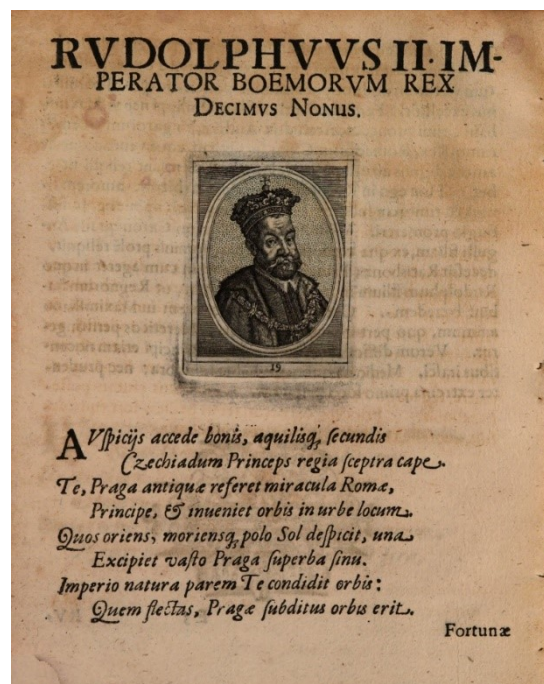
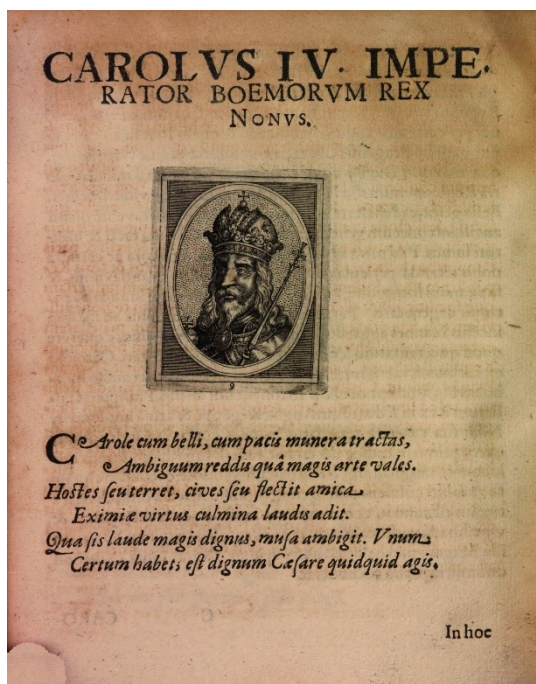
[101] Řím, Palazzo Mattei di Giove, nádvoří s panovníckým cyklem (Pietro Lanbrusci, Baldassare Mari a Alessandro Naldini; 1634–1636), v popředí busta habsburského císaře Karla V.

[102] Hubert Goltzius, medailon s poprsím římského císaře Aula Vitelia, 1557 / [103] Hubert Goltzius, medailon s poprsím římského císaře Magna Decentia, 1557

[104] *Boemorum reges elogiis illustrati ...*,
 [Praha] asi 1628, titulní list

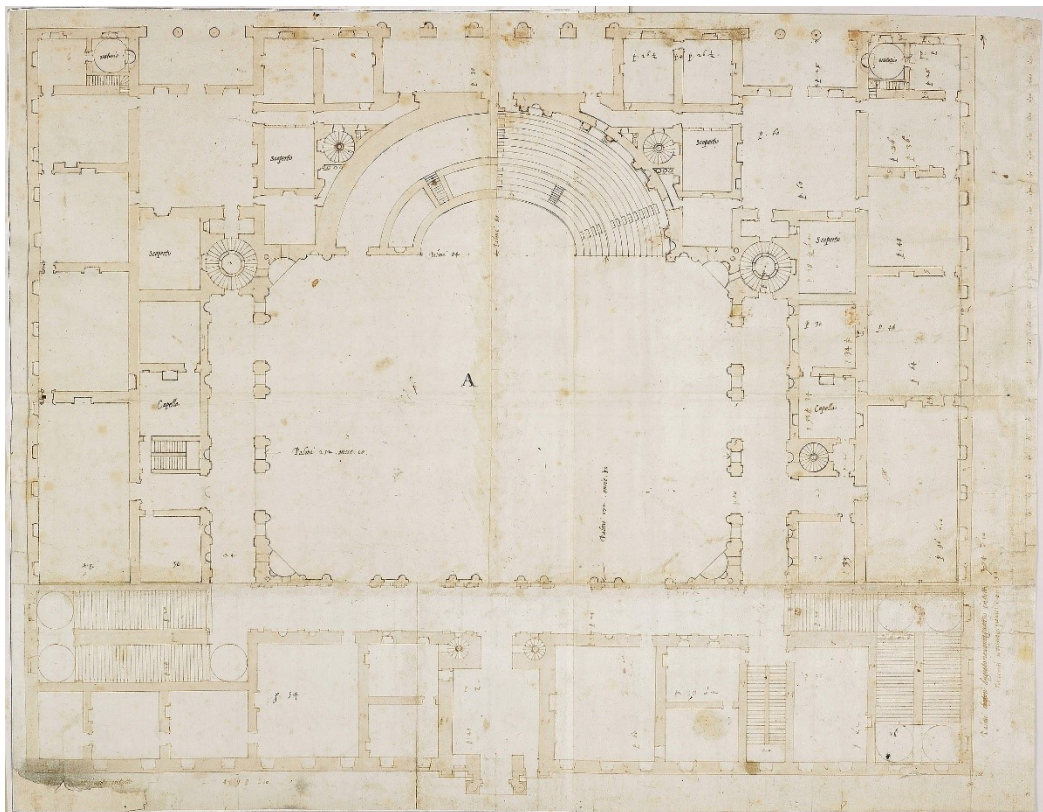
[105] Portrétní medailon Karla IV. s oslavným distichem, in: idem, nepag. / [106] Portrétní medailon Rudolfa II. s oslavným distichem, ibidem

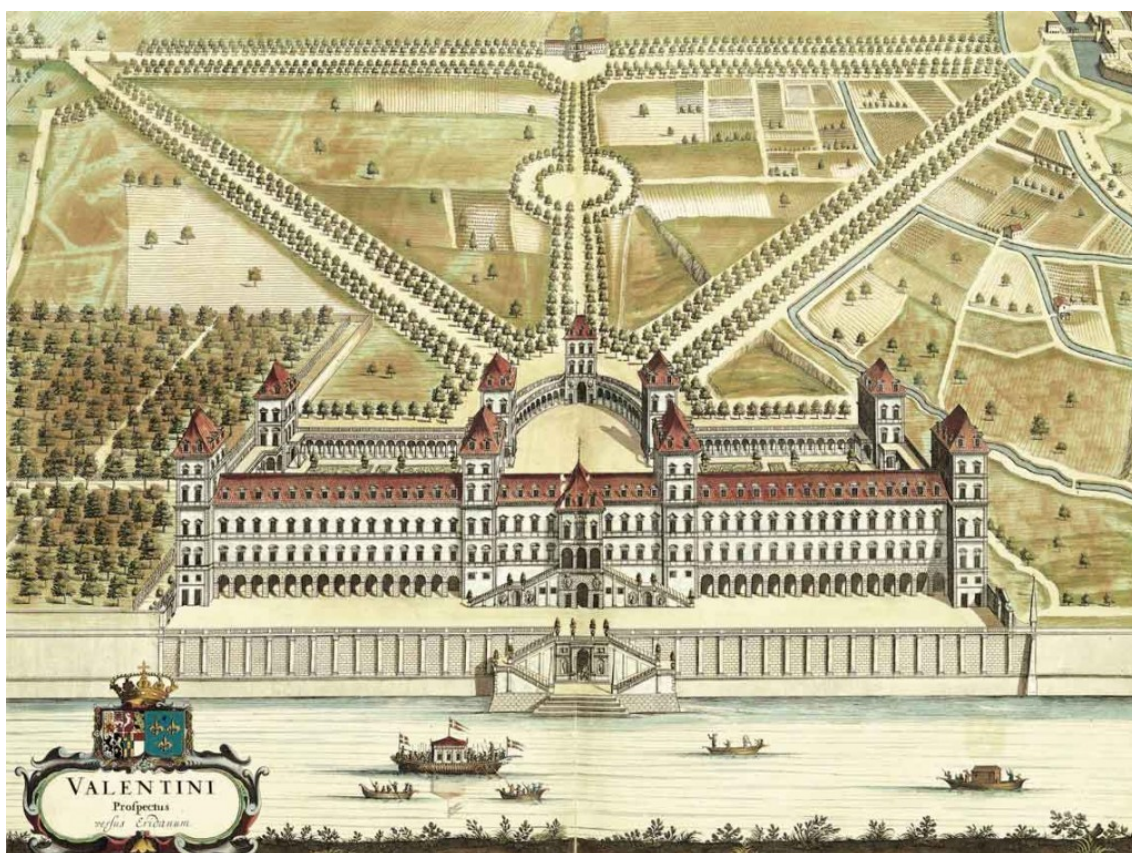
[109] Giacomo Lauro, dedikace parmskému vévodovi Rannucciovi I. Farnese

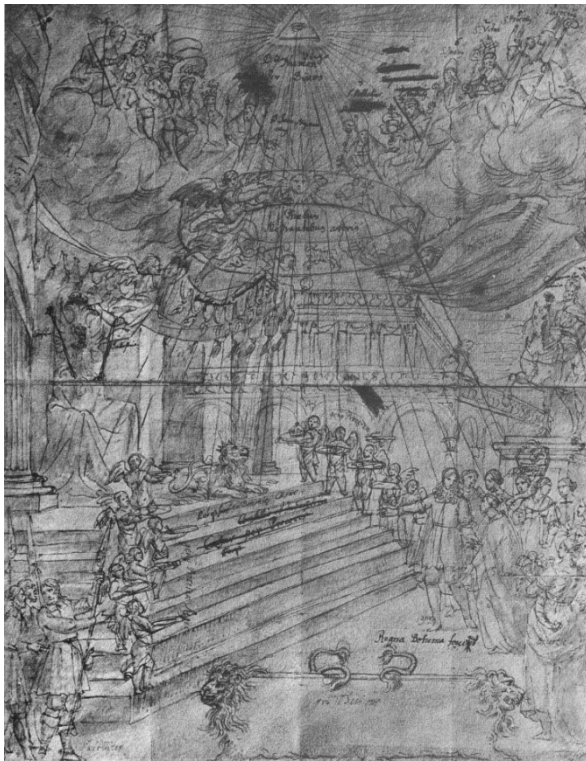
[110] Giacinto Barozzi da Vignola (dle Jacopa Barozziho da Vignola), kopie definitivního půdorysu přízemí paláce Farnese v Piacenze, cca 1560 (Royal Collection Trust)

[111] Giacomo Lauro, dŭm Scipiona Africana

[112] Neznámý rytec, dle kresby Giovanniho Tommasa Borgonia (1668), *Valentini. Prospectus versus Eridanum*, in: *Theatrum statuum regiae celsitudinis Sabaudiae ducis ...*, Amstelodami 1682

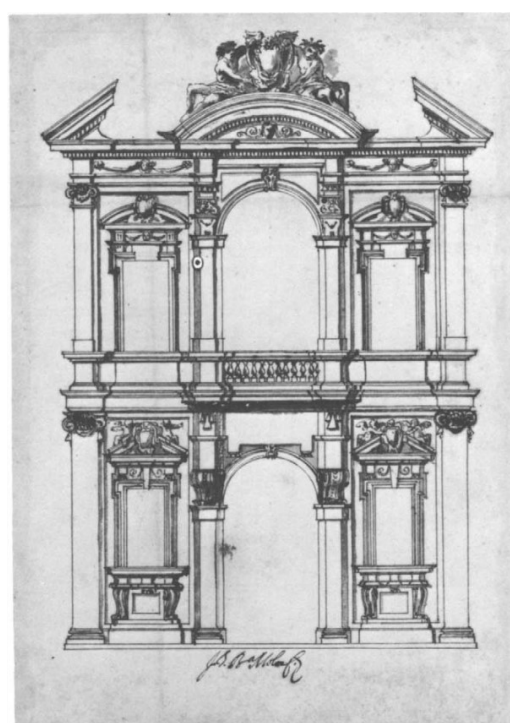
[113] Karel Škéta, *Sláva Čechie pod přízní nebes a císaře*, 1673, kresba (Národní galerie Praha) /
 [114] Bartholomäus Kilian, podle kresby Karla Škréty, oslava „Domu rakouského“ a jména císařovny
 Markéty, 1669, grafika

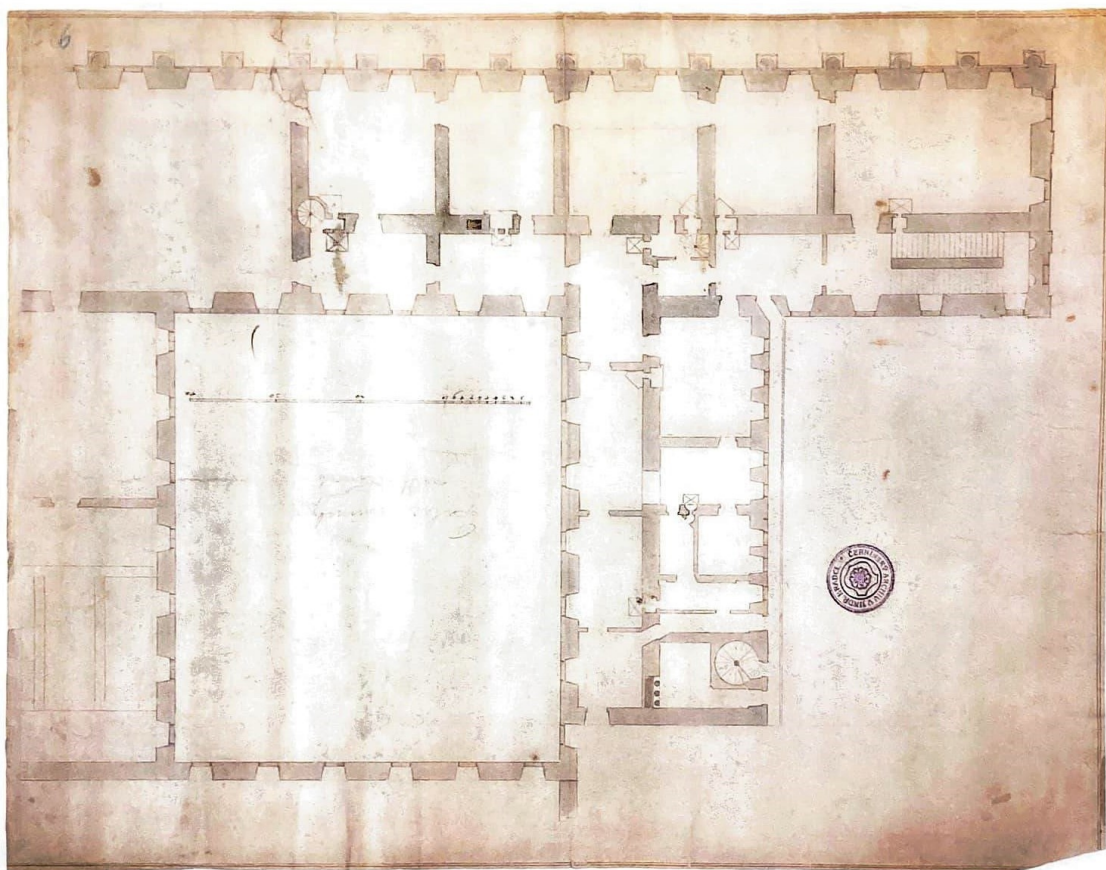
[115] Praha, Staré Město, Klementinum, průčelí bývalé jezuitské koleje při Křížovnické ulici, Carlo Lurago, od 1654, detail.

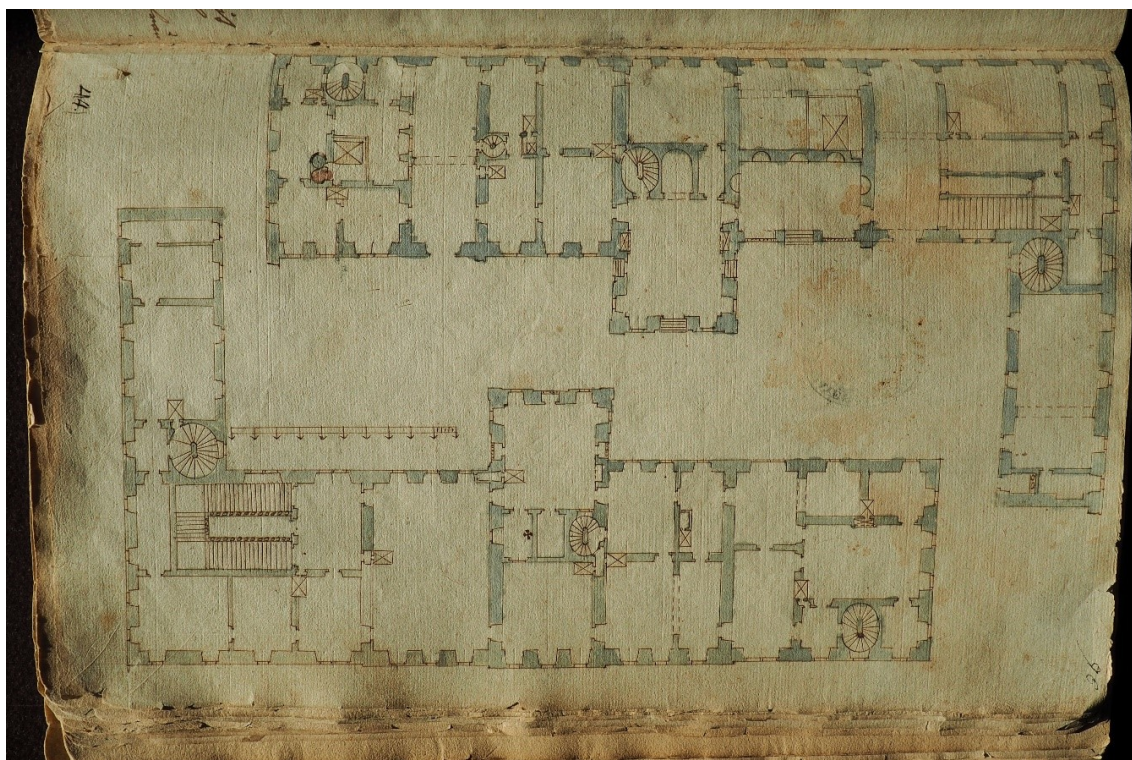
[116] Jakob Hýbel, podle Giovanniho Battisty Carloneho, *Augustum pegma ...*, 1622, grafika (Albertina) / [117] Řím, San Gregorio Magno, náhrobek Virgilia Crescenziho, Onorio Longhi, 1692

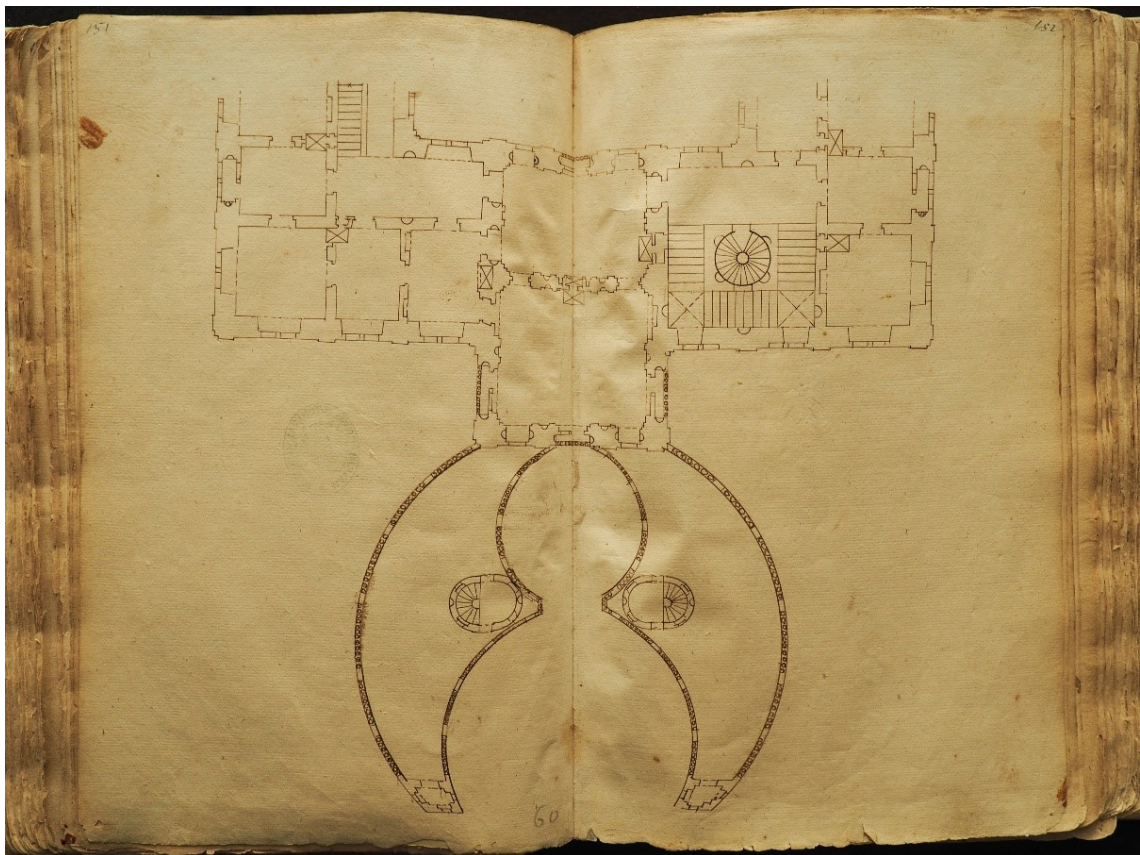
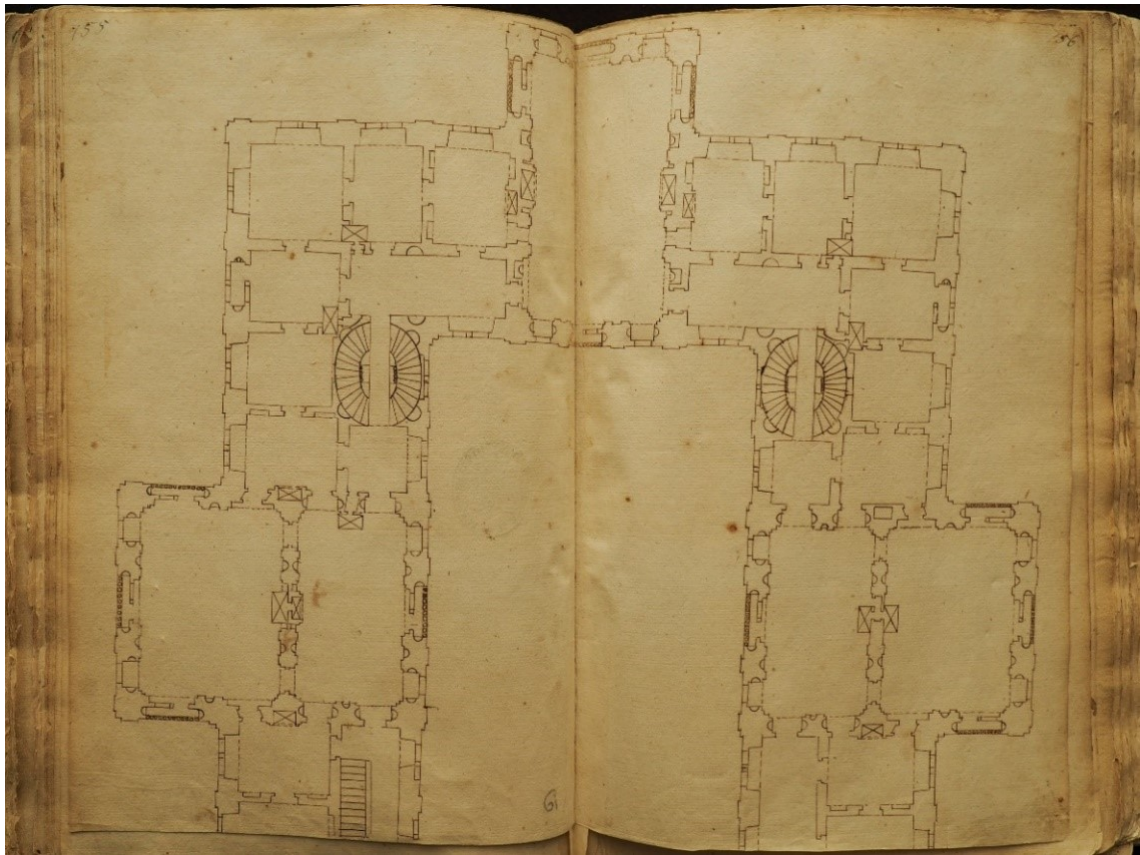
[118] Giovanni Battista Mola, průčelí brány zahrady Altemps, kresba, nedat. (Castello Sforzesco) / [119] Giovanni Battista Mola, průčelí brány zahrady Altemps, kresba, nedat. (Metropolitan Museum of Art)

[120] Francesco Caratti, půdorys jižní poloviny prvního patra Černínského paláce, nedat.

[121] Neidentifikovaný návrh rezidenční architektury, tzv. Dienzenhoferův skicář (Bayerisches Nationalmuseum)

[122] Neidentifikovaný návrh rezidenční architektury, tzv. Dientzenhoferův skicář (Bayerisches Nationalmuseum) / [123] Idem.